ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β , Τεύχος 35, Σάββατο 27 Δεκεμβρίου 1975

Δρχ. 20

200 000 μυρίοι μας ευχονται

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ - ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΑ

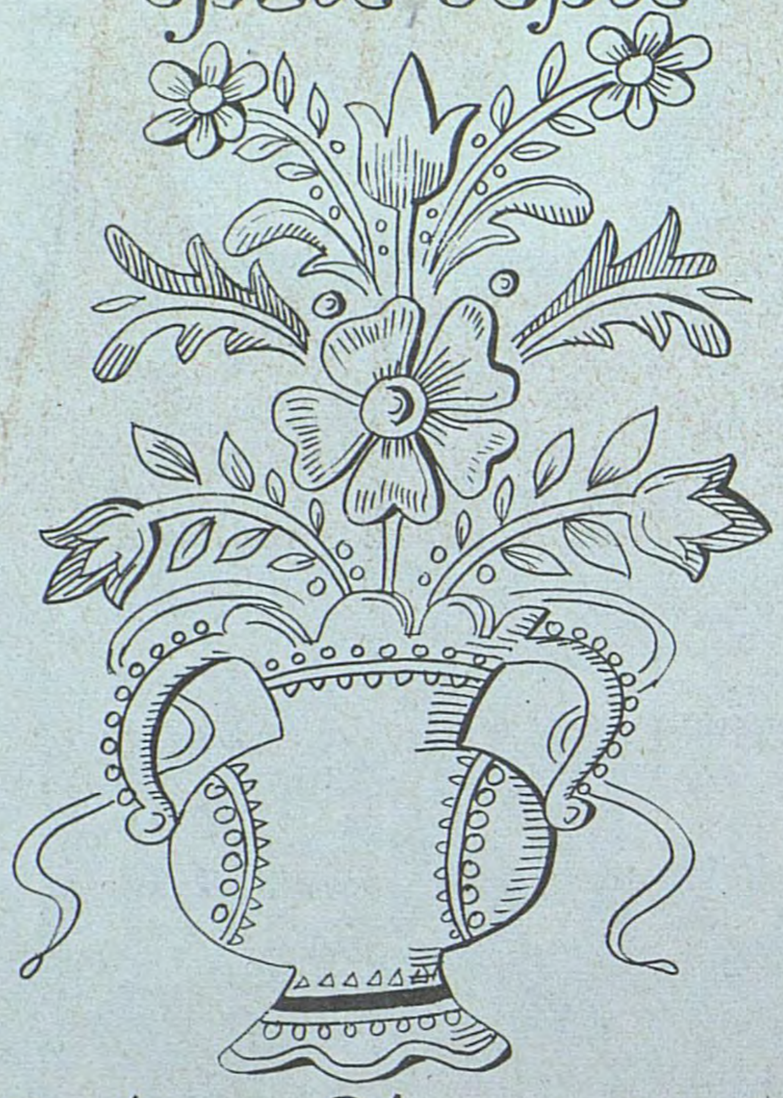

Ρίτσος: μορφὲς ἀγωνιστῶν

Μπόστ: τὰ ἀσφάλιστρα

Δεκέμβρης '44: χρονικὸ

Μωσαϊκά.
ὀρέα δόρα

Ὁμήρου 21 - τηλ. 635-394

ΣΠΑΝΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΠΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΩΝ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23. ΤΗΛ.: 614.332
ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΙΑ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7. ΤΗΛ. 638.929

		Δρχ.
1.	«Σάλπιγξ Ἑλληνική». Θ. Φαρμακίδη Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἐφημερὶς (1891)	150, 100
2.	Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς. Τόμοι 19	9.500
3.	Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, Κων/νου Σάθα. Τόμοι 7	6.000
4.	Πράξεις καὶ διπλώματα Ἑλλήνων ἀπὸ 800-1800. Τόμοι 6	6.000
5.	Νέον - Ἀρχαῖον λεξικόν, Στ. Βυζαντίου	250, 200
6.	Ἱστορία καὶ τέχνη εἰκονογραφημένη, Χαρ. Ι. Σπανοῦ	500
7.	Ποιητικὰ ἔργα Byron. Μεταφρ. Μ. Κεσσίδη	350
8.	Δημοτικὰ τραγούδια, Passow	400
9.	Ἑρμηνεία τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, Διονυσίου ἐκ Φουρνᾶ	700
10.	Δημοτικὰ τραγούδια Εὐβοίας, Δημ. Χρ. Σέττα	500
11.	Χρονικὰ Μεσολογγίου (1824-1826), Μάγιερ. Τόμοι 2	600
12.	Λατινικὰ Ἀρχέτυπα, Ἀντ. Λούκου - Δουρδούνη	200
13.	Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια (Ἑλληνικὰ κείμενα)	250
14.	Ἀσκληπιὸς καὶ Ἀσκληπιεῖα, Α.Π. Ἀραβαντινοῦ	350
15.	Αἰγαιοπελαγίτικες ὧρες, Νιόβης Γ. Τριανταφύλλου	150

GAST Hellas

Φοιτητές ταξιδέγτε μαζί μας

- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΦΘΗΝΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ σέ αεροπλάνα πλοία τραίνα
- EXPRESS ΠΟΥΛΜΑΝ ΓΙΑ ΛΟΝΔΙΝΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ δωρεάν ἀπό τά γραφεία μας
- Ἐκδίδουμε τήν ΔΙΕΘΝΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

GAST HELLAS

- ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2 ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΓΩΝΙΑ 6' ὀροφος. Τηλ. 600.233 - 604.777
- ΣΟΛΩΝΟΣ 68, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΚΗ ΤΗΛ. 613.087 - 629.095.

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Στὸ θέατρο Α Λ Φ Α, Πατησίων 37, τηλ. 538.742 ὁ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΛΗΝΑΙΟΣ, ἡ ΕΛΛΗ ΦΩΤΙΟΥ, ὁ ΒΑΣΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΔΗΣ καὶ ὁ ΜΑΚΗΣ ΡΕΥΜΑΤΑΣ μὲ ὅλα τὰ στελέχη τοῦ «Σύγχρονου Ἑλλ. Θεάτρου» παρουσιάζουν τὴν ἐπίκαιρη, πρωτότυπη, τσουχτερὴ κωμωδία τοῦ Βραζιλιάνου συγγραφέα ΤΖΑΟ ΜΠΕΘΕΝΚΟΥΡ.

«Η ΑΠΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΠΑ»

Μιὰ δυνατὴ κραυγὴ ἑνὸς ἁπλοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ πολέμου, τῶν ἐξοπλισμῶν, τοῦ μεγάλου κεφαλαίου. Μιὰ σάτιρα ἀνελέητη τῶν θεσμῶν καὶ τῶν «Μεγάλων» τοῦ κόσμου. Μιὰ πρωτότυπη παράσταση μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν θεατῶν.

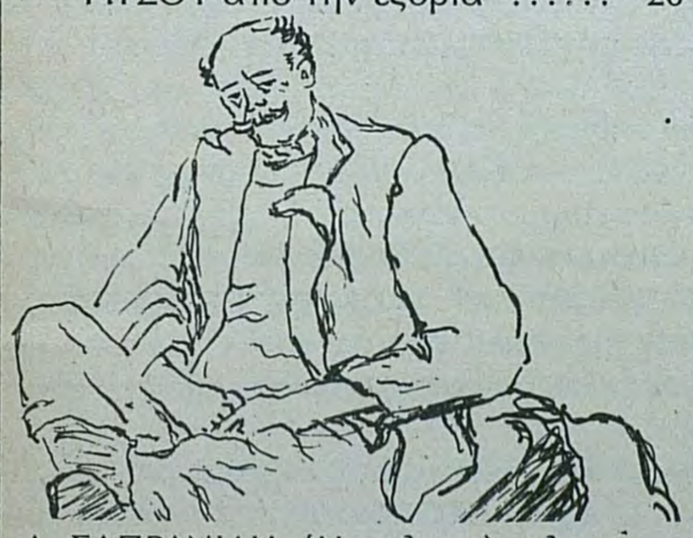
ΘΕΑΤΡΟ ΑΛΦΑ
Πατησίων 37 - τηλ. 538.742

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β, Χρόνος 2ος, Τεῦχος 35

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πολιτικὸ Ρεπορτὰζ	4
ΑΝΤΙ-θέσεις	5
ΜΠΟΣΤ: Τὰ ἀσφάλιστρα	6
Ν. ΣΚΟΥΦΟΥ - Χ. ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ: Οἱ φοιτητικὲς ἐκλογὲς	8
ΓΡ. ΜΠΟΣΟΒΟΥ: Ἡ «Σοσιαλιστικὴ Πορεία»...	10
Κ. ΚΙΤΣΟΥ: Ἡ ὑπόθεση Ἀνδρεάδη...	11
Κ. ΖΟΥΡΑΡΙ: Τὸ Ἀμυντικὸ πρόβλημα	12
ΑΓΓ. ΕΛΕΦΑΝΤΗ: Ἡ ἀδύνατη ἐπανάσταση	
Γ. ΒΕΛΤΣΟΥ: Ἡ προβληματικὴ τῆς βίας	
Ν. ΣΚΟΥΦΟΥ: Διεκδικητικοὶ ἀγῶνες	21
Ν. ΛΑΜΨΙΔΟΥ: Ἀγρότες καὶ Ἀριστεροὶ	25
Τ. ΜΙΛΛΙΕΣ: Σχέδια τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ ἀπὸ τὴν ἐξορία	26
Δ. ΣΑΠΡΑΝΙΔΗ: Ἡ πολιτικὴ γελοιογραφία	32
ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ '44: Ἀφιέρωμα	35
Καλλιτεχνικὲς σελίδες	46

Καθε ενυπογραφο αρθρο εκφραζει
τὴν προσωπικὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα του.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 60, Ἀθήνα 601. Τηλ: σύντ. 732-819 – διαχ. 732-713. ● Ἰδιοκτήτης - Ἐκδότης - Διευθυντής: ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131. ● Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ, Αἰγαίου 16, Ἄνω Καλαμάκι. ● Διαφημίσεις: ΕΥΑΓ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ. ● Ἀτελιέ: Α. Σ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΑΚΗ, Πετσόβου 12 ● Τὸ «ΑΝΤΙ» φωτο-στοιχειοθετεῖται ἀπὸ τὴ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ «Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ» Ε.Π.Ε., Λένορμαν 205, καὶ τυπώνεται ἀπὸ τὴν ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ» Α.Ε., Φιλαδελφείας 4.

ΤΕΛΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΣΧΕΣΗ

Ἂν θὰ θέλαμε νὰ χαρακτηρίσουμε συνοπτικὰ τὴ συμβατικὴ χρονικὴ περίοδο ποὺ κλείνει σὲ λίγες μέρες, θὰ βρίσκαμε ὅτι ἦταν ἄμορφη, χωρὶς ἰδιαίτερη φυσιογνωμία, χωρὶς ἐξελίξεις, ξεκινήματα ἢ θεμελιώματα γιὰ κάποιο προχώρημα. Ὕστερα ἀπὸ τὴ δικτατορία καὶ τὴ πρώτη φάση τῆς "ἀλλαγῆς", δὲν σημειώθηκαν βηματισμοί, οὔτε ὁλοκληρώθηκαν οἱ ἐκκαθαριστικοὶ μετασχηματισμοὶ ποὺ θὰ ἔβγαζαν πραγματικὰ τὴ χώρα ἀπὸ τὸ κλίμα καὶ τὸν θανάσιμο φασιστικὸ ἐναγκαλισμὸ τῆς ἐπταετίας. Καὶ ἐπειδὴ οἱ προσδοκίες ἦταν πολλὲς ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγκη ἀναπόδραστη, ἡ στασιμότητα ἔγινε τέλμα καὶ ἡ ἀνάσχεση σημαίνει οὐσιαστικὴ ὀπισθοδρόμηση.

Ἡ δημοκρατία πιέστηκε, παραμορφώθηκε, παραποιήθηκε, γιὰ νὰ χωρέσει σ' ἕνα ἀσφυκτικὸ Σύνταγμα, ποὺ κόπηκε καὶ ράφτηκε στὰ μέτρα τῆς πλειοψηφίας, μὲ κριτήρια κομματικά, μὲ ὑπερτροφικὲς τὶς προεδρικὲς ἐξουσίες, μὲ κλαδεμένες τὶς πραγματικὲς ἐγγυήσεις τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας.

Ὅλα ἄρχισαν νὰ βυθίζονται στὴν ἀσάφεια. Καὶ πρῶτο τὸ μέγιστο καὶ καθοριστικὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ὅσο τὸ θέμα αὐτὸ παραμένει ἀξεκαθάριστο, ὅλες οἱ πλευρὲς τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς βίος τῆς χώρας θὰ εἶναι ὑπονομευμένος καὶ ἑτοιμόρροπος.

Παράλληλα ἡ δεξιὰ σὰν πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς σταθερά, μεθοδικὰ στήνει τὸ κράτος της: στὰ θεμέλια καὶ τὸν κορμὸ τῆς κρατικῆς μηχανῆς, στὶς δομὲς τῆς οἰκονομίας, ὀργανώνει σὲ ἰσχυρὸ σύστημα τὰ σημεῖα ποὺ τὴ στηρίζουν.

Οἱ διεργασίες ποὺ γίνονται, χωρὶς ἐμφανεῖς καὶ θορυβῶδεις μετακινήσεις, σὲ ὅλο τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος τῶν πολιτικῶν σχηματισμῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐξαρτήσεων ὡριμάζουν ὑπὸ τὴν ἐπιφάση κάποιας ἠρεμίας, ποὺ τὸν χρόνο αὐτὸ ἔδειξε πῶς ἦταν παροδικὰ ἐπιφανειακή. Ἡ τελικὴ διαμόρφωση τῶν διαδικασιῶν αὐτῶν, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τοποθετηθῆ μέσα στὸν ἑπόμενο χρόνο, θὰ ὁροθετήσει ὁπωσδήποτε τὴν περίοδο ποὺ ὁ λαϊκὸς παράγοντας θὰ παίζει σημαντικὸ ρόλο στὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου.

ὁ Ἐκδότης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝ. & ΠΟΛΙΤ. ΕΠΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ἑξάμηνη 260 δρχ. – ἐτήσια 520 δρχ. Ἐτήσια Ὀργανισμῶν, Τραπεζῶν, κ.λπ. 1.000 δρχ.– Γιὰ μαθητές, σπουδαστὲς ἔκπτωση 15%. ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εὐρώπη - Μεσογ. ; ἑξάμηνη: ἁπλὴ δολ. 10, ἀεροπ. δολ. 13 - ἐτήσια: ἁπλὴ δολ. 20, ἀεροπ. δολ. 25– Η.Π.Α. - Καναδὰς - Ἀνατ. Ἀσία: ἑξάμηνη: ἁπλὴ δολ. 10, ἀεροπ. δολ. 17– ἐτήσια: ἁπλὴ δολ. 20, ἀεροπ. δολ. 34 – Αὐστραλία - Ὠκεανία: ἑξάμηνη: ἁπλὴ δολ. 10, ἀεροπ. δολ. 24-ἐτήσια: ἁπλὴ δολ. 20, ἀεροπ. δολ. 47 ● Ἐμβάσματα, τραπεζικὲς ἐπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601. ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20.

Κεντρικὴ διάθεση τοῦ «ΑΝΤΙ»
● γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας:
Βιβλιοπωλεῖο **«Τὸ δέντρο»**,
Μιχάλης Γκανᾶς,
Χαριλάου Τρικούπη 13, τηλ. 606-393
● γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα Β. Ἑλλάδος:
Βιβλιοπωλεῖο **«Ξένος Τύπος»**,
Ν. Κοτζιᾶς καὶ Σία Ο.Ε.
Τσιμισκῆ 78, τηλ. 279-720, Θεσ/νίκη

Ἡ ἑνότητα καί... οἱ ἄλλοι

«Ο ΜΙΚΗΣ, πάλι τὰ κατάφερε νὰ γίνει πρόσωπο τῆς ἡμέρας», ἔλεγαν μερικοὶ ἄσπονδοι φίλοι του, τοῦτο τὸν καιρό – καὶ ἴσως δὲν εἶχαν ἄδικο: μετὰ ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἄρθρων στὴν «Ἐλευθεροτυπία» καὶ μερικὲς συνεντεύξεις (στὰ «Νέα» π.χ. ἀλλὰ καὶ στὴν «Ἀκρόπολη»), ὁ Μ.Θ. ἔδωσε:

1. Στὴ δεξιὰ «Ἀπογευματινὴ» τὴν ἀποκλειστικότητα τοῦ καινούργιου βιβλίου του «Οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης», ὅπου «βγάζει» κάτι ποὺ πολλοί, πολὺν καιρὸ περίμεναν ὅτι θὰ κάνει: τὰ «κατὰ Ἀνδρέα πάθη», μιᾶς ὁλόκληρης ἑπταετίας – καὶ εἰδικότερα τῆς περιόδου ποὺ καὶ οἱ δύο βρίσκονταν στὸ ἐξωτερικό.
2. Στὴν κεντρώα «Τὸ Βῆμα», μιὰ σειρὰ ἄρθρων γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς στρατηγικῆς καὶ ἑνότητας τοῦ χώρου τῆς εὐρείας Ἀριστερᾶς.

ΓΙΑ τὸ πρῶτο, οἱ ἀντιδράσεις ποὺ προκάλεσαν τὰ ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου (ὀξύτατες ἀπὸ τὸ ΠΑΣΟΚ, διακριτικὲς ἀπὸ ἄλλες πλευρὲς) καὶ ὁ τρόπος ποὺ ἀντιμετώπισε τὸ θέμα ἡ Κυβέρνηση («συμπαθής», ὁ Μίκης ὅταν μᾶς τὰ λέει καλά, «ψεύτης» ὅταν μᾶς θυμίζει πράγματα ποὺ θέλουμε νὰ λησμονήσουμε), «κράτησαν» πρωτοσέλιδη αὐτὴ τὴν ἱστορία γιὰ μερικὲς μέρες... Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι κάθε πτυχὴ τῆς «ἀλλαγῆς τοῦ Ἰουλίου» (ὅπως καὶ ὁλόκληρης, φυσικά, τῆς 7ετίας) πρέπει νὰ φωτιστεῖ – κι αὐτὸ ἤδη γίνεται, ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ, μὲ ἱστορήματα, ἀπόρρητες ἐκθέσεις κλπ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅμως; Τὸ προηγούμενο τοῦ 1944 (μέχρι σήμερα – κι ἐνῶ ἔχουμε ἀπὸ πλευρᾶς Βρετανῶν πολλὰ στοιχεῖα – πρόσωπα καὶ τῶν δύο ΚΚΕ ποὺ ἔπαιξαν σημαντικὸ ρόλο, κρατᾶνε τὸ στόμα τους κλειστὸ ἢ ἀποφεύγουν νὰ θίξουν συγκεκριμένα θέματα) δὲν πρέπει νὰ ἐπαναληφθεῖ... Τὸ θέμα, ὅμως, εἶναι: πῶς μιλᾶς, πότε μιλᾶς, ποῦ μιλᾶς.. Κι ἐδῶ, μᾶλλον ἀτύχησε ὁ Μίκης...

ΓΙΑ τὸ δεύτερο, ὁ Μ.Θ. δανείζεται τὶς ἐκτιμήσεις τοῦ Γ.Γ. τοῦ ΚΚ Ἱσπανίας, Σ. Καρίγιο, γιὰ νὰ ἀναζητήσει τὴ λύση τοῦ προβλήματος τῆς ἑνότητας τῆς Ἀριστερᾶς καὶ τῶν προοδευτικῶν, γενικότερα, δυνάμεων, μὲ ἀφετηρία ὁρισμένες ἐκτιμήσεις τοῦ κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ χώρου. Ὁ Καρίγιο ὑποστηρίζει ὅτι:

- Μόνο ἀφοῦ κατακτηθοῦν οἱ «ἀστικὲς ἐλευθερίες» θὰ μπορέσουμε νὰ μιλήσουμε γιὰ μιὰ σοσιαλιστικὴ προοπτική. Κι ὁ μοντέρνος καπιταλισμὸς χρειάζεται τὶς ἐλευθερίες αὐτές, ἐνῶ οἱ φασιστικὲς δομὲς στάθηκαν καὶ στέκονται ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του.
- Στὴ φάση αὐτὴ τῆς πάλης γιὰ τὴ δημοκρατία, ποὺ ἀντιπροσωπεύει μιὰ μόνο στιγμὴ τῆς ἱστορίας, ἐπιβάλλεται ἡ διαμόρφωση ἑνὸς πολιτικοῦ σχηματισμοῦ, ποὺ θ' ἀναλάβει βαθμιαῖα τὴν πορεία γιὰ τὸν σοσιαλισμό, συσπειρώνοντας τὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἐργαζομένων.

ΣΥΜΦΩΝΩΝΤΑΣ μὲ τὶς ἐκτιμήσεις αὐτές, ὁ Μ.Θ. βλέπει τὴν ΕΚΝΔ (ἢ μόνο στελέχη της) τὸ ΚΚΕ (ἐσ.), τὴν ΕΔΑ, στελέχη τῆς ἄλλοτε «Δημοκρατικῆς Ἄμυνας», καὶ τὴ βάση τοῦ ΠΑΣΟΚ καὶ τοῦ ΚΚΕ σὰν τὶς πολιτικὲς δυνάμεις ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ διαδραματίσουν ἀποφασιστικὸ ρόλο πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἑνότητας τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων ἐργαζομένων. (Εὔχεται τὴ συνεργασία μὲ τὶς ἡγεσίες καὶ τῶν δύο αὐτῶν κομμάτων, ἀλλὰ τὴ βλέπει πολὺ δύσκολη. Ἡ διαφοροποίηση, πάντως, αὐτὴ ἡγεσίας καὶ βάσης, ἴσως ξεκινᾶ ἀπὸ προσωπικὲς διαφορές). Φυσικὰ μπαίνει – ὅπως κι ὁ ἴδιος λέει – τὸ ἐρώτημα: μήπως αὐτὴ ἡ πολιτικὴ κινδυνεύει νὰ ὁδηγήσει σ' ἕνα «λανθάνοντα δεξιὸ ὀπορτουνισμό;» Κι ἐδῶ, τὴν ἀπάντηση δίνει ὁ Καρίγιο:

> «Θεωρῶ ὅτι σὲ κάθε πολιτικὴ συμμαχιῶν ὑπάρχει ἕνας κίνδυνος παρέκκλισης κι ὅτι κάθε κόμμα ποὺ συμμαχεῖ μὲ τάξεις ποὺ εἶναι θεμελιακὰ ἀντίθετές του κινδυνεύει, πάντα, νὰ ὁδηγηθεῖ σὲ ρεφορμιστικὲς θέσεις. Αὐτὸ τὸ θυμόμαστε πάντα. Ἀλλὰ βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ἐπιλογή: ἢ αὐτό, ποὺ ἐπιτρέπει νὰ ὁδηγηθοῦμε σὲ μιὰ νέα κατάσταση καὶ νὰ τοποθετήσουμε τοὺς στόχους τοῦ σοσιαλισμοῦ μέσα στὴν πραγματικότητα – ἢ νὰ διατηρήσουμε τὴν "ἐπαναστατικὴ παρθενικότητα" καὶ νὰ μὴν κάνουμε τίποτε».

Καὶ ὁ Μίκης προσθέτει:

> Ἀκριβῶς αὐτὴ εἶναι ἡ δική μας κριτικὴ ἀπέναντι στὶς ἡγεσίες τοῦ ΠΑΣΟΚ – ΚΚΕ – ΕΚΚΕ, ποὺ γιὰ διάφορους λόγους ἐπιδιώκουν νὰ διατηρήσουν αὐτὴ τὴν "ἐπαναστατικὴ παρθενικότητα", μ' ἀποτέλεσμα ἐδῶ καὶ ἑνάμισι χρόνο νὰ μὴν κάνουν τίποτα τὸ οὐσιαστικό, πλὴν τοῦ νὰ παρασύρουν ἕνα σημαντικὸ κομμάτι τῆς νεολαίας μας, ποὺ εἶναι φυσικὸ – ὕστερα ἀπὸ 8 χρόνια δικτατορίας – νὰ ἔλκονται ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ δράση».

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ γιὰ (θαρραλέες ὁπωσδήποτε) ἐκτιμήσεις τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς πραγματικότητας ποὺ μᾶλλον ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀνάγκη ξεπεράσματος ἑνὸς πολιτικοῦ ἀδιεξόδου. Τὰ ἐρωτηματικὰ εἶναι πολλά, ἰδίως σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ὕπαρξη καὶ τὸ ρόλο τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁπωσδήποτε χρειάζονται κι ἄλλες πρωτοβουλίες τόσο γιὰ τὸ ξεκαθάρισμά τους, ὅσο καὶ γιὰ τὴ βαθμιαία ὑλοποίηση τῆς ἑνωτικῆς ἐπιθυμίας.

ΕΚΕΙΝΟ, ὅμως, ποὺ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξεφεύγει, εἶναι οἱ συνεχεῖς προσπάθειες ὑπονόμευσης τῆς συνεργασίας τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τῆς Ἀντιπολίτευσης, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ αὐτὴ ἡ συνεργασία (οἱ πρῶτες, δηλαδή, προσπάθειες μιᾶς στενώτερης ἐπαφῆς) ἄρχισαν νὰ συζητοῦνται σοβαρά. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη, οἱ ὑπονομευτικὲς αὐτὲς προσπάθειες νὰ ἔχουν πάντα τὴν ἰσχὺ καὶ τοὺς ποικίλους στόχους ἑνὸς π.χ. «μνημονίου» (πού, μεταξὺ ἄλλων, ὄξυνε σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν προσωπικὴ ρήξη Γ. Μαύρου – Α. Παπανδρέου). Μπορεῖ νὰ εἶναι πιό... ἀσήμαντες, ὅπως π.χ. ἐκεῖνες οἱ παιδαριώδεις «πολιτικὲς ἀναλύσεις» ποὺ ἀπὸ τὶς στῆλες ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ πέρασαν – διανθισμένες μὲ μπόλικο κουτσομπολιὸ – σὲ σοβαρὴ πρωϊνὴ ἐφημερίδα. Καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνα βιβλίο, ὅταν τόσο κραυγαλέα υἱοθετεῖται ἀπὸ ἐφημερίδα τῆς Δεξιᾶς, ποὺ ξέρει ὅτι θὰ προκαλέσει καὶ ρήξη προσωπικὴ μεταξὺ Α. Παπανδρέου – Μ. Θεοδωράκη (ποὺ πῆρε διαστάσεις ρήξεως ΠΑΣΟΚ – ΕΔΑ) καὶ ὁπωσδήποτε «ὄχι εὐχαρίστηση» στὴν Κυβέρνηση Καραμανλῆ...

ΤΟ 1975 θὰ εἶναι χρονιὰ πολιτικῶν ἀνακατατάξεων καὶ ζυμώσεων – ὅπως ἀναλυτικὰ γράφαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος. Καὶ μόνο τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλα σχεδὸν τὰ κ3ομματα τῆς Ἀντιπολίτευσης (ΕΚΝΔ, ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ (ἐσ.), ΕΔΑ) ἔχουν προγραμματίσει συνέδριο γιὰ τὴν ἐρχόμενη ἄνοιξη, δείχνει τὴ σημασία ποὺ γιὰ τὶς προοδευτικὲς δυνάμεις ἔχει ἡ νέα χρονιά. Ἀκριβῶς γι' αὐτό, οἱ δυνάμεις ποὺ ὑπονομεύουν τὴ δημοκρατία θὰ ἐντείνουν τὶς προσπάθειές τους. Κι ἔχουν εἰδικευθεῖ στὶς «προβοκάτσιες»...

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

ΜΑΘΗΜΑ ΑΠΟ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Οἱ φοιτητὲς ἐξαφάνισαν μὲ τὴν ψῆφο τους τὴ δεξιά. Τὸ ἀποτέλεσμα ἀποκτᾶ ἀντικειμενικὰ μέγιστο πολιτικὸ βάρος, ἐφ' ὅσον οἱ ἐκλογὲς ἔγιναν μὲ σαφέστατα κριτήρια καὶ μὲ ψηφοδέλτιο πολιτικῶν φοιτητικῶν παρατάξεων. Ἡ κυβέρνηση – τί ἄλλο νὰ κάνει; – δήλωσε ὅτι δὲν ἀποδίδει πολιτικὴ σημασία στὸ ἀποτέλεσμα καὶ προσπάθησε νὰ τὸ κουκουλώσει. Ἀλλὰ ἕνα γεγονὸς δὲν μπορεῖ νὰ καταργηθεῖ μὲ τὴν ἁπλὴ διαγραφή του. Ἡ φοιτητικὴ νεολαία ἔδωσε στὸ σύνολό της ἕνα ἰσχυρὸ ἀπογοητευτικὸ μάθημα στὰ κατάλοιπα τῆς ἑπταετίας, ἔδωσε ἕνα καθολικὸ ἀντιφασιστικὸ παρών. Ὡς πολιτικὴ ἔκφραση ἀπωθεῖ τὴ δεξιὰ στὸν φοιτητικὸ χῶρο καὶ ἡ στάση αὐτὴ εἶναι πιὰ μία πραγματικότητα. Ἡ μαζικὴ προοδευτικὴ τοποθέτησή της ἐκφράστηκε παρὰ τὴ φιλοκυβερνητικὴ καὶ συχνὰ φιλοδεξιὰ προπαγάνδα τοῦ ραδιοφώνου καὶ παρὰ τὶς σποραδικὲς προσπάθειες μερικῶν νοσταλγῶν τοῦ ἐκοφίτικου τραμπουκισμοῦ. Ὅσο ὅμως καὶ ἂν ἡ κυβέρνηση ἐπιμένει νὰ ὑποβιβάζει τὴ σημασία τῶν ἐκλογῶν, τὸ ἀποτέλεσμα ἐκφράζει τ ο υ λ ά χ ι σ τ ο ν τὸ φοιτητικὸ αἴτημα γιὰ τὸν ἄμεσο ἐκδημοκρατισμὸ τῆς Παιδείας καὶ τὴν πλήρη κάθαρση στὶς ἀνώτατες Σχολές.

«ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ» ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Τὰ κιβώτια τῶν ὅπλων ποὺ ποντίζουν στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες οἱ Παλαιστίνιοι ἀντάρτες γιὰ νὰ τὰ συλλέξει, χάρις στὶς σημαδοῦρες ποὺ ἐπιπλέουν, τὸ ΚΚΕ, δὲν ἦταν μιὰ φαιδρὴ κινδυνολογία ποὺ ἐπινόησε ὁ ὑπογράφων ταξίαρχος. Ἡ δημοσίευση τοῦ σπαραξικάρδιου αὐτοῦ ἐγγράφου στὸ «ΑΝΤΙ» δὲν προκάλεσε οὔτε ἴχνος μειδιάματος, ὅπως θὰ ἦταν τὸ φυσικότερο στὸν κ. Ἀβέρωφ καὶ στὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία. Ὁ κινδυνολόγος ταξίαρχος δὲν ἐκλήθη, καθὼς φαίνεται, νὰ ἐξηγήσει πῶς τὰ εὐθυμογραφικὰ αὐτὰ κείμενα περνοῦν στὴν ὑπηρεσιακὴ ἀλληλογραφία μὲ τὴν ἀπαίτηση νὰ ἀποτελοῦν ἀποκαλυπτικὸ πληροφοριακὸ ὑλικό. Ἀντίθετα, ἡ Κυβέρνηση θορυβήθηκε καὶ τὸ «ἔγγραφον», ποὺ δημοσίευσε τὸ «ΑΝΤΙ», ἀπόκτησε τὴ σκυθρωπὴ κυβερνητική του συνέχεια. Ὁ διοικητὴς τῆς ΚΥΠ, στρατηγὸς Φέτσης, ζήτησε, ὅπως πληροφορηθήκαμε, ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο Προεδρίας νὰ ἐμποδίσει τὴν κυκλοφορία τοῦ περιοδικοῦ ποὺ ἔκανε μιὰ τόσο κρίσιμη ἀποκάλυψη. Ἐπακολούθησε σύσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ μὲ τὸν ὑφυπουργὸ Προεδρίας κ. Π. Λαμπρία μὲ ἀντικείμενο τὴν κυβερνητικὴ στάση στὸ σοβαρότατο αὐτὸ ζήτημα. Ἀποφασίστηκε νὰ μὴ γίνει κατάσχεση τοῦ τεύχους, προφανῶς γιατὶ τὸ περισπούδαστο ἔγγραφο εἶχε κι ὅλας ἀναδημοσιευθεῖ σὲ ἡμερήσιες ἐφημερίδες. Ἴσως καὶ γιατὶ κρίθηκε σκοπιμότερο νὰ μὴ δοθεῖ ἔμφαση καὶ ἔκταση στὶς ἀφελεῖς φαντασιώσεις τοῦ κινδυνολόγου ταξιάρχου, ποὺ θυμίζουν ἀντιγραφικὴ μανία ἀπὸ τὰ περίφημα ὑπομνήματα τοῦ Μακαρέζου.

ΟΛΙΓΩΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ἡ προθεσμία ἐξέπνευσε χωρὶς κανένας κατὰ τὸν νόμο ἁρμόδιος νὰ ἀσκήσει ἀναίρεση στὴν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου τῆς Χαλκίδας. Μαζὶ μὲ τὴ σκόπιμη αὐτὴ «ὀλιγωρία» ἐξέπνευσε καὶ κάτι πολὺ σημαντικό: ἡ τελευταία προσδοκία ὅτι ἔστω καὶ κουτσὰ-στραβὰ θὰ λιγόστευε κάποτε ἡ ἀποπνικτικὴ δυσοσμία τῆς χούντας. Ἡ περιφρόνηση πρὸς τὸ δημόσιο αἴσθημα ἦταν σκαιὴ καὶ ἀπερίφραστη. Ἀποτέλεσε ἄμεση πολιτικὴ πράξη. Παράλληλα, ὅμως, ἀνέπνευσε ὅλο τὸ ἐπώνυμο καὶ τὸ ἀνώνυμο, τὸ ἐπίδικο καὶ τὸ κρυμμένο κατακάθι ὅλων τῶν σκοτεινῶν ὑπογείων τῆς τρομοκρατίας καὶ τοῦ χαφιεδισμοῦ. Καμιὰ ἔκπληξη· τὰ ἁρμόδια χείλη εἶχαν προσφέρει μὲ ἐκπληκτικὴ πλειοδοσία ὄχι μόνο τὴν ἄφεση ἀλλὰ καὶ τὸν ἔπαινο.

ΠΕΡΙΕΡΓΗ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ

Τὸ περιοδικὸ «Πολιτικὰ Θέματα» τῆς 20-12, ἀνέλαβαν τὴν ὑπεράσπιση τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐργασίας κ. Λάσκαρη γιὰ τὸ «ἄδικο καὶ μονόπλευρο» πορτραῖτο του, ὅπως παρουσιάστηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος μας. Γιὰ λόγους τεχνικούς, ἀναβάλαμε γιὰ τὸ ἑπόμενο ΑΝΤΙ, τὴν ἐκτενέστερη ἀπάντησή μας στὸ θέμα «Λάσκαρη». Στὸ μεταξὺ δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ ἐπισημάνουμε τὴν περίεργη ἐπιχειρηματολογία τῶν Π.Θ. γιὰ τὴν δικαιολόγηση τῶν «συνομιλητῶν» ἐν ὀνόματι τῆς ... ἀντιστασιακῆς δραστηριότητος. Ἐλπίζωμε ὅτι στὸ μεταξὺ τὸ ΑΕΜ καὶ ὁ κ. Ὀρ. Χατζηβασιλείου θὰ διευκρινίσουν ὅσα τοὺς καταμαρτυροῦν τὰ Π.Θ. γιὰ τὴν κάλυψη τῆς συνομιλητικῆς δραστηριότητας τοῦ κ. Λάσκαρη.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΠΡΟΣΟΧΗ

Δικαιολογημένα ἡ συνάντηση Μπίτσιου-Τσαγλαγιανγκὶλ –πέρα ἀπὸ τὶς πρόωρες θριαμβολογίες– προκάλεσε σοβαρὲς ἀνησυχίες τόσο στὴν Κύπρο, ὅσο καὶ στὴν Ἀθήνα. Καὶ τοῦτο γιατὶ τὸ κοινὸ ἀνακοινωθὲν τῶν δύο ὑπουργῶν περιορίστηκε ἁπλῶς σὲ μιὰ παράκληση πρὸς τὸ Γ.Γ. τοῦ ΟΗΕ νὰ «ἐξεύρει τρόπους γιὰ τὴν ἐπανανέωση τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν», μὲ μόνη ὑποχώρηση τῆς Ἄγκυρας, «ὅπως αὐτὲς μὴ διευρυνθοῦν...». Καὶ γιατὶ ἀκόμα τὴν ἐπαύριο τῆς συνάντησης ὁ ἴδιος ὁ Τσαγλαγιανγκὶλ πρόβαλε τὴν ἄποψη πὼς τὸ ζήτημα πρέπει νὰ συζητηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ ΟΗΕ, ἐνῶ ὁ Ντενκτάς, κυνικότατα, δήλωσε πὼς «δὲν ὑπάρχει προσφυγικό. Δὲν ὑπάρχουν πρόσφυγες, γιατὶ ὁ διαχωρισμὸς τῶν δύο κοινοτήτων ἔχει πιὰ ὁριστικοποιηθεῖ».

Ἄρα, προσοχὴ ἀπὸ τοὺς νέους ἐλιγμοὺς καὶ τὶς νέες πλεκτάνες. Ἡ Κυπριακὴ Ἡγεσία πρέπει νὰ ἐπιμένει σὲ ὅ,τι κρυσταλλικὸ καὶ θετικὸ ἀποκόμισε ἀπὸ τὴ Γενικὴ Συνέλευση καὶ ἐπαγρυπνώντας νὰ ἀποτρέψει τὴν κάθε μηχανορραφία γιὰ τὴν ἀποδιεθνοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ.

ΤΑ ΒΑΡΕΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ

Ζοῦ Μωοζ

Μίαν φοραν κὲ ἕναν κερόν, εἰς ἕναν ἄνθρωπον ποὺ ἔζη ἐφτηχὴς κὲ εἶχεν τακτοποιήσει τὴν ζοήν του, παρουσιάσθη ἕνας δεμόνιος ἀσφαλιστής, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐχερέτησεν τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ εἶπεν.

– Ἔχεις πολὴ ὀρέον σπί κὲ ὑπάρχοντα, ἀλὰ ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν ἡμπορεῖ νὰ καταστραφῆς.

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθροπος ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὴν καρέκλαν.

– Πῶς ἀφτό; ἐρότησεν.

– Νά, ἀπὸ μίαν τυχέαν πυρκαϊάν. Ὅλα ἀφτὰ τὰ ὀρέα ἔπιπλα, ποῦ μὲ τόσον μόχθον ἀπέκτησες, ἐντὸς δεφτερολέπτου, ἡμπορεῖ νὰ γίνουν στάχτη.

– Ἄ, εἰς ἀφτὸ τὸ σημῖον εἶμε πολὴ προσεκτικός, εἶπεν ὁ ἰδιοκτήτης.

– Τὸ γνορίζο, εἶπεν ὁ ἀσφαλιστής. Ἡ φήμη τῆς προξεκτικότητός σου ἔχει φθάσει εἰς τὰ ἀκραῖα σημῖα τῆς πόλεως. Ἀλλὰ ἐσὴ μέν, ἡμπορεῖ νὰ προσέχης. Εἶσαι ὅμος τόσον βέβεος ὅτη τὴν ἀφτὴν προσοχὴν ἐπιδεικνύει κὲ ὁ γείτων; Ἐὰν ὁ γείτων σου εἶναι ἐκ πεποιθήσεως ἐμπρηστής, τότε τί γίνεται;

Ὁ ἰδιοκτήτης ἔπεσεν εἰς βάραθρον συλογῆς. Κατόπιν χλομὸς κὲ μὲ ἀγονίαν, ἠρότησεν τὸν ἀσφαλιστήν, ποὺ εἰς τὸ πρόσοπόν του ἔβλεπεν τὸν σοτῆρα τῆς περιουσίας του.

– Τί μὲ συνβουλέβης λοιπὸν νὰ κάνω;

– Νὰ ἀσφαλιστῆς. Εἶνε τὸ μόνον ποὺ ἡμπορεῖ νὰ σὲ σόση εἰς τὴν δήσκολον θέσιν ποὺ ἐβρίσκεσε.

– Κὲ εἶνε πολὰ τὰ ἀσφάλιστρα; ἐτόλμησεν νὰ ἐροτήση ὁ ἰδιοκτήτης ποὺ ἦτο μισθοσυντήριτος κὲ δὲν εἶχεν πολὰ περιθόρια.

– Σόπενε, βρὲ ἀδελφέ. Θὰ δίνης κάθε χρόνον τὸ δέκατον τῶν εἰσοδημάτων σου, ἀλὰ θὰ ἔχης τὸ κεφάλη σου ἤσὴχον. Κὲ τὸ σπίτη σου νὰ καταστραφῆ κὲ ὁ γείτων νὰ σοῦ τὸ ἐμπρήση, ἡ Ἀσφαλιστική μου Ἐτερεία θὰ ἀναλάβη πᾶσαν ζημίαν.

– Πρέπει νὰ τὸ σκεφθό, δὲν ἰμπορὸ νὰ ἀποφασίσο τόρα, εἶπεν ὁ πανικόβλητος ἰδιοκτήτης.

– Μὰ βεβέος, ἀφτὰ τὰ πράγματα δὲν θέλουν βιασήνην. Ἐγὸ θὰ σοῦ ἀφήσο τὴν κάρταν μου κὲ ὅποτε ἀποφασίσης, πάρε με εἰς τὸ τηλέφονον.

Μετὰ ἀπὸ ἀφτὴν τὴν στηχομηθείαν ἀνεχόρησεν ἥσυχος ὁ ἀσφαλιστὴς ἀφήσας εἰς μεγάλην ἀνησηχίαν τὸν ἰδιοκτήτην.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ τὸν ἐπεσκέφθη ἡ ζοή του ἔγινεν κόλασις. Ἀντελήφθη ὅτι τίποτε δὲν εἶχεν κάνη εἰς τὸν βίον του. Ναὶ μέν, μὲ πολὰς στερήσεις εἶχεν ἀποκτήση μίαν πτοχὴν στέγην, ἀλὰ ἡ περιουσία του ἦτο ἔρμεος τῶν στοιχίων τῆς φύσεος. Ἕνας τυχέος σπινθήρ, ἕνα πιθανὸν βραχυκύκλομα, ἕνας ἀπρόσεκτος διαβάτης ποὺ θὰ ἐπέτα ἀφηρημένος τὴν γόπαν του ἀπὸ κανὲν ἀνοικτὸν παράθηρον, ἦσαν γεγονότα τὰ ὁπῖα ἔπρεπε νὰ λάβη σοβαρὸς ὑπ' ὄψιν. Ἔλαβε λοιπὸν χαρτὶ κὲ μολῆβι, εἶδε τί ἡμποροῦσε νὰ περικόψη ἀπὸ τροφὴν κὲ ρουχισμὸν κὲ ἀφοῦ ἀνεκοίνοσεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του ὅτη θὰ ἔχουν ἔτος λιτότητος, ἔλαβεν τὸν ἀσφαλιστὴν εἰς τὸ τηλέφονον κὲ τοῦ ἀνήγκειλεν νὰ τὸν ἐγγράψη εἰς τὴν ἰσχηρὰν ἀσφαλιστικὴν Ἐτερίαν ποὺ ἀντιπροσόπεβεν.

Ὁ ἀσφαλιστὴς ἀφοῦ τὸν συνεχάρη διὰ τὴν προνοητικήν του ἀπόφασιν κὲ ἔψαλεν τὸν ὕμνον τῆς διορατικότητος κὲ ὠριμότητός του, τοῦ ἀνήγγειλεν περιχαρὴς ὅτι ἀπὸ τόρα κὲ εἰς τὸ ἑξῆς θὰ συγγαταλέγεται μεταξὴ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀσφαλισμένων τῆς περιοχῆς.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἰδιοκτήτης τῆς πτοχῆς οἰκίας, στενάζων κατέβαλεν τακτικὸς τὰς δόσεις του διὰ νὰ μὴν καῆ τὸ σπίτι του ἀπὸ τυχέαν ἀνάφλεξιν ἢ ἐσκεμένην πρόθεσιν τοῦ γείτονος ποὺ ἡ φήμη τὸν ἔφερεν ὡς μανιώδη πυρομανῆ. Ἀλλὰ ἐκυκλοφόρει ὑπερηφάνως κὲ μὲ τὸ μέτοπον ἡψηλά, ἀδιαφορὼν διὰ τὰς στερήσεις εἰς τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν τὴν οἰκογένειάν του. Ἔτσι εἶχον τὰ πράγματα εἰς τὸν δέκατον χρόνον, ὅταν παρουσιάσθη ἐνόπιον τοῦ ρακενδήτου ἰδιοκτήτου ἕνας νέος ἀσφαλιστὴς τῆς ἀφτῆς ὅμος Ἐτερείας ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνήγκειλεν ὅτη λόγον ἐνεργιακῆς κρίσεος κὲ ἄλλων ἀσταθμήτων παραγόντων, τὰ ἀσφάλιστρα ἀπὸ τοῦδε κὲ εἰς τὸ ἑξῆς θὰ ειναι ελαφρὸς ἠφξημένα.

– Πόσον δηλαδή; ἠρότησεν ὁ ἰδιοκτήτης.

– Ἄ, μικρὰ πράγματα. Θὰ καταβάλετε τὸ ἕν τέταρτον τῶν εἰσοδημάτων σας τὸν χρόνον, ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου ἀφτοῦ ἐξασφαλίζεται τὴν περιουσίαν σας.

– Βρὲ ἄνθροπέ μου, καταστρέφομαι. Ἐπὶ ἔτη καταβάλο ἀκερέας τὰς δόσεις – κὲ ἕνας θεὸς γνορίζει μὲ πόσας στερήσεις, – διὰ νὰ εἶμαι συνεπὴς ἔναντι τῶν ἠποχρεόσεών μου εἰς τὴν ἀκόρεστον ἐτερείαν σας κὲ τόρα μοῦ ἀφξάνετε τὰ ἀσφάλιστρα;

– Μὰ εἶνε ἀναγκέον κακόν. Ἐξακολουθοῦντες τὰς δόσεις, ἐξασφαλίζετε τὴν περιουσίαν σας, ἄλλως χάνεται τὰ δικεόματά σας ἐκ τυχὸν πυρκαϊᾶς ἤτις πιθανὸν θέλει συνβῆ κὲ ἄβριον. Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκεν «Οὐδὲν φοβοῦμε, μόνον τῆς τείχης τὸ ἀπροσδόκιτον».

– Πράγματι, ἔχετε δίκεον κὲ ἐφῶσον τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐπὶ φιλοσοφικῆς βάσεος, εἰδοποιήσατε τοὺς ἀξιοτίμους Μετόχους τῆς Ὑμετέρας σας Ἐτερείας, ὅτι μελετήσας τὸ ζήτημα παραμένο. Θὰ τιμήσο τὴν ἠπογραφήν Μου.

Ἔτσι εἶχον τὰ πράγματα, ὅταν μίαν ὀρέαν ἡμέραν μέγα μέρος τῆς κατοικίας ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ γείτονος ἔγινεν παρανάλομα τοῦ πυρός. Ἀνήσηχος ἐλαφρὸς ὁ ἰδιοκτήτης μετέβη εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἐταιρίας κὲ ἀνέφερεν τὸ ἀτυχὲν συνβάν. Εἶπεν διὰ τὰς φλόγας ποὺ ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὸ διαμέρισμα τοῦ γείτονος, ἐκαφτηρίασεν τὴν ἀπάθειάν του ὅταν ἔβλεπεν ὅτι ἐκινδήνεβαν κὲ μέλη τῆς οἰκογενείας του καὶ παρεπονέθη κὲ κατὰ τῆς Ἐταιρείας ποὺ δὲν ἔκανεν ἐκ λόγων ἀβροφροσύνης κὲ ἕνα τηλεφόνημα εἰς τὴν Πυροσβεστικὴν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ Ἐταιρεία εἶχεν τόσην ἐπιροὴν κὲ ἡ ὁποία ἴσος διὰ ταχίας ἀφίξεος ἀσφαλὸς θὰ περιόριζε τὸ μέγεθος τῆς ζημίας.

Ὁ ἀσφαλιστής, ἀφοῦ ἤκουσε τὰ παράπονά του, ἐχασμουρήθη κὲ ἀπήντησεν.

– Ἔνοια σου. Μὴν ἀνησηχῆς. Μάθαμε διὰ τὴν πυρκαϊάν. Γίνοντε ἀνακρίσεις. Κὲ ἕως ὅτου βγῆ τὸ πόρισμα, πλήρονε τακτικὸς διὰ νὰ μὴν χάσης τὰ δικεόματά σου. Ἐὰν πάφσης νὰ πληρόνης, ἡ Ἐταιρεία μου δὲν θὰ σὲ καλήπτη.

– Κήριε ἀσφαλιστά μου, ἐγὼ ἐξηντλήθην οἰκονομικῶς ἐπὶ

ὁλοκλήρους δεκαετίας διὰ νὰ τύχω εἰς περίπτοσιν ἀτυχίας μιᾶς κάποιας ἐπανορθόσεως. Σήμερον ἐπὶ τέλους ἀνεφλέγην κὲ ἐκλιπαρῶ προστασίαν καθ' ἣν στιγμὴν βοᾶ ἡ συνοικία διὰ τὸν ὀφθαλμοφανὴ ἐμπρησμὸν κὲ ὄχη μόνον τοῦτο, ἀλὰ κὲ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πυριφλεγοῦς κατοικίας μου ἐγκατεστάθη ὁ γείτων.

– Σᾶς εἴπαμεν. Γίνονται ἀνακρίσεις. Ὅλοι ἐλυπήθημεν, ἐπανέλαβεν ὁ πράκτωρ. Ἄνεφ πορίσματος, δὲν δηνάμεθα νὰ κινηθόμεν. Καὶ προσέξατε. Ἴσος ἀποδειχθῆ ὅτη σεῖς ἐπροκαλέσατε τὸν γείτονα διὰ τυχὸν ἀπρεποῦς συμπεριφορᾶς, ὀπότε ἡ Ἑταιρεία μας οὐδεμίαν νομικὴν ἠποχρέοσιν ἔχει. Ἡ θέσις μας εἶναι λεπτή. Τὸ ὀρθότερον εἶνε νὰ τακτοποιήσετε τὸ ζήτημα μεταξή σας δι' ἀμοιβέου συνβιβασμοῦ.

Ὁ ἰδιοκτήτης ἐν τῶ ἀκούσματι ἀφτῶν, ἔγινεν Τοῦρκος παρ' ὅλον ποὺ δὲν εἶχεν ἀφτὴν τὴν ὑπηκοότητα, κὲ ἐκράβγασεν.

– Ἀφτὸ εἶναι ἀνήθικον κὲ αἰσχρόν. Εἰδοποιήσατε τὴν Ἑταιρίαν σας νὰ μὲ διαγράψη ἀπὸ μέλος της.

– Τὸ ἐσκέφθητε καλά; ἠρότησεν ὁ πράκτωρ.

– Μάλιστα. Ἡ ἀπόφασίς μου εἶνε ὁριστικὴ κὲ ἀμετάκλητος.

– Ἔχει καλός, εἶπεν ψυχρὰ ὁ πράκτωρ. Θὰ μεταβιβάσο τὰς ἀπόψεις σας εἰς τὸ Συνβούλιον.

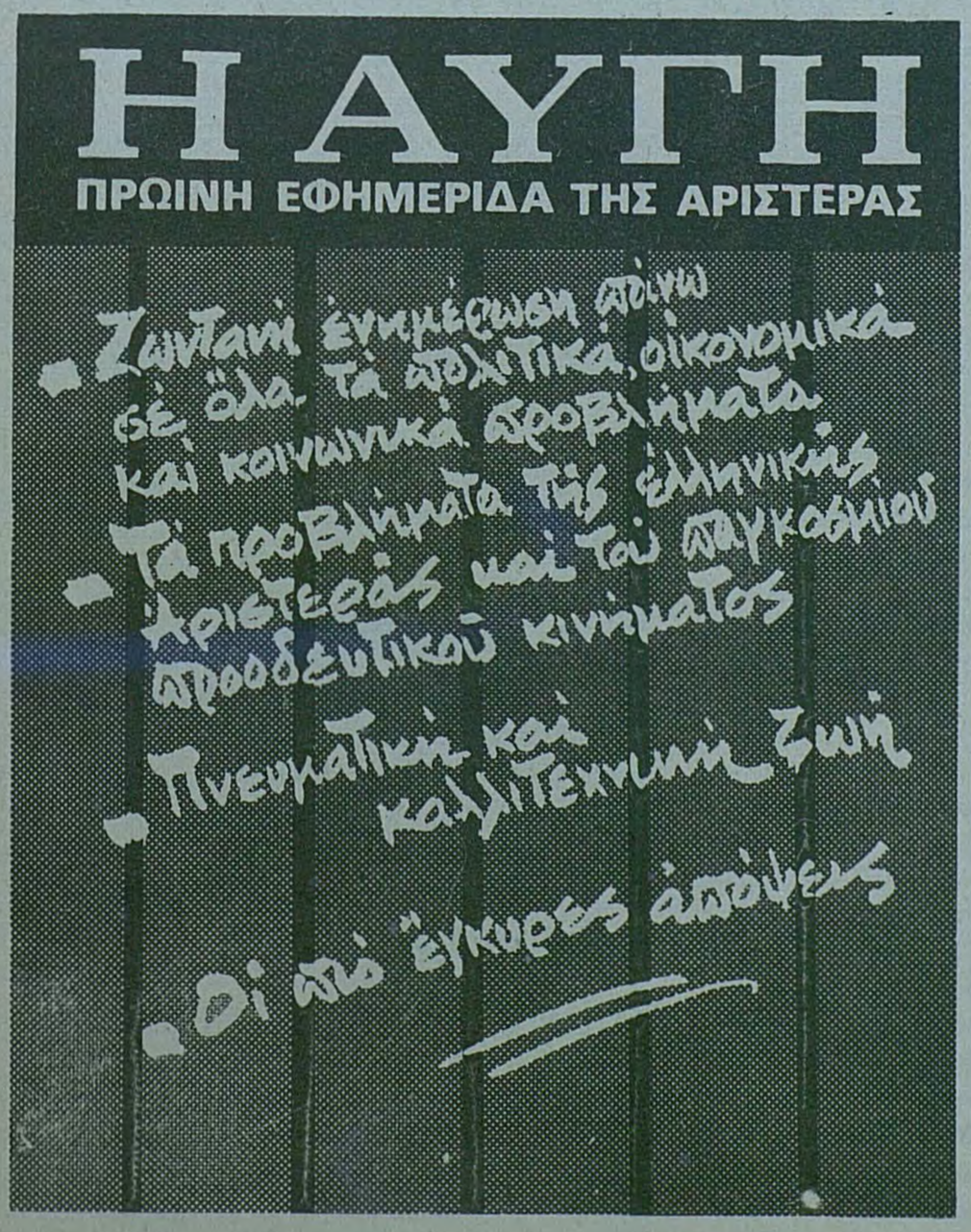
Ὅταν ὁ ἀγανακτισμένος πυροπαθὴς ἰδιοκτήτης ἀνεχόρησεν, ὁ ἀσφαλιστὴς μετέφερεν τὰς ἀποφάσεις του εἰς τὸν Πρόεδρον τῶν Μετόχων, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἄκουσε μὲ προσοχὴν τὰ διαμειφθέντα, εἶπεν πρὸς τὸν ἀσφαλιστὴν ποὺ ἐζήτει ὁδηγίας.

– Ἀφοῦ δὲν θέλει, μὴν τὸν πιέζης. Ἄστον ν' ἀσφαλιστῆ μονάχος του.

Κὲ πράγματι. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἰδιοκτήτης τῆς καμμένης οἰκίας μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλης τῆς οἰκογενείας του, πληρώνει τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων του διὰ νὰ ἐξοφλήση τὸν πυροσβεστῆρα ποὺ παρήγγειλε.

Καὶ ζῆ ἀφτὸς κακὰ καὶ οἱ Μέτοχοι καλύτερα, διότι κὲ τοὺς πυροσβεστῆρας κὲ τὰ ἄλα δραστικὰ ὅπλα κατασβέσεως τῶν πυρκαϊῶν, παρήγαγε ἡ ἀφτὴ ἀσφαλιστικὴ Ἑτερία ὡς πολυεθνικὴ ποὺ ἦτο, ἐκτὸς τοῦ πλουσίου δικτύου ἐμπρηστῶν ποὺ διέθετε.

ΜΠΟΣΤ

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἕνας σύγχρονος Τραπεζικὸς Ὀργανισμὸς μὲ μακρὰ καὶ πολύπλευρη δραστηριότητα στὴν ἀγροτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ εἶναι ὄργανο ὑλοποιήσεως τῆς Κρατικῆς ἀγροτικῆς Πολιτικῆς.
Μὲ 181 Ὑποκαταστήματα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα πιστοδοτεῖ τὴ γεωργία, παρέχει τεχνικὴ βοήθεια γιὰ τὴν ὀργάνωση βιομηχανιῶν διατροφῆς καὶ συμπορεύεται μὲ τοὺς γεωργικοὺς Συνεταιρισμούς.

Ἡ Τράπεζα ἐξυπηρετεῖ:
950.000 Ἀγροτικὲς μονάδες
7.200 Γεωργικοὺς Συνεταιρισμοὺς
200 Ἑνώσεις Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν
260 Ἀγροτικὰ Νομικὰ Πρόσωπα.
Τὸ 1974 διέθεσε 61,5 δισεκατομμύρια δραχμὲς γιὰ βραχυπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα δάνεια.

Μὲ τὴν ἐπάνοδο τῆς δημοκρατικῆς ὁμαλότητας ἡ Ἑλληνικὴ γεωργία ἀποκτᾶ νέα ὄψη καὶ ἡ Τράπεζα ἀναλαμβάνει νέα ἀποστολὴ μὲ οὐσιαστικὸ ρόλο στὴν ἀγροτικὴ ἀνάπτυξη τῆς Χώρας.

Ἡ Τράπεζα ξεκίνησε σὰν πιστωτικὸ ἵδρυμα.
Σήμερα ἔχει ἐξελιχθεῖ σὲ Τραπεζικὸ Ὀργανισμὸ μὲ στόχους τὴν οἰκονομικὴ ἄνοδο καὶ κοινωνικὴ πρόοδο.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Κεντρικὸν Κατάστημα Ἐλ. Βενιζέλου 23-ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3230521–3230527

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Ὅταν ἡ πλειοψηφία παύει νὰ εἶναι «σιωπηλὴ»

Γράφουν οἱ : Χάρης Ξανθουδάκης καὶ Νίκος Σκοῦφος

Οἱ περσινὲς φοιτητικὲς ἐκλογές, ὀργανωμένες μιὰν ἐποχὴ καμπῆς τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος, ἀποτελοῦσαν κατὰ γενικὴ ὁμολογία σημαντικὸ πολιτικὸ γεγονός. Κι αὐτό, ὄχι τόσο γιατὶ ἡ ἔκβασή τους θὰ ἦταν καθοριστικὴ εἴτε γιὰ τὸν μελλοντικὸ προσανατολισμὸ τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος εἴτε γιὰ τὶς ἐξελίξεις στὸν πολιτικὸ χῶρο: ὁ ρόλος καὶ ἡ λειτουργία τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν Συλλόγων καὶ τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τῆς ΕΦΕΕ θὰ ἦταν ὁ ἴδιος, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν, ποὺ θὰ ἔδιναν ἔτσι κι ἀλλιῶς τὴν πλειοψηφία τῶν ἑδρῶν στὶς παραδοσιακὲς δυνάμεις τῆς Ἀριστερᾶς καὶ στὸ ΠΑΣΟΚ, ἀποκλείοντας τὴ Δεξιὰ καὶ περιορίζοντας τὴν ἐξωκομματικὴ Ἀριστερὰ τῶν (ἀπὸ τὴ φύση τους ἀστικοδημοκρατικῶν) διαδικασιῶν τῶν Συλλόγων. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐπίδραση τοῦ ἀποτελέσματος τῶν φοιτητικῶν στὴν ἔκβαση τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἀποδείχτηκε ἀνύπαρκτη.

Πολὺ περισσότερο, ὡστόσο, οἱ περσινὲς φοιτητικὲς ἐκλογὲς καὶ τὸ ἀποτέλεσμά τους ἦταν τὸ ἐπιστέγασμα μιᾶς σειρᾶς διαδικασιῶν καὶ πολιτικῶν ζυμώσεων στὸν φοιτητικὸ χῶρο, καὶ ἦταν αὐτὲς ἀκριβῶς οἱ διαδικασίες καὶ οἱ ζυμώσεις ποὺ καθόρισαν τὸ ἑπόμενο βῆμα ἐξέλιξης καὶ τὸ μελλοντικὸ πεδίο δράσης τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος. Μιὰ ἐντυπωσιακὴ ἐπιτυχία τῆς Δεξιᾶς εἶχε θεωρηθεῖ τότε –καὶ σωστὰ– ἀπίθανη, κι ἔτσι ἡ ἐκλογικὴ ἐκείνη μάχη εἶχε τὸ χαρακτήρα τῆς διένεξης στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀριστερᾶς, τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν ἐπιβολὴ μιᾶς στρατηγικῆς τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος, τὴν κατάληψη τῶν εὐνοϊκότερων θέσεων μάχης, τὸν καθορισμὸ καὶ τὴν ἐπιλογὴ τοῦ προσφορότερου μετώπου γιὰ τὴ μελλοντικὴ σύγκρουση μὲ τὴν Ἀντίδραση.

Οἱ φετινὲς φοιτητικὲς ἐκλογές, σύμφωνα μὲ τὶς περσινὲς ἐκτιμήσεις ἐπρόκειτο νὰ εἶναι μιὰ μάχη τῆς Ἀριστερᾶς μὲ τὴ Δεξιὰ ἢ καὶ τὴν Κεντροδεξιὰ («Στὶς ἑπόμενες φοιτητικὲς ἐκλογές, ὅταν θὰ κατέβει ἡ Δεξιὰ ἀκόμη πιὸ ἐνισχυμένη καὶ τὸ Κέντρο, ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων θ' ἀνατραπεῖ, δεδομένου ὅτι σὲ ὁρισμένους Φ.Σ. θὰ ἐξασφαλίζεται ἡ πλειοψηφία τῆς Κεντροδεξιᾶς», ἐκπρόσωπος τοῦ «Δημοκρατικοῦ Ἀγώνα» στὴ Συζήτηση γιὰ τὶς περσινὲς ἐκλογές, ΑΝΤΙ, τ. 8, Δεκέμβριος 1974). Οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς προσδιόρισαν τὸ πολιτικὸ πλαίσιο καὶ τὸ ψυχολογικὸ κλίμα, στὸ ὁποῖο κινήθηκε ἡ φετινὴ προεκλογικὴ διαδικασία, καὶ καθόρισε τὴ στρατηγικὴ καὶ τὰ συνθήματα τόσο τῶν ἀριστερῶν παρατάξεων ὅσο καὶ τῆς κυβερνητικῆς παράταξης καὶ τῆς ἴδιας τῆς Κυβέρνησης.

ΤΟ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ ΚΛΙΜΑ

Ἡ προεκλογικὴ ἐκστρατεία τῆς Κυβέρνησης καὶ τῆς Δεξιᾶς ἐκδηλώθηκε κυρίως πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς κινητοποίησης ὅσο τὸ δυνατὸν πλατύτερην φοιτητικῶν μαζῶν μὲ τὴν προσδοκία τῆς ἐπιβεβαίωσης τῆς λειτουργίας τῆς «σιωπηλῆς πλειοψηφίας». Γιὰ τὸν ἀντικειμενικὸ αὐτὸ σκοπὸ χρησιμοποίησε δύο εἴδη μέσων.

Πρῶτο, τὴν ἐπίσημη προτροπὴ (ἀνακοινώσεις ὑπ. Παιδείας: Ζέπος 12/ 12/75, Ταλιαδοῦρος 15/12 μέσω τοῦ φιλοκυβερνητικοῦ τύπου καὶ τοῦ ραδιοφώνου) καὶ τὴ «διαφώτιση» (Ἐλεύθερη Συζήτηση στὴν ΕΡΤ στὶς 10/12/75).

Δεύτερο, τὴ δημιουργία κλίματος ἔντασης μὲ ἀφορμὴ τὴν ὑπόθεση τῆς πορείας πρὸς τὴ Βουλὴ γιὰ τὸ νομοσχέδιο τῆς Σχολῆς τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων, ποὺ στόχευε εἴτε στὴ δημιουργία ἐπεισοδίων εἴτε στὴν αὐτοδιάλυση τῆς συγκέντρωσης μέσα σὲ κλίμα διάσπασης καὶ ἡττοπάθειας.

Σχετικὰ μὲ τὴ «διαφώτιση» θὰ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ σημειωθεῖ ὁ ἀποκλεισμὸς κάθε φοιτητικῆς ἐκπροσώπησης στὴν Ἐλεύθερη Συζήτηση τῆς Τηλεόρασης καὶ τὸ ἄρτιο τεχνικὰ μάντρωμα τοῦ καθηγητῆ Μαγκάκη στὸ στενὸ πλαίσιο τῶν κυβερνητικῶν θέσεων. Ἀλλὰ τώρα, μετὰ τὶς ἐκλογές, παγιδευμένος φαίνεται νὰ εἶναι ὁ κ. Ράλλης, τουλάχιστον στὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς στὴ Διοίκηση τῶν ΑΕΙ.

Γιὰ τὴν πορεία, ἐξ ἄλλου, σημειώνεται ὅτι ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως, χρησιμοποίησε τὴν ὀξύτερη, ἴσως, γλώσσα κατὰ τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος, μετὰ τὴ μεταπολίτευση.

Ἡ ἴδια ἄλλωστε νοοτροπία μὲ ἐκείνη τῆς ποικιλότροπης ἐκμετάλλευσης τῆς πορείας φαίνεται ὅτι ἔλπιζε ἀκόμα καὶ τὴν τελευταία στιγμὴ (τὸ πρωῒ τῆς Δευτέρας) σὲ ἐπεισόδια μεταξὺ φοιτητῶν, ποὺ θὰ ἐνίσχυαν τὴν ἀρθρογραφία τῆς φασιστικῆς δεξιᾶς καὶ θὰ τρομοκρατοῦσαν κάποιο μέρος τῶν φοιτητῶν ὥστε νὰ λειτουργήσει σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιδιώξεις της.

ΤΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΙΣ

Τὸ κεντρικὸ σύνθημα ἐξ ἄλλου τῆς ΔΑΠ (τῆς δεξιᾶς φοιτητικῆς παράταξης ποὺ σχηματίστηκε μετὰ τὴ διαγραφὴ ἀπὸ τὴν ΟΝΝΕΔ τῶν μετριοπαθέστερων στοιχείων) ἦταν ἡ ἀφαίρεση τοῦ μονοπώλιου τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων ἀπὸ τὴν Ἀριστερὰ καὶ ἡ ὑπεράσπιση τῆς (ἀπολιτικῆς) αὐτονομίας τοῦ φοιτητικοῦ χώρου ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ «κομματικοποίησής» του, σύνθημα ποὺ μεθόδευε τὴν ἁλίευση ψήφων ἀπὸ τὴ λιγότερο πολιτικοποιημένη μερίδα τῶν φοιτητῶν, τὸ πιὸ ἰσχυρὸ «ἀτσὺ» στὰ χέρια τῆς ἀπανταχοῦ Δεξιᾶς: τὴ «σιωπηλὴ πλειοψηφία».

Ἡ προεκλογικὴ αὐτὴ ἀπειλὴ τῆς Δεξιᾶς προσδιόρισε σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ χαρακτήρα τῶν φετινῶν ἀρχαιρεσιῶν καὶ συνετέλεσε στὴν υἱοθέτηση ἀπὸ τὶς ἀριστερὲς παρατάξεις ἑνὸς λίγο-πολὺ ἤπιου τόνου στὶς μεταξύ τους κριτικές. Ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ περιστασιακὴ συσπείρωση ποὺ ὀφειλόταν σ' ἕναν ἔκδηλο φόβο γιὰ τὴ δύναμη τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ καὶ ποὺ ἐξυπηρετοῦσε τὰ ἐπὶ μέρους ἐκλογικὰ συμφέροντα: ἡ ἀπειλὴ τῆς Δεξιᾶς χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὴν Π.Σ.Κ. γιὰ νὰ προσελκύσει τοὺς λιγότερο σκεπτόμενους προοδευτικοὺς ψηφοφόρους, ἀπὸ τὸν Δ.Α. γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν «ἀντιδικτατορικομετωπικὴ» μονομανία του καὶ ἀπὸ τὴν Π.Α.Σ.Π. γιὰ νὰ ξεπεράσει τὸν κίνδυνο ἀπώλειας ἑδρῶν ἐξ αἰτίας τῆς διαγραφῆς πολλῶν στελεχῶν της. Στοὺς ἴδιους λόγους ὀφείλεται καὶ ἡ διάθεση σημαντικῶν χρηματικῶν ποσῶν γιὰ τὸν προεκλογικὸ ἀγώνα ἀπὸ τοὺς κομματικοὺς φορεῖς – «κηδεμόνες» τῶν παραπάνω παρατάξεων.

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ΕΚΝΔ δὲν φαίνεται νὰ χρηματοδότησε ἢ καὶ νὰ ὑποστήριξε στὴν ἴδια ἔκταση τὴν παράταξη ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦσε (ἰδεολογικὰ τουλάχιστον) στὸ φοιτητικὸ χῶρο, τὴ νεογέννητη «Δημοκρατικὴ Πορεία», ὑποδηλώνει τὴν ὀργανωτικὴ ἀδυναμία τοῦ κόμματος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνικανότητά του νὰ ἀντιπαραθέσει κάποιο ἰδεολογικὸ ἀντίβαρο στὶς παραδοσιακὲς καὶ μὴ μαρξιστικὲς τάσεις ποὺ εὐδοκιμοῦν στὸ φοιτητικὸ χῶρο.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀδυναμία εἶναι μία μόνο ἀπὸ τὶς αἰτίες γιὰ τὴν ἀπουσία τῶν ἀνεξάρτητων φοιτητικῶν παρατάξεων τῆς Ἄκρας Ἀριστερᾶς ἀπὸ τὸ προσκήνιο τῆς φετινῆς ἐκλογικῆς μάχης. Οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς διαλύθηκαν, εἴτε ἀκολουθώντας τὴν τύχη συγγενῶν τους πολιτικῶν σχηματισμῶν (λ.χ. τῶν «Τετρακοσίων») εἴτε ὑποκύπτοντας στὶς ἐσωτερικές τους ἀδυναμίες καὶ στὴν ἐξαφάνιση τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ποὺ εἶχαν εὐνοήσει τὴ γέννηση καὶ τὴ διατήρησή τους, ἐνῶ μερικὲς δὲν συμμετεῖχαν στὶς ἐκλογές, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν τυπικὰ διαλυθεῖ.

Οἱ παρατάξεις τῆς Ἄκρας Ἀριστερᾶς (ΑΑΣΠΕ καὶ ΠΠΣΠ) ἔστρεψαν καὶ πάλι τὰ προεκλογικά πυρά τους, σὲ ἔκδηλα χαμηλότερο τόνο αὐτὴ τὴ φορά, κατὰ τῆς «ρεφορμιστικῆς τακτικῆς» τῶν παρατάξεων ποὺ πλειοψηφοῦν στὴν ΕΦΕΕ (ΠΑΣΠ, ΠΣΚ, ΔΑ). Τὰ συνθήματά τους συνοψίζονταν στὸ δίπτυχο σλόγκαν τῆς ΠΠΣΠ: « Γιὰ νὰ μὴ γίνουν οἱ Σύλλογοι σφραγίδες στὰ χέρια τῶν ρεφορμιστῶν – Γιὰ νὰ γίνουν οἱ Σύλλογοι ὄργανα πάλης στὰ χέρια τῶν φοιτητῶν». Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ ὅρου «ρεφορμιστής», στὴ θέση τοῦ ὅρου «ρεβιζιονιστὴς» ποὺ κατὰ κανόνα χρησιμοποιεῖ ἡ ΠΠΣΠ στὶς κριτικές της πρὸς τὰ δύο ΚΚ καὶ τὶς παρατάξεις τους, ὑποδηλώνει μιὰν ἀνεπαίσθητη ἀλλὰ χαρακτηριστικὴ στροφὴ τοῦ χώρου ποὺ ἀντιπροσωπεύει ἡ ἴδια καὶ ἡ ΑΑΣΠΕ. Οἱ ἴδιες παρατάξεις ἀπέφυγαν νὰ τονίσουν τὸν κίνδυνο τῆς Δεξιᾶς, προφανῶς ἐξ αἰτίας τῆς μεγαλύτερης ἐμπιστοσύνης ποὺ ἔχουν στὴν προοδευτικὴ διάθεση τῶν φοιτητῶν

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν ἦταν μιὰ ἔκπληξη γιὰ ὅλους ἢ σχεδὸν ὅλους. Ἡ διατήρηση τοῦ προεκλογικοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων στὰ Δ.Σ. τῶν Φοιτητικῶν Συλλόγων, μὲ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῆς Ἀριστερᾶς, *παρὰ τὴν αὐξημένη φετινὴ συμμετοχὴ ψηφοφόρων (πέρυσι: 23.218, φέτος: 40.746) σὲ ποσοστὸ πρωτοφανὲς γιὰ φοιτητικὲς ἀρχαι-*

ρεσίες, γκρέμισε κατὰ τὸν θεαματικότερο τρόπο τὸν μύθο –ὅπως ἀποδείχτηκε– τῆς «σιωπηλῆς πλειοψηφίας». Τὸ δαμόκλειο αὐτὸ σπαθί, ποὺ ἐπισείει συχνὰ σὰν τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ ὅπλο της ἡ ἁπανταχοῦ ἀντίδραση, δὲν λειτούργησε. Ἀποδείχτηκε ἔτσι ὅτι ἡ Δεξιὰ μπορεῖ καὶ λαθεμένες ἐκτιμήσεις νὰ κάνει ἀλλὰ καὶ ὅτι *εἶναι δυνατὸ νὰ ἀπογυμνώνεται ἀπὸ τὸν παραδοσιακό της ὁπλισμό.*

Ἡ συντριβὴ τῆς Δεξιᾶς ἦταν μιὰ ἥττα πολύμορφη ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθεῖ, καὶ τῆς ὁποίας ἡ σημασία δύσκολα μπορεῖ νὰ ὑποτιμηθεῖ. Τὸ βάρος ποὺ εἶχε ρίξει ἡ Κυβέρνηση στὴν προεκλογικὴ προπαγάνδιση τῶν ἀρχαιρεσιῶν (μὲ τὸν ξεκάθαρο ὑπαινιγμό της ὅτι ἡ ἐπιδιωκόμενη συμμετοχὴ τῆς πλειοψηφίας τῶν φοιτητῶν θὰ ἀποδείκνυε τήν... πλαστότητα τῆς περσινῆς πλειοψηφίας τῆς Ἀριστερᾶς στὰ Δ.Σ.) καὶ τὸ κεντρικὸ σύνθημα τῆς ΔΑΠ, καθόρισαν τὸ μέγεθος καὶ τὴ σημασία τῆς ἥττας της. Ἡ ἀντίδρασή της ἦταν χαρακτηριστική: Τὰ ραδιοτηλεοπτικὰ δελτία εἰδήσεων τῆς ἡμέρας τῶν ἐκλογῶν ἀποσιώπησαν (ἐνῶ εἶχαν στὴ διάθεσή τους) τὰ μέχρι τότε ἀποτελέσματα, ποὺ ἔδιναν κιόλας μιὰν εἰκόνα γιὰ τὴν τελικὴ ἔκβαση. Ἐξ ἄλλου, στὴν ἀνακοίνωσή της, μετὰ τὴν ἐπίσημη κοινοποίηση τῶν τελικῶν ἀποτελεσμάτων, ἡ Κυβέρνηση ἀναγνώριζε τὴν ἀθρόα συμμετοχὴ τῶν ψηφοφόρων φοιτητῶν στὶς ἐκλογές, τὴν ἄψογη διεξαγωγὴ τῆς διαδικασίας καὶ τὴν ἀντιπροσωπευτικότητα τῶν νέων Δ.Σ., ἀμφισβήτησε ὅμως τὴν πολιτικὴ σημασία τῶν ἀρχαιρεσιῶν. Φυσικὰ ἡ ἀμφισβήτηση αὐτὴ ἦταν τὸ ἴδιο ἀναιμικὴ καὶ ἀντιφατικὴ μὲ τὴν ἀντίστοιχη ἀμφισβήτηση τῆς πολιτικῆς σημασίας τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν. Ὅπως καὶ τότε, ἔτσι καὶ τώρα ἡ Κυβέρνηση ἀπαρνιόταν τὸν χαρακτήρα ποὺ ἡ ἴδια εἶχε δώσει στὶς ἐκλογὲς ὡς τὴν παραμονὴ τῆς διεξαγωγῆς τους. Στὴν περίπτωση μάλιστα τῶν φοιτητικῶν ἀρχαιρεσιῶν διακρίνουμε μιὰν ἀκόμη ἀντίφαση: Στὶς περσινὲς ἀρχαιρεσίες ἡ Κυβέρνηση προτίμησε νὰ ἀναγνωρίσει τὸ πολιτικό τους βάρος, ὥστε νὰ μπορέσει νὰ ἀμφισβητήσει τὰ ἀποτελέσματα στηριγμένη στὸ ποσοστὸ μὴ συμμετοχῆς· ὅταν, φέτος, τὸ ὅπλο τῆς «σιωπηλῆς πλειοψηφίας» ἀποδείχτηκε μπούμερανγκ, ἡ Κυβέρνηση χρησιμοποίησε τὴ δοκιμασμένη, ἀλλὰ ἀμφίβολης ἀποτελεσματικότητας, λογικὴ ἀκροβασία γιὰ νὰ ὑποτιμήσει ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν πολιτικὴ σημασία ἑνὸς ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος ποὺ στρεφόταν ἐναντίον της.

Τὰ ποσοστὰ ποὺ πέτυχαν οἱ ἀριστερὲς παρατάξεις ἦταν λίγο-πολὺ ἀνάλογα μὲ τὰ περσινά. Ἡ ΠΣΚ διατήρησε τὶς ἕδρες της, ὁ ΔΑ σημείωσε σχετικὴ ἄνοδο (ποὺ ἐν μέρει ὀφείλεται σὲ ψήφους μιᾶς μερίδας «ἀνεξάρτητων» καὶ ἐν μέρει στὴν πριμοδότηση τῶν διαφωνούντων τοῦ ΠΑΣΟΚ στὴ Θεσσαλονίκη), ἡ ΠΑΣΠ διατήρησε τὴν πλειοψηφία τῶν ἑδρῶν (παρὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν γνωστότερων στελεχῶν της ποὺ ἀγνοήθηκαν ἀπὸ τὴν «ἀνδρεϊκὴ» βάση) καὶ οἱ ἀκροαριστερὲς ΑΑΣΠΕ καὶ ΠΠΣΠ κρατήθηκαν ἀθροιστικὰ στὰ ἴδια ποσοστά, ἐν μέρει χάρις στὴν πριμοδότηση μιᾶς ἄλλης μερίδας «ἀνεξάρτητων» (ἡ ἀντιστροφὴ τῆς ἀναλογίας ἑδρῶν μεταξύ τους, πιθανὸν νὰ ὀφείλεται στὶς συνέπειες τῶν ἐπεισοδίων τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας, ποὺ λειτούργησαν ἀρνητικὰ γιὰ τὴν ΑΑΣΠΕ). Τέλος, ἡ κεντρώα Δ.Π. καὶ οἱ τροτσκυστικὲς παρατάξεις σχεδὸν ἀγνοήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἐκλογεῖς.

Τὸ βασικότερο λοιπὸν χαρακτηριστικὸ τῶν φετινῶν φοιτητικῶν ἐκλογῶν ἦταν ἡ ἥττα τῆς Δεξιᾶς σὲ σχέση μὲ τὸ πρωτοφανὲς ποσοστὸ συμμετοχῆς στὴν ἐκλογικὴ διαδικασία. Μιὰ κραυγαλέα καταδίκη τῆς ἀντίδρασης.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς «Σοσιαλιστικῆς Πορείας»

τοῦ Γρηγόρη Μποσοβοῦ

Στὶς 13 καὶ 14 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀθήνα ἡ συνδιάσκεψη τῶν στελεχῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ ποὺ διεφώνησαν πρὶν λίγους μῆνες μὲ τὸν πρόεδρό του κ. Ἀ. Παπανδρέου, καὶ ἐκφράζονται σήμερα ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Σοσιαλιστικὴ Πορεία». Κύρια θέματα τῆς συνδιάσκεψης ἦταν:

- *Ἡ κριτικὴ ἐκτίμηση τῆς ἐξάμηνης περίπου δράσης.*
- *Ἡ συγκεκριμενοποίηση τῶν ὀργανωτικῶν, πολιτικῶν καὶ ἰδεολογικῶν προοπτικῶν τῆς κίνησης.*

Ἡ ἀπαισιοδοξία ἦταν ἔντονη, ὅσον ἀφορᾶ τὸ πρῶτο σημεῖο, καὶ δὲν μποροῦσε νὰ συγκαλυφθεῖ ἀπὸ τὴν πεποίθηση πολλῶν μελῶν ὅτι χρειάζεται, γιὰ ἄλλη μιὰ φορά, μιὰ ἡρωϊκὴ προσπάθεια πρὸς τὰ ἐμπρὸς γιὰ τὸ ξεπέρασμα τόσο τῶν ἰδεολογικο-πολιτικῶν διαφορῶν ὅσο καὶ τῆς προϊούσης ὀργανωτικῆς χαλαρότητας, χωρὶς δυνατότητες ἀποφασιστικῆς παρέμβασης στὶς διαδικασίες τοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Στὶς διάφορες συμβολὲς ἐπίσης διαφαινόταν ὅ,τι θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποκαλέσουμε «τραῦμα τοῦ ΠΑΣΟΚ» καὶ ἡ συνειδητοποίηση τῆς δικῆς τους εὐθύνης γιὰ τὴν τελικὴ «μονοπώληση» τοῦ κινήματος τῆς 3ης Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὸν πρόεδρό του.

> «Ὅσοι ἀντιταχθήκαμε στὸ λαϊκισμό, στὴ θεωρητικὴ στρέβλωση καὶ στὴν πολιτικὴ ἀπροσδιοριστία, ὅσοι ἀγωνισθήκαμε κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἡγέτη, τοῦ πολιτικοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ὀργανωτικῆς ἀμορφίας, διαπιστώσαμε τὴν ἀνάγκη δημιουργίας μιᾶς νέας πολιτικῆς κίνησης» (Εἰσήγηση Β. Φίλια, Γ. Μαίστρου, Σ. Μπαμπᾶ, Χ. Παπαθανασίου, Β. Τσεκούρα καὶ Λ. Φιλιππάτου).

Ὅμως ἡ νέα προσπάθεια ἐπηρεάσθηκε ἔντονα ἀπὸ τὶς συνθῆκες τῆς ἐκκίνησης. Ὁ σύντομος χρόνος ἀρχικῆς λειτουργίας τοῦ ΠΑΣΟΚ δὲν εἶχε ἐπιτρέψει τὴ διαμόρφωση συγκεκριμένων ἰδεολογικῶν ἀντιθέσεων. Ἔτσι, ἡ ἀποχώρηση, ποὺ δυσκόλεψε ὅπως ἦταν φυσικὸ πολλούς, πῆρε ἀρχικὰ τὸν ἀποκλειστικὸ χαρακτήρα μιᾶς ἀντίδρασης στὸν «ἀρχηγισμό». Καὶ ἀκόμη, ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὴν ἐμπειρία στὸ κίνημα ποὺ συνίδρυσαν εἶχε ἀνασταλτικὲς συνέπειες γιὰ τὴν περαιτέρω δράση τῆς «Σοσιαλιστικῆς Πορείας». Ἡ τάση γιὰ «ἀναχωρητισμὸ» ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πολιτική, ποὺ πολλοὶ ὁμιλητὲς καλλώπιζαν μὲ τὴν πρόταση «ἀποφυγῆς σχέσεων ἀνταγωνιστικότητος ἀπέναντι ὅλων τῶν ἄλλων φορέων τῆς ἀριστερᾶς» ἢ γιὰ μεταβολὴ τῆς κίνησης σὲ «ὁμάδα μελετῶν» μὲ τὴν προοπτικὴ νὰ γίνει ἡ «συνείδηση τῆς ἀριστερᾶς», ἦταν φανερή.

Σοσιαλιστικὸς μετασχηματισμὸς καὶ ἑνότητα

Οἱ εἰσηγητὲς ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι ὁμιλητὲς φαίνεται ὅτι συμφωνοῦσαν πάνω σὲ δύο βασικὰ σημεῖα:

- Βασικὸς σκοπὸς τῆς κίνησης εἶναι «νὰ συμβάλει στὴ διαμόρφωση τῶν ἰδεολογικῶν, πολιτικῶν καὶ ὀργανωτικῶν προϋποθέσεων ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὸν σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ τῆς κοινωνίας».
- Στὶς προϋποθέσεις ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ ἀνήκει «ἡ προώθηση τῆς ἑνότητος τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν δυνάμεων». Ἡ κίνηση πρέπει «νὰ διαθέσει ὅλες τὶς δυνάμεις καὶ νὰ ἀναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σὲ πρώτη φάση γιὰ τὴν ἑνότητα τῆς ἀριστερᾶς, σὲ μιὰ δεύτερη, γιὰ τὸν ἑνιαῖο φορέα τῆς ἀριστερᾶς».

Ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ἑνότητα

Ἀλλὰ ἑνότητα ζητοῦν ὅλοι. Ἔτσι ἡ εἰσηγητικὴ ὁμάδα τῶν Π. Εὐθυμίου, Π. Σιγαλᾶ καὶ Τ. Τσουγιοπούλου προχώρησε σὲ μιὰν ἐκτίμηση τῶν ἤδη διαμορφωμένων διαφορετικῶν ἀντιλήψεων γιὰ τὴν ἑνότητα:

- Ἑνότητα στὴ βάση μέσα ἀπὸ τὶς διαδικασίες τοῦ λαϊκοῦ κινήματος.
- Ἑνότητα σ' ἐπίπεδο κορυφῆς.

Ἡ πρώτη ἀντίληψη εἶναι κατὰ τὴν εἰσηγητικὴ ὁμάδα προβληματική, γιατὶ ὁ λαϊκὸς παράγοντας εἶναι, ἤδη, ἐντεταγμένος σὲ κόμματα, οἱ διαδικασίες βάσης προϋποθέτουν ἰδιαίτερες καὶ σήμερα ἀνύπαρκτες συνθῆκες καὶ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ λαϊκοῦ κινήματος ἐναντίον τῶν ὑπαρχόντων φορέων σχεδὸν εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καταδικασμένη. Ἡ δεύτερη πάλι καὶ μηχανιστικὴ ἀντίληψη, στηρίζεται στὴν ἐκτίμηση, ὅτι ἡ ἑνότητα εἶναι, ἤδη, διαμορφωμένη στὴ βάση καὶ ὅτι τὸ πρόβλημα μπορεῖ νὰ λυθεῖ μὲ τὴν ἐπαφὴ καὶ συνεννόηση τῶν κορυφῶν, ὄχι ὡστόσο χωρὶς ἐπικουρικὲς διαδικασίες βάσης. Ὅμως, ἡ ἀντίληψη αὐτὴ παραγνωρίζει τὸ γεγονός, ὅτι τὸ αἴτημα τῆς ἑνότητας δὲν ἔχει πάρει στὴ λαϊκὴ βάση συγκεκριμένη πολιτικὴ ἔκφραση καὶ ὅτι ἡ ἴδια ἡ βάση εἶναι χωρισμένη. Ὁπωσδήποτε: Ὁ λαὸς θὰ πανηγύριζε ἂν πραγματοποιόταν ἡ ἑνότητα σ' ἐπίπεδο κορυφῆς, ἀλλὰ θὰ εἶχε πέσει ἄλλη μιὰ φορὰ σὲ παγίδα. Μιὰ τέτοια τεχνητὴ ἑνότητα θὰ ἦταν εὔθραυστη, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπῆρχε τὸ ἀναγκαῖο ὑπόβαθρο, ἡ προάσπιση τοῦ ἰδεολογικοῦ της περιεχο-

μένου ἀπὸ μιὰ συνειδητοποιημένη βάση.

Ἡ ἐπιδίωξη τῆς ἑνότητας δὲν εἶναι, λοιπόν, ἀφηρημένος στόχος. Αὐτὸ σημαίνει, ἐπίσης, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀγνοοῦνται οἱ αἰτίες ποὺ ὁδήγησαν στὴ διάσπαση τῆς ἀριστερᾶς:

> «Στὴ βάση τῆς διάσπασης ὑπάρχει ἡ μὴ ἐκπλήρωση τοῦ ὥριμου, προδικτατορικὰ ἤδη, αἰτήματος γιὰ ἀνανέωση. Ἀνανέωση ποὺ σήμαινε: Ριζικὴ καὶ βαθιὰ κριτικὴ τῶν δομῶν καὶ τῶν ἐκτιμήσεων ποὺ ὁδήγησαν σὲ ἀλλεπάλληλα λάθη καὶ ἤττες τὸ κίνημα τὶς τελευταῖες δεκαετίες. Χάραξη στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς στηριγμένης στὴν ἀνάλυση τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας.
>
> . Ζωντάνεμα τῆς ἰδεολογίας: ὁ μαρξισμός, ἀπὸ ἀπολογητικὸ ὄργανο νὰ ξαναγίνει τὸ ὄργανο μεταβολῆς τοῦ κόσμου. Ἀνανέωση λειτουργίας: ριζικὴ ἀλλαγὴ ἀντίληψης τοῦ ὀργανωτικοῦ πλαισίου καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ κόμματος, κατάργηση τῆς καθοδηγητικῆς πυραμίδας, ἀναζήτηση νέου τύπου σχέσεων κόμματος-μαζικῶν χώρων, στηριγμένες στὸ σεβασμὸ τῆς αὐτονομίας τῶν τελευταίων».

Στὴν εἰσήγηση αὐτὴ εἶναι φανερὴ ἡ συμπάθεια ἢ ἔστω κάποια συγγένεια στὴ διατύπωση θέσεων μὲ τὸ ΚΚΕ (Ἐσ.).

Ὁ τρίτος δρόμος: ἡ ΔΑΕ

Ἡ πολιτικὴ εἰσήγηση ὑπέδειξε ἕναν τρίτο δρόμο πρὸς τὴν ἑνότητα – μιὰ σύνθεση τῶν προηγουμένων:

> «λαϊκὴ ἑνότητα, στὴ βάση συγκεκριμένων στόχων, καὶ ἑνότητα τῶν πολιτικῶν σχημάτων σὲ συγκεκριμένο πλάνο κοινῆς δράσης»

Καὶ ἀπὸ ἄποψη περιεχομένου:

> «Ἡ ἐνιαία ἀπάντηση, ἡ πλατφόρμα ποὺ ἡ κίνησή μας προτείνει γιὰ τὴ συσπείρωση ὅλων τῶν λαϊκῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴ συμπαράταξη τῶν κομμάτων καὶ δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς εἶναι ἡ Δημοκρατικὴ Ἀντιϊμπεριαλιστικὴ Ἑνότητα».

Ἡ κριτικὴ τοῦ γενικοῦ μέρους τῆς πολιτικῆς εἰσήγησης καὶ τῶν προτάσεων γιὰ τὸν τρίτο δρόμο, τὴ ΔΑΕ, ἦταν ἔντονη. Ἰδίως ὁ τομέας τεχνικῶν τῆς κίνησης τόνισε, ὅτι τὸ γενικὸ μέρος εἶναι ἕνα κείμενο μὲ πολλὲς παραλείψεις καὶ ἀσάφειες – δὲν περιέχει καμιὰ ἀνάλυση τῆς Εὐρώπης, μὲ τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ ἡ ὕπαρξη τῆς ΕΟΚ, δὲν ἀναλύει τὶς σχέσεις μεταξὺ καπιταλιστικῆς καὶ μὴ Εὐρώπης, δὲν ἀναφέρεται στὸ ἐνεργειακὸ πρόβλημα, δὲν ἐξετάζει ἱστορικὰ τὸ ἑλληνικὸ ἀριστερὸ κίνημα, δὲν ἀναλύει παρὰ μόνο πρόχειρα τὸν ἑλληνικὸ πολιτικὸ χῶρο καὶ ἀκόμη λιγότερο τὸν χῶρο τῆς ἀριστερᾶς καὶ χρησιμοποιεῖ ἀμφισβητούμενες ἔννοιες (ἡ Ἑλλάδα εἶναι «ἀποικία», οἱ ἀραβικὲς χῶρες κάνουν «ἀντιιμπεριαλιστικὸ ἀγώνα» κλπ.) Παρ' ὅλα αὐτά, τὸ «πνεῦμα», ἡ «κατεύθυνση» τῆς εἰσήγησης ἔγιναν δεκτά.

Εἰδικά, ὅμως, στὴ θέση τῆς ΔΑΕ προτάθηκαν σὰν διαζευκτικὲς λύσεις-προοπτικές:

- ἡ δημοκρατικὴ ἀντιδικτατορικὴ ἑνότητα, καὶ
- ἡ λαϊκὴ ἀντιδικτατορικὴ ἑνότητα.

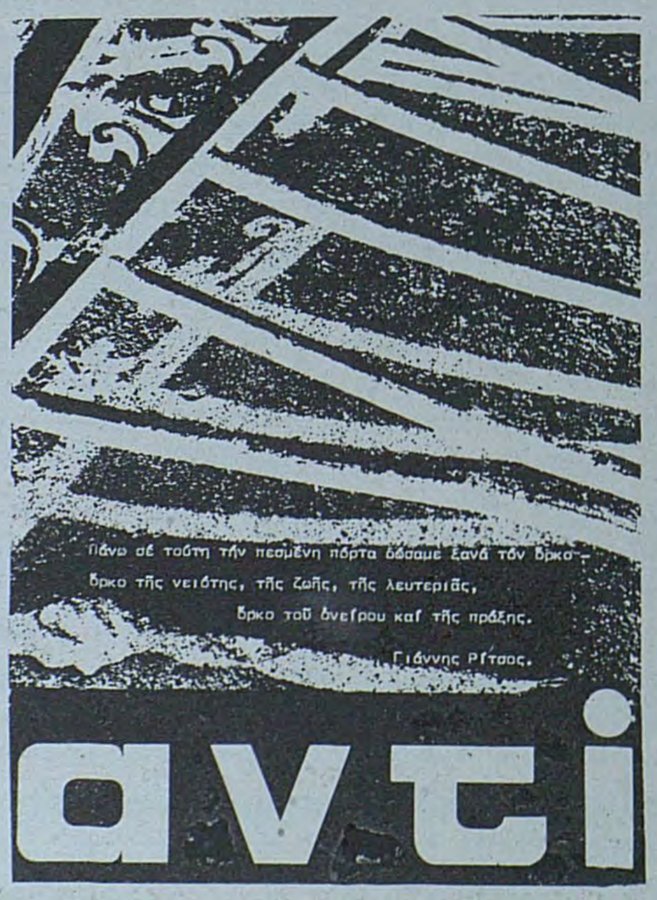
Ἡ πρωτη θεμελιώθηκε ὡς ἑξῆς: στὴ συγκεκριμένη ἱστορικὴ φάση ἡ δημοκρατικὴ ἀντιδικτατορικὴ ἑνότητα μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσει τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ συσπείρωση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων καὶ ἀνταποκρίνεται περισσότερο στὸ περιεχόμενο τῆς ἀνάλυσης τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ποὺ εἶχε προηγηθεῖ. Ἡ ἀντιιμπεριαλιστικὴ συμμαχία καὶ ὁ σοσιαλιστικὸς μετασχηματισμὸς εἶναι τὰ ἑπόμενα βήματα. Κάθε βῆμα ἀνοίγει τὸν δρόμο γιὰ τὸ ἑπόμενο.

Στὸ χῶρο τῆς συνδιάσκεψης αἰωροῦντο οἱ συλλήψεις τῶν δύο ΚΚ. Στὴ συζήτηση πάνω στὶς δυὸ ΔΑΕ φάνηκαν ἀκόμη περισσότερο οἱ δυσκολίες γιὰ τὸ πέρασμα σὲ θέσεις ποὺ νὰ διακρίνονται καθαρὰ ἀπὸ τὶς ἤδη προσφερόμενες στὸ χῶρο τῆς ἀριστερᾶς. Ἡ ταυτότητα τῆς κίνησης, τόσο καθαρὴ ἀπὸ ἄποψη ὀργανωτικὴ ἢ διαδικασιῶν, μὲ τὸν ἐλεύθερο διάλογο καί, συχνά, σύγχρονο τρόπο ἀνάλυσης, κινδύνευε νὰ χαθεῖ.

Δυνατότητες

Ἡ ὑλοποίηση τῶν ὅποιων θέσεων προϋποθέτει βέβαια ὀργανωμένη παρουσία. Ἀπὸ αὐτὴ ἐξαρτῶνται οἱ δυνατότητες παρέμβασης στὸν πολιτικὸ χῶρο. Πάνω σ' αὐτὸ οἱ ἀμφιβολίες ἦταν ἔντονες: Τί εἴδους αὐτόνομη ὀργάνωση μπορεῖ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν κίνηση; Κόμμα, λέσχη; Ἔχει λαϊκὴ ὑποδομὴ ἢ μπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσει; Ἡ συγκέντρωση τοῦ ΠΑΣΟΚ στὴ Θεσσαλονίκη (ποὺ προηγήθηκε τῆς Συνδιάσκεψης) δὲν εἶχε ξεχασθεῖ. Ἡ ὀργανωτικὴ χαλαρότητα, ποὺ διαπιστώθηκε, εἶναι ἐμπόδιο. Συνδέεται μὲ τήν, ἂς ποῦμε, ἀστικοδιανοησιακὴ σύνθεση τῆς κίνησης, ὅπως εἶπαν πολλοὶ ὁμιλητές. Τὰ πολὺ θετικὰ στοιχεῖα τῆς κίνησης, ἡ ἀντιαυταρχικότητα, ἡ ἀντιγραφειοκρατικὴ στάση κλπ. δὲν ἀρκοῦν γιὰ τὴν ὑλοποίηση τῶν θέσεων, ἰδίως ὅταν ὑπερτονίζονται, δὲν ἀρκοῦν γιὰ τὸν ρόλο τῆς κίνησης, ὅπως τὸν ὁραματίζεται ἡ μεγάλη πλειοψηφία της.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

Τιμὴ 200·δρχ.

ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΠΟΚΤΗΜΑ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΜΟΣ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ 1975

● Σὲ πολυτελὴ πανόδετο τόμο μὲ πλήρη πίνακα περιεχομένων, κυκλοφόρησαν τὰ τεύχη 10 ἕως καὶ 22 τῆς Β΄ περιόδου (Α΄ ἑξάμηνο τοῦ 1975) Σελίδες 740 Τιμὴ 300 δρχ.

ΤΩΡΑ, ΣΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ!

● Τὸ καλύτερο δῶρο γιὰ σᾶς καὶ τοὺς φίλους σας:

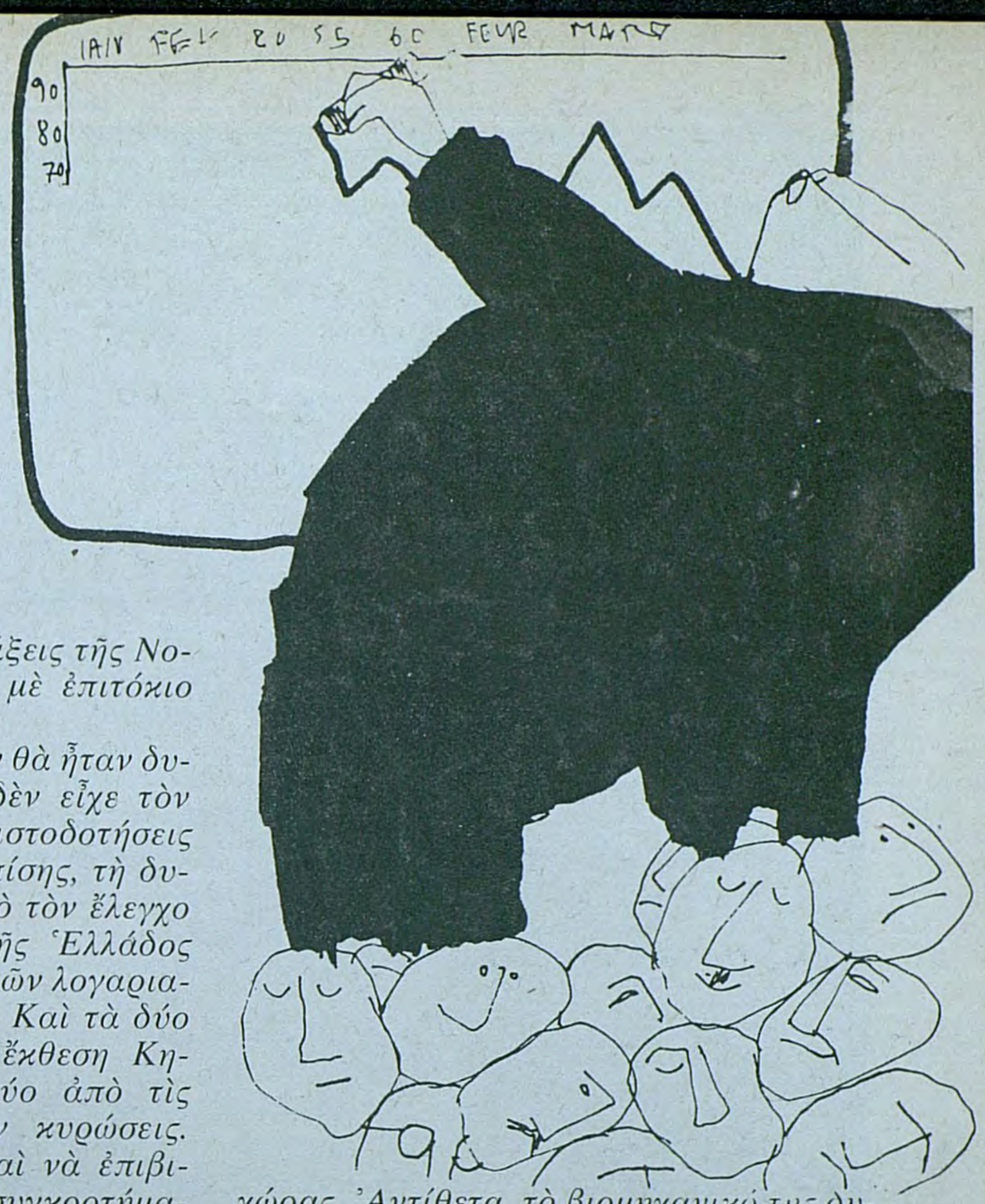
● Ἕνας πανόδετος τόμος τοῦ περιοδικοῦ «ΑΝΤΙ»

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Μικρές... «ἀταξίες» Μεγάλη ἐπιείκεια

τοῦ Κ. Κίτσου

Θὰ ὑποστοῦν ὁ κ. Στρατὴς Ἀνδρεάδης καὶ οἱ στενώτεροι συνεργάτες του τὶς κυρώσεις ποὺ ἐπισύρουν οἱ παραβάσεις τῶν νομισματικῶν κανόνων καὶ τοῦ ποινικοῦ κώδικος, ὅπως τὶς περιγράφει ἡ ἔκθεση τῶν διευθυντῶν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος Κηπουρίδη-Καλοδούκα; Ἤ, μήπως, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, ἡ δύναμη τοῦ χρήματος καὶ τοῦ πλέγματος τῶν ἰσχυρῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν σχέσεων ποὺ δημιουργεῖ, θὰ ἀποδειχθεῖ ἰσχυρότερη ἀπὸ τὸ νόμο;

Τὸ ἐρώτημα ἀπασχολεῖ δικαιολογημένα τὴν κοινὴ γνώμη, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τίποτε προσωπικὰ ἐναντίον τοῦ κ. Καθηγητῆ. Τὴν ἐνδιαφέρει ἡ κυβερνητικὴ στάση, ἡ ὁποία θὰ ἐπαληθεύσει ἢ θὰ διαψεύσει τὶς ὡς τώρα ἐπίσημες διακηρύξεις – ποὺ ἐνσωματώθηκαν ὡς ἕνα βαθμὸ καὶ στὸ νέο σύνταγμα – γιὰ ἐκτίμηση τῆς δραστηριότητας τοῦ κεφαλαίου ὄχι σὰν αὐτόνομης λειτουργίας, ἀλλὰ σὲ σχέση μὲ τὸ βαθμὸ ποὺ ὑπηρετεῖ τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα.

Ἡ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ συγκροτήματος τραπεζῶν καὶ βιομηχανικῶν, ἀσφαλιστικῶν, ναυτιλιακῶν, ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ στὰ πλαίσια μιᾶς ἀναπτυγμένης ἀστικῆς οἰκονομίας. Ἡ λογικὴ ποὺ ἐμπνέει καὶ ἡ διαδικασία ποὺ ἀκολουθεῖται γιὰ τὴ δημιουργία τῶν σύγχρονων διεθνικῶν ἐπιχειρήσεων, μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἑτερόκλητων δραστηριοτήτων ποὺ καλύπτουν, διαφέρει διαμετρικά. Ἡ δεύτερη αὐτὴ πηγάζει μέσα ἀπὸ βιομηχανικὰ ἐξελιγμένες χῶρες, γιὰ νὰ περιγράψει τὶς ὑποχρεώσεις ἔναντι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, τὶς κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις ἑνὸς σύγχρονου ἀστικοῦ κράτους. Ἐνῶ ἡ ἄνδρωση τῶν τραπεζικῶν ἐπιδόσεων τοῦ κ. Ἀνδρεάδη καὶ τῶν ἐξαρτημένων ἀπὸ τὶς τράπεζές του ἑταιριῶν, ἔγινε μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς ὑπανάπτυκτης ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ποὺ πίστευε ὅτι ἔτσι ὑπηρετεῖται ἡ πρόοδός της.

Γι' αὐτὸν, ἀκριβῶς, τὸ λόγο δόθηκε ἡ ἄδεια στὶς τράπεζες τοῦ συγκροτήματος νὰ πιστοδοτοῦν ἐπιχειρήσεις ποὺ ἵδρυε ὁ διοικητής τους, ἀφοῦ κανένας ἄλλος ἐπιχειρηματίας δὲν προσφέρονταν νὰ τὶς κατασκευάσει.

Ἀλλὰ οἱ ἐπιχειρήσεις δὲν θεμελιώθηκαν, οὔτε λειτουργοῦσαν μὲ βάση τὸν ἀνταγωνισμὸ ποὺ προβλέπει ἡ οἰκονομία τῆς ἀγορᾶς, καὶ στὸν ὁποῖο, θέλουν δὲν θέλουν, πειθαρχοῦν οἱ ἐπιχειρηματίες ποὺ δὲν διαθέτουν δικές τους τράπεζες. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης δανειοδοτοῦσε τὶς βιομηχανίες του καὶ τὶς ἄλλες ἑταιρίες μὲ ποσὰ πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπιτρέπουν οἱ σχετικὲς διατάξεις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μὲ ἐπιτόκιο μικρότερο ἀπὸ τὸ τρέχον.

Ἡ εὐνοϊκὴ μεταχείριση δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ ἂν ὁ κ. Ἀνδρεάδης δὲν εἶχε τὸν ἔλεγχο τοῦ διαθέσιμου γιὰ πιστοδοτήσεις χρήματος καὶ ἂν δὲν εἶχε, ἐπίσης, τὴ δυνατότητα νὰ ἀποκρύπτει ἀπὸ τὸν ἔλεγχο πιστώσεων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος τὴν πραγματικὴ κατάσταση τῶν λογαριασμῶν τῶν ἐπιχειρήσεών του. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ καταχωροῦνται στὴν ἔκθεση Κηπουρίδη-Καλοδούκα σὰν δύο ἀπὸ τὶς παραβάσεις ποὺ ἐπισύρουν κυρώσεις. Ἀλλὰ δὲν θὰ μποροῦσαν καὶ νὰ ἐπιβιώσουν οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ συγκροτήματος ἂν δὲν ἀκολουθοῦσε ὁ ἱδρυτής τους αὐτὴ τὴ μέθοδο.

Οἱ δαπάνες γιὰ τὴν κατασκευὴ ὅλων τῶν ἐργοστασίων ἢ ξενοδοχείων τοῦ συγκροτήματος ἦταν πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς κανονικές. Τὸ ἐπιβεβαιώνουν μὲ τὸν πιὸ πανηγυρικὸ τρόπο οἱ ἔλεγχοι τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ποὺ καταλόγισαν, π.χ., στὸν κ. Ἀνδρεάδη ποσὸν 358 ἑκ. δραχμῶν ἀπὸ τὶς συνολικὲς δαπάνες κατασκευῆς τοῦ ἐργοστασίου φωσφορικῶν λιπασμάτων στὴ Ν. Καρβάλη τῆς Καβάλας, γιατὶ δὲν μπόρεσε οὔτε μὲ ψεύτικα τιμολόγια νὰ τὶς δικαιολογήσει. Ἀλλὰ τὸ μεγάλο ὕψος τῶν δαπανῶν ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀποσβέσει ἡ λειτουργία τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἐπιδίωξη ὑπάρξεως κερδῶν, ὑποχρέωνε σὲ περιγραφὴ τῶν νόμων γιὰ τὸ ὕψος τῶν δανειοδοτήσεών τους καὶ τὸν τόκο αὐτῶν τῶν δανείων.

Ἡ ἐπιδίωξη, ἑπομένως, τοῦ πολύμορφου ἐπιχειρηματία νὰ σωρεύσει ὅσα περισσότερα μποροῦσε προσωπικὰ κέρδη, ἦταν αὐτὴ ποὺ τοῦ ὑπέδειξε σὰν πρόσφορη μέθοδο τὴ δημιουργία ἐξαρτημένων ἀπὸ τὶς τράπεζες ἑταιριῶν, ἐπιχειρήσεων, δηλαδή, ποὺ χρηματοδοτοῦσε ἀπὸ ξένο χρῆμα (τὶς καταθέσεις), ὑπερφόρτωνε μὲ κατασκευαστικὲς δαπάνες ὑπερτιμολογώντας τὰ μηχανήματα ποὺ εἰσήγαγε (παράβαση νόμων προστασίας ἐθνικοῦ νομίσματος), τὶς ἀνάγκαζε νὰ μένουν ὑπανάπτυκτες, νὰ κυκλοφοροῦν μὲ «κινέζικα παπούτσια», διοχετεύοντας σὲ προσωπικές του ἑταιρίες, ἐγκατεστημένες στὸ ἐξωτερικό, τὴν ὑπεραξία τῶν περιουσιακῶν τους στοιχείων, μὲ τὴ μέθοδο τῆς πωλήσεως φθηνῶν μετοχῶν ~~(καταστρατήγηση συμφερόντων τῶν μετόχων καὶ τῶν καταθετῶν)~~.

Ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία διαπίστωσε ὅτι οἱ «ἀνέσεις» ὁρισμένων κεφαλαιοκρατῶν γιὰ ἐπενδυτικὲς ἐπιδόσεις, δὲν ὁδήγησαν στὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Δὲν ἔγινε ὑγιὴς βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Ἀντίθετα, τὸ βιομηχανικό της δυναμικὸ ἔμεινε στὸ μεγαλύτερο μέρος του ἀτροφικό, ἕτοιμο νὰ καταρρεύσει μὲ τὴν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας στὴν Κοινὴ Ἀγορά, ἐνῶ κολοσσιαῖα κεφάλαια ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ πλουτοπαραγωγικὴ συσσώρευση, αὐτὰ ποὺ μάζευαν οἱ τράπεζες Ἀνδρεάδη ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ἀποταμίευση, κατέληγαν στὴν τσέπη τοῦ μεγαλοεφοπλιστοῦ, οὔτε κὰν μὲ τὴ μορφὴ κερδῶν, ἀλλὰ ἀπ' εὐθείας!

Ὅσον καιρὸ διαρκοῦσε τὸ φαῦλο καὶ παρανοϊκὸ δικτατορικὸ καθεστώς, ὄχι μόνο δὲν γινόταν ἀντιληπτὴ ἀπὸ τοὺς ἀρχιτέκτονές του ἡ ἀνάγκη ἐξυγιάνσεως τῆς οἰκονομικῆς μηχανῆς, ὥστε νὰ ἐκπληρώνονται οἱ κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις ποὺ τὴ βαραίνουν, ἀλλὰ ἐνθαρρυνόταν ἡ ἀσυδοσία τοῦ κεφαλαίου, γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιεῖ ἡ δικτατορία σὰν στήριγμά της. Ἡ μεταπολίτευση, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ συνεχίσει τὴν ἴδια συμπεριφορά. Ἡ ἐπιβίωση τῶν πολιτικῶν κυβερνήσεων εἶναι συνάρτηση τῆς θελήσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος. Τὸ ἐκλογικὸ σῶμα δὲν συντίθεται ἀπό... τραπεζίτες. Ἀλλὰ ἀπὸ ἁπλοὺς ἐργαζόμενους, μισθωτοὺς ἢ μικροεπαγγελματίες παραγωγούς. Πῶς νὰ ἀνταλλάξεις τὴν ψῆφο τους μὲ τὴ συμπάθεια τοῦ κ. Ἀνδρεάδη; Προτιμᾶς νὰ χάσεις αὐτὴν καὶ νὰ κερδίσεις ἐκείνους...

Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι ὑπὲρ τοῦ κ. Ἀνδρεάδη κινοῦνται αὐτὴ τὴ στιγμὴ πολλὲς ἰσχυρὲς προσωπικότητες, καὶ μέσα ἀκόμα στὸ κυβερνητικὸ περιβάλλον. Θὰ πείσουν τὸν κ. Πρωθυπουργὸ καὶ τὸν ὑπουργὸ Συντονισμοῦ νὰ φανοῦν ἐπιεικεῖς ἀπέναντι στὸν παλιό τους φίλο; Τόσο ἐπιεικεῖς, ὥστε νὰ τοῦ χαρίσουν γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ τὶς πολυδάπανες γιὰ τὴν οἰκονομία... ἀταξίες του; Ἢ θὰ φοβηθοῦν ὅτι παρόμοιες ἐπιείκειες δὲν τὶς σηκώνει πιὰ ἡ ἐποχή; Καὶ θὰ θέσουν τέρμα σὲ μιὰ σταδιοδρομία ποὺ ὑπῆρξε καρπὸς τῆς ἐθνικῆς ὑπανάπτυξης καὶ τῆς κεφαλαιοκρατικῆς αὐθαιρεσίας; Θὰ δοῦμε!...

Τὸ ἀμυντικὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδας

Β΄ ΜΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

τοῦ Κ. Ζουράρι

Ὁλοκληρώνεται σήμερα ἡ ἔρευνα τοῦ κοινωνιολόγου ΚΩΣΤΑ ΖΟΥΡΑΡΙ γύρω ἀπὸ τὸ ἀμυντικὸ πρόβλημα τῆς χώρας. Ξεκινώντας ἀπὸ τὴ διαπιστωμένη σύμπτωση στὴν ἐκτίμηση τῶν γεγονότων, προσπαθεῖ νὰ ἐρευνήσει μερικὲς ἐκδοχὲς μιᾶς δημοκρατικῆς ἑνότητας, ἐφαρμοσμένης στὸν ἰδιόρρυθμο χῶρο τῆς ἀμυντικῆς καὶ στρατιωτικῆς πολιτικῆς.

Γ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟ - ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΕΣ

Διαπιστώθηκε μέχρι τώρα ὅτι ἡ δισυπόστατη φύση καὶ λειτουργία τῆς τουρκικῆς κοινωνίας (συνύπαρξη καχεκτικοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ἰσχυροῦ ἀγροτικοῦ-ἱεροπρακτικοῦ τρόπου παραγωγῆς), τῆς ἐπιτρέπει νὰ συνομολογεῖ μιὰ σύμμετρη σύμπραξη μὲ τὸν ἰμπεριαλισμό. Ἐπὶ πλέον, ἡ στρατηγικὴ σπουδαιότητα ποὺ τῆς ἀναγνωρίζεται, τῆς ἐπιτρέπει μιὰ μεγαλύτερη ἀκόμη ἄνεση στὴ διαμόρφωση τῆς ἐθνωτικῆς της συμπεριφορᾶς.

Ἡ ἀντίσταση τῆς Τουρκίας στὴν ἑλκτικὴ δύναμη τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἀνιχνεύεται στὶς ἰδιομορφίες τοῦ κοινωνικοῦ της σχηματισμοῦ. Ἡ ἱκανότητά της γιὰ ἐθνωτικὴ συμπεριφορὰ καὶ ἡ ἐγρήγορση τῆς ἐθνικῆς της κυριαρχίας διαπιστώνονται ὀδυνηρὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μὲ αἰχμὴ τὴν κυπριακὴ πανωλεθρία.

Ποιὸς εἶναι ὅμως ὁ βαθμὸς καὶ ἡ ἔνταση τῆς ἐμμονῆς της στὶς βασικές της ἐ. ιδιώξεις; Πῶς δηλαδὴ ἐπιδρᾶ ἡ μορφὴ καὶ ἡ λειτουργία τῆς τουρκικῆς κοινωνίας στὴν ἀμυντική της στρατηγική;

Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει τὸ σημερινὸ ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ὅτι α) ἡ παγκοσμιοποίησή του εἶναι ἀνισόμερη, ἀφήνοντας θύλακες προκαπιταλιστικοὺς καὶ β) ὅτι ἡ ἀναπτυξιακὴ ἐπιθετικότητά του παίρνει μορφὲς καθολικοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ, δηλαδὴ οἱ διαδικασίες εἰρηνικῆς ἐμπλοκῆς στὸ ἰμπεριαλιστικὸ πλέγμα ἢ ἔνοπλης συμπλοκῆς, ἀποτελοῦν ἁπλοὺς κρίκους στὴν ἀδιαίρετη ἁλυσίδα τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ὁλοκλήρωσης. Ὁ Λένιν ἔδωσε τὴ θεωρητικὴ διατύπωση τοῦ φαινομένου λέγοντας ὅτι ὄχι μόνο «ὁ πόλεμος καὶ μάλιστα ὁ ἰμπεριαλιστικὸς εἶναι, κατὰ τὴν ὀρθὴ θεωρητικὴ διαπίστωση τοῦ Κλαούζεβιτς, ἡ συνέχιση τῆς ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς μὲ ἄλλα μέσα»[1], ἀλλὰ ὅτι στὴν ἐποχή μας, ἀκόμη καὶ ἡ εἰρήνη ἀποτελεῖ ἐκδήλωση τῆς ἐπιθετικότητας τοῦ καπιταλισμοῦ: «Ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι στὴν ἐποχή μας, ἂν οἱ ἀστικὲς κυβερνήσεις δὲν ἀνατραποῦν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση, παρὰ μιὰ ἰμπεριαλιστικὴ εἰρήνη, ποὺ συνεχίζει τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο, οὔτε οἱ ἀστοὶ φιλειρηνιστὲς οὔτε οἱ σοσιαλιστὲς φιλειρηνιστὲς μποροῦν νὰ τὸ καταλάβουν»[2]. Ἡ πολύμορφη καὶ καθολικῆς ὑφῆς ἀναπτυξιακὴ ἐπιθετικότητα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἐμφανίζει ἱστορικὰ ἐνδείξεις ἐπιτυχίας ἐφ' ὅσον λειτουργεῖ σὰν διαδικασία εἰρηνικῆς ἐμπλοκῆς.

Στὴν περίπτωση αὐτὴ πρόκειται γιὰ διεργασία πραγματικῆς ὑπαγωγῆς μιᾶς κοινωνίας σὲ καπιταλιστικὲς σχέσεις παραγωγῆς, ὅπου ἡ κύρια ἀντίθεση ἀφορᾶ τὴν πάλη τῶν τάξεων στὸ ἐσωτερικὸ τῆς καπιταλιστικὰ ἀναπτυσσόμενης κοινωνίας.

Ἀντίθετα, ὁ ἰμπεριαλισμὸς σημείωσε ἱστορικὰ μιὰ καθολικὴ ἀποτυχία, ἐκεῖ ὅπου ἐπικράτησε σὰν διαδικασία τυπικῆς ὑπαγωγῆς, ὅπου δηλαδὴ μιὰ κοινωνία προσαρτήθηκε στὴ ζώνη ἐπιρροῆς τοῦ ἢ τῶν ἰμπεριαλισμῶν χωρὶς ν' ἀναπτυχθοῦν μέσα της καπιταλιστικὲς σχέσεις καὶ ὅπου ὁ κυρίαρχος τρόπος ζωῆς ἔμεινε προκαπιταλιστικός.

Στὴ διαδικασία τῆς τυπικῆς ὑπαγωγῆς, ποὺ ἀναγκαστικὰ πῆρε πάντα τὴ μορφὴ θερμῆς, δυναμικῆς σύγκρουσης, οἱ προ-

καπιταλιστικὲς κοινωνίες ἔδειξαν μιὰ παράδοξη καὶ ἐκπληκτικὴ ἱκανότητα ἀντίστασης στὴ δυναμικὴ διείσδυση καὶ ἡ σύγκρουση τέλειωσε πάντοτε μὲ στρατηγικὴ ἀντεπίθεση αὐτῶν τῶν κοινωνιῶν.

Ὅλη ἡ περιπέτεια τῆς κλασικῆς ἀποικιακῆς περιόδου καὶ ἡ ἀποαποικιοποίηση, τὸ ἀνατολικὸ ζήτημα, τὸ καθεστὼς τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐμπορικῶν διομολογήσεων, μὲ ἀποκορύφωμα τὸ Βιετνάμ, ὁδηγοῦν στὶς ἴδιες διαπιστώσεις.

α. Ὅταν ὁ καπιταλισμὸς ἐπιλέγει στὴ θέση τῆς «εἰρηνικῆς» διείσδυσης, τὴ μετωπικὴ σύγκρουση, οἱ προκαπιταλιστικὲς κοινωνίες ἐμφανίζουν ἀστείρευτες ἱκανότητες ἄμυνας.

β. Ἡ σύγκρουση γίνεται τότε μακρόχρονη καὶ σὲ τέτοιες συνθῆκες παρατεταμένου ἰδιόρρυθμου πολέμου (ἢ καὶ «κανονικοῦ» πολέμου), ἐξαντλήθηκε πάντοτε πρῶτος ὁ ἰμπεριαλισμός.

γ. Ἡ στρατηγικὴ ἀντεπίθεση τῶν προκαπιταλιστικῶν κοινωνιῶν ἐκδηλώνεται πάντοτε μὲ τὴν ἀποκατάσταση ἢ καὶ πρωτοδημιουργία τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας.

δ. Κινητήρια δύναμη τῆς στρατηγικῆς ἀντεπίθεσης εἶναι μιὰ ἰδιότυπη Ε.Α.Δ.Ε ποὺ ἀναλύεται σὰν Ἐθνική, Ἀντιιμπεριαλιστικὴ ἢ Ἀντιαποικιακὴ Δομικὴ Ἑνότητα τῆς προκαπιταλιστικῆς κοινωνίας.

Στὴ δομικὴ ἑνότητα πρέπει νὰ δοῦμε ὅλα ἐκεῖνα τὰ μὴ ἀναπτυξιακά, ἰδεολογικά, ἱεροπρακτικὰ στοιχεῖα παραγωγῆς, ποὺ δίνουν στὴ μὴ καπιταλιστικὴ κοινωνία τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς κοινωνίας συνοχῆς.

Ἀντίθετα, ὁ ἰμπεριαλιστικὸς ἀντίπαλος στηρίζεται σ' ἕνα κοινωνικὸ σχηματισμὸ σύγκρουσης κι ἔτσι ἡ τεχνολογική του ὑπεροχὴ δὲν ὑποβαθρώνεται σὲ ἰδεολογικὴ ὁμοψυχία, ἀπαραίτητη στὴ μακρόχρονη προσπάθεια δυναμικῆς τυπικῆς ὑπαγωγῆς.

Ἡ Τουρκία ἀνήκει μὲ κλασικὴ καθαρότητα σ' αὐτὴν τὴν ὁμάδα κοινωνιῶν. Εἶναι ἄλλωστε βεβαιωμένη ἀπὸ ὅλη τὴν πρόσφατη λειτουργία της σὰν ἐθνικὸ κράτος ἡ εὐκαμψία της στὴν ἀναζήτηση ἰσορροπιῶν: συνεργασία μὲ τὰ Σοβιέτ, τὰ πρῶτα χρόνια, εὐμενὴς οὐδετερότητα πρὸς ὅλους τοὺς ἐμπολέμους ἰμπεριαλισμοὺς στὸ Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, ἐθνωτικῆς ὑφῆς σύμπραξη μὲ τὸ NATO, ἐπιθετικὴ εὐλυγισία στὴν κυπριακὴ ἐκστρατεία.

Ἀναλύθηκαν στὸ πρῶτο μέρος τῆς ἔρευνας (προηγούμενο τεῦχος) οἱ κοινωνιολογικὲς ἐκεῖνες αἰτίες ποὺ κάνουν τὴν τουρκικὴ «στρατοκρατία» θεσμὸ ἀντιφατικό, ὅπου τὰ προοδευτικὰ στοιχεῖα εἶναι ὑπέρτερα τῶν ἀντιδραστικῶν, ἀφοῦ τὸ κύριο αἰτούμενο τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ διαμελισμοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ ἐξακολουθητικὴ ἀπειλὴ ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ ἐθνικοῦ τουρκικοῦ κράτους (μετὰ τὸ μικρασιατικὸ πόλεμο), μέχρι σήμερα.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ συναινετικός, ἱεροπρακτικὸς (ἤθη προκαπιταλιστικά, ἀντιμετώπιση τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιβουλῆς μὲ τὴ μορφὴ τοῦ «τζιχὰντ» –τοῦ ἱεροῦ πολέμου–) χαρακτήρας τῆς τουρκικῆς κοινωνίας βρίσκει τὴν ἰδεολογική του ὁλοκλήρωση στὸ αἴτημα τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας-ἀκεραιότητας. Γιὰ τὴν προάσπισή της, ἡ Τουρκία ἀπὸ τὴν ἴδια της τὴν κοινωνικὴ φύση εἶναι ἀντικειμενικὰ σὲ θέση νὰ ἐμφανίσει ὅλα τὰ ἐκπληκτικὰ φαινόμενα παρατεταμένης ἀντοχῆς καὶ ἀντεπίθεσης ποὺ ἐμφανίζουν στὸν εἰκοστὸ αἰώνα οἱ προκαπιταλιστικὲς κοινωνίες. Ἡ ἐπιθετικο-ἀμυντική της καταλληλότητα εἶναι ἀντίστοιχη μὲ ἐκείνη ποὺ ἐμφάνισαν οἱ Ἰνδοί, οἱ Κενυάτες, οἱ Ἀλγερίνοι, οἱ Βιετναμέζοι κ.ἄ. στὶς πολύμορφες συνθῆκες συμπλοκῆς τῶν κοινωνιῶν τους μὲ τὸν καπιταλισμό.

Μὲ βάση λοιπὸν τὴν προκαπιταλιστικὴ ἐθνικὴ ἰδιοσυστασία τῆς Τουρκίας καὶ τὴν κυρίαρχη διαταξικὴ ἰδεολογία τῆς ἐθνωτικῆς συμπεριφορᾶς της, πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν:

α. Πῶς ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὴν τουρκικὴ ἄποψη τὸ φαινόμενο Ἑλλάδα καὶ

β. Ποιὰ στοιχεῖα διαμορφώνουν τὴν ἐπιθετικο-ἀμυντικὴ καταλληλότητα τῆς Ἑλλάδας.

α1. Φαίνεται ἴσως παράδοξο, ἀλλὰ εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ τουρκικὴ συλλογικὴ συνείδηση θεωρεῖ ἰσοδύναμες τὴ ρωσικὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἀπειλή. Ἡ ποιοτικὴ ἔνταση τῆς ἑλληνικῆς ἀπειλῆς, πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στὴν ἀργόσυρτη διάρκεια τῶν δύο ἐθνῶν μέσα στὴν κοινότητα τῶν γεωπολιτικῶν τους πεπρωμένων.

Οἱ Τοῦρκοι φοβοῦνται ὅτι οἱ Ἕλληνες μπορεῖ νὰ αὐτοθεωροῦνται ἀκόμα «βασιλικὸ γένος», ὅτι τὸ ρίζωμα τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο δὲν εἶναι ὁριστικό. Καταλαβαίνουν πολὺ καλὰ ὅτι μισοῦ αἰώνα προσωρινότητα δὲν ἀντισταθμίζει χιλιόχρονες αἰσθήσεις. Καὶ φοβοῦνται ὅτι ὁ καπιταλιστικὸς δυναμισμὸς τῆς Ἑλλάδας ἀρκεῖ γιὰ μιὰ αἰφνίδια, βραχύχρονη καὶ περιορισμένη ἀνατροπὴ τῆς γεωπολιτικῆς ἰσορροπίας στὸ εὐρωπαϊκό τους τμῆμα.

α2. Κατὰ ἕνα παράδοξο τρόπο γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης τὸ 1923 καὶ ἡ προσάρτηση τῶν Δωδεκανήσων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸ 1948 θεωροῦνται καταστάσεις ποὺ παρεμπόδισαν τὴν ὁλοκλήρωση ἑνὸς ὁμοιογενοῦς ἐθνικοῦ χώρου τῆς νέας Τουρκίας καὶ ἐκτιμοῦνται σὰν συγκεκριμένοι ἀκρωτηριασμοὶ τῆς ἐθνικῆς ἀκεραιότητας-κυριαρχίας.

Αὐτὸ εἶναι ὁλοφάνερο στὶς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀντιφατικοῦ ἐθνωτικο-καπιταλιστικοῦ συνασπισμοῦ ἐξουσίας: οἱ πρόσφατες δηλώσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου προσδιορίζοντας τὶς τουρκικὲς διεκδικήσεις (μέγιστο ἡ Θεσσαλονίκη(!), ἐλάχιστο ὁ σεβασμὸς τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων τῆς Τουρκίας στὴν Κύπρο καὶ ἡ ἀναγνώριση συνδιαχείρισης στὴν αἰγαιϊκὴ ὑφαλοκρηπίδα), ὅπως καὶ οἱ παρόμοιες δηλώσεις τοῦ Ντεμιρὲλ καὶ τοῦ Ἐτζεβὶτ στὶς συνεντεύξεις τους στὸν «Monde» (Φθινόπωρο '74 καὶ Ἄνοιξη τοῦ '75).

Εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου φανερὸ καὶ στὶς δηλώσεις τῆς μελλοντικῆς σοσιαλιστικῆς Τουρκίας: στὶς πρόσφατες συνεντεύξεις ποὺ ἔδωσαν στὴν «Αὐγὴ» ὑπεύθυνοι τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, καταλόγισαν βέβαια τὴν κρίση στὸν ἰμπεριαλισμὸ καὶ στὴν ἐσωτερικὴ ἀντίδραση τῶν δύο χωρῶν, τόνισαν ὅμως διακριτικὰ ἀλλὰ ἀποφασιστικά, ὅτι ὅλα τὰ προβλήματα,ὅπως τὸ κυπριακὸ καὶ ἡ ὑφαλοκρηπίδα (ἄρα ὑπάρχουν σὰν προβλήματα καὶ γιὰ τὴν τουρκικὴ ἀριστερά), θὰ πρέπει νὰ λυθοῦν μέσα σὲ μιὰ σοσιαλιστικὴ εἰρηνικὴ προοπτική.

Τὸ συμπέρασμα ποὺ βγαίνει εἶναι ἀναγκαῖο καὶ τραγικό: ἀπὸ τὴν τουρκικὴ ὀπτικὴ ἡ ἑλληνοτουρκικὴ σύγκρουση εἶναι μοιραία γιατὶ θίγονται ζωτικὰ συμφέροντα τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους (ἡ ἀσφυξία ποὺ ἐπιβάλλει ὁ ὁλοκληρωτικὸς ἑλληνικὸς ἔλεγχος τοῦ Αἰγαίου καὶ τῶν θησαυρῶν του).

α3. Στὴν ἐπιδίωξη αὐτῆς τῆς θαλάσσιας ἀνάσας ἡ Τουρκία ἔβαλε καὶ βάζει ὅλη τὴν ἐπιμονή, τὴ διάρκεια καὶ συνοχή, ποὺ τῆς ἐπιτρέπουν οἱ συναινετικὲς δομὲς τῆς προκαπιταλιστικῆς, ἱεροπρακτικῆς ὁμοψυχίας της.

Ἡ ἀποσταθεροποίηση τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ χώρου, ἄρα ἡ ἀντίστοιχη ἐθνικὴ τουρκικὴ ὁλοκλήρωση, ἄρχισε τὴν ἐπαύριο τῆς τουρκικῆς σύμπραξης μὲ τὸ NATO, ποὺ σήμαινε ταυτόχρονο στρατηγικὸ ἀφοπλισμὸ τῆς Ἑλλάδας, καὶ συνεχίστηκε μὲ τὸ πογκρὸμ τῆς Πόλης τὸ 1955, τὴν ἐπικύρωση τῆς τουρκικῆς παρεμβολῆς στὴν Κύπρο μὲ τὶς συνθῆκες τῆς Ζυρίχης καὶ τὴν de facto διχοτόμηση τῆς Κύπρου. Ἡ ἀποσταθεροποίηση τείνει μάλιστα νὰ γίνει ἔναρξη διαμελισμοῦ μέσα ἀπὸ τὶς διαδικασίες τοῦ συνυποσχετικοῦ, ποὺ παραχώρησε ὁ ἑλληνικὸς ἀστικὸς συνασπισμὸς ἐξουσίας στὸ θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας: ἂν υἱοθετηθεῖ ἡ τουρκικὴ ἄποψη, ὅλη ἡ ἀνατολικὴ νησιωτικὴ Ἑλλάδα θὰ βρέχεται ἀπὸ ἑλληνικὴ αἰγιαλίτιδα ζώνη γύρω ἀπὸ τὰ νησιά, ἀλλὰ ἡ ζώνη καὶ τὰ νησιὰ θὰ «κάθονται» πάνω σὲ μιὰ ὑφαλοκρηπίδα ποὺ θὰ συνεχίζει τὴν τουρκικὴ ἀκτή.

Ἡ ὁλοφάνερη ὑπεροχὴ τῆς Τουρκίας πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Ἀντιαποικιακὴ-ἀντιμπεριαλιστικὴ Δομικὴ Ἑνότητα, ποὺ ἐκκρίνει «φυσικὰ» ὁ διφυὴς κοινωνικός της σχηματισμός. Ἡ ἐθνικολαϊκὴ συναίνεση, ποὺ ἐνυπάρχει σ' αὐτὴν τὴν Ε.Α.Δ.Ε., στηρίζει τὸν ἰδιότυπο παρατεταμένο ἐθνικὸ πόλεμο ποὺ ἡ Τουρκία ἐπιβάλλει στὴν ἀφοπλισμένη ἀπὸ τὴν εἰκοσιπεντάχρονη ἰμπεριαλιστικὴ ἀπορρόφηση Ἑλλάδα.

Σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση ποιὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς δομῆς της, ποὺ ἀντιπαραθέτει ἡ Ἑλλάδα, πῶς δηλαδὴ ἐμφανίζεται ἡ ἐπιθετικο-ἀμυντική της καταλληλότητα;

β. Διαπιστώθηκε στὸ πρῶτο μέρος τῆς ἔρευνας, ὅτι ἡ ἰμπεριαλιστικὴ ἀπορρόφηση ὁδήγησε τὴν Ἑλλάδα σὲ μιὰ ὁλοκληρω-

τική νατοϊκή ἐνσωμάτωση τοῦ ἀμυντικοῦ της συστήματος. Ἡ ἐνσωμάτωση διαμόρφωσε συνθῆκες στρατηγικοῦ ἀφοπλισμοῦ, ποὺ συνέτειναν στὴν ἐθνικὴ ἀποσταθεροποίηση (κυπριακὸς ἀκρωτηριασμός), δηλαδὴ στὴν πρώτη φάση ἐπερχόμενου διαμελισμοῦ.

Ἡ ἑλληνικὴ κατολίσθηση αὐτὰ τὰ εἰκοσιπέντε χρόνια ἀντιστοιχεῖ μὲ τὶς ἀντίστροφες τουρκικὲς ἐπιτυχίες.

Ἡ ἐξήγηση πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στὸ διάφορο βαθμὸ ὑπαγωγῆς τῶν δύο κοινωνιῶν στὸ ἱμπεριαλιστικὸ κύκλωμα καὶ τὴν ἀντίστοιχη ἔνταξή τους στὸ ΝΑΤΟ: εὐλύγιστη σύμπραξη καὶ σύμμετρη ἀλληλεξάρτηση γιὰ τὴν ἐθνωτικὴ Τουρκία, ἀνελαστικὴ ὑπαγωγὴ καὶ ἀσύμμετρη ἀλληλεξάρτηση γιὰ τὴ μικροκαπιταλιστικὴ Ἑλλάδα.

Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ἐγγενής, δομικὴ ἀδυναμία τῆς Ἑλλάδας ἀπέναντι στὴν Τουρκία: ἐμφανίζει ὅλα τὰ μειονεκτήματα τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας πολλαπλασιασμένα ἀπὸ τὴν ἔλλειψη γεωπολιτικοῦ μεγέθους καὶ ἀναπτυξιακῆς αὐτονομίας.

Στὴν ἀντιπαράθεση μὲ τὴν Τουρκία, στὸν εἰκοστὸ αἰώνα, ἀκόμη καὶ στὴ μοναδικὴ φάση τῆς εὐρωστίας της ἀνάμεσα στὸ 1910-1922, ἡ ἑλληνικὴ ἀστικὴ ἐξουσία, γεννημένη ἐξωστρεφὴς καὶ ἐξω-ἑλλαδική, δὲν μπόρεσε νὰ λειτουργήσει ἐθνωτικά, παρὰ τὴν τότε εὐνοϊκὴ συνθήκη τῆς ἐθνικῆς ὁλοκλήρωσης καὶ τὴν ὁμοψυχία τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Ἀνίκανη ὀργανώτρια ἑνὸς ἐθνικοῦ χώρου γιὰ τὸν ἑλληνισμό, ἡ ἀστικὴ τάξη λειτούργησε σὲ βάρος του καὶ σὲ βάρος τῆς Τουρκίας, σὰν λοῦμπεν ἱμπεριαλισμὸς στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγγλικοῦ.

Ἡ κατάσταση ἐπιδεινώθηκε μὲ τὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση καὶ τὸν ἐμφύλιο. Ἡ παλινόρθωση τῆς ἀστικῆς τάξης ἔγινε μὲ ἔνοπλη παρέμβαση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, καὶ γιὰ τὴν ὁριστική της ἑδραίωση χρειάστηκε ἡ πρόκληση τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἡ ἐμφυλιοπρόβλητη ἀστικὴ τάξη καὶ ὁ ἐμφυλιογενὴς στρατός της δὲν μποροῦσαν παρὰ νὰ παραδοθοῦν χωρὶς ὅρους, γιὰ τὴν ἐπιβίωσή τους, στὴν προστασία τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ.

Ἡ μεταπολεμικὴ Ἑλλάδα μεταβλήθηκε σὲ γενικὴ ἐπιτηρούμενη ζώνη, ὅπου ἡ μαζικὴ μετανάστευση τῶν παραγωγικῶν ἡλικιῶν καὶ ἡ κερδοσκοπικὴ ἀντιπαραγωγικὴ καπιταλιστικὴ ἀνάπτυξη ἀποδυνάμωσαν τὸν ἑλληνισμό.

Ἡ κόσμια δεξιὰ τὸ διαπίστωσε πέρυσι μέσα ἀπὸ τὶς σπασμωδικὲς προσπάθειες τῶν ἀρχηγῶν της σὲ ἐπίπεδο ἡρωικοῦ γιουρουσιοῦ, γιὰ νὰ σωθεῖ ἡ Κύπρος: ὁ ἐθνικοφανὴς Καραμανλῆς προσπάθησε νὰ παραστήσει τὸν Βενιζέλο τὸ Μικρό, μὲ τὸν μίνι-Κουντουριώτη του[3]. Οἱ ἀμείλικτες κοινωνικοπολιτικὲς ἀδράνειες τὸν ἐπανέφεραν ὠμὰ στὴ θέση ἑνὸς Τσολάκογλου μὲ τύψεις...

Ἡ ἀστικὴ τάξη σὰν συναγείρουσα ἡγεμονικὴ δύναμη τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ἔχει καταρρεύσει. Τὸ πρόβλημα εἶναι νὰ μὴ συμπαρασύρει στὴν κατάρρευση τὸν ἑλληνισμό[4]...

ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟ – ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ

Ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση τοῦ '74, ὁ ἀστικὸς συνασπισμὸς ἐξουσίας προσπαθεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴ στρατηγικὴ κατάρρευση μέσα σ' ἕνα πλέγμα καταλυτικῶν ἀντιφάσεων: ἔξω ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ ἀλλὰ μέσα στὸ ΝΑΤΟ γιὰ τὴν κάλυψη τῆς ἐνσωματωμένης πληροφορίας, δηλαδὴ μὲ τοὺς Τούρκους διαρκῶς ἐνήμερους, καμιὰ προσπάθεια γιὰ συνομολόγηση ἄλλοῦ καὶ ἄλλης ἀμυντικῆς συμμαχίας. Ταυτόχρονα δὲν μπορεῖ νὰ κάνει καμιὰ προσπάθεια ὥστε ἡ ταξικὴ δομὴ σύγκρουσης τῆς καπιταλιστικῆς Ἑλλάδας νὰ ξεπεράσει τὸν ἀποσυνθετικό της χαρακτήρα, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν τουρκικὴ κοινοτικὴ συνοχή.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀμυντικὴ ἀνασυγκρότηση, ἐκφράζει αὐτὴν τὴ στιγμὴ ὅλη τὴν τραγικὴ ἀσυναρτησία τοῦ ἑλληνικοῦ λοῦμπενκαπιταλισμοῦ:

1. Οἱ στρατιωτικὲς δαπάνες μηδενίζουν τὴν ἀναπτυξιακὴ προσπάθεια καὶ ἐντείνουν ἀντίστοιχα – ἐφ' ὅσον διατηρεῖται ἀναλλοίωτη ἡ ταξικὴ δομὴ – τὸν ταξικὸ χαρακτήρα σύγκρουσης τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Δηλαδὴ ὅ,τι κερδίζουμε ἀπὸ τὴ μιὰ (στρατιωτικὴ ἐνδυνάμωση), τὸ χάνουμε ἀπ' τὴν ἄλλη (κοινωνικὴ ἀποδυνάμωση).

2. Ἡ ἐνίσχυση τῆς ἄμυνας γίνεται μέσα στὰ ἀτελέσφορα ὅρια- ἀδιέξοδα τῆς καπιταλιστικῆς λογικῆς:

α. Ὁ στρατὸς ἀντιμετωπίζεται σὰν ἁπλὴ τεχνοδομή, μὲ ἄξονα τὴ βελτίωση τοῦ συνδυασμοῦ ἐπιχειρησιακῆς ἱκανότητας καὶ ὁπλικῶν συστημάτων.

β. Εἰσάγεται μαζικὴ τεχνολογία, ποὺ μεγαλώνει τὴν ὑπερχρέωση-ἐξάρτησή μας ἀπὸ τὸ ἱμπεριαλιστικὸ κύκλωμα, χωρὶς νὰ λύνει τὸ ἀμυντικὸ πρόβλημα.

Μὲ τὴν οἰκονομική της ἰσχνότητα, ἡ λοῦμπεν ἑλληνικὴ ἀστικὴ τάξη δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὁπλίσει μιὰ καχεκτικὴ μαχητικὴ μηχανὴ πού, ἀφοῦ χάσει τὴν πρώτη ἢ δεύτερη μάχη, θὰ ἔχει ἀφήσει ἄοπλη τὴν ἐνδοχώρα.

γ. Ἐπιμηκύνεται ἡ στρατιωτικὴ θητεία μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα: διασαλεύεται ἡ παραγωγὴ ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ μὲ παράλληλη φθίνουσα ἀπόδοση τῶν κληρωτῶν καὶ αὔξηση τοῦ στρατιωτικοῦ κόστους.

3. Ἡ ἐμφυλιοχουντικὴ ἰδεολογία παραμένει σὰν μηχανισμὸς συνοχῆς τῆς στρατιωτικῆς μηχανῆς, διαμορφώνοντας μιὰ ἀμοιβαία δυσπιστία κληρωτῶν καὶ ἀξιωματικῶν: Ὅ,τι κερδίζουμε σὲ ἐπιχειρησιακὴ συγκρότηση τὸ χάνουμε σὲ ἰδεολογικὴ ἀποδιάρθρωση.

4. Ὅλη ἡ ἀμυντικὴ προσπάθεια μαστίζεται ἀπὸ τὴν ἀστικὴ λαοφοβία, μὲ τὴ μορφὴ τῆς μυστικοπάθειας καὶ τῶν κηρυγμάτων ἐφησυχασμοῦ: Ὁ ἀστικὸς συνασπισμὸς τρέμει τὴ λαϊκὴ ἐγρήγορση καὶ ἀδρανοποιεῖ τὴν ἐθνικὴ ἑτοιμότητα: Ὅ,τι κερδίζουμε ἀπὸ τὴ λαϊκὴ προσπάθεια (συμπίεση τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς, ἀποδοχὴ τῆς ἀμυντικῆς ἀφαίμαξης), τὸ χάνουμε μὲ τὸν ἠθικὸ ἀφοπλισμὸ καὶ τὴν πλαδαρότητα τῆς ἐθνικῆς κοινότητας.

«Ἡ ἀστικὴ τάξη μιᾶς χώρας πιὸ πολιτισμένης ἀπὸ τὴ δική μας... κατάλαβε ὅτι ἡ χώρα χανόταν κι ὅτι γιὰ νὰ σωθεῖ... ἔπρεπε ἡ ἐξουσία νὰ περάσει στὸ λαό... Ἡ ἀστική της κυβέρνηση παραιτήθηκε... καὶ παρέδωσε τὴν ἐξουσία στὸν ἐργαζόμενο λαό»[5].

Ἡ Ἑλλάδα τοῦ '76 δὲν θυμίζει βέβαια τὴν Οὐγγαρία τοῦ 1919, ποὺ σχολιάζει ὁ Λένιν, παρὰ σὰν μιὰ γενικὴ ἀτμόσφαιρα, ὅπου ὁ ἑλληνικὸς κοινωνικὸς σχηματισμὸς διαμορφώνει ἀντίστοιχες τάσεις: ἡ ὀλέθρια γιὰ τὸν ἑλληνισμὸ συνύπαρξη τῆς κοινωνικῆς ἀποσύνθεσης καὶ πολιτικῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπέναντι στὴν τουρκικὴ ἐθνωτικὴ συνοχή, μπορεῖ νὰ ξεπεραστεῖ στὸ λανθάνον ἐπίπεδο τῆς ἀμυντικῆς πολιτικῆς.

Πρέπει ὅμως ἡ μομφὴ τοῦ Λένιν πρὸς τοὺς «σοσιαλιστὲς φιλειρηνιστὲς»[6] νὰ γίνει ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὴν πλατιὰ ἑλληνικὴ ἀριστερά, γιὰ νὰ ἐγκαταλείψει τὶς «ἐθνικο-ἀστικὲς ψευδαισθήσεις γιὰ εἰρηνικὴ συνύπαρξη καὶ ἰσότητα τῶν ἐθνῶν στὸν καπιταλισμό... καὶ νὰ παλαίψει ἐνάντια στὶς φιλειρηνιστικὲς παρεκκλίσεις»[7]. Ἡ ἑλληνικὴ ἀριστερά, πέρα ἀπὸ τὴν ἐπιφαινόμενη πολιτική της πολυδιάσπαση, ἀποτελεῖ σήμερα τὴν ὥριμη κοινωνιολογικὴ ἀπάντηση, ποὺ γεννᾶ ὁ ἑλληνικὸς κοινωνικὸς σχηματισμὸς γιὰ τὴν ἐθνική του παλινόρθωση.

Τὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνοτουρκικῆς κρίσης, ποὺ διαμορφώνουν τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς ἀριστερῆς λύσης, συνοψίζονται στὰ ἑξῆς:

1. Ὑπάρχει σύμπτωση δύο ἐθνικῶν ὁλοκληρώσεων στὸν ἴδιο γεωπολογικὸ χῶρο: ἡ ἑλληνικὴ ὁλοκλήρωση-ἀκεραιότητα εἶναι ὅμως δεδομένη (Αἰγαῖο καὶ Κύπρος), ἐνῶ ἡ τουρκικὴ εἶναι δυνητικὴ (Δυτικὴ Θράκη, ὑφαλοκρηπίδα, Κύπρος).

2. Ἡ κατάσταση αὐτὴ σημαίνει ὅτι ταυτόχρονα καὶ τὰ δύο μέρη ἔχουν δίκιο κι ὅτι σὲ συνθῆκες καπιταλισμοῦ, μὲ μόνιμη μάλιστα παρέμβαση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ στὴν περιοχή, ἡ κατάσταση εἶναι σήμερα ἐμπόλεμη.

3. Ἡ Τουρκία ἐμφανίζει μιὰ δομικὴ ὑπεροχὴ στὴ σύγκρουση αὐτή, ποὺ ὀφείλεται στὸ ὅτι ἡ προκαπιταλιστικὴ-ἐθνωτικὴ διάρθρωση τῆς κοινωνίας της ἐκκρίνει ψηλὸ βαθμὸ συνοχῆς καὶ ὁμοψυχίας. Τὸ ἀναγκαῖο συμπέρασμα εἶναι περίπου ἁπλό: ἡ προκαπιταλιστική, ἱεροπρακτικὴ ἀντοχὴ τῆς Τουρκίας πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἀπὸ τὴν μικροκαπιταλιστικὴ Ἑλλάδα μὲ ἕνα μετα-καπιταλιστικὸ ἀμυντικὸ σύστημα, ποὺ θὰ τείνει νὰ ξεπεράσει μέσα ἀπὸ τὴ λειτουργία του τὴν ταξικὴ σύγκρουση καὶ τὴν ἀστικὴ ἀμυντικὴ ἀντίλη-

ψη, ποὺ ἀφοπλίζουν τὸν ἑλληνισμό.

Στὸν παρατεταμένο ἐθνικὸ πόλεμο, ποὺ ἐπιτρέπει ἡ συναινετικὴ δομὴ τῆς ἐθνωτικῆς Τουρκίας, ἡ μόνη ἀπάντηση εἶναι μιὰ ἰδιότυπη λαϊκὴ πανστρατιά, κλιμακωμένη μέσα στὸ χρόνο καὶ μὲ ὀργανωτικὸ σχῆμα ποὺ θὰ διευκολύνει τὴ συνύπαρξη τῆς παραγωγικῆς καὶ τῆς ἀμυντικῆς προσπάθειας. Ἡ ἀμυντικὴ αὐτὴ διάταξη ἐφαρμόζεται σὲ πολλὲς χῶρες μὲ διαφορετικοὺς κοινωνικοὺς μηχανισμοὺς (π.χ. Ἑλβετία, Γαλλία, Γιουγκοσλαβία, Κούβα) καὶ στηρίζεται σὲ μιὰ περιορισμένη χρονικά, ἀλλὰ ἐπαναλαμβανόμενη θητεία γιὰ τὸ σύνολο τῶν μαχίμων ἡλικιῶν. Τὸ σχῆμα εἶναι μιὰ θητεία γιὰ τὴν ἐπιχειρησιακὴ ἄμυνα τῆς χώρας (Θ.Ε.Α.Χ.), ποὺ ἐκφράζει τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἐμπλοκὴ τῶν κοινωνιῶν στοὺς σύγχρονους πολέμους καὶ συντηρεῖ τὴν παραγωγικὴ καὶ ἀμυντική τους ἑτοιμότητα μὲ τὴ διαρκὴ ἐναλλαξιμότητα τῶν ρόλων. (Ὁ παραγωγὸς εἶναι ταυτόχρονα φρουρὸς καὶ ὁ φρουρὸς δὲν ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν παραγωγή, ὅπως γίνεται μὲ τὴν παραδοσιακὴ μακρόχρονη θητεία). Στὴ Γαλλία, ἡ ἐπίσημη ἀμυντικὴ πολιτικὴ υἱοθέτησε μὲ τὴν D.O.T. (DEFENSE OPERATIONNELLE DU TERRITOIRE) τὴν ἀρχὴ τοῦ γενικευμένου ἀνταρτοπόλεμου.

ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ: Η Θ.Ε.Α.Χ. ΣΑΝ ΠΡΟΩΘΗΜΕΝΗ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΣΧΕΣΗ

α. Ἡ θητεία γιὰ τὴν ἐπιχειρησιακὴ ἄμυνα τῆς χώρας πρέπει νὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν προστρατιωτικὴ σχολικὴ ἡλικία καὶ νὰ ἀφορᾶ τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια. Εἰδικὰ τὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς τῶν γυναικῶν εἶναι σημαντικό, γιατὶ οἱ ἀστικὲς σχέσεις παραγωγῆς-ζωῆς ἐξατομικεύουν τὴ γυναίκα καὶ ἀδρανοποιοῦν τὴ συμβολή της στὸν κοινωνικὸ σχηματισμό. Αὐτὴ ἡ «ἰδιωτικοποίηση» τῆς γυναίκας καὶ ἡ ὑπαγωγή της στὴν κατηγορία «γυναικόπαιδα», ἀποτελεῖ κλασικὴ ἀστικὴ συμπεριφορά, ποὺ ἀποδυναμώνει τὴν ἐθνικὴ ἀμυντικὴ καταλληλότητα. Ἡ Ἀλβανία καὶ κύρια ὁ Δημοκρατικὸς Στρατὸς ἀπέδειξαν ὅτι ἡ λειτουργικὴ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν ἐνισχύει τὴ στρατιωτικὴ μηχανή. (Σ' ὅλο τὸν κόσμο ἡ στρατιωτικὴ ἔνταξη τῶν γυναικῶν γενικεύεται. Στὶς ΗΠΑ ὅλες, πιά, οἱ Στρατιωτικὲς Σχολὲς εἶναι μικτές).

β. Ἡ στρατιωτικὴ ἡλικία ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν (20-50 ἐτῶν) διακρίνεται στὴν ἡλικία τοῦ σχηματισμοῦ μάχης καὶ στὴν ἡλικία τῆς περιοδικῆς ἀνακύκλωσης.

β1. Ὁ σχηματισμὸς μάχης, ἀποτελεῖ ποιοτικὰ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο ἰσοδύναμα σκέλη τῆς θητείας γιὰ τὴν ἐπιχειρησιακὴ ἄμυνα τῆς χώρας (Θ.Ε.Α.Χ.) καὶ ἀντιστοιχεῖ στὴν ἀνάγκη διεξαγωγῆς στὴν ἐποχή μας καὶ τοῦ πλούσιου καπιταλιστικοῦ πολέμου. Τὸ συνολικό του κόστος ὅμως θὰ ἔχει ὑποβιβασθεῖ (διάρκεια θητείας καὶ ἐκπαιδευτικὴ δαπάνη) ἀπὸ τὴν προστρατιωτικὴ ἐκγύμναση καὶ τὴ συνεχὴ ἐπανεκπαίδευση, σὲ ἐπίπεδα ἀντοχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ καχεκτικοῦ καπιταλισμοῦ.

β2. Ἡ στρατιωτικὴ ἡλικία τῆς περιοδικῆς ἀνακύκλωσης ἀποτελεῖ τὸ μαζικὸ σκέλος τῆς Θ.Ε.Α.Χ. καὶ παίρνει τὴ μορφὴ γενικευμένων Τ.Ε.Α. ὑπαίθρου καὶ πόλης, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, γιὰ τὸ σύνολο τῶν μαχίμων ἡλικιῶν (20-50 ἐτῶν). Στὴν ἐθνωτικὴ τουρκικὴ ὑπεροχὴ ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει τὸν ἰδιότυπο παρατεταμένο ἐθνικό της πόλεμο, ἀντιπαραθέτει τὴν παρατεταμένη ἐθνικολαϊκὴ ἀμυντικὴ ἐγρήγορση καὶ τὴν προσαρμόζει στὶς καπιταλιστικὲς συνθῆκες τῆς χώρας, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρξει ἀποδυνάμωση τοῦ παραγωγικοῦ της δυναμικοῦ.

Ὀργανώνονται δηλαδὴ μάχιμες μονάδες στὴ συνοικία καὶ στὸν τόπο δουλειᾶς, ποὺ πλαισιώνονται μόνιμα ἀπὸ ἐπαγγελματικὰ στελέχη τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, μὲ στόχο τὴ διαμόρφωση μιᾶς μόνιμης ἐπιχειρησιακῆς ἑτοιμότητας τῶν μονάδων σὰν τέτοιων καὶ ὄχι μόνο τῶν ἀτόμων ποὺ τὴν ἀποτελοῦν.

Ἡ ἀμυντικὴ καταλληλότητα τῆς Θ.Ε.Α.Χ., σὰν ἀνώτερη μορφὴ προωθημένης ἀνάσχεσης εἶναι ὁλοφάνερη:

α. Ἀποτελεῖ προωθημένη ἀνάσχεση στὸν κίνδυνο τῆς ἐμφυλιοχουντικῆς ὑποτροπῆς τῶν στελεχῶν τοῦ στρατοῦ. Οἱ ἀξιωματικοὶ-ἐκτελεστικοὶ φορεῖς τῆς νέας ἀμυντικῆς διάταξης βγαίνουν ἀπὸ τὸ γκέτο τοῦ ἀστικο-νατοϊκοῦ δοσιλογισμοῦ, ὅπου τοὺς ἔκλεισε ὁ λοῦμπεν ἑλληνικὸς καπιταλισμὸς καὶ ἔρχονται στὴν ὕπαιθρο ἢ στὴν πόλη μέσα στὶς πραγματικὲς σχέσεις παραγωγῆς-ζωῆς. Τέλος, πλαισιώνουν μέσα σὲ συνθῆκες ἀμοιβαίας ἀναγνώρισης, ὥριμους πολίτες (ἄνδρες καὶ γυναῖκες) ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ ξεπεράσουν τὴν ἀντίληψη τῆς ἀστικῆς πειθαρχίας ποὺ ἀποστεγνώνει τὶς ἐπιχειρησιακὲς ἱκανότητες τοῦ στρατοῦ μὲ τὴ γνωστὴ μοιρολατρεία καὶ παθητικότητα τῶν κληρωτῶν. (Ἡ μαζικὴ παρουσία τῶν ἐφέδρων τοῦ 1974 βοήθησε πολὺ τὴν ἀποτροπὴ τῆς ἐμφυλιοχουντικῆς ὑποτροπῆς).

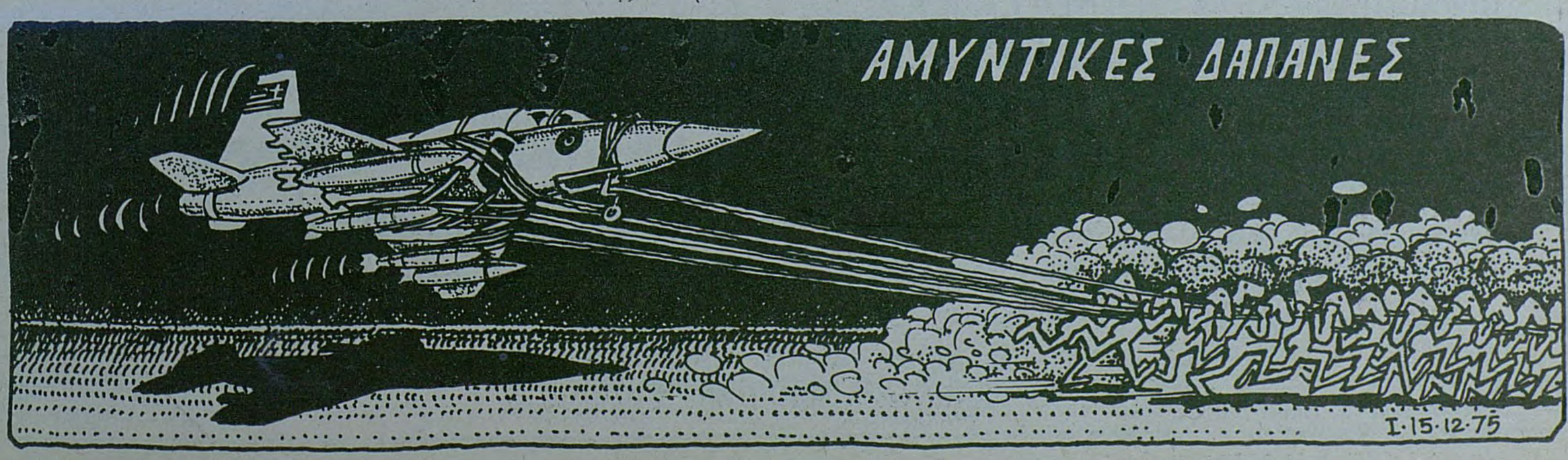
β. Ἡ Θ.Ε.Α.Χ. ἐνισχύει τὴν τεχνικὴ ἀμυντικὴ ἑτοιμότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ προφυλάγοντας ταυτόχρονα τὴν ἰσχνὴ παραγωγική του ἱκανότητα. Ἡ ἄμεση, συνειδητὴ (λόγω ἡλικίας καὶ ἔνταξης στὴν παραγωγὴ) συμμετοχὴ τῶν δύο φύλων καὶ τῶν δύο ἡλικιῶν (νέοι, ὥριμοι) καλύπτει τὸ σημερινὸ κενὸ ἀνάμεσα στοὺς ἐκπαιδευμένους καὶ τὸ σύνολο τῶν μαχίμων (σήμερα ἕνα πρὸς ἕξι) καὶ ἰσορροπεῖ τὴν τουρκικὴ ὑπεροχή. Ἐπὶ πλέον, δὲν ἀποδιοργανώνει τὴν παραγωγὴ μὲ τὴ μακρόχρονη θητεία καὶ ἡ ἐπανακοινωνικοποίηση τῶν γυναικῶν μέσα στὴ Θ.Ε.Α.Χ. ἐπιτρέπει τὸν καταμερισμὸ ἀμυντικῆς καὶ παραγωγικῆς προσπάθειας στὸ σύνολο τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ Θ.Ε.Α.Χ. προωθεῖ δηλαδὴ στὴν πράξη «τὴ σταθερὴ ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐνιαίου ἐθνικοῦ μετώπου... τὴν πραγματοποίηση τῶν πολιτικῶν σκοπῶν, ὅπως εἶναι ἡ ἕνωση τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ...»[8].

ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ: Η Θ.Ε.Α.Χ. ΣΑΝ ΕΥΚΑΜΠΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΑΠΟΔΟΣΗ

Διαπιστώθηκε ὅτι ἡ ἐθνωτική, προκαπιταλιστικὴ ὑπεροχὴ τῆς Τουρκίας, ποὺ ἐπιδιώκει τὴν ἐθνική της ὁλοκλήρωση, μᾶς ἐπιβάλλει ἕναν παρατεταμένο ἐθνικὸ πόλεμο. Διαπιστώθηκε ἐπίσης ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀστικὴ τάξη, ἐξωστρεφὴς παραγωγικὰ καὶ ὑποτελὴς ἰδεολογικά, διατηρεῖ ἀκόμη τὴν πολιτικὴ κυριαρχία, ἀλλὰ τῆς εἶναι ἀδύνατο κοινωνιολογικὰ νὰ ἀποτρέψει τὴν ἐθνικὴ ἀποσταθεροποίηση τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Θ.Ε.Α.Χ. εἰσάγοντας ἰδιότυπες μετακαπιταλιστικὲς δομὲς (ἐθνικολαϊκὴ κινητοποίηση) στὴν ἀμυντική μας διάταξη, προωθεῖ στὴν πράξη τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐνιαίου μετώπου, ἀναγκαίας μορφῆς δράσης στὸν ἐθνικὸ ἀγώνα. Ἀλλ' ὅμως, «νὰ διεξαγάγουμε ἕναν παρατεταμένο πόλεμο μέσα ἀπὸ μιὰ παρατεταμένη συνεργασία, δηλαδὴ νὰ ὑπαγάγουμε τὸν ταξικὸ ἀγώνα στὰ συμφέροντα τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνα, εἶναι ἡ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ ἐνι-

αίου μετώπου... Ὅλες οἱ διεκδικήσεις, ποὺ δημιουργοῦνται στὸν ταξικὸ ἀγώνα πρέπει νὰ ἀπορρέουν ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνα»[9].

Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀπαίτηση ἡ Θ.Ε.Α.Χ. ἐμφανίζει τὴν ἐπιθετική της καταλληλότητα. Ἡ προχωρημένη σύμποαξη λαοῦ καὶ στρατοῦ μέσα ἀπὸ τὴ συνεχή, καθολικὴ ἐγρήγορση, ὑποχρεώνει τὴν ἀστικὴ τάξη νὰ ἐγκαταλείψει τὶς «διεκδικήσεις» της («Τὸ κυπριακὸ ἔχει ὁρισμένα στοιχεῖα ποὺ ἔγιναν καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ ἀπαλείψει... Πρέπει νὰ τείνουμε στὸ ἐπίπεδο τοῦ δυνατοῦ»)[10].

Τὴν ὑποχρεώνει νὰ «ὑπαγάγει τὸν ταξικό της ἀγώνα στὰ συμφέροντα τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνα» καὶ νὰ δεχθεῖ ὅλα τὰ μέτρα ἐκεῖνα (οἰκονομικά, κοινωνικὰ) ποὺ θὰ ἐνισχύσουν τὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο.

Ἡ θεσμοθέτηση τοῦ φτωχοῦ λαϊκοῦ πολέμου, ποὺ προτείνεται μέσα ἀπὸ τὴ Θ.Ε.Α.Χ., ἀποτελεῖ καὶ τὴ μόνη εὔκαμπτη ἀνταπόδοση τοῦ ἑλληνισμοῦ, στὸ κύρος τῆς τουρκικῆς προκαπιταλιστικῆς ὁμοψυχίας.

Τὸ μεγάλο δίδαγμα ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴ χιλιόχρονη ἀναμέτρησή μας μὲ τὸ ἐκπληκτικὸ τουρκικὸ ἔθνος εἶναι ὅτι χάνουμε διαρκῶς, κάθε φορὰ ποὺ οἱ δομές μας εἶναι δεξιότερα ἀπὸ τὶς δικές του. Σήμερα ὅμως δὲν ἔχουμε πιὰ ἄλλους ὁρίζοντες γιὰ νὰ ἡττηθοῦμε καὶ νὰ ἀναδιπλωθοῦμε. Ἡ μόνη ἔξαρση, ποὺ ἀπομένει στὸν ἑλληνισμό, εἶναι ἡ ἀποτίναξη τοῦ λήθαργου ποὺ τοῦ ἐπέβαλαν ἰμπεριαλισμὸς καὶ καπιταλισμὸς καὶ ἡ ἀριστεροποίησή του.

(1) Λένιν: Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ὁ πόλεμος (Ἰούλιος-Αὔγουστος 1915) καὶ Λένιν: πολιτικὴ εἰσήγηση στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ (8η πανρωσικὴ συνδιάσκεψη τοῦ Κ.Κ.Ρ., 2 τοῦ Δεκέμβρη 1919).

(2) Λένιν: Ἀστικὸς καὶ σοσιαλιστικὸς φιλειρηνισμὸς (1η Ἰανουαρίου 1917).

(3) «ΒΗΜΑ» 23 τοῦ Νοέμβρη 1975: Καραμανλῆς – Ἀβέρωφ ἐπὶ κεφαλῆς νηοπομπῆς, γιὰ νὰ μὴν τὴ βουλιάξουν οἱ Τοῦρκοι!!!

(4) Βλέπε καὶ Κ. Μοσκώφ: Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀνεξαρτησίας, στὸ «ΑΝΤΙ», στὶς 22 τοῦ Μάρτη 1975.

(5) Λένιν: λόγος γιὰ τὴ λήξη τοῦ 8ου συνεδρίου τοῦ Κ.Κ.Ρ. (Μάρτης 1919).

(6) Λένιν: Ἀστικὸς καὶ σοσιαλιστικὸς φιλειρηνισμὸς (1η τοῦ Ἰούνη 1919).

(7) Λένιν: Θέσεις γιὰ τὸ ἀποικιακὸ καὶ ἐθνικὸ πρόβλημα (Ἰούνης 1919).

(8) Μάο Τσὲ-Τούνγκ: Ὁ παρατεταμένος πόλεμος.

(9) Μάο Τσὲ-Τούνγκ: Ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ αὐτονομία στὸ ἑνιαῖο μέτωπο.

(10) Συνέντευξη τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν Κ. Σταυρόπουλου στὰ «Ἐπίκαιρα» (4-12-75).

Η ΛΥΡΑ παρουσιάζει
τὴ σημαντικότερη δισκογραφία
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

Κυκλοφορεῖ

- 18 ΛΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ ΤΗΣ ΠΙΚΡΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ
  μουσικὴ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ
  μὲ τοὺς ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ
  ΚΩΣΤΑ ΚΑΜΕΝΟ, ΕΛΕΝΗ ΒΙΤΑΛΗ,
  ΣΤΑΥΡΟ ΠΑΣΠΑΡΑΚΗ, ΣΑΝΙΑ ΚΡΥΣΤΑΛΗ
- 11 ΛΑΪΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
  μουσικὴ ΝΙΚΟΥ ΜΑΜΑΓΚΑΚΗ
  μὲ τὸν ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟ
  καὶ τὴν ΜΑΡΙΑ ΔΟΥΡΑΚΗ
- Η ΚΥΡΑ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΙΩΝ
  μουσικὴ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΤΣΩΝΗ
  μὲ τοὺς ΚΩΣΤΑ ΚΑΜΕΝΟ
  ΕΛΕΝΗ ΒΙΤΑΛΗ, ΣΑΝΙΑ ΚΡΥΣΤΑΛΗ

- Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΡΙΤΣΟ Ι
  Ἡ σονάτα τοῦ σεληνόφωτος
  – Μαρτυρίες
- Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΡΙΤΣΟ ΙΙ
  Ὅταν ἔρχεται ὁ ξένος
- Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΤΗ «ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ»
  Συνοδεύει στὴν κιθάρα
  ὁ ΝΟΤΗΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ
  σὲ θέματα τοῦ
  ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ
  ἀπὸ τὴ «Ρωμιοσύνη»

Δίσκοι - ΛΥΡΑ - Ταινίες
Ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ Ἑταιρία

Η ΕΠΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΑΔΥΝΑΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

(ΚΚΕ καὶ ἀστισμὸς στὸ μεσοπόλεμο)

τοῦ Ἄγγελου Γ. Ἐλεφάντη

Τὶς μέρες αὐτὲς κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις ΟΛΚΟΣ (στὴ σειρὰ Σύγχρονη Ἑλληνικὴ Ἱστορία) τὸ βιβλίο τοῦ ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΕΛΕΦΑΝΤΗ «Ἡ ἐπαγγελία τῆς ἀδύνατης ἐπανάστασης» (ΚΚΕ καὶ ἀστισμὸς στὸν μεσοπόλεμο).

Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ὁ ἐπίλογος τῆς πολυσέλιδης μελέτης.

Μὰ ἐσεῖς
ἤδη
κοιτάζετε στὰ μάτια
τὶς μέρες τῶν ἐπαναστάσεων
μὲ τὰ ροῦχα φορεμένα ἀνάποδα
βαμμένα τὰ γένια
οἱ προγραμμένοι ἔτρεχαν
ἀπὸ πόλη σὲ πόλη

Μαγιακόφσκυ

ΤΟ ΚΚΕ μόνο προοπτικὰ καὶ μεταφορικὰ ἦταν τὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἀναλώθηκε νὰ κατηχήσει τὸν κόσμο τοῦ κόμματος μὲ μιὰ «προλεταριακὴ» ἰδεολογία, κράμα ἐργατισμοῦ καὶ μεσσιανισμοῦ, ποὺ δὲν ἐναρμονιζόταν μὲ τὴν ἰδεολογικὴ καὶ κοινωνικὴ πραγματικότητα τοῦ κινήματος. Ἂν ἡ ἡγεσία εἶπε ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀσπάστηκε τὴν ἐπαναστατική της ἐπαγγελία, δὲν ἦταν παρὰ μόνο σχῆμα πρωθύστερο, εἰκασία.

Τὸ ΚΚΕ εἶναι κόμμα λαϊκό, τὸ μόνο αὐθεντικὸ λαϊκὸ κόμμα ποὺ φτιάχτηκε στὴν Ἑλλάδα: ὁ ὅρος ἀντιστοιχεῖ ἀπόλυτα στὴν κοινωνιολογική του πραγματικότητα.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ ἕναν ἄλλο λόγο, πιὸ σημαντικό.

Εἶναι καιρὸς νὰ ἀναρωτηθοῦμε σὲ τί συνίσταται, λοιπόν, τὸ λαϊκὸ ἐπαναστατικὸ φαινόμενο στὴν Ἑλλάδα τοῦ μεσοπολέμου; ἀφοῦ ἡ ἐπανάσταση ποὺ ἐπαγγελλόταν ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἦταν ἀδύνατη, ποῦ βρίσκονταν οἱ ἐπαναστάτες;

Τόνισα κατ' ἐπανάληψη ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς στὴν Ἑλλάδα εἶναι λαογενὲς φαινόμενο. Κι ὡστόσο ὁ σοσιαλισμὸς ὡς ἰδεολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ παραγωγή, δὲν προέρχεται οὔτε ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ μὰ οὔτε καὶ ἀπὸ κάποια ἄλλη λαϊκὴ τάξη. Ὁ σοσιαλισμὸς εἰσάγεται στὸν τόπο μας ἀπὸ φωτισμένους διανοούμενους ποὺ συνδέθηκαν μὲ τὸ λαϊκὸ κίνημα. Ἀλλὰ τὸ σημαντικὸ δὲν εἶναι ποιὸς πρῶτος εἶχε τὴν ἰδέα, ἀπὸ ποιανοῦ τὸ κεφάλι πρωτοπέρασε ὁ κοινωνικὸς προβληματισμὸς καὶ τὸ ἐπαναστατικὸ σχέδιο· σημασία ἔχει ἡ ἀποδοχὴ τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας καὶ ἐπιστήμης ἀπὸ ὁρισμένες κοινωνικὲς ὁμάδες.

Ὅλοι ξέρουμε πόσο διαδεδομένη εἶναι ἡ ἄποψη ὅτι ὁ «κομμουνισμὸς δὲν εἶναι ἴδιον τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς». Σχόλια δὲν χρειάζεται αὐτὴ ἡ ἀντιδραστικὴ ἀερολογία. Ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη ἄποψη ποὺ γνωρίζει μεγάλη πέραση: «τὸ μοντέλο τοῦ κομμουνισμοῦ, ξενόφερτο ὅπως ἦταν, δὲν εἶχε σχέση μὲ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, τὸ ΚΚΕ ἦταν ξένο σῶμα». Ἂς ἐξηγηθοῦμε:

Ὁ σοσιαλισμός, μόλο ποὺ ἔχει τὴν πηγή του στὸ εὐρωπαϊκὸ ἐργατικὸ κίνημα καὶ σὲ θεωρητικὲς ἐπεξεργασίες εὐρωπαίων σοσιαλιστῶν, ἐγκλιματίστηκε στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴ διάρκεια σκληρῶν ἀγώνων ποὺ ξετυλίχτηκαν σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Πέρασε στὸ λαϊκὸ ὑποσυνείδητο, ἅπλωσε τὶς ρίζες του στὴ λαϊκὴ ψυχή. Ὁ ἐγκλιματισμὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ πράξη τῆς γένεσής του, ἡ γένεση μιᾶς λαϊκῆς ἰδεολογίας. Ἀλλὰ γένεση ἰδεολογίας δὲν σημαίνει, ὅπως στὴ ζωὴ τῶν βιολογικῶν ὀργανισμῶν, φυσιολογικὴ διαδοχὴ ἡλικιακῶν σταδίων: παιδικὴ ἡλικία, ἐφηβεία, ἄνδρωση, γηρατειὰ καὶ θάνατος. Στὰ κοινωνικοπολιτικὰ φαινόμενα τὰ πράγματα ἐξελίσσονται μὲ ἀσυνέχειες: τομές, πισωγυρίσματα, ξαφνικὲς προαγωγές, διασπάσεις, ἀνάλογα μὲ τὰ στριφογυρίσματα τῆς κοινωνικῆς διαπάλης, ἀνάλογα μὲ τὶς καμπὲς τῆς ταξικῆς πάλης.

Μιὰ τέτοια κρίσιμη καμπὴ ὑπῆρξε γιὰ τὸ ΚΚΕ τὸ 1931.

Ἔκτοτε τὸ κόμμα αὐτὸ θὰ ζήσει σ' ἕνα εἶδος ἰδεολογικοῦ δυϊσμοῦ. Ἡ διάδοση τῶν κομμουνιστικῶν ἰδεῶν στὰ λαϊκὰ στρώματα – πενιχρὴ ὅταν πᾶμε νὰ τὴν ἀποτιμήσουμε ποσοτικά, νὰ τὴν καταγράψουμε μὲ νούμερα καὶ στατιστικὲς – συνεχίζεται, καὶ μάλιστα, στὴ γενικευμένη κρίση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀστισμοῦ τῶν ἐτῶν 1932-36, θὰ κάμει τὸ πρῶτο μεστὸ ἀπὸ νοήματα ἅλμα της. Οἱ λαϊκὲς δυνάμεις τῆς σοσιαλιστικῆς προοπτικῆς ἀποτελοῦν πλέον μιὰ πραγματικότητα. Εἴδαμε ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη, κυριαρχημένη ἰδεολογικὰ ἀπὸ ρεφορμιστικὲς καὶ πατερναλιστικὲς τάσεις, δὲν κατέκτησε τὴ σοσιαλιστικὴ αὐτοσυνειδησία μὲ τὴν ἵδρυση τοῦ ΣΕΚΕ, καὶ τὸ πολιτικοϊδεολογικό της καθεστὼς δὲν τροποποιήθηκε αἰσθητὰ μὲ τὴ μετονομασία τοῦ ΣΕΚΕ σὲ ΚΚΕ. Ἀλλὰ ἡ προσχώρηση τοῦ λαϊκοῦ κινήματος στὸν σοσιαλισμὸ ἐνυπῆρχε στὴν ἴδια τὴν κίνηση τοῦ λαοῦ. Κάποιος ἐσωτερικὸς δυναμισμὸς ὠθοῦσε τὸ κίνημα νὰ βρεῖ στὸ νέο κόμμα μιὰ πολιτικὴ ἑστία, μιὰ πολιτικὴ ἔκφραση καὶ μιὰ ἰδεολογία. Ἔτσι συγκεντρώνονταν ἀδιάκοπα ἀντικαπιταλιστικὲς καὶ ἀντιεξουσιαστικὲς δυνάμεις καὶ ξεκαθάριζαν οἱ ὅροι γιὰ τὴ μελλοντικὴ ταξικὴ αὐτογνωσία. Τὰ πολιτικὰ στρατόπεδα (τὰ κόμματα) τόνισαν ἐναργέστερα τὸ ταξικό τους περιεχόμενο. Ἔτσι ἦρθε στὸν κόσμο μέσα ἀπὸ τὴ σύγκρουση, ἡ πρώτη μεγάλη ἰδεολογικοπολιτικὴ προαγωγή. Τὸ ΚΚΕ, δίπλα στὸν βενιζελισμὸ καὶ τὸν ἀντιβενιζελισμό, καὶ κόντρα σ' αὐτούς, ὄρθωσε μιὰν ἄλλη ἐκδοχὴ γιὰ τὸν ἑλληνισμό: τὴ λύση τῆς Ἀριστερᾶς, τὸν σοσιαλισμό.

Ἡ δυνάμει, καὶ ἐν μέρει μόνο πραγματωμένη, προσχώρηση λαοῦ στὸν σοσιαλισμὸ συνιστᾶ τὸ ἐπαναστατικὸ φαινόμενο τῆς Ἑλλάδας τοῦ μεσοπολέμου. Ἀποτέλεσε συνάμα ἰδεολογικὴ τομὴ καὶ πολιτισμικὴ προαγωγὴ στὴ νεοελληνικὴ ἱστορία. Οἱ ἰδέες τῶν σοσιαλιστῶν ἦταν μιὰ νέα ἐνέργεια ποὺ ἐμπλούτιζε τὸ λαϊκὸ κοσμοείδωλο καὶ προσέφερε στὴν ἱστορία ἕναν δυναμισμὸ ποὺ ξεπερνοῦσε τὸ τέλμα στὸ ὁποῖο ἡ μικρασιατικὴ καταστροφή, τὰ ἀδιάκοπα προνουντσιαμέντα καὶ ἡ δικτατορία βούλιαζαν τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία. Ὁ σοσιαλισμὸς ἦταν ὄντως μιὰ ἰδεολογία ποὺ καταργοῦσε τὸν φαῦλο κύκλο καὶ τὰ ἀδιέξοδα τῶν ἀστικῶν ἰδεολογημάτων. Ἦταν ἕνας νέος πολιτισμός.

Αὐτὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη: ἐκεῖνοι ποὺ ὀργάνωναν τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπαγγελία ἀγνοοῦσαν τοὺς συνειρμοὺς ποὺ ἔφερνε. Ἐνῶ τὸ κόμμα ἀφύπνιζε τὰ λαϊκὰ ἔνστιχτα καὶ τὰ ἔσπρωχνε πρὸς τὴν ἐκλογίκευσή τους, οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ δὲν ἔδειχναν τὸ δρόμο ἢ ἐμπόδιζαν τὸ δρόμο τῆς ὁλοκλήρωσής τους. Ἡ ἡγετικὴ ὁμάδα ὄντως ἀντιγράφει ἕνα μοντέλο καὶ περιφέρει ἀτόφια τὰ δοτὰ σ' αὐτὴν χαρακτηριστικά του. Ἐδῶ δὲν θὰ διαπιστώσει κανεὶς παρὰ ἀπομιμήσεις, ἀντιγραφές, βιασμοὺς καὶ πρὸς τὶς δυὸ κατευθύνσεις: καὶ τοῦ σοβιετικοῦ κομμουνισμοῦ ποὺ ὑπεραπλουστεύοντάς τον μᾶλλον τὸν ἐκχυδαΐζει, καὶ τοῦ συγκινημένου ἀπὸ τὴ σοσιαλιστικὴ προοπτικὴ κόσμου ποὺ παραγνωρίζοντάς τον μᾶλλον τὸν ἀλλοτριώνει.

Νά ἡ ἀντιφατικότητα τοῦ ΚΚΕ: ὁ ἰδεολογικὸς δυϊσμός του.

Τὸ ἡγετικὸ κόμμα καὶ ὁ κόσμος τοῦ κόμματος, ἡ μίμηση καὶ ὁ ἐγκλιματισμός, τὸ μοντέλο καὶ ἡ δημιουργία, τὸ λαογενὲς

καὶ τὸ ξενόφερτο. Παραταῦτα, ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ δὲν περνάει ἀπόλυτα, ἀνάμεσα στὰ ἡγετικὰ ὄργανα (ἢ ὅσα θεωροῦνται ἡγετικὰ ὄργανα) καὶ τὴ βάση, τὸ ἐπάνω καὶ τὸ κάτω. Ἂν τὰ χαρακτηριστικὰ μίμησης πληθαίνουν ὅσο ἀνεβαίνουμε στὴν πυραμίδα, δὲν εἶναι καὶ τόσο σπάνια στὴ βάση. Τὰ ἀντιθετικὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος δὲν ὑπάρχουν σὰν καθαρὸ ἀπόσταγμα τὰ μὲν στὴν κορυφὴ τὰ δὲ στὴ βάση. Εἶναι δομικὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ φαινομένου διάχυτα σ' ὅλο τὸν κομματικὸ κορμό.

Πάντως ὁ ἰδεολογικὸς δυϊσμὸς ἐγκλιματισμένου καὶ ἐμβόλιμου κουμμουνισμοῦ, θὰ προκαλέσει ἐντάσεις, φανερὲς ἢ λανθάνουσες, συνειδητὲς ἢ ἀσυνείδητες, γενικευμένες ἢ μερικές. Τὸ ΚΚΕ θὰ ζήσει συντροφιὰ μὲ μιὰ βαθύτατη ὀργανικὴ κρίση, ποὺ ἄλλοτε τὴ σκεπάζουν οἱ στρατολογικὲς ἐπιτυχίες καὶ ἄλλοτε, ὅπως στὰ 1939-41, θὰ ἐξαφανίσει σχεδὸν τὸ ὀργανωμένο κόμμα. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις ὑπῆρχαν οἱ κομμουνιστές. Ἀκόμη κι ὅταν τὸ «μοντέλο», στὰ 1940, συρρικνώθηκε σ' ἕνα τμῆμα τῆς ἡγετικῆς ὁμάδας, δὲν χάθηκαν ὅσοι, στοὺς παλαιότερους ἀγῶνες, εἶχαν μιλήσει κομμουνιστικά.

Ἡ προβληματικὴ λοιπὸν ποὺ ταυτίζει τὸ ΚΚΕ στὸ σύνολό του μὲ τὸ σοβιετικὸ κομμουνισμὸ παραβλέπει τὸν ἀντιφατικὸ χαρακτήρα τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνισμοῦ. Ὅσοι συμμερίζονται αὐτὴν τὴν προβληματικὴ δογματίζουν ἀνάλογα μὲ τὶς ἀπριόρι ἀντιλήψεις τους ἀπέναντι στὸν σοβιετικὸ κομμουνισμό. Δηλαδή: εἴτε ἐκστασιάζονται ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ πρότυπου εἴτε ἀναθεματίζουν τὶς γραφειοκρατικὲς διαστρεβλώσεις του. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις τὸ ἀντικείμενο εἶναι ὁ σοβιετικὸς κομμουνισμός, ἀλλὰ λόγος δὲν γίνεται γιὰ τὸ ἑλληνικὸ κομμουνιστικὸ φαινόμε πού, στὴν ἱστορική του διάσταση, μόνο ἐπιφανειακὰ τοῦ μοιάζει. Οἱ δυὸ περιπτώσεις, ἐπειδὴ ἀποσιωποῦν τὰ στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς ρίζας τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς, ἐπειδὴ ρητορεύοντας μυθοποιοῦν τὴν ἱστορικὴ διαδικασία τῆς λαϊκῆς ἀποδοχῆς τοῦ σοσιαλισμοῦ, μόλο ποὺ ἐμφανίζονται ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες, κινοῦνται πάνω στὸν ἴδιο ἄξονα, στὶς ράγες τοῦ ἴδιου τραίνου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ θέση τους δὲν εἶναι παρὰ ἕνα διακηρυκτικὸ ὑπὲρ ἢ κατά: ὁ δογματισμὸς τοῦ κόσμου ποὺ ξεκόβει ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ἱστορία. Θὰ τολμούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ προβληματικὴ αὐτή, ἀφοῦ περιφρονεῖ τὰ στοιχεῖα ἐγκλιματισμοῦ καὶ ἐντοπιότητας τῆς ἑλληνικῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς, συνεισφέρει τὰ μέγιστα στὴν καλλιέργεια τοῦ ἀστικοῦ μύθου τοῦ «ξενόδουλου» καὶ «ξενοκίνητου» κομμουνισμοῦ.

Τὸ ΚΚΕ λοιπόν, στὴ λαϊκή του διάσταση καὶ τὴν ἱστορική του προοπτική, ἀποτελεῖ τὸ ἐπαναστατικὸ φαινόμενο τῆς Ἑλλάδας τοῦ μεσοπολέμου. Οἱ ταξικὲς συγκρούσεις ποὺ διεξάγονται ἀσταμάτητα εἶναι κοινωνικὴ κριτική, καταστροφή, καὶ συνάμα δημιουργία. Προσβάλλουν τὸ πολιτικὸ σύστημα, τὴν πολιτικὴ ἐκπροσώπηση, τὴ φιλελεύθερη ἰδεολογία τοῦ «κράτους νυκτοφύλακα» ποὺ κατέληξε δικτάτορας, τὶς παραδοσιακὲς ἀξίες τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ τοῦ νεοελληνικοῦ «ἀνθρωπισμοῦ». Ἀπὸ τὶς νέες κοινωνικὲς δυνάμεις ποὺ δημιουργοῦσε ἡ προσφυγιά, ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καὶ ἡ διανομὴ τῆς γῆς, ξεπετιοῦνται μαζικὲς ροπὲς ποὺ θὰ ὁδηγοῦσαν μέσα ἀπὸ ἁπλουστευμένες πολιτικὲς χειρονομίες σὲ μιὰ γενικὴ ἀναστάτωση τοῦ κοινωνικοῦ χώρου. Ἀπὸ παντοῦ ξεπετιέται μιὰ θέληση γιὰ ἀλλαγή. Πηγὴ αὐτῆς τῆς θέλησης ἦταν αὐτὸ ποὺ ὀνομάζεται λαϊκὲς δυνάμεις, ντόπιες, μικροαστικές, χωριάτικες, ντόπιες ἢ προσφυγικές, μορφωμένες ἢ ἀμόρφωτες. Ἦταν ἄνθρωποι ἐξεγερμένοι καὶ ταλαιπωρημένοι ποὺ σχεδίαζαν μὲ βίαιες χειρονομίες τὴν ἀπέχθεια στὸν πλούσιο, τὸν τσιφλικά, τὸν τραπεζίτη, καὶ τιθάσευαν τὸν φόβο τοῦ χαρτογιακᾶ καὶ χωροφύλακα. Καμιὰ φορὰ ἡ συνειδητοποίηση τοῦ λαϊκοῦ ἀνθρώπου ἔφτανε ὡς τὸ ν' ἀρνιέται τὴ δημοκοπία τοῦ λαοσωτήρα καὶ πατριδοκάπηλου πολιτευτῆ.

Ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος συσσώρευε στὰ χρόνια τοῦ μεσοπολέμου τὶς ἀντινομίες τοῦ χώρου του καὶ τὶς ταξιθετοῦσε πιὸ ρεαλιστικὰ σὲ σχέση μὲ τὸ λαϊκὸ ἄνθρωπο τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰώνα ποὺ τὰ ἐθνικιστικὰ ὁράματα ἐμπόδιζαν τὴν ὅρασή του. Τὰ συστήματα ποὺ ἀρνεῖται, τὰ συνθήματα ποὺ ἀρθρώνει, ἡ πρακτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖ, κυοφοροῦν τὴ γένεση μιᾶς νέας λαϊκότητας. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι δὲν ἔχει ξεφορτωθεῖ τὸν λαϊκισμό, τὸν μελοδραματισμὸ καὶ τὰ πολιτικὰ πάθη μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἀστικὴ τάξη εἶχε φορτώσει ἀποπνικτικὰ τὸ «λαό» της. Δὲν εἶχαν κὰν κατασιγάσει οἱ ἀναβρασμοὶ τοῦ Διχασμοῦ καὶ ἡ πίκρα γιὰ τὸ χαμὸ τῆς μεγάλης Ἑλλάδας. Τὸ δημοκρατικὸ ὡστόσο πολίτευμα ἀφύπνισε πολὺ ἔντονα στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ τὸ νόημα τῆς Δημοκρατίας, τόσο πολὺ ποὺ δύσκολα μποροῦσε νὰ παραδεχτεῖ δικιά του τὴ σπαρασσόμενη ἀπὸ πραξικοπήματα Ἀβασίλευτο τοῦ Ζαΐμη. Ἐξάλλου τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἀποκαλύπτουν τὴν ἁρπακτικότητα ντόπιων καὶ ξένων. Οἱ μεγάλες δυνάμεις τώρα φάνταζαν ὄχι προστάτριες ἀλλὰ ἀπομυζήτριες τοῦ λαϊκοῦ μόχθου. Αὐτοπροσώπως ἡ Οὒλεν, ἡ Πάουερ, τὸ Προσφυγικὸ Δάνειο, ἡ Ἐθνική, ὁ Μποδοσάκης.

Σύμφυτοι μὲ τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία παράγοντες, οἱ δομικὲς ἀνεπάρκειες καὶ ἀντιφάσεις τοῦ ΚΚΕ δὲν ἀφήνουν νὰ μεταρσιωθεῖ ἡ θέληση γιὰ ἀλλαγὴ σὲ σοσιαλιστικὴ συνείδηση. Δηλαδὴ δὲν ἄφησαν στὸ βαθμὸ ποὺ ὑπῆρξε λαϊκὴ διαθεσιμότητα καὶ ἰδεολογικὴ ρευστότητα. Ἡ ἐπαγγελία τῆς ἐπανάστασης δὲν εἶδε τὰ συγκεκριμένα σημάδια τῆς λαϊκῆς κινητικότητας. Γιατί, τὰ σημάδια τῆς ἀλλαγῆς δὲν φάνηκαν οὔτε στὴν ἡγετικὴ ὁμάδα τοῦ ΚΚΕ ποὺ δὲν συνέθετε ὀργανικὰ τὸν ἐν κινήσει λαό, οὔτε στὴν ἐρήμην τῶν προλετάριων προλεταριακὴ ἰδεολογία, οὔτε στὴν πολιτικὴ γραμμὴ ποὺ σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν παρακολούθησε τὰ κρίσιμα ζητήματα τῆς πολιτικῆς διαπάλης.

Ὅμως σημάδια τῆς δυνάμει ἀλλαγῆς ὑπῆρξαν πολλά: στὶς κομματικὲς ὀργανώσεις, στὰ συνδικάτα, στὴν ἀντιφασιστικὴ κινητοποίηση, στὶς μαζικὲς ὀργανώσεις γεννιόταν ἕνας νέος τύπος πολιτικοῦ ἀνθρώπου ἄγνωστος στὶς ὡς τότε παραγωγὲς τοῦ πολιτικοῦ ἀστικοῦ κόσμου. Ὁ νέος πολιτικός, μέλος-στέλεχος τοῦ ΚΚΕ, συνδικαλιστής, διανοούμενος, διαδηλωτής, ἐξόριστος, ὑπόδικος, φυλακισμένος, ἀπεργός, συνεταιριστής, κοινοτάρχης, ἦταν τὸ ὀργανωτικὸ ἔνζυμο τοῦ κοινωνικοῦ του χώρου, γέννημά του καὶ φυσικός του ἡγέτης. Νέος ὀργανωτὴς τοῦ λαϊκοῦ ἀγώνα ἐξάλειφε ἀπὸ τὶς λαϊκὲς παραστάσεις τὴν εἰκόνα τοῦ γραβατοφορεμένου πολιτευτῆ, τοῦ ἄγλωσσου ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ ξενόγλωσσου ὑπουργοῦ, τοῦ βλοσυροῦ χωροφύλακα καὶ τοῦ ἀγέρωχου ἀξιωματούχου. Ὁ κομμουνιστὴς - ἀγωνιστὴς ἔδιωχνε ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ὑποσυνείδητο τὴ θρησκομανία τοῦ μικροαστοῦ καὶ τὴ θρησκοληψία τοῦ χωριάτη. Ἡ ἠθικὴ τοῦ νέου πολιτικοῦ προκαλοῦσε τὴν ἐξουσία τοῦ πατερφαμίλια ποὺ ζηλότυπα ὑπεράσπιζε τὸ τυπικὸ καὶ τὴν τάξη τοῦ ἀρχέγονου κόσμου. Τὸ νόημα τῆς σοσιαλιστικῆς λαϊκότητας ἦταν διπλό: ἀνατάραζε τὴν ἀκινησία τῆς παράδοσης καὶ δὲν ἤθελε τὴ νέα τάξη τοῦ τραπεζίτη καὶ τοῦ μοντέρνου ἀστοῦ. Ὁ νέος ὀργανωτὴς ἐγκατέλειπε τὴ διελκυστίνδα παραδοσιακὸ - μοντέρνο, φεουδαρχικὸ - ἀστικό. Ἡ νέα λαϊκότητα ποὺ ἀνάβλυζ ἀπὸ τὴ σύγκρουση δὲν ἔστεργε στὸ παραδοσιακὸ ἀλλὰ καὶ δὲν ἔλκονταν ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς Τράπεζας.

Ἔτσι ἄνοιγαν οἱ φλέβες γιὰ νὰ χυθεῖ τὸ μολυσμένο αἷμα. Ὁ νέος ὀργανωτὴς κατασκεύαζε τὸ δικό του μύθο, ποὺ δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ γέννημα τοῦ ταξικοῦ ἀγώνα καὶ πρῶτο του ἰδεολογικὸ συμπύκνωμα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ δράση τοῦ νέου πολιτικοῦ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἔδειξε μόνο τὸ ἄσπρο-μαῦρο, τὸν πλούσιοφτωχὸ χωρὶς ἀποχρώσεις, τὸ γεμάτο-ἄδειο στομάχι, καὶ δὲν εἶδε μὲ ἐνάργεια τὶς γενικότερες περιπλοκὲς τοῦ ταξικοῦ ἀγώνα. Ἀλλὰ δὲν ἦταν αὐτὸ τὸ πιὸ σημαντικό. Περισσότερο μέτρησε τὸ ὅτι ἡ λαϊκὴ διαίσθηση εἶδε στὸν νέο πολιτικὸ τὸ φίλο καὶ οἱ ἀστοὶ διαισθάνθηκαν τὸν πραγματικό τους ἀντίπαλο. Τὰ πράγματα πῆραν τότε τ' ὄνομά τους. Ἀπὸ τὴν πατροπαράδοτη ἀντιδικία βενιζελικῶν-ἀντιβενιζελικῶν ξεπήδησε μιὰ τρίτη διάσταση: ἡ ἀριστερὰ – οἱ ἀριστεροί. Ἡ ἀστικὴ τάξη βάφτισε τὸν νέο ἀντίπαλο κομμουνιστὴ-κουκουέ· κι ὕστερα ἦρθαν σωρὸ τὰ κακόηχα παρατσούκλια: φραμασόνος, ἀναρχικός, μπολσεβίκος, ξενόδουλος, βούλγαρος, ἑβραῖος, ἄνθρωπος χωρὶς πατρίδα, χωρὶς θρησκεία, χωρὶς οἰκογένεια, γιατὶ ἦταν ὁ ἀπρόσκλητος μουσαφίρης ποὺ χαλοῦσε τὴ φιέστα τῆς Μεγάλης Πατρίδας, τῆς Θείας Θρησκείας, τῆς Ἁγιας Οἰκογένειας.

Προάγγελος τῆς ἐπανάστασης καὶ φωτεινὸ σημάδι της ἦταν ἡ δράση τοῦ λαοῦ τοῦ κόμματος, ἡ δράση τῶν κομμουνιστῶν. Ἀνάμεσα στοὺς κομμουνιστὲς καὶ τὸ «κόμμα» τῆς ἡγεσίας χαράχτηκε τότε ἕνα εἶδος διαχωριστικῆς γραμμῆς καὶ κάποια τείχη χτίστηκαν ἀνεπαισθήτως. Οἱ κομμουνιστὲς δὲν πρόσεξαν τὰ τείχη κι ἂς ἔσπαζαν τὰ μοῦτρα τους καθημερινὰ πάνω τους. Ἔβλεπαν ἀκόμη μέσα ἀπὸ τὴ φαντασμαγορία ποὺ καταύγαζε ἡ πυρκαγιὰ τοῦ Ὀχτώβρη. Τὸ ἕνα κόμμα ὑπῆρχε

μέσα στὸ ἄλλο. Οἱ περιστάσεις ἦταν τέτοιες ποὺ ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ ὀξυδερκεῖς θαμπώθηκαν. Ὁ λαὸς τοῦ κόμματος, οἱ κομμουνιστές, δὲν εἶχαν ἀκόμη τὰ βιώματα γιὰ νὰ ἐλέγξουν τὴν ἀξία τῶν ὅσων τοὺς εἶπαν ὅτι πρέπει νὰ πιστεύουν.

Ὁ νέος πολιτικὸς ἔμεινε μετέωρος ἀνάμεσα στὴν ὀργανική του σχέση μὲ τὴν κοινότητα τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ὁποία προερχόταν καὶ τὴν ὀργανωτικὴ ἐπιβολὴ τοῦ κομματικοῦ λόγου. Ὑπῆρξαν οἱ οὐρανοκατέβατοι ποὺ ἔμειναν ξένοι ὡς τὸ τέλος. Ὑπῆρξαν καὶ οἱ φυσικοὶ ἡγέτες τῆς λαϊκῆς κοινότητας (χωριό, συνδικάτο, σύλλογος, διαδήλωση, ἀπεργία) καὶ ἔμειναν φυσικοὶ ἡγέτες ὡς τὸ τέλος. Ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι ποὺ ἀντλοῦσαν ἀπὸ τὴν κίνηση τοῦ κόσμου τὴ δικαίωσή τους καὶ μετάπλαθαν τὴν κίνηση αὐτὴ σὲ πρωτόλεια, ἔστω, σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μὲ τὴ δοτὴ ἐξουσία καὶ τὸ ἐγκεφαλικὰ υἱοθετημένο πρότυπο δικαίωναν τὸν ἀγέρωχο ἐπαναστατισμό τους. Οἱ πρῶτοι ἦταν τὸ καταξιωμένο στὴ λαϊκὴ συνείδηση Κομμουνιστικὸ Κόμμα Ἑλλάδας, ὁ λαὸς τοῦ κόμματος. Οἱ δεύτεροι, ἡ κομμουνιστικὴ ἐξουσία, ποὺ ἔδρασαν σὰν ἀποδιοργανωτὴς τοῦ κόσμου.

Ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐνδιάμεσοι, οἱ ἀντιφατικοί. Ἦταν φυσικὸ νὰ εἶναι οἱ πολλοί.

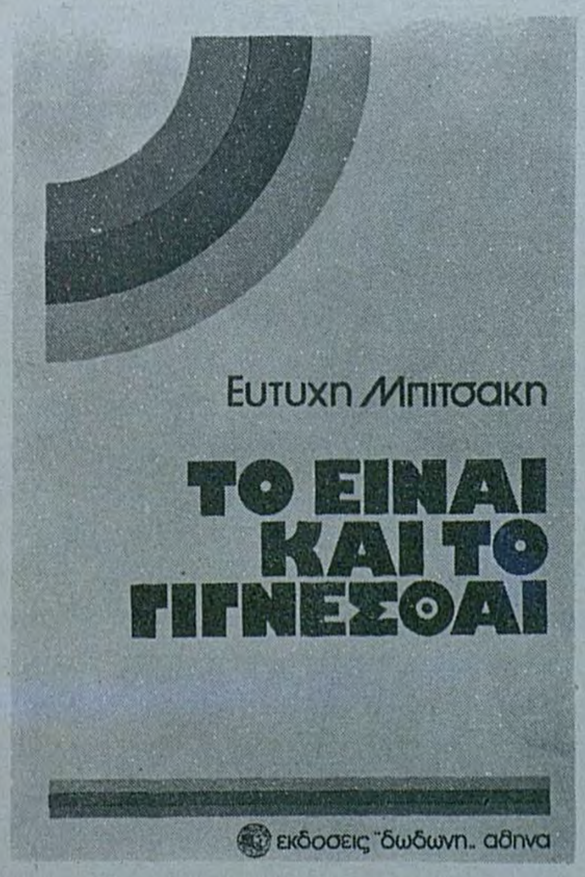
Τὸ ΚΚΕ μέσα σ' αὐτὴ τὴ δίνη τῶν ἀντιφατικῶν στοιχείων ἔδωσε κατὰ τὸ μεσοπόλεμο ὑπόσταση στὸ ἑλληνικὸ ἐπαναστατικὸ φαινόμενο ἔτσι ὅπως τὸ ἔφερναν στὸ κόσμο οἱ ὠδίνες τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ ἐπαναστάτες βρέθηκαν στὶς γραμμές του. Ἡ λαϊκότητα τοῦ φαινομένου προεικόνιζε μιὰ γενικότερη ἀποδοχὴ τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας. Ἀφοῦ τὸ ἀστικὸ κράτος κατέρρεε στὴ λαϊκὴ συνείδηση, οἱ μάζες δὲν θ' ἀργοῦσαν νὰ μποῦν στὴν αὐλακιὰ ποὺ χάραζαν οἱ κομμουνιστές.

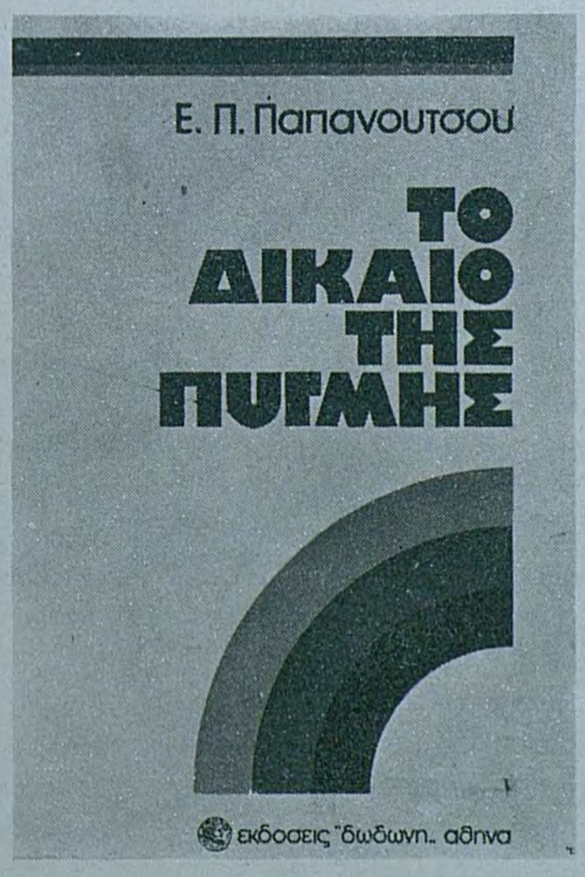
Στὰ χρόνια τῆς ἀντιφασιστικῆς Ἀντίστασης τὸ ἡγετικὸ κόμμα σὰν θεωρία, τρόπος ὀργάνωσης, πολιτικὴ πρόβλεψη καὶ γραμμή, δὲν ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴν τεράστια λαϊκὴ συνέργεια. Ἀντίθετα θεώρησε τὴν ἐαμικὴ ἀφύπνιση δικαίωση τῆς γραμμῆς καὶ τῆς ἡγετικῆς ὁμάδας. Τὸ κέλυφος σκλήρυνε περισσότερο ἀλλὰ οἱ ἀντιφάσεις μεγάλωναν καὶ λειτούργησαν σὲ παλλαϊκὴ κλίμακα. Τὸ ξέσπασμα τῶν ἀντιφάσεων τῆς διπλῆς στρατηγικῆς, ἡ ὑποτίμηση τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, ἡ περιφρόνηση πρὸς τοὺς κομμουνιστές, ἔφεραν στὸ τέλος τοῦ πολέμου τὴ λαϊκὴ τραγωδία, ὕστερα τὸν ἐμφύλιο. Ἐκεῖνοι δὲν εἶχαν τί ἄλλο νὰ ποῦν παρὰ τὴν ἐπαγγελία τῆς ἀδύνατης ἐπανάστασης.

Στὴ δικτατορία ὁ νέος ὀργανωτής, ὁ φυσικὸς ἡγέτης, τὸ ΚΟΜΜΑ, δὲν χάθηκε. Οἱ κομμουνιστὲς συνέχισαν στὴν ἀφάνειά τους νὰ ὑπενθυμίζουν τὴν ἐπαναστατικὴ ἐκδοχή, νὰ δακτυλοδεικτοῦν, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν προσωπική τους ταπείνωση, τὴν ἄλλη λύση μέσα στὴ μεταξικὴ καὶ τὴν πολεμικὴ βαρβαρότητα. Τὴν ὥρα τῆς γενικῆς κατάρρευσης κράτους καὶ πολιτικῶν δυνάμεων, ὅταν στὴ συγκυρία τοῦ πολέμου οἱ μάζες ἄρχισαν νὰ ἀφυπνίζονται, ὁ νέος ὀργανωτὴς σήκωσε τὸ βάρος τοῦ Ἀγώνα, πολέμησε στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ Ἀντάρτικου καὶ γαλβάνισε τὸ λαϊκὸ κίνημα μὲ τὶς ἰδέες του δρώντας μὲ πρωτοφανὴ πρωτοβουλία καὶ ἔμπνευση μαζί.

Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ἐτελεύτησαν ἐν στόματι μαχαίρας.

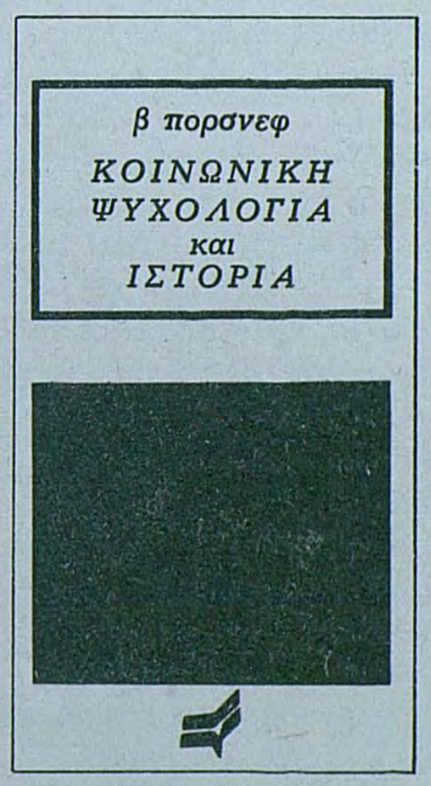
κυκλοφοροῦν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
"ΔΩΔΩΝΗ"

μολις κυκλοφορησε

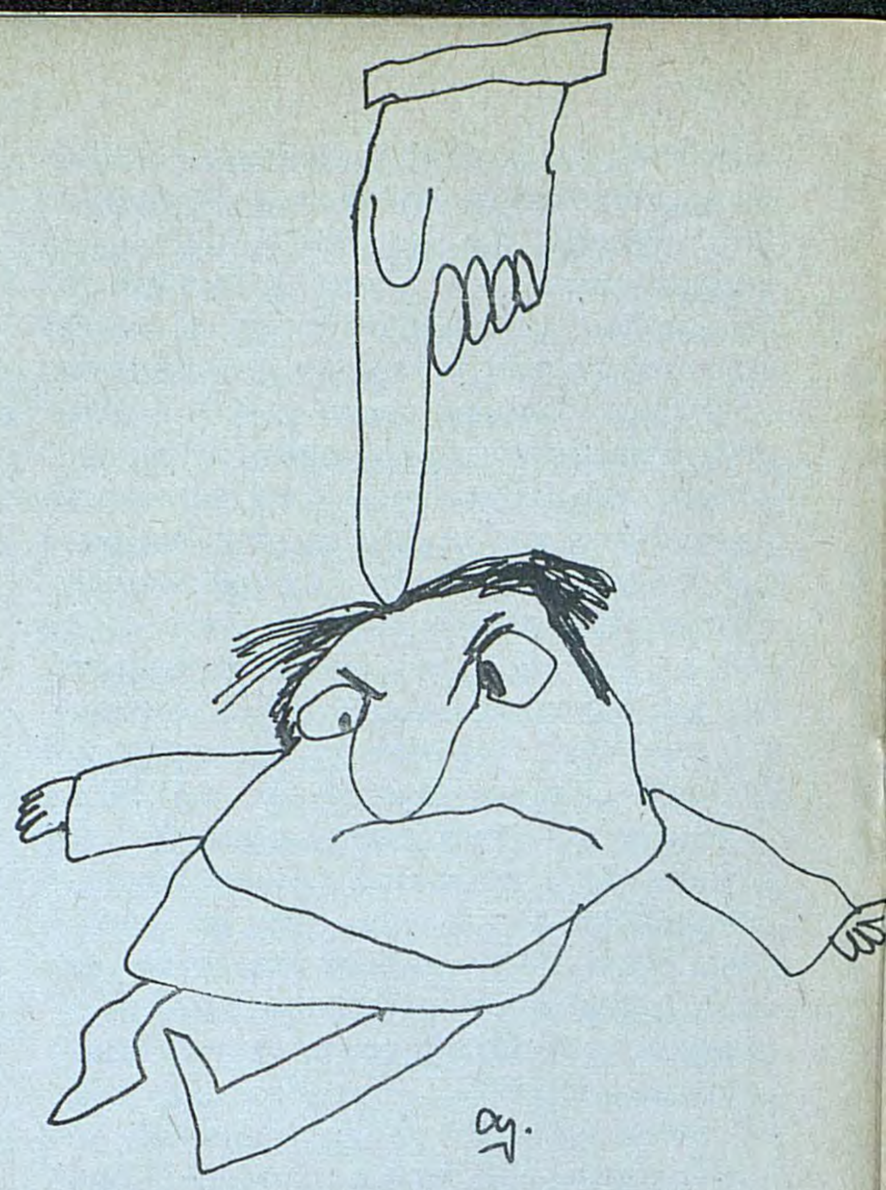
εκδοσεις αναξιμανδρος
θαν. αναγνωστοπουλος
χαρ. τρικουπη 31 2ος γρ. 3
τηλ. 628575 - αθηνα

ενα βιβλιο εργαστηρι μελετης για τη συγχρονη πρακτικη μας

πωλειται στα βιβλιοπωλεια και πλασιε

Ἡ προβληματικὴ τῆς βίας

τοῦ Γιώργου Βέλτσου

Ζήσαμε στὸν τόπο μας μιὰ περίοδο, ποὺ ἡ βία ἦταν στὴν ἡμερήσια διάταξη. Σήμερα, περίοδο ἀπολογισμοῦ, μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ σκεφτοῦμε καὶ θεωρητικὰ τὸ φαινόμενο. Τὸ κάνω ὅσο πιὸ σύντομα γίνεται...
Θὰ ἔλεγα νὰ ξεκινήσουμε ἀπὸ τρεῖς θέσεις, ποὺ νομίζω πὼς ὁριοθετοῦν τὸ θέμα μας:

● *Πρώτη θέση: ἡ προβληματικὴ τῆς βίας εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν προβληματικὴ τῆς ἐξουσίας, τῆς λιγότερο ἢ περισσότερο «ἀποδεκτῆς» ἢ «νομιμοποιημένης» ἐξουσίας. Συνεπῶς, κάθε τάση γιὰ αὐτόνομη θεώρηση τοῦ προβλήματος τῆς βίας εἶναι παραπλανητική, μὲ πρώτη καὶ καλύτερη τὴν «οὐμανιστικὴ» ἢ ψευδοουμανιστικὴ ἀντίληψη, ποὺ ἐξετάζει τὴ βία ὡς φαινόμενο καθαυτό, ὑποκρινόμενη ὅτι δὲν θέτει κὰν τὴν ὑπόθεσή της (1).*

● *Δεύτερη θέση, ἡ βία πάντοτε ἀσκεῖται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἢ «ἡ βία εἶναι οἱ ἄλλοι» (Μαρκοῦζε) (2). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὅποιος ἀσκεῖ βία, ἐπενδύει τὴν πράξη του μὲ «νόημα» πέρα ἀπὸ τὴ βία, ἔτσι ὥστε ἡ ἄσκησή της νὰ ἀναιρεῖται κάθε φορά. Μιλῶ γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἰδεολογικῆς ἐπένδυσης μιᾶς πράξης βίας, ποὺ τὴν κάνει, στὰ μάτια αὐτοῦ ποὺ τὴν ἀσκεῖ, νὰ μὴ φαίνεται σὰν βία.*

Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ θέση τίθεται καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ πῶς καὶ ποιὸς ἀξιολογεῖ τὴ βία. Ὄχι δηλαδὴ τοῦ τί εἶναι βία, ἀλλὰ γιατί ἀσκεῖται ἡ βία.

Τὸ πρόβλημα λοιπὸν τῆς βίας, ὅπως καὶ κάθε κοινωνικοῦ φαινομένου παθολογικοῦ ἢ ὄχι, δὲν εἶναι «ὀντολογικὸ» (τί εἶναι βία), ἀλλὰ «πρακτικὸ» (γιατί ἀσκεῖται ἡ βία).

● *Μποροῦμε λοιπὸν ἀπ' ὅσα εἴπαμε πολὺ σύντομα ὡς ἐδῶ νὰ διατυπώσουμε τὴν τρίτη καὶ τελευταία θέση. Ἂς τὴν διατυπώσουμε ὡς ἐρώτηση: εἶναι δυνατὸ νὰ ἀναζητηθεῖ μιὰ μορφὴ βίας ποὺ σὲ κάποια μελλοντικὴ στιγμὴ νὰ πάψει νὰ εἶναι βία;*

Ἀπαντήσεις βέβαια ὑπάρχουν πολλὲς γιὰ τούτη τὴ θεμελιακὴ ἐρώτηση. Εἶναι πρῶτα ἡ κατηγορία τῶν ἀπαντήσεων ποὺ συντάσσονται κάτω ἀπὸ τὴ ρήση τοῦ Ἰησοῦ: «στρέψον αὐτῶ καὶ τὴν ἑτέραν παρειὰν» καὶ πού, ὅπως γράφει ὁ γάλλος φιλόσοφος M. Merleau-Ponty, «δείχνουν ἔλλειψη ἀξιοπρέπειας, ἐκτὸς ἂν δείχνουν ἁγιότητα, ὁπότε δὲν ἔχουν καμιὰ θέση στὴ ζωὴ τῶν κοινωνικῶν συνόλων» (3).

Εἶναι ἔπειτα ἡ κατηγορία τῶν ἀπαντήσεων ποὺ τοποθετοῦνται κάτω ἀπ' τὴ ρήση τοῦ Καρόλου Μάρξ: «ἡ βία εἶναι ἡ μαμὴ τῆς ἱστορίας». Προσωπικά, ἡ πρώτη κατηγορία ἀπαντήσεων μοῦ φαίνεται οὐτοπική, γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ εἶμαι ἅγιος ἐφ' ὅσον ζῶ σὲ μιὰ κοινωνία ὅπου οἱ «ἅγιοι» (ἂν ὑπάρχουν) καὶ οἱ τρελοί, ἀπομονώνονται ὡς ἐπικίνδυνοι. Δηλαδὴ μιὰ κοινωνία ἀπαγορευτικὴ καὶ ἀνταγωνιστική.

Ἡ βία εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ καταπιεστικοῦ πολιτισμοῦ, ἂν δὲν εἶναι καὶ τὸ ἴδιο τὸ συστατικό του. Αὐτά, ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς ψυχανάλυσης.

Ἀπ' τὴ σκοπιὰ τῆς Πολιτικῆς Κοινωνιολογίας τώρα:

Ἡ βία εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ταξικῆς καὶ συνεπῶς ἀνταγωνιστικῆς κοινωνίας, στὴν ὁποία, ἐπαναλαμβάνω, οἱ ἅγιοι δὲν ἔχουν θέση· καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἡ ἄρχουσα ἰδεολογία πρόβλεψε ἕναν ἄλλο, ἐξω-πραγματικὸ καὶ ἐξω-κοινωνικὸ τόπο: τὸν παράδεισο, τὸν τόπο τῆς μὴ βίας, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπο τῆς αὐταρέσκειας, τῆς μόνωσης καὶ τῆς αὐταπάτης.

Ἂν λοιπὸν ἡ ἐξουσία εἶναι ἡ ἱκανότητα μιᾶς τάξης νὰ κατοχυρώνει τὰ συμφέροντά της, ἡ βία εἶναι ἀσφαλῶς βασικὸ στοιχεῖο τῆς ἱκανότητας αὐτῆς.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι οἱ δυὸ θεωρήσεις ποὺ ἀνέφερα φτάνουν γιὰ νὰ κατασιγάσουν τὶς «ἀγωνίες» ὅσων διερωτῶνται: τί εἶναι βία.

Τοὺς ἀπαντῶ: ἡ βία εἴμαστε ἐμεῖς.

Ἐμεῖς, καὶ ὄχι οἱ ἄλλοι, ἐμεῖς ποὺ συντελοῦμε ἠθελημένα ἢ ἄθελά μας στὴν ἀναπαραγωγὴ αὐτῆς τῆς ἐξουσιαστικῆς κοινωνίας.

Ὅποιος λοιπὸν ἀποφασίσει νὰ ἀρθρώσει πέντε πράγματα πάνω στὴ βία, θὰ πρέπει προηγουμένως νὰ ξεχωρίσει τὴ βία ὡς πρόταση καὶ τὴ βία ὡς ἀπάντηση. Ἡ πρώτη ἀσκεῖται ὡς μέσο χειραγώγησης (καταπίεσης). Ἡ δεύτερη ἀσκεῖται ὡς μεσο ἀπελευθέρωσης καὶ ἄμυνας. Ἡ συστηματικὴ ὀργάνωση τῆς πρώτης, ὅμως, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱκανότητα ὅσων χειραγωγοῦνται νὰ ἀπαντοῦν ἀποτελεσματικά. Γι' αὐτὸ μόνον ἡ βία ὡς πρόταση εἶναι βία καὶ μόνον αὐτὴ γίνεται αὐτοσκοπὸς ἢ σαδιστικὸ παιχνίδι, ὅπως ἔγινε στὸ ΕΑΤ/ΕΣΑ.

Ἀντίθετα, ἡ ἄλλη «βία», ποὺ δὲν εἶναι βία, σκοπεύει στὴν ἀλλαγή. Κάθε ἀλλαγή, ἀκόμη καὶ τὴ δική της ἀλλαγὴ ὡς βίας. Παίρνει συνεπῶς κάθε φορὰ τὴ μορφὴ ποὺ τῆς ὑπαγορεύουν οἱ ἀνάγκες ποὺ τὴν προκάλεσαν. Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι εἶναι πλαστὸ τὸ «πασιφιστικὸ» ἐπιχείρημα: ὅτι καὶ ἡ βία ὡς ἀπάντηση φέρνει τὴ βία ὡς πρόταση. Εἶναι πλαστό, γιατὶ ἡ βία ὡς ἀπάντηση ἔχει ὅρια ποὺ τὰ προσδιορίζει πάντως ἡ βία ὡς πρόταση. Ὅταν πάψει νὰ ὑπάρχει ἡ πρόταση, παύει καὶ ἡ ἀπάντηση.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴ βία ποὺ δὲν εἶναι βία, στηρίχθηκαν οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες καὶ γράφτηκαν στίχοι καθὼς αὐτός: «Ὅπου ντουφέκι δὲν λαλεῖ ἀργεῖ νὰ ξημερώσει». Αὐτὴ ἡ βία, λέω, εἶναι συστατικὸ τῆς Ἐλευθερίας.

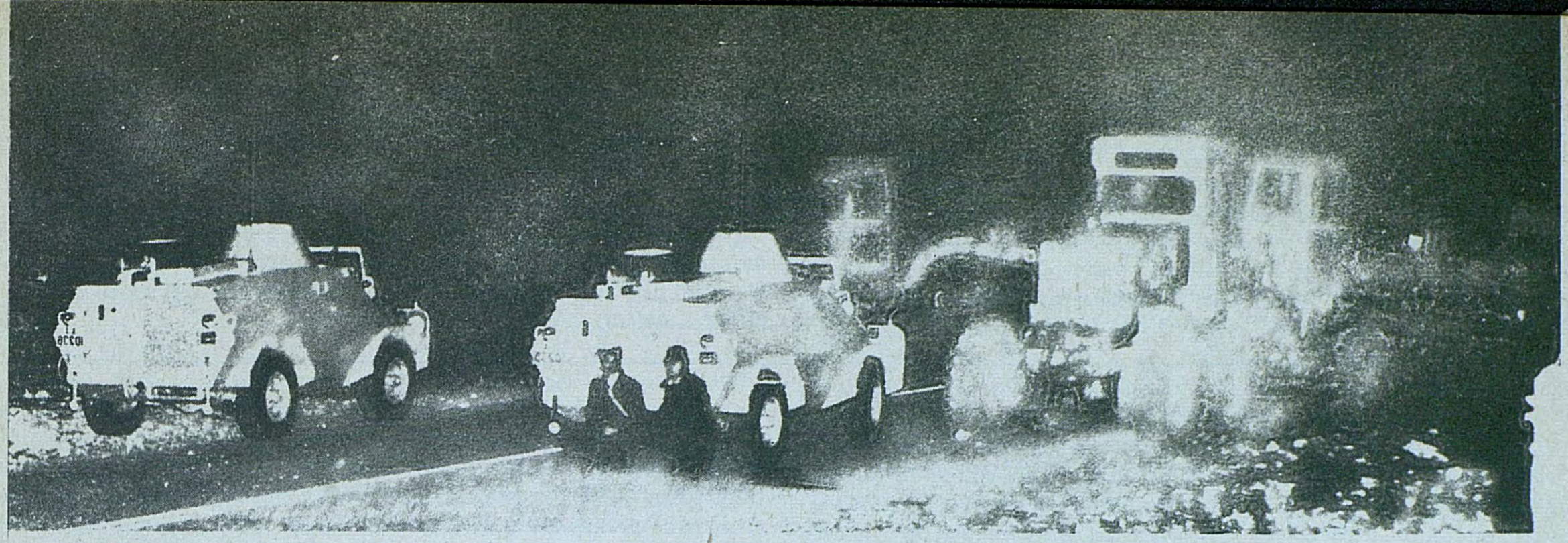
Κλείνω μὲ μιὰ ἱστορικότερη παρατήρηση. Τὰ κηρύγματα ὑπὲρ τῆς μὴ βίας ἔχουν συχνὰ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐμπέδωση τῆς κατεστημένης βίας ποὺ ὑπάρχει ἔτσι ἢ ἀλλιῶς. Γι' αὐτὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἀπελευθερωτικῆς βίας παραμένει κυρίως πρόβλημα τακτικῆς. Καὶ τὰ προβλήματα τακτικῆς εἶναι πολιτικὰ προβλήματα. Ἡ βία λοιπὸν ὡς ἀπάντηση (ἡ ἀπελευθερωτικὴ βία) δὲν εἶναι μὲ κανένα τρόπο τυχαία καὶ δὲν εἶναι γιὰ τὸν καθένα, ἀλλὰ μόνον γιὰ ὅσους μποροῦν νὰ θεωροῦν τὰ κοινωνικὰ προβλήματα σὲ μιὰ ἐνιαία ὁλότητα (4) καὶ ὄχι σὲ μιὰ συμφεροντολογικὴ προοπτική. Αὐτοὶ συνεξετάζουν καὶ συνεκτιμοῦν τὸ πρόβλημα τῆς βίας μὲ τὸ σύνολο τῶν δομῶν τοῦ κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ.

(1) L.Althusser, Pour Marx, ἔκδ. Maspero, 1972, σελ.225 (Marxisme et Humanisme).

(2) Βλ. Χ. Μαρκοῦζε, Ψυχανάλυση καὶ πολιτική, ἔκδ. Ἡριδανός, 1971, σελ. 101 (τὸ πρόβλημα τῆς βίας στὴν ἀντιπολίτευση).

(3) M.Merleau-Ponty, Ἀνθρωπισμὸς καὶ τρομοκρατία, ἔκδ. Ἐξάντας, 1975, σελ. 33.

(4) Γ. Λούκατς, Ἱστορία καὶ ταξικὴ συνείδηση, ἔκδ. Ὀδυσσέας, 1975, σελ. 71.

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ

Συμπληρώθηκε ἤδη ἕνας χρόνος ἐργατικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ κινήματος μετὰ τὴν πολιτικὴ ἀλλαγὴ τῆς 23ης τοῦ Ἰούλη 1974. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀπεργία στὴ Μάντρα τῆς Ἐλευσίνας μέχρι τοὺς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν στὶς χαρτοβιομηχανίες Λαδόπουλου μεσολάβησε πλῆθος ἀγώνων τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν γιὰ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δουλειᾶς τους. Καὶ οἱ κινητοποιήσεις αὐτὲς χρωμάτισαν ἔντονα, ἡ κάθε μιὰ μὲ τὸν τρόπο της, τὶς οἰκονομικές, τὶς κοινωνικὲς καὶ (μερικὲς φορὲς) τὶς πολιτικὲς ἐξελίξεις, ποὺ ἀκολούθησαν τὴν κατάρρευση τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος.

Τὸ «ΑΝΤΙ» παρουσιάζει σήμερα τὴ δεύτερη ἑνότητα ἀπὸ τὶς κυριότερες κινητοποιήσεις τῶν ἐργαζομένων στὸν χρόνο ποὺ ἀκολούθησε ἀπὸ τὴν κατάρρευση τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος. Μετὰ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν, ποὺ παρουσιάσαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος, ἡ ἑνότητα αὐτὴ ἀφορᾶ τὸ χρονικὸ καὶ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῶν ἀγώνων τῶν ἐργαζομένων (μισθωτῶν) καὶ τῶν ἀγροτῶν. Ἀρχίζουμε ἀπὸ τὴν πρώτη κατηγορία:

ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

τοῦ Νίκου Σκούφου

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

(Σημ.: Στὴν «Ὀλυμπιακὴ» ἔγιναν δύο ἀπεργίες, τὸν Δεκέμβρη 1974 καὶ τὸν Μάρτη 1975. Ἡ πρώτη κηρύχθηκε ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ἑταιρίας καὶ ἡ δεύτερη ἀπὸ τοὺς τεχνικούς.)

1. Ὑπάλληλοι. ΧΡΟΝΙΚΟ: Ἀφορμὴ τῆς ἀπεργίας ἦταν ἡ ἀνακοίνωση τῆς διοίκησης τῆς «Ὀλυμπιακῆς» στὶς 30 τοῦ Νοέμβρη, γιὰ ὁμαδικὲς ἀπολύσεις, ποὺ τὶς «ἐπέβαλλε» ἡ κρίση τοῦ πετρελαίου, μὲ τοὺς ἀντίκτυπούς της στὶς πτήσεις.

Στὶς 3 τοῦ Δεκέμβρη πάνω ἀπὸ 8.000 ὑπάλληλοι κήρυξαν ἀπεργία διαρκείας μὲ αἴτημα τὸ σταμάτημα τῶν ἀπολύσεων καὶ τὴν ἐπαναπρόσληψη τῶν ἤδη ἀπολυθέντων. Στὶς 4 τοῦ Δεκέμβρη οἱ ἀπεργοὶ πραγματοποίησαν πορεία στὴν Ἀθήνα, ζητώντας τὴν κατάργηση τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Ν.Δ. 3198/55, ποὺ κατοχυρώνει νομικὰ τὸ δικαίωμα τῶν ἐργοδοτῶν νὰ θέτουν τοὺς ὑπαλλήλους τους σὲ διαθεσιμότητα. Ἡ ἀστυνομία ἐπιτέθηκε καὶ διάλυσε τὴν πορεία, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν πάνω ἀπὸ 5.000 ἄτομα. Στὶς 5 τοῦ Δεκέμβρη ἐπενέβη ἡ κυβέρνηση μὲ τὴν ἔκδοση νομοθετικοῦ διατάγματος ποὺ πρόβλεπε τὴν ἄρση τῆς διαθεσιμότητας καὶ τὴν ἐπαναπρόσληψη τῶν ἀπολυθέντων. Ἡ ἀπεργία λύθηκε στὶς 6 τοῦ Δεκέμβρη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ἡ ἐπίθεση τῆς ἀστυνομίας στὴν πορεία τῶν ἀπεργῶν, ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸ 15 ἀτόμων, ἦταν ἡ πρώτη ποὺ σημειώθηκε στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, μετὰ τὴν πολιτικὴ ἀλλαγὴ τοῦ Ἰούλη καὶ μάλιστα μόλις 4 μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ δημοψήφισμα γιὰ τὸ πολιτειακό.

2. Τεχνικοί. ΧΡΟΝΙΚΟ: Μὲ αἴτημα τὸ σταμάτημα τοῦ νέου κύματος τῶν ἀπολύσεων, οἱ πτυχιοῦχοι καὶ μὴ τεχνικοὶ τῆς «Ὀλυμπιακῆς» κήρυξαν στὶς 28 τοῦ Μάρτη 1975 48ωρη προειδοποιητικὴ ἀπεργία, ποὺ μετατράπηκε σὲ διαρκείας στὶς 30 τοῦ μήνα. Ἡ διοίκηση κήρυξε ἀμέσως λὸκ-ἄουτ. Μετὰ ἀπὸ νέες κυβερνητικὲς ἐπεμβάσεις τὰ αἰτήματα ἱκανοποιήθηκαν καὶ ἡ ἀπεργία ἔληξε στὶς 4 τοῦ Ἀπρίλη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Οἱ δυὸ ἀπεργίες στὴν «Ὀλυμπιακὴ» ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν προκλητικὴ στάση τῆς διοίκησης, ποὺ προχωροῦσε (ὅπως ἀποδείχτηκε μετά, λίγο πρὶν τὸν θάνατο τοῦ Ἀρ. Ὠνάση) μὲ βάση συγκεκριμένο σχέδιο, σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦταν νὰ ἐκβιάσει ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση τὴν ἀγορὰ τῆς ἐπιχείρησης ἀπὸ τὸ δημόσιο, μὲ τοὺς πιὸ εὐνοϊκοὺς γι' αὐτὴν ὅρους. Τὸ βασικὸ ἐπιχείρημα τῶν διαπραγματεύσεων μὲ τὴν κυβέρνηση ἦταν ἡ αὔξηση τῶν καυσίμων καὶ τὸ ἀσύμφορο τῶν πτήσεων. Ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν μπορεῖ νὰ μείνει ἀπαρατήρητη καὶ ἡ ἐπέμβαση τῆς ἀστυνομίας λίγο πρὶν τὸ δημοψήφισμα τῆς 8ης τοῦ Δεκέμβρη 1974.

ΓΙΑΤΡΟΙ

(Σημ.: Οἱ κινητοποιήσεις καὶ οἱ ἀπεργιακὲς ἐκδηλώσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δουλειᾶς τῶνγιατρῶν ἀφοροῦν διάφορους κλάδους τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ἐκδηλώθηκαν πρὸς 6 κυρίως κατευθύνσεις.)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Α) *ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ:* Ἔγινε 48ωρη προειδοποιητικὴ ἀπεργία στὶς 14 καὶ 15 τοῦ Δεκέμβρη μὲ αἴτημα τὴ βελτίωση τῶν οἰκονομικῶν ὅρων τῆς ἐργασίας τους.

Β) *ΓΙΑΤΡΟΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ:* Στὶς 13 τοῦ Φλεβάρη 1000 περίπου γιατροὶ τῶν νοσοκομείων τῆς Μακεδονίας, Θράκης καὶ Θεσσαλίας κήρυξαν 4ήμερη προειδοποιητικὴ ἀπεργία μὲ αἰτήματα α) πληρωμὴ καὶ στοὺς μέχρι τώρα ἄμισθους, β) καθιέρωση σὰν εἰσαγωγικοῦ βαθμοῦ τοῦ 6ου ἀντὶ τοῦ 8ου, γ) ὑπερωριακὴ ἀμοιβὴ γιὰ ὑπερωριακὴ ἀπασχόληση, δ) ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη καὶ ε) ἐπίδομα ἐπικίνδυνης ἐργασίας. Στὶς 15 τοῦ Φλεβάρη κήρυξαν ἀπεργία μὲ τὰ ἴδια αἰτήματα καὶ 200 γιατροὶ τῆς Ἠπείρου. Ἡ ἀπεργία ἔληξε στὶς 17 τοῦ ἴδιου μήνα, ἀφοῦ οἱ διευθύνσεις τῶν νοσοκομείων καὶ τὸ ὑπουργεῖο Β. Ἑλλάδος ὑποσχέθηκαν τὴν ἱκανοποίηση τῶν βασικῶν αἰτημάτων.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Μὲ δηλώσεις τους στὸν τύπο οἱ ἀπεργοὶ ἀνακοίνωσαν ὅτι δὲν ἐμφανίστηκε οὔτε ἕνας ἀπεργοσπάστης καὶ ὅτι ὑπῆρχε *μεγάλη ἑνότητα* σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀπεργίας, ποὺ τοὺς ἐπέτρεψε νὰ ξεπεράσουν τὶς τρομοκρατικὲς ἐνέργειες τῆς χωροφυλακῆς καὶ τοῦ ὑπουργείου.

Γ) *ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΙΡΑΙΩΣ:* Στὶς 27 τοῦ Φλεβάρη ἡ Ἕνωση Ἰατρῶν Νοσηλευτηρίων Ἀθηνῶν-Πειραιῶς κήρυξε 48ωρη προειδοποιητικὴ ἀπεργία μὲ τὰ ἴδια παραπάνω αἰτήματα. Ἡ ἀπεργία κηρύχτηκε μετὰ ἀπὸ συγκέντρωση τῶν γιατρῶν καὶ προκάλεσε ἐκδηλώσεις συμπαράστασης ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Στὴ διάρκειά της οἱ ἀπεργοὶ πραγματοποίησαν πορεία στὴ Βουλή. Στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάρτη ἡ ἀπεργία λύθηκε, μετὰ ἀπὸ ὑποσχέσεις τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν γιὰ ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων.

Μετὰ ἀπὸ 4 περίπου μῆνες, στὶς 8 τοῦ Ἰούλη, καὶ ἀφοῦ τὸ ὑπουργεῖο δὲν εἶχε κάνει καμιὰ ἐνέργεια ἐπίλυσης τῶν αἰτημάτων, οἱ νοσοκομειακοὶ γιατροὶ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς κήρυξαν ἀπεργία διαρκείας. Τὰ αἰτήματά τους τώρα εἶναι: α) ἄμεση μισθοδότηση τῶν ἄμισθων, β) διορισμὸς τῶν ἀδιορίστων, γ) ἐξασφάλιση μισθολογικῆς καὶ βαθμολογικῆς ἐξέλιξης, δ) ἐπίδομα ἐπικίνδυνης ἐργασίας 20% σὲ ὅλους, ε) μηνιαία ἄδεια ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνο τοῦ διορισμοῦ, στ) ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη καὶ ζ) ἀποχουντοποίηση τοῦ κλάδου. Στὶς 10 τοῦ Ἰούλη τὸ ὑπουργεῖο ἀπαντᾶ μὲ τὴν ἀπειλὴ τοῦ μέτρου τῆς πολιτικῆς ἐπιστράτευσης. Οἱ διευθυντὲς τῶν νοσοκομείων δηλώνουν τότε ὅτι ἂν γίνει αὐτὸ θὰ κατέβουν κι αὐτοὶ σὲ ἀπεργία. Στὶς 18 οἱ νοσηλευόμενοι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὀργανώνουν ἐκδήλωση συμπαράστασης καὶ βγαίνουν στὸν δρόμο. Ἐπεμβαίνει καὶ τοὺς διαλύει βίαια ἡ ἀστυνομία, ἐνῶ ὁ ἀστυνομικὸς διευθυντὴς Καραθανάσης κάνει λόγο γιὰ «ἀριστεροχουντισμό». Ἡ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ ἀγώνα ἀνακοινώνει ὅτι ἔγιναν συλλήψεις ἀπεργῶν. Ἡ ἀπεργία ἔληξε τελικὰ στὶς 26 Ἰούλη, μὲ ἀπόφαση τῶν γιατρῶν γιὰ 15νθήμερη ἀναστολή της καὶ γιὰ νέες κινητοποιήσεις ἂν στὸ μεταξὺ δὲν ἱκανοποιοῦντο τὰ αἰτήματά τους.

Δ) *ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ Κ.Α.Τ.* Στὶς 20 τοῦ Μάρτη οἱ 1290 ἐργαζόμενοι στὸ ΚΑΤ (γιατροὶ καὶ νοσηλευτικὸ προσωπικὸ) κατεβαίνουν σὲ ἀπεργία διαρκείας μὲ αἰτήματα: α) ἄμεση ἀπομάκρυνση τῶν διορισμένων χουντικῶν τοῦ Δ.Σ., β) κατάρτιση νέου ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ, γ) συμμετοχὴ τοῦ προσωπικοῦ στὴ διοίκηση, καὶ δ) ἐφαρμογὴ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων. Ἡ ἀπεργία λύθηκε μετὰ 10 μέρες (30 Μάρτη) μὲ μερικὴ ἱκανοποίηση: α) ἐφαρμογὴ συλλογικῆς σύμβασης, β) μηνιαία ἄδεια στὰ κατηγορηθέντα γιὰ φασιστικὴ ἰδεολογία μέλη τοῦ Δ.Σ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ἡ ἀπεργία στὸ ΚΑΤ χαρακτηρίστηκε – καὶ ἦταν – μιὰ ἐργατικὴ κινητοποίηση μὲ συγκεκριμένους πολιτικοὺς στόχους (ΑΝΤΙ, ΙΖ, 8). Ἐξ ἄλλου ἔγινε ἀφορμὴ γιὰ μιὰ ἀκόμα χρήση τῆς θεωρίας τοῦ ἀριστεροχουντισμοῦ.

Ε) ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ – ΠΕΙΡΑΙΩΣ: Στὶς 27 τοῦ Μάη ὁ Σύλλογος Νοσηλευτικοῦ Προσωπικοῦ Κρατικῶν Ἱδρυμάτων Ἀθηνῶν - Πειραιῶς κήρυξε 24ωρη προειδοποιητικὴ ἀπεργία γιὰ ἐπίλυση οἰκονομικῶν αἰτημάτων. Ἐπειδὴ τὸ ἁρμόδιο ὑπουργεῖο ἀρνήθηκε κάθε εἶδος διαπραγματεύσεις, ἡ ἀπεργία ἔγινε τελικὰ 48ωρη.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

ΧΡΟΝΙΚΟ: Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου ποὺ ἐξετάζουμε ἐκδηλώθηκαν στὶς συγκοινωνίες περισσότερες ἀπὸ 6 ἀπεργιακὲς κινήσεις, τόσο στὰ τρόλλεϋ καὶ στά λεωφορεῖα, ὅσο καὶ στὰ ταξί. Ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν κινητοποιήσεων αὐτῶν ξεχωρίζουν οἱ ἀπεργίες στὸν ΗΛΠΑΠ τὸν Νοέμβρη 1974 καὶ τὸν Μάρτη 1975, τῶν ἰδιοκτητῶν ταξὶ τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν λεωφορείων καὶ τῶν τρόλλεϋ στὴν Ἀθήνα καὶ στὸν Πειραιᾶ (ἐκτὸς τῶν λεωφορείων ΕΗΣ), στὶς 30 τοῦ Σεπτέμβρη 1975. Ἀπὸ αὐτὲς πάλι, ἡ πιὸ πρόσφατη τοῦ προσωπικοῦ τῶν τρόλλεϋ καὶ τῶν λεωφορείων, ποὺ κράτησε 4 μέρες καὶ εἶχε ἄμεσο ἀντίκτυπο στὴ ζωὴ τῆς πρωτεύουσας, ἀπόδειξε τὸ χάος ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν τομέα αὐτὸ καὶ προώθησε σὰν θέμα τὴ δημοτικοποίηση τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἰδιαίτερα στὸν ΗΛΠΑΠ οἱ ἀπεργίες χαρακτηρίστηκαν ἀπὸ τὶς πολιτικές τους αἰχμές. Τόσο ἐκείνη τῆς 29 τοῦ Νοέμβρη 1974 ὅσο καὶ ἡ ἄλλη τῆς 27 τοῦ Μάρτη 1975 εἶχαν ἀνάμεσα στὰ αἰτήματά τους τὴν ἀποχουντοποίηση τοῦ κλάδου τους. Τὰ ὑπόλοιπα αἰτήματα τῆς ἀπεργίας τοῦ Νοέμβρη ἦταν αὔξηση 35%, νέα συλλογικὴ σύμβαση μὲ κάλυψη τῶν τεχνιτῶν ὀχημάτων, ἀκριβὴ τήρηση τοῦ 8ωρου καὶ καθιέρωση τοῦ 7ωρου, κατάργηση τῶν ἀπογευματινῶν ἀλλαγῶν, καταβολὴ ὑπερωριακῆς ἀποζημίωσης γιὰ τὶς ὧρες ποὺ βρίσκονται στὸ ἀμαξοστάσιο κλπ. Ἀκόμα οἱ ἀπεργοὶ πρόβαλαν ἔντονα τὸ αἴτημα τῆς συμμετοχῆς τους στὴ διοίκηση τοῦ ὀργανισμοῦ, γιὰ νὰ ἐλέγχουν κύρια τὶς τοποθετήσεις τῶν διευθυντῶν. Ἡ ἀπεργία αὐτὴ λύθηκε στὶς 30 τοῦ Νοέμβρη 1974 μὲ μερικὴ ἱκανοποίηση τῶν οἰκονομικῶν αἰτημάτων. Ἐξ ἄλλου, δόθηκαν στοὺς ἀπεργοὺς ὑποσχέσεις γιὰ τὴ σύνταξη νέου Γενικοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ΗΛΠΑΠ, ποὺ πάντως μέχρι σήμερα δὲν ἔχουν ἐκπληρωθεῖ.

Στὶς 27 τοῦ Μάρτη 1975 οἱ ὑπάλληλοι τῶν τρόλλεϋ κήρυξαν νέα ἀπεργία μὲ βασικὸ αἴτημα τὴν ἀποχουντοποίηση τοῦ κλάδου, ποὺ σημείωσε μιὰ πρώτη ἐπιτυχία μὲ τὸ ὅτι τέθηκε σὲ διαθεσιμότητα ὁ ἐπὶ δικτατορίας Γεν. Διευθυντὴς τοῦ ΗΛΠΑΠ, καὶ μὲ δευτερεύοντα ὁρισμένα οἰκονομικὰ αἰτήματα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Οἱ ἀπεργίες στὸν ΗΛΠΑΠ ἦταν ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες πολιτικοῦ περιεχομένου ἀπεργίες ποὺ σημειώθηκαν μετὰ τὴν πολιτικὴ ἀλλαγὴ (ΑΝΤΙ, ΙΖ, 8). Πέτυχαν δὲ σὲ σημαντικὸ βαθμὸ τοὺς σκοπούς τους χάρη στὴ μεγάλη ἑνότητα τῶν ἀπεργῶν. Πρέπει, ἐξ ἄλλου, νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι στὸν ΗΛΠΑΠ, στὴ διάρκεια τῆς κατάληψης τοῦ Πολυτεχνείου, τὸν Νοέμβρη 1973, εἶχαν ἀποφασίσει ἀπεργία συμπαράστασης πρὸς τοὺς ἀγωνιζόμενους φοιτητές, ποὺ θὰ ἐκδηλωνόταν τὸ Σάββατο, ἂν δὲν εἶχε μπεῖ τὸ τάνκ καὶ δὲν εἶχε κηρυχθεῖ ὁ στρατιωτικὸς νόμος.

Ο.Π.Α.Π.
(ἀπεργίες, Μάρτης 1975)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Οἱ ἔκτακτοι ὑπάλληλοι τοῦ ΟΠΑΠ (γιὰ τὴ διαλογὴ τῶν δελτίων) ξεκίνησαν ἀπὸ τὸν Νοέμβρη 1974 ἕναν ἀγώνα γιὰ βελτίωση τῶν συνθηκῶν τῆς δουλειᾶς τους, ποὺ κατάληξε στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάρτη 1975 σὲ τακτικὲς ἀπεργίες, κάθε Κυριακὴ καὶ Δευτέρα (μέρες τῆς ἀπασχόλησής τους). Ἡ διοίκηση τῆς ἐπιχείρησης προχώρησε τότε στὴν ἀπόλυση τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἀγώνα τῶν ἀπεργῶν, ἀφοῦ προηγούμενα τοὺς εἶχε πείσει ν' ἀναστείλουν τὴν ἀπεργία. Τὴν Κυριακὴ 23 τοῦ Μάρτη, οἱ ὑπάλληλοι κήρυξαν νέα ἀπεργία, μὲ αἴτημα τὴν ἐπαναπρόσληψη τῶν ἀπολυθέντων. Οἱ ἀπεργοί, ἀφοῦ ἀπεύθυναν ἔκκληση συμπαράστασης στὶς φοιτητικὲς καὶ νεολαιῖστικες ὀργανώσεις, συγκεντρώθηκαν ἔξω ἀπὸ τὰ κτίρια τοῦ ΟΠΑΠ (ἀπέναντι στὰ Προπύλαια). Τότε ἰσχυρὴ δύναμη κρανιοφόρων ἀσπιδοφόρων (CRS) τῆς Ἀστυνομίας τοὺς ἐπετέθη, προβάλλοντας σὰν δικαιολογία τὸ ὅτι σχεδίαζαν νὰ καταλάβουν τὸ κτίριο.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ἡ ἀπεργία τῶν ἔκτακτων τοῦ ΟΠΑΠ σημάδεψε ἔντονα τὶς πολιτικὲς ἐξελίξεις στὸν τόπο. Ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός, μιλώντας λίγες μέρες ἀργότερα (27 τοῦ Μάρτη), σχημάτισε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ὅρο «ἀριστεροχουντισμός: ἀπειλὴ κατὰ τῆς δημοκρατίας», ποὺ ἦταν προφανῶς συνδυασμὸς τῶν ἐπεισοδίων τοῦ ΟΠΑΠ καὶ τῶν ἐπεισοδίων τῶν νεοφασιστῶν στὴν παρέλαση τῆς 25ης τοῦ Μάρτη. Ἀπὸ τὴν «ἱστορικὴ» αὐτὴ θέση τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐμπνεύστηκε ἡ διοίκηση τοῦ ΟΠΑΠ, ποὺ προχώρησε ἀκόμα πιὸ πέρα καὶ κατάγγειλε ὅτι οἱ ἔκτακτοι εἶχαν προσληφθεῖ ἐπὶ χούντας (καὶ ἄρα ἦταν χουντικοί). Ἐξ ἄλλου, γιὰ πρώτη φορὰ στὶς 23 τοῦ Μάρτη ἡ ἀστυνομία χρησιμοποίησε τὸ εἰδικό, γαλλικῆς ἔμπνευσης καὶ ἐκπαίδευσης, σῶμα τῶν ἀσπιδοφόρων (CRS).

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ
(ἀπεργία 29 Ἀπρίλη μέχρι 14 Μάη 1975)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Ἡ Ἕνωση Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν (ΕΣΗΕΑ) κήρυξε ἀπεργία διαρκείας στὶς 12 τὰ μεσάνυχτα τῆς 28 πρὸς 29 Ἀπρίλη, μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν διαπραγματεύσεων μὲ τὴν Ἕνωση Ἰδιοκτητῶν. Ἡ ἀπεργία ἄρχισε νὰ ἰσχύει γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἀπογευματινῶν φύλλων τῆς 29 Ἀπρίλη. Τὰ αἰτήματα: α) αὐξήσεις 30%, 25% καὶ 20% γιὰ κάθε κλάση μισθῶν, β) ὑποχρεωτικὴ 7ωρη διακοπὴ ἐργασίας μεταξὺ πρωινῶν καὶ ἀπογευματινῶν φύλλων, γ) ὄχι ὑπερωριακὴ ἀπασχόληση κλπ. Οἱ ἐφημερίδες «Αὐγή», «Ριζοσπάστης» καὶ «Ἐλεύθερος Κόσμος» ἀποδέχονται τὰ αἰτήματα καὶ κυκλοφοροῦν κανονικά. Στὶς 11 π.μ. τῆς 29 Ἀπρίλη ἡ Ἕνωση Ἰδιοκτητῶν κηρύσσει λὸκ-ἄουτ (ποὺ στρέφεται καὶ κατὰ τῶν ἐργατῶντεχνικῶν τύπου). Οἱ ἀπεργοὶ δημοσιογράφοι τυπώνουν καὶ μοιράζουν πλατιὰ στὶς 30/4 καὶ 1/5 προκηρύξεις ποὺ ἀναλύουν τὴν κατάσταση στὸν ἑλληνικὸ τύπο. Στὶς 6 τοῦ Μάη ἡ ἀπεργία πολιτικοποιεῖται: Τὸ ΠΑΣΟΚ, ἡ ΕΚΝΔ καὶ τὰ ΚΚΕ στέλνουν ἀντιπροσώπους τους στὴν ΕΣΗΕΑ, ποὺ ἐκφράζουν τὴ συμπαράστασή τους. Στὶς 7 τοῦ Μάη οἱ ἀπεργοὶ μιλᾶνε πιὰ συγκεκριμένα γιὰ τὴ λογοκρισία στὶς εἰδήσεις ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες καὶ τονίζουν ὅτι τὸ πρόβλημα εἶναι καθαρὰ πολιτικό. Στὶς 8 τοῦ Μάη ὁ κ. Μαῦρος καταπλήσσει τοὺς πάντες, ὅταν μὲ δηλώσεις του λέει ὅτι ἡ ἀπεργία προκαλεῖ «ἐθνικὴ ζημία». Στὶς 9, ἀνακοίνωση τῆς Ἕνωσης Ἰδιοκτητῶν μεταδίδεται ἀπὸ τὰ ραδιοτηλεοπτικὰ δίκτυα. Στὶς 10 ὁ κ. Μαῦρος δηλώνει ὅτι «παρεξηγήθηκε». Στὶς 11 ἡ ἐπιτροπὴ ἔκδοσης τῶν ἀπεργῶν ἀρχίζει νὰ προετοιμάζει τὴν ἀπεργιακὴ ἐφημερίδα «Ἀδέσμευτη Γνώμη». Στὶς 12 οἱ ἀπεργοὶ συντάκτες καταγγέλλουν ὅτι δέχονται πρωτοφανεῖς πιέσεις ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς νὰ μὴν ἐκδοθεῖ ἡ ἐφημερίδα. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ

ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΓΝΩΜΗ

Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΝΤΙΖΟΣ

μάθουν-
άλήθεια
βλοι
άπλοί
ρωποι

ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ - ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΙ

ΒΟΥΛΗ

Στὰ ἐπίμαχα ἄρθρα τοῦ Συντάγματος

ΤΟ ΝΑΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙ ΝΑ ΕΚΦΟΒΙΣΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

«Ἀδέσμευτη Γνώμη» κυκλοφορεῖ τὸ μεσημέρι τῆς 13ης τοῦ Μάη. Μοιράζεται καὶ ἀπὸ δημοσιογράφους. Μετὰ ἀπὸ τὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας οἱ ἐξελίξεις εἶναι ραγδαῖες: οἱ ἐργοδότες ὑποχωροῦν πανικοβλημένοι, ἀποδέχονται πλήρως καὶ χωρὶς ὅρους ὅλα τὰ αἰτήματα καὶ οἱ ἐφημερίδες τους ξαναβγαίνουν ἀπὸ τὶς 14 τοῦ Μάη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔκδοση τῆς «Α.Γ.», δυὸ ἀκόμα παράγοντες ποὺ λειτούργησαν γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ μεγάλη αὐτὴ νίκη τῶν δημοσιογράφων ἦταν: 1. Τὸ ἐπικείμενο γιὰ τὶς ἑπόμενες μέρες πρωθυπουργικὸ ταξίδι στὴ Βόννη. 2. Τὸ ταυτόχρονα μὲ τὴν ἀπεργία διεξαγόμενο στὴν Ἀθήνα Συνέδριο τῆς Διεθνοῦς τῶν Δημοσιογράφων. Ἔτσι, καὶ ὑπῆρχε οὐσιαστικὸ ἐνδιαφέρον τῆς κυβέρνησης γιὰ τὴν ἄμεση λύση τῆς ἀπεργίας καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅσο οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ διεθνοῦς τύπου ἦταν παρόντες, οἱ πιέσεις κατὰ τῶν ἀπεργῶν δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ξεπεράσουν ὁρισμένα «ἀνεκτὰ ὅρια».

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΝΤΟΜΑΤΟΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΗΛΕΙΑΣ
(πορεία ἀπὸ 6 μέχρι 10 Φλεβάρη 1975)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Κρίνοντας ἀπαράδεκτη τὴν τιμὴ τῆς 1,40 δρχ. γιὰ τὴν ντομάτα, ποὺ ὅρισε ἡ κυβέρνηση, οἱ ἀγρότες τῆς Ἠλείας συγκεντρώνονται στὶς 6 τοῦ Φλεβάρη στὴ Γαστούνη καὶ ἀποφασίζουν πορεία στὴν Ἀθήνα. Ἰσχυρὲς δυνάμεις τῆς Χωροφυλακῆς, μὲ αὖρες, θωρακισμένα, ἐρπυστριοφόρα καὶ γκρέηντερ τοὺς σταματοῦν λίγο μετὰ τὴν Πάτρα. Ἐπὶ τόπου παραμένουν γιὰ δυὸ μερόνυχτα, ἐνῶ οἱ φοιτητὲς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς πόλης τοὺς συμπαραστέκονται ἠθικὰ (μὲ διαδηλώσεις) καὶ ὑλικὰ (ἔρανους, τρόφιμα κλπ.). Ἐνῶ ἡ κατάσταση ἀρχίζει νὰ φτάνει σὲ ἀδιέξοδο ὁ θάνατος ἑνὸς ἀγρότη γίνεται ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἐπιστροφή. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγρότες μιλᾶνε γιὰ «ὕποπτες συνθῆκες» καὶ ζητᾶνε τὴ συνέχιση τοῦ ἀγώνα. Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ ὅμως τοὺς πείθει ὅτι πρέπει νὰ μὴν ἐπιμείνουν. Ἡ κυβέρνηση ἀπὸ τὴ μεριά της ὑπόσχεται τὴν ἐπανεξέταση τοῦ θέματος.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ὅταν οἱ φοιτητὲς τῆς Πάτρας ἐκδήλωναν τὴ συμπαράστασή τους στοὺς ἀγωνιζόμενους ἀγρότες, ὁμάδες τῶν τελευταίων τοὺς ζήτησαν νὰ μὴν ἀνακατεύονται καὶ νὰ μὴ δίνουν πολιτικὸ χαρακτήρα στὴν κινητοποίηση, γιατὶ αὐτοὶ «εἶναι Καραμανλικοὶ καὶ δὲν θέλουν νὰ τὸν ρίξουν ἀλλὰ νὰ προκαλέσουν τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὰ προβλήματά τους». (Σ.Σ. τόσο στὶς ἐκλογές, ὅσο καὶ στὸ δημοψήφισμα, ἡ περιοχὴ τῆς Ἠλείας εἶχε ἰδιαίτερα ψηλὰ ποσοστὰ σὲ ψήφους ὑπὲρ τῆς Νέας Δημοκρατίας καὶ τῆς Βασιλευομένης).

ΒΑΜΒΑΚΟΠΑΡΑΓΩΓΟΙ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
(κινητοποιήσεις ἀπὸ 15 Γενάρη μέχρι 15 Φλεβάρη 1975)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Ἡ τιμὴ ποὺ ἔδωσε ἡ κυβέρνηση στὸ μπαμπάκι δὲν κάλυπτε (μαζὶ καὶ μὲ τὴν ἐπιδότηση) οὔτε τὸ κόστος παραγωγῆς. Ἔτσι στὶς 15 τοῦ Γενάρη 15.000 ἀγρότες μὲ 4.000 τρακτὲρ (οἱ ἀριθμοὶ τῆς «Αὐγῆς» καὶ τοῦ «Ριζοσπάστη») κατεβαίνουν στὴν Καρδίτσα καὶ συζητοῦν τὰ προβλήματά τους, φωνάζοντας τὰ συνθήματα «Φεύγουν τὰ παιδιά μας, ρημάζουν τὰ χωριά μας», «χρεωκόπησε ἡ ἀγροτιά, ὑπεύθυνο τὸ κράτος» κλπ. Μπροστὰ στὴν κυβερνητικὴ ἀδιαφορία πραγματοποιοῦν ἀργότερα, στὶς 27 Γενάρη, καὶ δεύτερη συγκέντρωση στὰ Τρίκαλα. Ἡ κυβέρνηση στὶς 2 τοῦ Φλεβάρη ἀναγγέλλει νέα μέτρα, ποὺ ὅμως προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτηση στοὺς ἀγρότες. Καὶ τὰ χαρακτηρίζουν «ἐμπαικτικά». Τὴν ἑπομένη μέρα, ἔχοντας τὴ συμπαράσταση τῶν κτηνοτρόφων τῆς περιοχῆς, κηρύσσουν «Πανθεσσαλικὴ ἀπεργία», ζητώντας νὰ σταματήσει ἡ αἰσχροκέρδεια τῶν βιομηχάνων σὲ βάρος τους. Ἡ ἀπεργία λύθηκε μερικὲς μέρες ἀργότερα, μὲ διάφορες κυβερνητικὲς ὑποσχέσεις.

ΠΑΤΑΤΟΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ-ΛΟΚΡΙΔΑΣ
(κινητοποιήσεις στὶς 10 καὶ 21 τοῦ Μάη 1975)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Μὲ αἰτία τὴν πτώση τῆς τιμῆς τῆς πατάτας οἱ παραγωγοὶ Μεσσηνίας ξεκινᾶνε στὶς 10 τοῦ Μάη πορεία διαμαρτυρίας μὲ τὰ τρακτέρ τους πρὸς τὴν Ἀθήνα. Στὸ Μανδάρι τῆς Ἀρκαδίας ὁ νομάρχης τοὺς ὑπόσχεται ἄνοδο τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος τους καὶ τοὺς πείθει νὰ μὴ συνεχίσουν. Στὶς 21 τοῦ Μάη, ἐξ ἄλλου, καὶ μὲ τὸ ἴδιο αἴτημα ξεκινᾶνε πορεία καὶ οἱ πατατοπαραγωγοὶ τῆς Λοκρίδας. Ἡ πορεία διαλύεται μὲ χρήση δακρυγόνων (γιὰ πρώτη φορὰ κατὰ τῶν ἀγροτῶν). Παράλληλα ὁ νομάρχης ὑπόσχεται ἄνοδο τῆς τιμῆς σὲ 4 δρχ. τὸ κιλό. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ οἱ κινητοποιήσεις σταματοῦν.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ἡ κυβέρνηση μίλησε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ γιὰ «ἀριστεροχουντισμό», ὑπονοώντας ὅμως ἔμμεσα αὐτὴ τὴ φορὰ τὸν «βασιλοχουντισμό». (Σ.Σ. ἡ Μεσσηνία εἶχε τὸ ψηλότερο ποσοστὸ ψήφων ὑπὲρ τῆς Βασιλευόμενης).

ΒΕΡΙΚΟΚΚΟΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
(πορεία στὶς 21 τοῦ Ἰούνη 1975)

ΧΡΟΝΙΚΟ: Μὲ αἴτημα τὸν καθορισμὸ τιμῆς ἀσφαλείας γιὰ τὸ προϊόν τους καὶ γιὰ νὰ σταματήσει ἡ ἐκμετάλλευσή τους ἀπὸ τοὺς ἔμπορους καὶ τὶς βιομηχανίες οἱ βερικοκκοπαραγωγοὶ Κορινθίας ἐπιχειροῦν στὶς 21 τοῦ Ἰούνη νὰ πραγματοποιήσουν πορεία διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Ἀθήνα. Στὸν Ἰσθμό, ὅμως, τοὺς σταματᾶ ἰσχυρὴ δύναμη τῆς χωροφυλακῆς μὲ αὖρες καὶ τεθωρακισμένα. Ἀργὰ τὸ βράδυ κάνει χρήση δακρυγόνων καὶ τοὺς διαλύει. Τὸ ἴδιο βράδυ γίνονται συλλήψεις στὰ χωριὰ τῶν παραγωγῶν καὶ παραπέμπονται σὲ δίκες οἱ «ὀργανωτὲς» τῆς πορείας. Τελικὰ οἱ τιμὲς στὰ βερίκοκκα συγκρατήθηκαν ἐκεῖ ποὺ ἦταν τὴ μέρα τῆς κινητοποίησης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ἡ χωροφυλακὴ ἀκολούθησε τὴ μέρα ἐκείνη ἕνα πολὺ «περίεργο» σχέδιο γιὰ νὰ σταματήσει τὴν πορεία: κράτησε τοὺς ἀγρότες στὸ κατάστρωμα τοῦ αὐτοκινητόδρομου, ἐνῶ θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς συστήσει νὰ περιμένουν γιὰ νὰ κάνουν τὶς διαπραγματεύσεις μὲ τὴν κυβέρνηση στοὺς διπλανούς, πολὺ πλατεῖς, χώρους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ ἐγκλωβιστοῦν στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ (μέχρι τὴν Ἐλευσίνα) χιλιάδες ἐκδρομεῖς, καθὼς μεσολαβοῦσε ἡ ἀνάπαυση τοῦ Σαββατοκύριακου. Ὅταν ἄρχισαν νὰ πέφτουν τὰ δακρυγόνα ἀποδείχτηκε ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς χωροφυλακῆς εἶχε ἐπιτευχθεῖ: ἀρκετοὶ Ἀθηναῖοι ἐπικρότησαν τὸ μέτρο.

ΑΛΛΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ
(Ὠρωπός, Προκόπι τῆς Εὔβοιας κλπ.)

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κινητοποιήσεις τῶν ἀγροτῶν ποὺ εἶχαν σὰν στόχο τὴν ἐξασφάλιση καλύτερων συνθηκῶν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν προϊόντων τους, σημειώθηκαν καὶ διεκδικητικοὶ ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς κυριότητας αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς γῆς τους.

ΣΤΟΝ ΩΡΩΠΟ στὶς ἀρχὲς τοῦ Νοέμβρη 1974 οἱ ἀγρότες τῆς περιοχῆς κινήθηκαν ἐνάντια σ' ἕνα νόμο τῆς Χούντας, ποὺ τοὺς εἶχε ἀποσπάσει τὰ κτήματά τους γιὰ νὰ γίνουν οἰκόπεδα καὶ ξενοδοχεῖα. Οἱ ἀγρότες τοῦ Ὠρωποῦ ἐπανακατέλαβαν μὲ τὴ βία τότε τὰ κτήματά τους καὶ ἄρχισαν νὰ τὰ καλλιεργοῦν. Οἱ νεοδημοκρατικοὶ βουλευτὲς τῆς περιοχῆς ἐπικρότησαν τὴ δυναμικὴ αὐτὴ ἐνέργεια. Ἡ χωροφυλακὴ ὅμως ἔστειλε μηχανοκίνητες μονάδες στὸν τόπο, ξέσπασαν συγκρούσεις μὲ τοὺς κατοίκους καὶ παραπέμφθηκαν ἀρκετοὶ κάτοικοι σὲ δίκες γιὰ ἀντίσταση κατὰ τῆς ἀρχῆς, φθορὰ ξένης ἰδιοκτησίας κ.λπ.

ΣΤΟ ΠΡΟΚΟΠΙ τῆς Εὔβοιας, ἐξ ἄλλου, οἱ ἀγρότες τῆς περιοχῆς ἄρχισαν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ Μάη 1975 ἀγώνα κατὰ τοῦ Βρετανοῦ τσιφλικᾶ καὶ ὑποστηρικτῆ τῆς Χούντας Μπαϊκερ, ἰδιοκτήτη 300.000 στρεμμάτων καὶ ἐμεταλλευτοῦ 6 χωριῶν τῆς περιοχῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀγώνα τῶν κατοίκων ξεκίνησε μακρόχρονη πάλη μὲ στόχο τὴν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν αὐτῶν ὑπολειμμάτων καὶ τὴν ἀπόδοση τῆς κυριότητας τῆς γῆς στοὺς δουλευτές της. Ἡ κυβέρνηση, μέχρι πρόσφατα ἀκόμα, ἔχει ὑποσχεθεῖ ὅτι θὰ προχωρήσει ὁπωσδήποτε στὴν ἀπαλλοτρίωση τῶν τσιφλικιῶν καὶ στὴν ἀπόδοσή τους στοὺς ἀγρότες.

στὶς ἐπάλξεις τῆς Δημοκρατίας
ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
ἡ ἀπογευματινή σου ἐφημερίδα

Οἱ ἀγῶνες τῶν ἀγροτῶν καὶ οἱ εὐθύνες τῆς Ἀριστερᾶς

τῆς Οὐρανίας Λαμψίδου

Οἱ ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς πραγματικότητας θὰ πρέπει νὰ σκύψουν μὲ προσοχὴ πάνω ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἐκδηλώσεις ποὺ ἀφοροῦν τὸν ἀγροτικὸ χῶρο καὶ ἐμφανίζονται σὰν καθοριστικὰ σημάδια μετασχηματισμῶν στὴν ἀγροτικὴ περιφέρεια.

Ἡ χρόνια συσσώρευση ἄμεσων προβλημάτων τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου ὁδήγησε σὲ μιὰ σειρὰ δυναμικὲς κινητοποιήσεις μὲ βασικὸ στόχο τὴν ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων ποὺ ἡ συγκυρία εἶχε δημιουργήσει. Ἄλλωστε, αὐτὴ ἡ συγκυρία ἦταν ποὺ τοὺς μαζικοποιοῦσε, τοὺς ἐνεργοποιοῦσε καὶ τοὺς ὁδηγοῦσε σὲ δυναμικὲς ἐκδηλώσεις.

Σὲ μιὰ πρώτη φάση, ὅταν ἡ μικρὴ χρονικὴ ἀπόσταση ἀπὸ μιὰ σειρὰ τέτοιες κινητοποιήσεις δὲν ἐπέτρεπε τὴ σφαιρικὴ κριτικὴ θεώρησή τους, θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ διακρίνει στὰ ξεσπάσματα αὐτά, τὰ σπέρματα ἑνὸς ἀγροτικοῦ κινήματος ποὺ θὰ ἀποτελοῦσε πιεστικὸ παράγοντα γιὰ θεσμικὲς μεταβολές. Καὶ σ' αὐτό, βέβαια, συνηγοροῦσαν καὶ τὰ ἀναμφισβήτητα στοιχεῖα μιᾶς νέας πραγματικότητας διεθνῶν καὶ ἑλληνικῶν συγκυριῶν, ποὺ ἔβαζαν τὴν παραδοσιακὴ δομὴ τοῦ συστήματος σὲ ἀμφισβήτηση.

Ἡ ἐξαγωγὴ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ δὲν θὰ μποροῦσε πιὰ νὰ εἶναι ἡ εὔκολη λύση στὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας. Ἡ ἀγορὰ ἐργασίας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἔχει στενέψει ὑπερβολικὰ καὶ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν μεταναστῶν στὶς χῶρες ἀποστολῆς εἶναι κάτι ποὺ δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείεται. Συγχρόνως τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσει τὴ ροὴ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν πρὸς τὰ ἀστικὰ κέντρα – κάτι ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ διογκώσει ἐπικίνδυνα τὰ σημερινὰ ποσοστὰ ἀνεργίας.

Ἕνα δεύτερο στοιχεῖο ἦταν οἱ ἐπίσημες διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας στὴν ΕΟΚ, ποὺ δὲν μποροῦσαν παρὰ νὰ ἔχουν σὰν συνέπεια μιὰ πολιτικὴ περιφερειακῆς ἀνάπτυξης, ποὺ θὰ ἔκανε τὰ ἀγροτικά μας προϊόντα συναγωνιστικὰ ἀπὸ πλευρᾶς κόστους μέσα στοὺς κόλπους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας.

Ὅμως, ἂν ἡ περιφερειακὴ ἀνάπτυξη εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σαφεῖς τάσεις τοῦ νέου Πενταετοῦς Προγράμματος, οἱ ἐλπίδες γιὰ ἕνα ἀγροτικὸ κίνημα ἔχουν διαψευσθεῖ, τουλάχιστον γιὰ τὸ ἄμεσο μέλλον.

Τί συμβαίνει λοιπὸν καί, μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ εὐοίωνα σημάδια, ἀποσυντέθηκε πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία του ἕνα ἀγροτικὸ κίνημα;

Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀφήνει ἀμεθόδευτη τὴ διάχυτη ἀγωνιστικότητα τοῦ ἀγροτικοῦ χώρου;

Νομίζω ὅτι ἡ ἀπάντηση καὶ στὶς δυὸ ἐρωτήσεις βρίσκεται στὸ πρωταρχικό, τὸ καθοριστικὸ πρόβλημα τοῦ φορέα. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκρήξεις, οἱ συγκυριακὲς ἐκτονώσεις, δὲν βρῆκαν τὸν κατάλληλο φορέα γιὰ νὰ ἐκφραστοῦν μεθοδευμένα καὶ νὰ ἀποτελέσουν ἕνα οὐσιαστικὸ μέσο πίεσης. Ἀφημένη στὶς φυσικές της ἐκδηλώσεις, ἡ ἀγωνιστικότητα αὐτὴ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ καταναλωθεῖ σὲ σποραδικὲς ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας γιὰ πολὺ συγκεκριμένα καὶ ἄμεσα προβλήματα,

ποὺ κατὰ καιροὺς ἐμφανίστηκαν.

Τέτοιας μορφῆς κινητοποιήσεις ἦταν φυσικὸ εὔκολα νὰ χειραγωγηθοῦν ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κράτος, νὰ ἐνσωματωθοῦν, νὰ ἀφομοιωθοῦν.

Ἄλλωστε, σ' αὐτὸ διευκόλυνε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς περισσότερες ἀπ' αὐτὲς τὶς κινητοποιήσεις οἱ πολιτικοὶ στόχοι ποὺ ἔμμεσα θὰ ἔπρεπε νὰ διαφαίνονται, ἢ ἦταν ἀνύπαρκτοι ἢ πολὺ θολοὶ γιὰ νὰ παίξουν τὸ ρόλο τους. Ὁ ἀξεκαθάριστος χαρακτήρας αὐτῶν τῶν κινητοποιήσεων ποὺ ἔγιναν στὸ μεταπολιτευτικὸ διάστημα δὲν ἄφηνε ἐλπίδες γιὰ μετουσίωσή τους σὲ πολιτικὸ κίνημα. Ἄλλωστε, ἡ στελέχωσή τους ἔγινε ἀπὸ ἕνα ἀνθρώπινο δυναμικὸ ποὺ κάλυπτε ὅλο τὸ πολιτικὸ φάσμα καὶ ποὺ ἡ συγκυριακὴ ἑνότητά τους γινόταν κάτω ἀπὸ τὴν πίεση ἄμεσων προβλημάτων.

Ἂς ἐπανέλθουμε ὅμως στὸ θέμα ποὺ θίξαμε παραπάνω, τοῦ φορέα. Ἡ πολιτεία τῶν ὑφιστάμενων φορέων τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου, ἔχει ἀποδείξει ὅτι κάθε ἄλλο παρὰ μπορεῖ νὰ παίξει τὸ ρόλο τοῦ τοποτηρητῆ τῶν συμφερόντων τῆς τάξης αὐτῆς. Ἀντίθετα, σὲ πολὺ κρίσιμες στιγμὲς ἐμφανίστηκε ἀμύντορας τῶν ἀπόψεων τοῦ ἐπίσημου κράτους. Κι ἀπὸ δῶ ἀρχίζουν οἱ εὐθύνες γιὰ τὰ ἀριστερὰ κόμματα. Γιατὶ σὲ τόσο καθοριστικὲς λεπτὲς στιγμὲς τοῦ ἀγροτικοῦ χώρου, βρέθηκαν ἀπροετοίμαστα (ἐνδέχεται καὶ νὰ μὴν τὸ θέλησαν σκόπιμα) νὰ σταθοῦν στὸ πλευρὸ μιᾶς τάξης τῆς ὁποίας θέλουν νὰ ἐμφανίζονται ἐκπρόσωποι.

Εἶναι φυσικὸ ἕνα κράτος τῆς δεξιᾶς, ἕνας φορέας καπιταλιστικοῦ συστήματος, νὰ μὴν κάνει ἀγροτικὴ πολιτικὴ (σὲ καμιὰ περίπτωση ἡ τακτικὴ τῆς ἱκανοποίησης τῶν συγκυριακῶν αἰτημάτων δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ σὰν ἀγροτικὴ πολιτική, σὰν σοβαρὴ ἀντιμετώπιση τῶν οὐσιαστικῶν προβλημάτων τοῦ χώρου αὐτοῦ). Γιατὶ ἀγροτικὴ πολιτικὴ σὲ χῶρες σὰν τὴν Ἑλλάδα θὰ ἔβαζε συνάμα σὲ κίνδυνο τὶς παραδοσιακὲς δομὲς τοῦ συστήματος. Καὶ θὰ μποροῦσε νὰ υἱοθετηθεῖ μόνο σὲ περίπτωση ποὺ καινούργια δεδομένα τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου θὰ τὸ ἐπέβαλλαν. Μὰ καὶ τότε ἡ πολιτικὴ αὐτὴ θὰ ἦτανε πλήρως ἐνσωματωμένη, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζει τὴν ἀνανέωση καὶ τὴ βιωσιμότητα τοῦ συστήματος.

Ὅμως ἂν κάτι τέτοιο φαίνεται ἀπόλυτα φυσικὸ γιὰ τὴ δεξιά, εἶναι, τουλάχιστον, παράδοξο γιὰ τὴν ἀριστερά. Γιατὶ σὲ μιὰ χώρα ὅπως ἡ Ἑλλάδα, μὲ μιὰ συντριπτικὴ πλειοψηφία ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ἀριστερὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει ἀποκτήσει γερὲς προσβάσεις στὸ χῶρο αὐτό. Γιατί κανένα ἀριστερὸ κόμμα δὲν ἔχει ἀγροτικὴ πολιτικὴ καὶ καταφεύγουν κι αὐτά, παρασυρμένα ἀπὸ τὴν ἐπίσημη κρατικὴ γραμμή, στὴν ὑποστήριξη τῆς πολιτικῆς αἰτημάτων, ἀποπροσανατολίζοντας ἔτσι τὴν οὐσία τῶν προβλημάτων τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου;

Ἀναμφισβήτητα ἡ συνειδητοποίηση τοῦ ἀγροτικοῦ χώρου, ἡ δουλειὰ βάσης στὴν ἀγροτικὴ περιφέρεια, εἶναι μιὰ ὑπόθεση μακρόχρονων διεργασιῶν, ποὺ οἱ καρποί τους εἶναι ἀπότοκα τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης. Ὅμως ἀκόμα δὲν ἔχουμε πάψει νὰ ταυτίζουμε τὴ ζωή μας μὲ τὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας.

Κάθε Σάββατο κυκλοφορεῖ ἡ

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ὄργανο Σοσιαλιστικοῦ ἀγώνα καὶ προβληματισμοῦ

Σχέδια τοῦ Γιάννη Ρίτσου ἀπὸ τὴν ἐξορία

Ποιός τόπος ἀγιός; Ω ποιός χρόνος; Ἐδῶ θά κριθοῦμε,
ἐδῶ θά πράξουμε τό καλό δύναμη. Οἱ ἐμπορι ἐδῶ ὡ
οἱ μελαιτράλες
ἡ πρόκοιρη βρύση γιά τά βρώμικα χέρια,
ἡ φλυαρία τῆς παραίτησης,
ἡ εὔκολη νίκη τῆς συμφωνίας —
αὐτός μέ τό νικφένι, αὐτός μέ τόν προχό ὡ ἡ φαγαμπε-
μπέ κάνουμε πῶς δέν βλέπει.

Ἐδῶ θά κριθοῦμε. Πιάνε κάλι,
φλιάξε μιάν ὀδοντόβουρτσα, ἕνα χάρινο μολύβι. Μή
σταυρώνεις μονάχος μέ ψυχή σε
πρίν σέ σταυρώσουν τά χέρια. Γράψε ἔξω
ἕνα ἄσημο ποίημα, σκίσ' το, ὡ κλάψε.

(Ἀπόσπασμα ἀπ' τό ἀνέκδοτο ποίημα «Ποιχουορμικές»
Παρμόβασι Σάμε 1974-1975)

τῆς Τατιάνας Γκρίτση-Μιλλιὲξ

Ἡ ποίηση τοῦ Γιάννη Ρίτσου εἶναι σὰν τὰ ποτάμια ἐκεῖνα ποὺ δὲν διασχίζουν μόνον ἕναν τόπο ἀλλὰ διακλαδίζονται καὶ τὸν ποτίζουν καὶ στὶς πιὸ ἄγονες περιοχές του.

Μνήμη ἀναπλαστική, ἀλλὰ καὶ μνήμη χειροπιαστή, κάνουν τὸ ἔργο του ντοκουμέντο τῆς ζωῆς μας καὶ τῆς ἱστορίας μας. Ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ χειροπιαστά του ντοκουμέντα, εἶναι οἱ ἑκατοντάδες σχέδια καὶ ἀκουαρέλες ποὺ ἔκανε στὸ διάστημα ποὺ βρισκόταν στὰ Τμήματα Μεταγωγῶν, ὅταν τὸν μεταφέρανε ἐξορία ἀπὸ νησὶ σὲ νησὶ ἢ σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

Ὁ Γιάννης Ρίτσος, συνείδηση ἄγρυπνη, ἀκόμα καὶ μέσα στὶς πιὸ προσωπικές του δοκιμασίες, διατηρεῖ τὴ νηφαλιότητα ἐκείνη ποὺ τῆς δίνει τὴ δύναμη νὰ παρακολουθεῖ, νὰ κατανοεῖ, νὰ καταγράφει ὅ,τι συμβαίνει γύρω της ἀλλὰ καὶ μέσα στὴν ἴδια. Ζώντας ἐνεργὰ κάθε στιγμὴ τῆς ἱστορίας μας καταγράφει συγχρόνως ὅσα συμβαίνουν γύρω του μὲ τὴν πιὸ μικρή τους λεπτομέρεια, δημιουργώντας ἔτσι ἕνα τεράστιο πανόραμα. Πολύπλευρος καὶ ἀκαταπόνητος, τὸ ἴδιο πληθωρικὸς καὶ ταλαντοῦχος, μὲ μιὰ θέληση ἀδάμαστη· ποὺ ἀνάγει τὴ δουλειὰ σὲ πίστη ζωῆς. Γράφει, ζωγραφίζει, σκαλίζει πέτρες καὶ κόκκαλα, παίζει στὶς ὀρχῆστρες τῆς ἐξορίας, διδάσκει χορὸ καὶ κάνει τὶς χορογραφίες γιὰ τὶς παραστάσεις ποὺ κάνουν οἱ κρατούμενοι στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, μοιράζεται μὲ τοὺς συντρόφους του τὶς καθημερινὲς ἀγγαρεῖες, δὲν ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτό του μιὰ στιγμὴ ἀνάπαυλας. Ἀγρυπνεῖ.

Εἶναι ἕνα ἐλάχιστο δεῖγμα αὐτὰ ποὺ παρουσιάζει σήμερα τὸ «Ἀντὶ» ἀπὸ τὰ σχέδιά του, ὅμως καὶ μέσα ἀπ' αὐτὰ – μορφές, στιγμιότυπα, ἀντικείμενα – βρίσκεσαι ἀμέσως μπροστὰ σὲ ἕνα ὀπτικὸ ἡμερολόγιο ὅπου παρακολουθεῖς πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὶς ἡμερομηνίες, τὸν χρόνο τῆς παραμονῆς τοῦ ποιητῆ σ' αὐτὸν ἢ τὸν ἄλλο τόπο ἐξορίας (1948-1952 Κοντοπούλι Λήμνου, Μακρονήσι, Ἄη Στράτης, καὶ μετά, Ἀπρίλης 1967-Δεκέμβρης '70, Γυάρος, Παρθένι, Σάμος, κατ' οἶκον περιορισμὸς) καὶ διαπιστώνεις πῶς δὲν περνάει μέρα ποὺ νὰ μὴ ζωγράφισε ἕνα, πολλὲς φορὲς δύο καὶ τρία, σχέδια ἢ νὰ μὴν ἔγραψε κάποιους στίχους.

Στὰ «Ἐπικαιρικά» του, ποὺ μόλις τώρα κυκλοφόρησαν, ὑπάρχουν καὶ τὰ «Ἡμερολόγια ἐξορίας» (1948-1951). Μέσα στοὺς στίχους ἐκείνους βρίσκεις τὶς εἰκόνες, ὅπως μέσα στὶς εἰκόνες βρίσκεις τοὺς στίχους, ἔτσι ἀκριβῶς ποὺ ἀνακαλύπτεις μέσα στὶς «Πέτρες, Ἐπαναλήψεις, Κιγκλίδωμα», μέσα στὶς «Χειρονομίες» καὶ σ' ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Ρίτσου ποὺ γραφτήκανε μέσα στὴν ἑπταετία, τὶς γερασμένες, καταχαρακωμένες μορφὲς τῶν ἀγωνιστῶν στῶν τῆς Γυάρου ('67-'70). Εἶναι συγκλονιστικὴ ἡ ὀπτικὴ πιὰ διαπίστωση ποὺ κάνει κανεὶς ὅταν ξαναβρίσκει κάτω ἀπὸ τὸ μολύβι τοῦ Γιάννη τὰ ἴδια πρόσωπα τῶν ἀγωνιστῶν συντρόφων του τοῦ 1948, στὴ Γυάρο τὸ 1967. Περάσανε 19 χρόνια. Οἱ ἔφηβοι δὲ γίναν ἄντρες, γίναν γέροι, ἡ λεβεντιὰ τῶν ὡρίμων μεταπλάστηκε σὲ λ[illegible]πημένο πεῖσμα, οἱ τότε γέροι πεθάνανε κι ἀφήσανε τὴ θέση τους σὲ ἄλλους γέρους, ποὺ πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, νέοι ἀκόμα ὑπάρχουνε στὰ σκίτσα τῆς περιόδου τοῦ '48 μὰ εἶναι πιὰ ἀδύνατο νὰ τοὺς ἀναγνωρίσεις. Ἡ τυράγνια, ὁ κατατρεγμός, ἡ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου θὰ μποροῦσε νὰ διαβαστεῖ καὶ μόνο μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴ σειρὰ τῶν σχεδίων, ἀπ' αὐτὰ τὰ μάτια ποὺ ὅλο καὶ πιὸ πολὺ βαθαίνουν μέσα στὰ πρόσωπα καὶ περιέχουν τόση πίκρα μὰ καὶ τόσο πεῖσμα. Ἐπώνυμα κι ἀνώνυμα πιθάρια μνήμης καὶ ἀγώνων: ἡ ζωντανή μας ἱστορία.

σώματα, τὶς γεροντικὲς φιγοῦρες, τὴ συνομιλία ἢ τὴ ζωντανὴ χειρονομία τῆς στιγμῆς (Σχ. 14-10-48) ἢ σὲ κάποιαν ἄλλη ὁμάδα σὲ πρῶτο πλάνο τὸ δεκανίκι τοῦ στρατιώτη τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου ἢ τοῦ Ἀντάρτικου, προβάλλεται ἡ ταυτότητα τοῦ ἐξόριστου (Σχ. 16-9-48) καὶ νομίζω πὼς συνειδητὰ ὁ Ρίτσος ἐθνογραφεῖ σὲ μικρογραφία αὐτοὺς ποὺ ἡ «πατρίδα» ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἐξορίζει.

Ὅταν στὸν Ἄη Στράτη τὸ Νοέμβρη τοῦ '51 γράφει μὲ τὸ χέρι του τὸ πρόγραμμα τῆς παράστασης τοῦ «Ἐμπορου τῆς Βενετίας» καὶ ἰχνογραφεῖ τὸν Καροῦσο καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους του μὲ τὰ κουστούμια τῆς παράστασης ποὺ οἱ ἴδιοι φτιάξανε, ἀποκαλύπτει τὴν ὁμαδικὴ δουλειά, τὸ ψηλὸ φρόνημα, τὴν ἀγωνάτιστη θεληματικότητα ὅλων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων ὄχι μόνο νὰ ἐπιβιώσουν σωματικὰ καὶ πνευματικά, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ ἀντισταθοῦν καὶ νὰ διαδηλώσουν πὼς ἐκεῖνοι συνεχίζουνε τὴ ζωή.

23 Δεκεμβρίου ('48-'49)

Ἡ ἴδια ρυτίδα βρίσκεται πάντα
κάτου ἀπὸ κάθε ὄχι.
Μονάχα ποὺ πληθαίνουν
καὶ βαθαίνουν.

(«Ἡμερολόγια Ἐξορίας»)

Ὅταν βρίσκεσαι μπροστὰ στὸ πολυδιάστατο ἔργο τοῦ Γιάννη Ρίτσου, ὑποχρεωτικὰ προβληματίζεσαι. Δὲ φτάνει νἄχεις ταλέντο – πολλοὶ ἔχουν ταλέντο – εἶναι, τί τὸ κάνεις αὐτὸ τὸ ταλέντο. Ἐδῶ φαίνεται καθαρὰ ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ξέρει πὼς τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὁ ἀγώνας καὶ πρέπει μὲ κάθε θυσία νὰ βρεῖ ὅπλα γιὰ νὰ ἀγωνισθεῖ, νὰ ἐπικοινωνήσει καὶ νὰ κοινοποιήσει.

Ὅταν βρίσκεσαι μέσα σὲ τέσσερις τοίχους δίχως καμιὰ ἐλπίδα ἐπικοινωνίας μὲ κανέναν καὶ μὲ τίποτα παρὰ μὲ τὴν ἀνθρώπινη θέληση νὰ μὴν παροδοθεῖς, νὰ μὴν Τοὺς παραδοθεῖς, νὰ μὴν αἰσθανθεῖς πὼς εἶσαι ἄχρηστος, ἀλλὰ κυρίως νὰ μὴν Τοὺς κάνεις τὸ χατήρι νὰ παραιτηθεῖς καὶ νὰ ἀδρανήσεις, νὰ πεῖς: δὲν γίνεται τίποτα, τότε, τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ πρέπει νὰ ἀναπτύξεις εἶναι ἡ αὐτενέργεια, ἡ μὴ παραίτηση, ἡ δουλειά. (Νομίζω πὼς ὅλα τοῦτα ποὺ γράφω αὐτὴ τὴ στιγμὴ εἶναι σὰ νὰ μοῦ τὰ ὑπαγορεύει ὁ ἴδιος ὁ ποιητής, γιατὶ δίχως ἄλλο πρέπει νὰ τἄχω ἀκούσει πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὸ στόμα του).

Ἡ δουλειὰ δὲν εἶναι μόνον ἕνας τρόπος μάθησης γιὰ τὸ πῶς νὰ δουλεύεις σωστά, ἀλλὰ ἕνα μέσο ἀντίστασης· ταυτόχρονα ὅμως εἶναι καὶ τὸ καλύτερο ὄργανο διάτρησης τῶν πιὸ μυστικῶν περιοχῶν τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης, ἕνας τρόπος ἀνακάλυψης τοῦ ἄγνωστου καὶ βασικὰ τῆς αὐτοανακάλυψης, ἴσαμε τὸ μεγαλύτερο βάθος μας, ὅπου ἀρχίζουν τὰ ὅρια τῆς ἀποκάλυψης. Ἡ λέξη «ἀποκάλυψη» εἶναι πολὺ μεγάλη γιὰ νὰ τὴν προφέρεις, ὁ Γιάννης Ρίτσος ὅμως τὸ κατόρθωσε γιατὶ τὴν ἄρθρωσε ἁπλά.

Ὅταν στὸ Τμῆμα Μεταγωγῶν ἢ στὸ καράβι ποὺ μεταφέρει τοὺς ἐξόριστους σχεδιάζει μιὰν ὁμάδα ἀνθρώπων μὲ τὰ φτωχοπάνερά τους, τὶς ἀρβύλες, τ' ἀμπέχωνο, τὴ φλοκάτη, τὰ νεανικὰ

Γιὰ τὸ Γιάννη Ρίτσο δὲν ὑπάρχει σπουδαία ἢ ἀσήμαντη δουλειά, ὑπάρχει ἡ δουλειά, καὶ αὐτὸ σημαίνεται μέσα σ' ὅλη του τὴν ποίηση.

Ἀπὸ τὸν πιὸ τέλειο στίχο ποὺ ἔγραψε ἴσαμε τὰ πιὸ ἁπλὰ καὶ καθημερινὰ ποὺ ἔκανε – ἡ δίδυμη κίνηση τῶν χεριῶν, τοῦ συντρόφου του κι ἡ δική του ποὺ καθαρίζουν τὰ τζάμια – ἔχουν γι' αὐτὸν τὴν ἴδια ἀξία:

Ὅλα τὰ μοιραστήκαμε, σύντροφοι,
τὸ ψωμί, τὸ νερό, τὸ τσιγάρο, τὸν καημό, τὴν ἐλπίδα·
τώρα μποροῦμε νὰ ζήσουμε ἢ νὰ πεθάνουμε
ἁπλὰ καὶ ὄμορφα – πολὺ ὄμορφα

(«Πέτρινος Χρόνος»)

Μέσα ἀπὸ τὴ διαρκὴ ἄσκηση καὶ δουλειὰ ἀνακαλύπτεις τὸν ἑαυτό σου, ἀνακαλύπτεις οὐσιαστικὰ τὸν κόσμο.

24 Μαΐου (1950)

Γράψαμε τόσες ὡραῖες διαθῆκες
Ποτὲ δὲν ἀνοίχτηκαν
δὲν τὶς διαβάσανε
γιατὶ ἐμεῖς δὲν πεθάναμε.

Εἴπαμε πράματα
ποὺ μιὰ φορὰ κανεὶς τὰ λέει
δώσαμε πράματα
ποὺ μιὰ φορὰ κανεὶς τὰ δίνει.

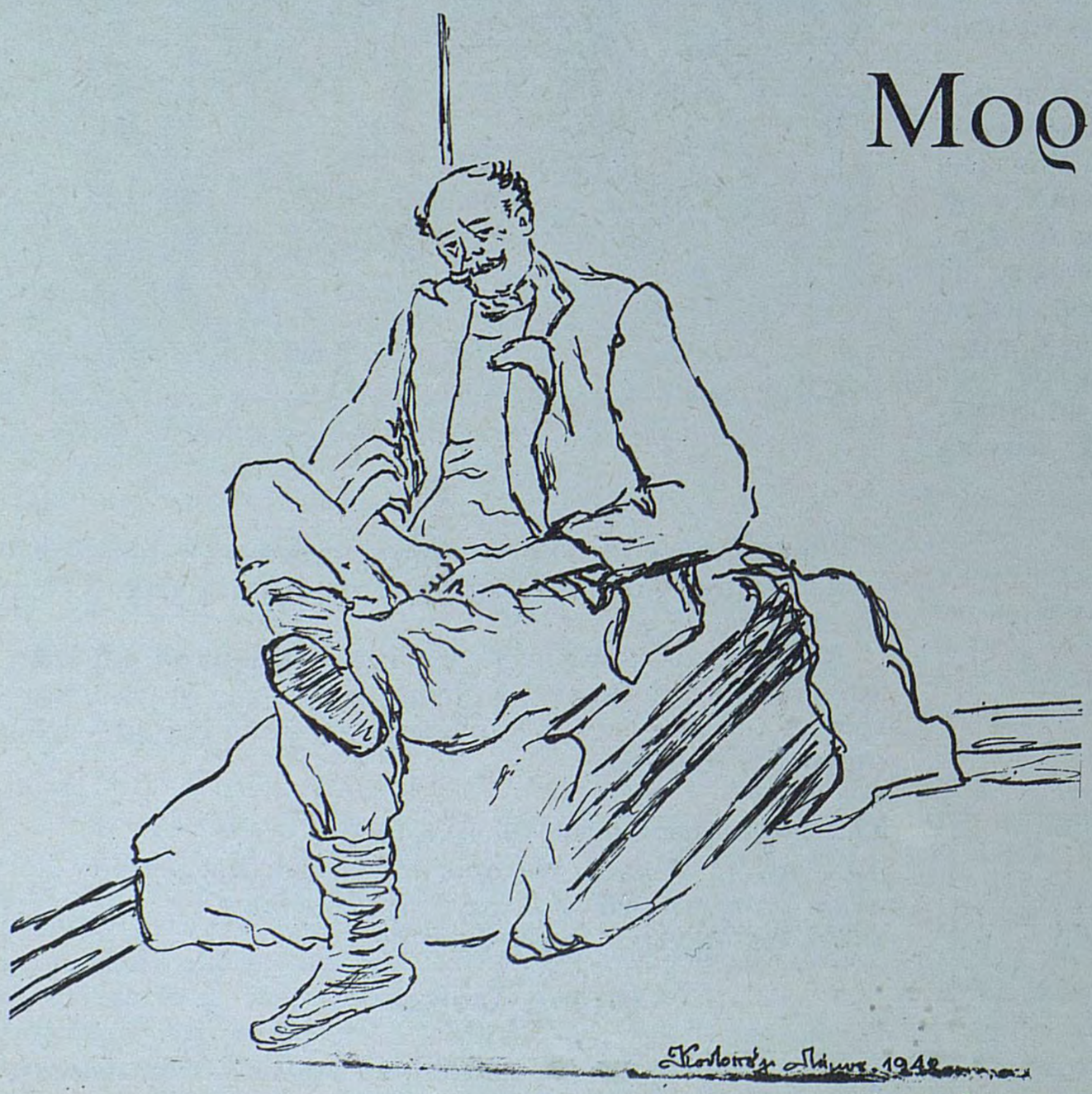
(«Ἡμερολόγια Ἐξορίας»)

Τοῦτοι οἱ γερόντοι δὲ μιλᾶνε.
.....

Δίπλα στὰ μάτια τους ἔχουν ἕνα δεντράκι
καλοσύνη,
ἀνάμεσα στὰ φρύδια τους ἕνα γεράκι δύ-
ναμη,
κι ἕνα μουλάρι ἀπὸ θυμὸ μὲς στὴν καρ-
διά τους
ποὺ δὲ σηκώνει τ' ἄδικο.

(«Πέτρινος Χρόνος»)

Μορφὲς ἀγωνιστῶν

Ἄ, ἐτοῦτος ὁ ἄνεμος δὲ θέλει νὰ σωπάσει.
Φυσάει, φυσάει, φυσάει, ἀνακατεύει τὶς
φωτιὲς καὶ τὶς σελίδες τῆς Ἱστορίας,
ἀνακατεύει τὶς σπίθες ἀπ' τὶς πυρκαϊὲς
τοῦ κόσμου.

(«Οἱ Γειτονιὲς τοῦ Κόσμου»)

Ὁ μπαρμπα-Μῆτσος ἔδωσε τὰ τρία
παιδιά του στὸν ἀγώνα,
ἔδωσε τὸ καλύβι του καὶ τ' ἀμπέλι του.
Δὲν εἶχε τίποτ' ἄλλο ὁ μπαρμπα-Μῆτσος.
Ἔδωσε τὴ ζωή του.

(«Πέτρινος Χρόνος»)

Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ κουραστῶ. Δὲν ἔχω
καιρὸ νὰ σταυρώσω τὰ χέρια μου.
Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ μὴν ἀγαπῶ, νὰ μὴ μισῶ,
νὰ μὴ θέλω, νὰ μὴ σκοτώνουμαι.
Δός μου τὸ χέρι σου –κι ἀπ' τὴν ἀρχὴ–
μιὰν ἄλλη ἀρχή.
Στὶς 5, ναί, στὴ διασταύρωση. Δικός μας
εἶναι ὁ κόσμος.

(«Οἱ Γειτονιὲς τοῦ Κόσμου»)

..... οἱ μαῦρες μαννάδες μὲ τὰ μαῦρα
φουστάνια
μὲ τὴν καρδιά τους τυλιγμένη στὸ μαντήλι
τους
σὰν ἕνα ξεροκόμματο ψωμὶ ποὺ δὲν μπο-
ρεῖ νὰ τὸ μασήσει μήτε ὁ θάνατος.

(«Πέτρινος Χρόνος»)

5 Μαΐου (1950)

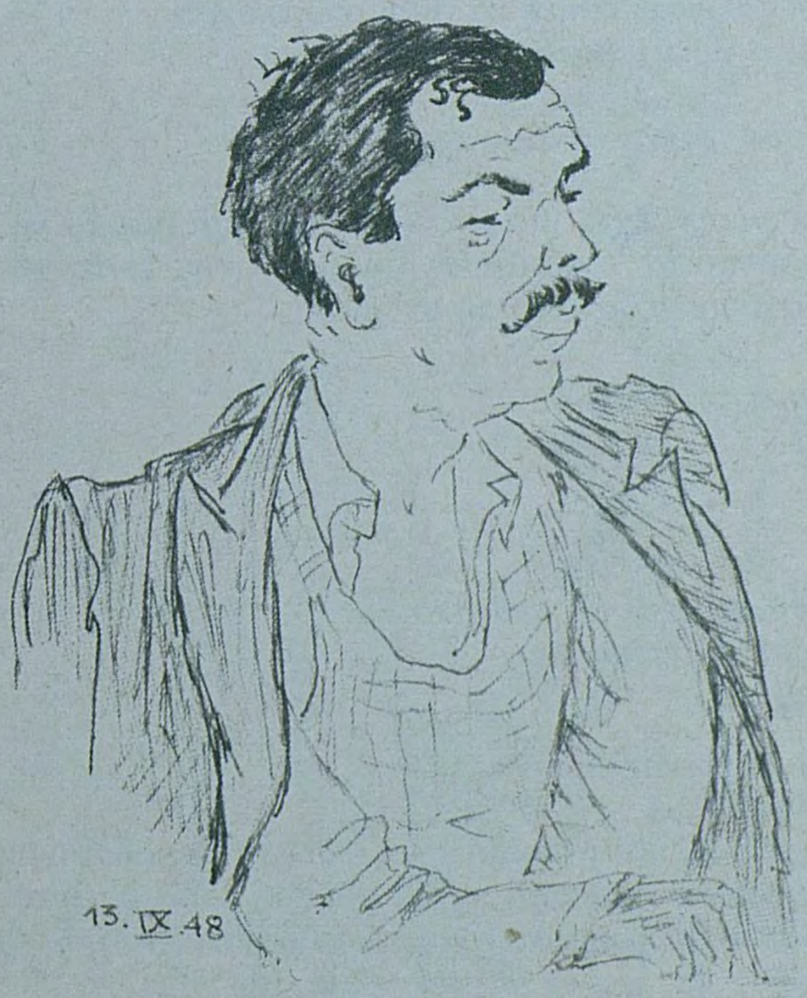
Πολλὰ μᾶς χρωστᾶνε.
Ἂν δὲν τὰ πάρουμε πίσω
τὰ χρωστᾶμε κι αὐτά.

(«Ἡμερολόγια Ἐξορίας»)

Τὄδαμε τ' ἄργασμα τοῦ χρόνου στὸ πετσὶ
τῶ γονιῶ μας, στὸ πετσὶ τὸ δικό μας,
ἔχ, τὄδαμε καὶ στὸ πετσὶ τῶν τέκνων
μας· –τ' ἀντέξαμε καὶ δαῦτο.

(«Μαντατοφόρες»)

Μὲ τὶς μεγάλες πέτρες στὸν ὦμο,
ἀνηφορίζοντας τὸ θάνατο,
μεγάλες πολιτεῖες θὰ χτίσουμε.

(«Πέτρινος Χρόνος»)

27 Μαΐου (1950)

Ἐδῶ ποὺ κουράστηκε κι ὁ πόνος
ἡ ἐρημιὰ εἶναι πιὸ σίγουρη.
Κι οὔτε μπορεῖς νὰ κρυφτεῖς ἀπ' τὰ μάτια σου.

(«Ἡμερολόγια Ἐξορίας»)

Ἡ αὐτοαποκάλυψη ἴσαμε τὸ μεγαλύτερο βάθος της, εἰπωμένη ὅμως τόσο ἁπλὰ ποὺ τὴ φέρνει στὰ μέτρα μας, τὴ μεταποιεῖ σὲ βίωμα καὶ μποροῦμε νὰ τὴν εἰσπράξουμε.

Ἀπ' τὸ πολὺ ποὺ κοιτάξαμε τὴ θάλασσα,
τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν καρδιά μας
τὸ στόμα μας γέμισε σιωπὴ
καὶ τὰ μάτια μας αὔριο

(«Πέτρινος χρόνος»)

Ὁ Γιάννης ὅταν ζωγραφίζει κοιτάζει μὲ ἔνταση, μὲ πάθος καὶ λίγο λίγο ἀνακαλύπτει τὴ μοναδικότητα τοῦ πιὸ ἀσήμαντου ἀντικείμενου (ξαναβρίσκει τὴν παλαιολιθικὴ ἀξία τῶν πρώτων ἀντικειμένων ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο) ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπεραντοσύνης τοῦ κόσμου μέσα ἀπὸ τὸ φεγγίτη ἢ τὸ συρματόπλεγμα.

Ὅταν διαπιστώνει σ' ἕνα μοναδικό του στίχο:

Ὁ κόσμος θὰ μποροῦσε νἄναι ὄμορφος

αὐτὸ τὸ «νἄναι ὄμορφος» ἔχει μιὰν ἄλλη ἀξία καὶ μιὰ ἄλλη προέκταση, γιατὶ τούτη τὴν ἀκατάλυτη ὀμορφιὰ τῆς ζωῆς τὴ μάζεψε σταγόνα σταγόνα μέσα ἀπὸ τὴ στέρηση:

Λίγο λίγο μαθαίνουμε τὸν κόσμο
καὶ τὴν καρδιά μας

γι' αὐτὸ ὅταν λέει:

Μιὰ καὶ μάθαμε, σύντροφοι, νὰ πεθαίνουμε
μάθαμε καὶ νὰ ζοῦμε, σύντροφοι.
Ἡ λευτεριὰ εἶναι κοντά.

(«Πέτρινος Χρόνος»)

ὁ χρόνος ἔχει πεφορτιστεῖ καὶ ἡ προοπτικὴ αὐτοῦ τοῦ χρόνου δὲ μετριέται μὲ τὸ τσιγγούνικο σήμερα, μὲ τὸ βόλεμα μέσα σ' αὐτό, ἀλλὰ μὲ τὸν Χρόνο ποὺ θὰ χρειαστεῖ γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ λευτεριά.

Ἡ λευτεριὰ εἶναι κοντά.

Οὔτε σχῆμα λόγου, οὔτε κουβέντα παρηγοριᾶς, ἀλλὰ πεποίθηση. Ὁ Χρόνος στὴ διάρκειά του.

Μέσα σ' αὐτὸν ἐντάσσονται τὰ σχέδια τῆς συγκεκριμένης στιγμῆς, μέσα σ' αὐτὸν τὰ «Ἐπικαιρικά», ὥρα τὴν ὥρα, ἡ ἱστορία καταγράφεται, προχωρεῖ καὶ κοινοποιεῖται. Γι' αὐτὴ τὴν κοινοποίηση πρέπει ν' ἀνοίξω μιὰ παρένθεση. Ὁ Ρίτσος ἔγραψε χιλιάδες στίχους, ἔκανε ἑκατοντάδες σχέδια. Πῶς βγήκανε ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὶς ἐξορίες καὶ τὰ κελιά; Αὐτὸ μόνον ὅσοι ζήσανε χρόνια φυλακισμένοι μποροῦν νὰ τὸ ποῦν καὶ νὰ μᾶς ἀποκαλύψουν τοὺς χίλιους δυὸ τρόπους ποὺ ἐφευρίσκανε γιὰ νὰ μᾶς διαβιβάσουνε τὰ μηνύματά τους. Σκέφτουμαι πὼς δεκάδες χέρια κρύψανε, προφυλάξανε, βγάλανε ἔξω τὰ πολύτιμα τοῦτα ντοκουμέντα, σφραγισμένα σὲ μπουκάλια, ἀντιγραμμένα σὲ τσιγαρόχαρτα, θαμμένα στὴ γῆ βαθιά, γιὰ νὰ τὰ παραδώσουν μιὰ μέρα στὰ δικά μας τὰ χέρια καὶ νὰ μᾶς φτάσει τὸ μήνυμα τοῦ ποιητῆ, ποὺ ἦταν καὶ τὸ δικό τους μήνυμα.

Κομματάκια ἀπὸ τὰ κουτιὰ τῶν τσιγάρων, ἕνα ὁποιοδήποτε ἄσπρο χαρτάκι, ρίζες καὶ πέτρες, ὅλα γινήκανε πρώτη ὕλη στὰ χέρια τοῦ Ρίτσου. Τὸ «Ἀντὶ» παρουσίασε ἤδη τὶς «πέτρες» καὶ σήμερα παρουσιάζει τὰ σχέδια δίνοντας ἔτσι τὸ μέτρο τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς θεληματικότητας ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ κατάφερε ὅ,τι τὸν πετροβόλησε καὶ τὸν πλήγωσε νὰ τὸ χουφτιάσει καὶ μὲ τούτη τὴν ἄγρυπνη συνείδηση τῆς θέλησης καὶ τῆς ἀκαταπόνητης δουλειᾶς νὰ τὸ μετατρέψει σὲ σύντροφο, σὲ συνεργάτη, πολλὲς φορὲς νὰ τὸ ἀναγάγει σὲ καθαρὴ τέχνη.

Ἡ μεταμόρφωση κάθε μορφῆς καταπίεσης σὲ συμπαραστάτη, εἶναι ἡ πιὸ συγκλονιστικὴ πλευρὰ τοῦ ἄνθρωπου Ρίτσου.

Κάποτε στὴ Γυάρο καθότανε στὸ τσιμεντένιο πεζούλι τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς – κάτι σὰν κελὶ δίχως ταβάνι – γύρω γύρω τοῖχοι ψηλοὶ καὶ συρματόπλεγμα. Ἐκεῖ εἶχαν περιορίσει τοὺς ἐπικίνδυνους, ποὺ δὲν μποροῦσαν οὔτε νὰ βγοῦν οὔτε νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τοὺς ἄλλους ἐξόριστους. Καθόταν μ' ἕνα σύντροφό του, ἐκεῖ, «ἕνα θαυμάσιο δειλινό». Αὐτὴ τὴν ἔκφραση τὴν ἔχω ἀκούσει ἀπὸ τὸ Ρίτσο πάρα πολλὲς φορές, ὅλες ὅμως ἦταν καίριες στιγμὲς γιὰ κεῖνον. Λέει τὴ φράση καθὼς θὰ ἔλεγε «μοῦ συμπαραστεκότανε...» Τοῦ συμπαραστεκότανε τὸ «θαυμάσιο δειλινό». Ἦτανε κάτι σὰν μεταφυσικὴ μετάθεση ἀπὸ τὴ στιγμὴ στὴν αἰωνιότητα ἡ συμπαράσταση αὐτὴ τῆς φύσης. Καὶ κείνη λοιπὸν τὴν ὥρα ἀγνάντευε ἢ μάντευε τὸ γέρμα τοῦ ἥλιου. Κάποια στιγμὴ κινηθήκανε τὰ πικραμένα χείλη τοῦ συντρόφου του. Εἶπε: Τί θ' ἀπογίνουμε;

Πάνω ἀπ' τὰ σύρματα καὶ τὸ τσιμέντο ἕνα κομμάτι καταγάλανου οὐρανοῦ καὶ κάποιο ἀστέρι. Ὁ Γιάννης τὸ κοιτάζει ἐκστατικός.

– Γιὰ δὲς τί ἔνταση ἔχει αὐτὸ τὸ μικρὸ κομμάτι τοῦ γαλάζιου, δὲς κι αὐτὸ τὸ ἄστρο. Ἴσως ἂν γυρίζαμε σὲ κάποιο πολύβουο καὶ καταφωτισμένο δρόμο τῆς Ἀθήνας δὲν θὰ τὸ παρατηρούσαμε ποτέ, οὔτε τὴν προέκτασή του θὰ μαντεύαμε. Ἦτανε ποτὲ πιὸ πολύτιμος ὁ οὐρανὸς ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή;

Ὁ σύντροφος χαμογέλασε.

Κλεισοῦρα μιᾶς ἐποχῆς

Ἀπὸ ἐξορία σὲ ἐξορία κι ἀπὸ μνῆμες συντρόφων τοῦ Ρίτσου θὰ μποροῦσε κανεὶς λίγο λίγο νὰ φτιάξει τὸ πρόσωπο τοῦ ποιητῆ καθὼς τὸ διαμορφώσανε οἱ περιπέτειές του ποὺ διοχετευθήκανε καὶ μέσα στὸ δημιουργικό του ἔργο. Θὰ ἀναφερθῶ στὸ Μ.Κ. Μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴ Μακρόνησο. Ἦταν ἕνας ἀπὸ τὶς χιλιάδες ποὺ εἶχαν ὑπογράψει. Ὁ Γιάννης ὄχι.

–Ὅλοι ἐμεῖς, διηγεῖται, τὰ βράδυα σουρνόμαστε στὸ τσαντήρι του. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴ ἤμασταν σὰν ἄδεια σακιά. Τότες ἐκεῖνος ἄρχιζε νὰ μᾶς μιλάει. Οἱ λέξεις του πέφτανε μιὰ μιὰ μέσα στὰ ἄδεια σακιὰ ποὺ μᾶς εἶχανε καταντήσει καὶ σιγὰ σιγὰ νιώθαμε πὼς ξαναγιομίζαμε, πὼς ξαναποκτούσαμε βάρος. Γύρισα στὴν Ἀθήνα δίχως ντροπή. Θὰ δουλέψω, θὰ δουλέψω διπλά. Εἶμαι πάλι γιομάτος.

ΥΠΟΘΗΚΗ

Εἶπε: πιστεύω στὴν ποίηση, στὸν ἔρωτα, στὸ θάνατο
γι' αὐτὸ ἀκριβῶς πιστεύω στὴν ἀθανασία. Γράφω ἕνα στίχο,
γράφω τὸν κόσμο· ὑπάρχω· ὑπάρχει ὁ κόσμος.
Ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ μικροῦ δακτύλου μου ρέει ἕνα ποτάμι.
Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἑφτὰ φορὲς γαλάζιος. Τούτη ἡ καθαρότητα
εἶναι καὶ πάλι ἡ πρώτη ἀλήθεια, ἡ τελευταία μου θέληση.

31-3-69
(«Κιγκλίδωμα»).

7ος ΛΟΧΟΣ

Μακρόνησος. Νοέμβριος 1949. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔχει τελειώσει. Πάνω ὅμως στὸ ξερονήσι βρίσκουνται, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιτήρηση τῆς χωροφυλακῆς, μερικὲς ἀκόμα χιλιάδες ἀμετανόητοι. Τὸ κράτος, ἐπιθυμώντας νὰ συμπληρώσει τὴν ἀναμόρφωσή τους, ἀποφασίζει νὰ τοὺς παραδώσει στὸ στρατό. Ἡ μεταφορὰ θὰ γινόταν κατὰ δόσεις, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ κάνουν ἄνετα τὸ πρῶτο κοσκίνισμα. Κάθε πρωΐ, στὸ προσκλητήριο, διαβαζόταν κατάλογος ἀπὸ 200-300 ὀνόματα. Ὅποιος συμπεριλαμβανόταν σ' αὐτὸν τράβαγε στὴ σκηνή του καὶ μάζευε τὰ λιγοστὰ μὰ τόσο πολύτιμα πράματά του – ράντσο, κουβέρτες, ροῦχα, τὴν καραβάνα, καθὼς καὶ τὰ γράμματα τῶν δικῶν του καὶ μερικοὶ τὰ δυὸ-τρία βιβλία ποὺ εἶχαν. Τὰ φορτωνόταν στὴ ράχη του καὶ ξεκινοῦσε ἀπὸ τοὺς Φούρνους γιὰ τὸ Β.Ε.Τ.Ο./Ε.Σ.Α.Ι.

Σὲ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀποστολὲς βρισκόμουνα κι ἐγώ. Ὅταν ἡ κάθε ὁμάδα ἔφτανε στὸν προορισμό της, ἄρχιζαν οἱ προτροπὲς καὶ οἱ ἀπειλές. Κι ἀκολουθοῦσε ἡ νύχτα τοῦ τρόμου. Οἱ χαράδρες γέμιζαν ἀπὸ βόγγους κι οὐρλιάσματα.

Ὅποιοι δὲν ὑπόκυπταν τοὺς ἀνέβαζαν στὸν 7ο λόχο, γιὰ ἀνώτερες σπουδὲς κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψη ἑνὸς χασισοπότη δήμιου.

Ὅταν μὲ πῆγαν στὸν λόχο αὐτὸν εἴταν 2 ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα. Μόλις χάραξε χτύπησε ἐγερτήριο. Οὔτε μιὰ χούφτα νερὸ νὰ ρίξεις στὸ πρόσωπό σου. Ἔπρεπε ὅμως, πρὶν γίνει τὸ προσκλητήριο γιὰ τὶς ἄσκοπες καὶ σκληρὲς ἀγγαρεῖες, νὰ προλάβεις τὶς φυσικές σου ἀνάγκες. Εἴχανε σκάψει τρεῖς λάκκους. Μπροστά τους σχηματίζονταν μεγάλες οὐρές. Ὁ καθένας, μὲ τὴ σειρά του, προχωροῦσε μὲ τὶς παροτρύνσεις τῶν ἄλλων νὰ μὴν ἀργήσει.

Καὶ νά, καθὼς φτάνει ἡ δική μου σειρά, βλέπω τὸν Γιάννη Ρίτσο ν' ἀνασηκώνεται ἀπὸ τὸ λάκκο. Οἱ ματιές μας καρφώθηκαν ἡ μιὰ στὴν ἄλλη. Δὲν εἴπαμε τίποτα. Οὔτε μιὰ λέξη. Κι ὅμως τὰ εἴχαμε ὅλα πεῖ. Ποτέ μου δὲν ξανάνιωσα πόσο εὔγλωττη μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ σιωπή. Ξέραμε πιά, ὁ Γιάννης κι ἐγώ, πὼς ὅσα πίστευε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον εἴταν ἀληθινά.

Γύρευαν νὰ μᾶς ταπεινώσουν, κι ἐμεῖς, μπροστὰ σ' ἐκεῖνο τὸ λάκκο, ζούσαμε μιὰ κορυφαία στιγμὴ ἀξιοπρέπειας κι ἀνθρωπιᾶς.

Δημήτρης Φωτιάδης

Ἡ λαϊκὴ πολιτικὴ γελοιογραφία

(ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ)

«Αἱ βδέλλαι».
Εἶναι οἱ ἀχόρταγοι καταχραστὲς τοῦ δημόσιου χρήματος, οἱ καιροσκόποι καὶ οἱ τσιφλικάδες ποὺ ἀπομυζοῦν τὸ αἷμα τῆς Ἑλλάδας.

«Τράκα-τρούκα», 5 τοῦ Μάρτη 1850

Ἡ πολιτικὴ γελοιογραφία εἶναι ἕνας χῶρος παρθένος γιὰ τὸν ἐρευνητὴ τοῦ τόπου μας. Εἰδικὴ βιβλιογραφία δὲν ὑπάρχει. Τὸ χειρότερο εἶναι πὼς δὲν ὑπάρχουν οὔτε «πρωτότυπα» οὔτε μαρτυρίες. Ἡ ἔρευνα τῆς ἑλληνικῆς γελοιογραφίας ἄρχισε καὶ σταμάτησε στὸ Θέμο Ἄννινο. Ὅσοι μελετητὲς γύρισαν τὸ κεφάλι τους πίσω ἀπὸ εὐσυνειδησία ἐρευνητική, τὸ ξαναγύρισαν μὲ ἀηδία ἐμπρός, συμπληρώνοντας σὲ μερικὲς ἀράδες τὴν ἀπέχθειά τους.

Ὁποία βεβήλωσις τῆς εὐπρεπείας! Ἀκριβῶς ὅπως ἔγινε τὰ πρῶτα χρόνια μὲ τὸν Καραγκιόζη καὶ μὲ τὸ Θεόφιλο. Ἐκεῖνοι ὅμως, ἔστω καὶ ἀργά, βρῆκαν κάποια θέση στὶς μόστρες τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ. Ἡ λαϊκὴ πολιτική μας γελοιογραφία, ἂν καὶ προχωρημένη ἔκφραση στὸ χῶρο τοῦ δυναμικοῦ προβληματισμοῦ καὶ τῆς σάτιρας, μὲ τὴν πραγματικὴ σημασία τῆς λέξης, ὄχι μόνο στὸ μουσεῖο τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ δὲ βρῆκε θέση, ἀλλ' οὔτε στὰ ράφια τῆς βιβλιοθήκης δὲ σώθηκε ὁ λαϊκὸς Τύπος, ποὺ ἀπὸ μιὰ ἐποχὴ καὶ πέρα ἔγινε φορέας της. Σὲ σπάνιες περιπτώσεις ὁ λαϊκὸς σατιρικὸς Τύπος ἔχει διασωθεῖ σὲ «πλήρεις σειρές». Ποιὸ ἦταν ὅμως τὸ πολιτικὸ καὶ οἰκονομικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο γεννήθηκε καὶ πέθανε ἡ λαϊκή μας γελοιογραφία; Ὁ δημοσιογράφος ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΑΠΡΑΝΙΔΗΣ, στὸν πρῶτο τόμο τῆς ἐργασίας του «Ἱστορία τῆς Πολιτικῆς Γελοιογραφίας στὴν Ἑλλάδα», ποὺ κυκλοφορεῖ αὐτὲς τὶς ἡμέρες ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Παπαζήση», ρίχνει γιὰ πρώτη φορὰ φῶς στὴ σκοτεινὴ ἐποχὴ τῶν πρώτων χρόνων τῆς δυναστείας τῶν Γλύξμπουργκ, ποὺ γέννησαν τὴν πιὸ αὐθεντικὴ καὶ πιὸ προχωρημένη λαϊκὴ σάτιρα. Τὴν πολιτικὴ γελοιογραφία καὶ τὸν σατιρικὸ τύπο, ποὺ ἔθαψε τὸ ἀστικὸ κατεστημένο ἀμέσως μετὰ τὴν ἐδραίωσή του.

Στὴ ΧΩΡΑ ΜΑΣ δημιουργήθηκε μιὰ «ἐθνικὴ» πολιτικὴ γελοιογραφία μετὰ τὸ τελευταῖο μισὸ τοῦ περασμένου αἰώνα. Εἶχε πολλὰ νὰ ζηλέψει ἀκόμα ἀπὸ τὴ γελοιογραφία τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς ἀστικῆς ἀναγέννησης, γιατὶ ἐδῶ περνοῦσε τὴν παιδική της ἡλικία, σὰν μιὰ λαϊκὴ ἐκδήλωση, παράλληλη μὲ ἄλλες σατιρικὲς ἐκδηλώσεις νεοφανεῖς καὶ ἀρχαιογενεῖς. Αὐτὸ ποὺ θὰ λέγαμε παράδοση τῆς ἀρχαίας κληρονομιᾶς, πέρασε μέσα ἀπὸ τὸ λαϊκό μας χιοῦμορ μὲ τὴ μορφὴ τῆς θυμοσοφίας καὶ τῆς παροιμίας, ἀλλὰ τὸν καλύτερο ἀγωγὸ τὸν βρῆκε στὴν εἰκαστικὴ ἔκφραση, γιὰ νὰ διατηρήσει ἀτόφιο τὸν ἀγωνιστικό του χαρακτήρα, τὸν βλάσφημο καὶ τὸν ἀναρχικό, τὸν ἀσεβῆ, κάποτε καὶ τὸν πρόστυχο. Ἡ λαϊκὴ πολιτική μας γελοιογραφία, αὐτοκέφαλη καὶ αὐτοφυὴς στὸν τόπο μας, δὲν εἶχε νὰ ἐπιδείξει πολλὰ καλολογικὰ στοιχεῖα, εἶχε ὅμως τὸ μοναδικὸ προσὸν τῆς πολιτικοποιημένης ἔκφρασης καὶ τὴν ὁλοφάνερη σφραγίδα τῆς ἀρχαίας δημοκρατικῆς μας κληρονομιᾶς. Ἀντιτουριστικὸ φολκλὸρ σὲ μιὰ ἐποχὴ κατεστημένη, βουτηγμένη ὡς τὸ λαιμὸ στὸ τέλμα τοῦ βυζαντινισμοῦ καὶ τῆς καθυστέρησης.

Ἡ ἀντινομία ἀνάμεσα στὶς πληθωρικὲς ἐλευθερίες καὶ τοὺς παγιδευμένους ἀστικοδημοκρατικοὺς θεσμοὺς τῆς μεταπολίτευσης τοῦ 1862, εὐνόησε τὸ λαϊκὸ σατιρικὸ Τύπο, καθὼς ἦρθε νὰ συντρέξει καὶ νὰ ἐκφράσει τὶς καταπιεσμένες μάζες, ποὺ ἔμελλαν νὰ ἐπανδρώσουν τὶς νεαρὲς βιομηχανίες τοῦ ἐπερχόμενου βιομηχανικοῦ μετασχηματισμοῦ. Ὅπως γιορτάστηκε τὸ Ἀστικὸ Καλοκαίρι τοῦ Παρισιοῦ μὲ τὰ 140 τόσα σατιρικὰ ἔντυπα, ἔτσι κι ἡ δημοκρατικὴ Ἀθήνα γιόρταζε τὴν καθυστερημένη Ἄνοιξη τῆς μικρῆς μισοαστικῆς της κοινωνίας, σαρκάζοντας, λοιδορώντας καὶ παρωδώντας τὰ ὅσα συνέβαιναν τὴ θερμὴ δεκαετία 1864-1874, μὲ τὰ 25 τόσα σατιρικὰ ἔντυπα ποὺ κυκλοφοροῦσαν περιοδικὰ καὶ «ἀόριστα», ἀλλὰ σταθερὰ καὶ ἐπίμονα.

Τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ δικαιώσουν μερικοὺς τίτλους καὶ κάποια γελοιογραφικὰ σχήματα στὶς προμετωπίδες, ὅπως τοῦ «Διαβόλου» (1867 - 76), τοῦ «Τραμπούκου» (1866 - 69), τοῦ «Σατανᾶ» (1868-71), τοῦ «Κόσκινου» (1869), τοῦ «Γαϊδάρου» (1869-72), τοῦ «Σκανδάλου» (1870-71), τοῦ «Μώμου» (1871), τοῦ «Προσωπείου» (1871 - 76), τοῦ «Ἀριστοφάνη» (1874 - 83) καὶ τοῦ «Ἀσμοδαίου» (1875-85).

Τὸ φλὲρτ τῆς γελοιογραφίας μὲ τὸ σατιρικὸ στίχο, ποὺ εἶχε ἀρχίσει 15 χρόνια πρίν, ἀφοῦ ἐπισημοποιήθηκε σ' ἕνα γάμο ἀταίριαστο, ὁδηγήθηκε τελικὰ στὸ διαζύγιο ἀπὸ ἀσυμφωνία χαρακτήρων. Ὁ ἀτίθασος χαρακτήρας τῆς εἰκαστικῆς σάτιρας ἀντιδροῦσε ὑστερικὰ κάθε φορὰ ποὺ τὴ λογάριαζαν σὰν εἰκονογραφικὸ στοιχεῖο τοῦ σατιρικοῦ λόγου. Χειραφετημένη τώρα ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ λόγου, ἀνάδειξε τὶς ἐκφραστικὲς γραμμές της γιὰ νὰ ἐπιβληθεῖ γρήγορα σὰν κράχτης τοῦ ἀγοραίου χιοῦμορ στὶς προμετωπίδες τῶν περιοδικῶν. Πρὶν συλληφθεῖ γιὰ πορνεία, πρόλαβε νὰ καταγγείλει ἐκείνη τὰ πολιτικὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς της, ποὺ τὴν εἶχαν ἐκμαυλίσει.

Ὁ Τρικούπης ἀνάμεσα στὸν Κοινοβουλευτισμὸ καὶ τὴ Βασιλεία.
Πολλὲς φορὲς ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ «τίς πταίει», στὴν τρίχρονη πρωθυπουργική του θητεία, θυσίασε τὶς κοινοβουλευτικές του ἀρχὲς χάρις στὴ Βασιλεία, κι ἄλλες τόσες, τὶς φιλοβασιλικές του ἀρχὲς γιὰ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς θεσμούς, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις.

«Ἀριστοφάνης», Μάρτης 1883

ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ Τύπο ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωση τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀνάθρεψε ἀκόμα μιὰ στιβαρὴ γενιὰ 14 ἐφημερίδων, μαζὶ μὲ τὶς ἑπτὰ ποὺ ἐπιζήσανε τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἦταν, ὅμως, νωρὶς ἀκόμα γιὰ τὸν ἰδεολογικὸ προσανατολισμὸ πρὸς τὴν ἀστικὴ ἀναγέννηση. Πρὸς τὸ παρὸν περιορίστηκαν στὸ ρόλο τῶν «δημοσιογραφικῶν ὀργάνων» τῶν ἴδιων ἐκείνων φατριῶν ποὺ, ἐνῶ εἶχαν ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ὀθωνικῆς μοναρχίας, τώρα ἀπεργάζονταν τὴν κατάλυση τῆς Δημοκρατίας. Κάτω ἀπὸ τὸν εὐφημισμὸ τῆς «Ἀλήθειας» (1865-82) ὑπῆρχε ἡ ζοφερὴ μορφὴ τοῦ Δ. Βούλγαρη, συνεχιστῆ τοῦ «ἀγγλικοῦ κόμματος», ἐκπροσώπου τῶν ἀστικοτσιφλικάδων, τῶν μεγαλοκτηματιῶν καὶ τῶν κύκλων τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας. Τὸ «Ἐθνικὸν Πνεῦμα» (1868-85) τοῦ Ἀλ. Κουμουνδούρου, ὄργανο τῶν «νοικοκυραίων», ἐπαγγελματιῶν - κτηματιῶν, ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιὰ τὸν ἀποπροσανατολισμὸ τῆς ἀστικῆς ἀναγέννησης, ἐνῶ «ἡ Ἐφημερὶς τῶν συζητήσεων» (1870-80) τοῦ Ἐπ. Δεληγεώργη λοξοδρομοῦσε τὸ φοιτητικὸ κίνημα τῆς ἐποχῆς τοῦ 1859 ἀπὸ τὸ δημοκρατικό του χαρακτήρα. Μέχρι νὰ ροδίσει γιὰ τὸν ἀστικὸ Τύπο ἡ «Πρωΐα» (1875-1905) τοῦ Θ. Δηληγιάννη καὶ νὰ σημάνει ἡ «Ὥρα» (1879-88) τοῦ Χαρ. Τρικούπη, ἡ κυριολεξία τοῦ ὅρου «ἀστικὸς Τύπος» ἦταν ἀπατηλή, τόσο γιὰ τὴν πολιτικὴ συνείδηση, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ταξικὴ ὡριμότητα τοῦ ἀναγνωστικοῦ του κοινοῦ.

ΠΡΙΝ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ἀποκαταστήσει κάποια γέφυρα ἀνάμεσα στὴν πολιτικὴ συνείδηση τῶν ὑπηκόων τῆς νέας συνταγματικῆς μοναρχίας, καὶ τὴν ταξικὴ δομὴ τῆς κοινωνίας ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὴν ἀστικὴ ἀνατροπὴ τοῦ 1862, ὁ κοινοβουλευτικὸς τρόπος διακυβέρνησης ὑπῆρξε θνησιγενής. Οἱ πολιτικὲς ἐλευθερίες τοῦ λαοῦ, ποὺ δόθηκαν μὲ πλησμονὴ ἀπὸ τὸ νέο Σύνταγμα τοῦ 1864, φαλκιδεύτηκαν ἀπὸ τὸν κομματικὸ μηχανισμὸ τῆς οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας, ἡ μικροϊδιοκτησία, ποὺ κατοχυρώθηκε ἀπὸ τὸ ἄρθρο 17, ὑποθηκεύτηκε ἀπὸ τοὺς τσιφλικάδες καὶ ἡ ἐλευθεροτυπία, ποὺ διακηρύχθηκε ἀπὸ τὸ ἄρθρο 14, ἐξαντλήθηκε στοὺς κομματικοὺς ἀνταγωνισμοὺς τῶν φατριῶν γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας.

Τὴν ἴδια ἐποχή, καὶ μὲ καθυστέρηση μισοῦ αἰώνα, τὸ κράτος παραχώρησε τὶς «ἐθνικὲς γαῖες» σὲ ἀγρότες καὶ μή, ἀδιακρίτως. Γιὰ τοὺς ἀγρότες, ὅμως, ὁ κλῆρος ἦταν μικρός, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἐπαγγελματίες - τοκογλύφους καὶ τσιφλικάδες ἦταν ἀρκετὸς γιὰ νὰ ἐπεκτείνουν τὰ «νοικοκυριά» τους. Μέσα σὲ λίγο διάστημα δυὸ καινούργιες «τάξεις» δέσποσαν, ἰδιαίτερα στὴν ὕπαιθρο: οἱ νοικοκυραῖοι καὶ οἱ κτηματίες ποὺ ἐπιβάλλανε τὸ θεσμὸ τοῦ κομματάρχη, ὑποδουλώνοντας οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ τοὺς μικροκτηματίες μὲ τοκογλυφικὰ δάνεια. Ἔτσι, οἱ τελευταῖοι, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξελιχτοῦν ἄμεσα σὲ μικροαστούς, ἀναπτύσσοντας βιοτεχνίες ἐπεξεργασίας ἐμπορευματικῶν καλλιεργειῶν, παρέμειναν οὐσιαστικὰ κολίγοι - μικροϊδιοκτῆτες. Ἡ πολιτική τους συνείδηση ἀπογυμνώθηκε ἀπὸ τὸ ταξικό της περιεχόμενο καὶ ὁ ἰδεολογικὸς τροπισμός, τοὺς ὁδήγησε πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ κομματάρχη.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἀναπτύχθηκαν οἱ κοινοβουλευτικὲς διαδικασίες πού, μαζὶ μὲ τὶς ἐπεμβάσεις τῶν ἀνακτόρων, τὴ βία καὶ τὴ νοθεία τῶν ἐκλογῶν καὶ τὶς οἰκονομικὲς ἀτασθαλίες τῆς ἐποχῆς, ἔκαναν τὸ πολιτικὸ σύστημα τῆς μεταπολίτευσης κάθε ἄλλο παρὰ ἀντιπροσωπευτικὸ καὶ τοὺς ψηφοφόρους ἀδιάφορους θεατές, λογοδοσμένους στὸν ὑπερούσιο κομματάρχη. Μιὰ διέξοδος πολιτικῆς πάλης ὑπῆρχε μόνο: τὸ χαμόγελο τῆς ὑπεροχῆς.

Ὁ Ἰταλὸς ἐπιχειρηματίας Σερπιέρης μοιράζει χρυσάφι σὲ κρατικοὺς παράγοντες καὶ δημόσιους ὑπαλλήλους γιὰ νὰ πετύχει καλύτερους ὅρους στὴ σύμβαση τοῦ Λαυρίου γιὰ τὶς «σκωριὲς» καὶ τὶς «ἐκβολάδες».
Τὴν ἐποχὴ αὐτή, ὕστερ' ἀπὸ σφοδρὴ ἀντιπολίτευση τοῦ Ἐπ. Δεληγεώργη, ἡ Κυβέρνηση Κουμουνδούρου ζήτησε ἀπό τὴν ξένη ἑταιρία τοῦ Λαυρίου νὰ ὑπογράψει σύμβαση ποὺ θὰ παραχωροῦσε στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο τὴν ἐκμετάλλευση τῶν κατάλοιπων τοῦ μεταλλεύματος.

«Γάϊδαρος», Ἀπρίλης 1871.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΩΜΩΔΙΑ ποὺ συνέχισε νὰ παίζεται καὶ ἀπὸ τὴ συνταγματικὴ μοναρχία τοῦ Γεωργίου Α΄, ἀποτελοῦσε τὴν πρώτη ὕλη μιᾶς ἀκατέργαστης σάτιρας, ποὺ εἶχε μέσα της τὴν ἁπλοϊκότητα ἑνὸς αὐθορμητισμοῦ καὶ τὸν αὐθορμητισμὸ μιᾶς ἐπανάστασης, ποὺ εἶχε ὑποχρεωθεῖ νὰ περάσει μέσα ἀπὸ τὸ κανάλι τῆς «εἰρηνικῆς ἐκτόνωσης». Αὐτοδίδακτοι καὶ «ἀπαίδευτοι», ταλαντοῦχοι καὶ μή, οἱ πιὸ πολλοὶ ἐκδότες σατιρικῶν ἐντύπων, εἶχαν μέσα τους τὸ πάθος τῆς ἀνανέωσης καὶ τοῦ ἐλέγχου κάτω ἀπὸ ἀντίξοες συνθῆκες. Τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ κατεστημένο σκορποῦσε τὸ δημόσιο χρῆμα σὲ προπαγανδιστικὲς ἐπενδύσεις, τὰ μονόφυλλα, δίφυλλα, τετράφυλλα καὶ πολύφυλλα σατιρικὰ ἔντυπα τῆς ἐποχῆς ἐκλιπαροῦσαν τοὺς συνδρομητές τους καὶ πολλὲς φορὲς τοὺς ἐκβίαζαν νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς ὑποχρεώσεις τους γιὰ νὰ σταθεῖ τὸ περιοδικό τους στὰ πόδια του. Μὲ γλίσχρα οἰκονομικὰ μέσα, κάτω ἀπὸ συνθῆκες κάποτε διωγμοῦ, οἱ ἰδιόρρυθμοι αὐτοὶ ἀγωνιστὲς δημιούργησαν μιὰ παράδοση σατιρικοῦ Τύπου, ποὺ ἔμελλε νὰ γίνει ὅπλο ταξικῆς

πάλης στὰ χρόνια τοῦ βιομηχανικοῦ μετασχηματισμοῦ.

Κάτι ἤξερε ὁ Σοφοκλῆς Καρύδης ὅταν συνέχισε τὴν ἔκδοση τοῦ «Φωτὸς» καὶ μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση τοῦ '62, διατηρώντας τὸ τυπογραφεῖο του δίπλα στὶς φυλακὲς τοῦ Καρμπολλᾶ. Τρόφιμός τους ἀπὸ τοὺς λίγους μὲ τὸ ὀθωνικὸ καθεστώς, ἡ βασιλεία τοῦ Γεωργίου τὸν βρῆκε πάλι «μέσα», ἀμετανόητο καὶ ἀκατάβλητο. Στὴν Ἐθνοσυνέλευση ὁ ὑπουργὸς στρατιωτικῶν Δ. Μπότσαρης ζήτησε τὴν κεφαλή του ἐπὶ πίνακι, ἐπειδὴ ἔβγαλε στὸ «Φῶς» ἐπιστολὴ ὑπαξιωματικῶν τοῦ πεζικοῦ ποὺ κατηγοροῦσαν τὶς μεταοθωνικὲς κυβερνήσεις. Ἡ πράξη κρίθηκε σὰν προσπάθεια «διασάλευσης τῆς πειθαρχίας τοῦ στρατεύματος» καὶ ἂν δὲν ἐπενέβαινε ὁ ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν Π. Καλλιγᾶς, θὰ τὴν εἶχαν ἄσχημα, τόσο ὁ Καρύδης ὅσο καὶ ὁ λαὸς ποὺ περίμενε δημοκρατικὲς ἡμέρες. Εἶχε προταθεῖ ἡ κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου.

Παρ' ὅλ' αὐτά, τὸ «Φῶς» ἐξακολούθησε νὰ κυκλοφορεῖ, γραμμένο πολλὲς φορὲς μέσ' ἀπὸ τὴ φυλακὴ ἢ ἀπὸ τοὺς κρυψῶνες ποὺ κάλυπταν τὴ φυγοδικία τοῦ ἐκδότη του. Ὅλες οἱ προσπάθειες νὰ κλείσει τὸ στόμα του μὲ τὴ βία στάθηκαν ἄκαρπες κι ὅταν ἐπιχειρήθηκε ἡ δωροδοκία του, αὐτὸς ἀποκάλυψε μὲ στίχους τὴ φαυλότητά τους: «Μὲ τοὺς ὑπουργοὺς ὡρκίσθην / ἀπὸ χθὲς νὰ εἶμαι φίλος. / Καὶ εἰς τὴν ὑπόσχεσίν μου / σταθερῶς νὰ μείνω στύλος. / Σ' ὅσα πράττουσι νὰ στέκω / μὲ τὸ θυμιατὸ στὸ χέρι. / Κι' ὅσα χρήματα μοῦ δίδουν / νὰ τὰ βάλω στὸ κεμέρι. / Ἄμποτες νὰ εἶχε, φίλοι, / ἡ ὡραία μας πατρίς, / σὰν αὐτοὺς καὶ ἄλλους τρεῖς».

Μέχρι τὸ 1877 κράτησε τὸ «Φῶς» καὶ μετὰ ὁ ἐκδότης του ἔβγαλε τὸν «Παντα-χοῦ παρόντα», ἕνα τετράφυλλο μὲ γελοιογραφίες καὶ πολιτικὴ σάτιρα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ καὶ ξένη πολιτικὴ ἐπικαιρότητα, ποὺ κράτησε μόνο ἑπτὰ μῆνες. Προηγούμενες ἀπόπειρές του τὸ 1869 μὲ τὴν «Κρησάρα» καὶ τὸ «Κόσκινο», δὲν ἀπόδωσαν σὲ φύλλα περισσότερα ἀπὸ μιὰ ντουζίνα.

ΑΝΑΛΟΓΗ ΤΥΧΗ εἶχαν κι ἄλλα σατιρικὰ ἔντυπα, μολονότι οἱ ἐκδότες τους δὲν τὴ συμμερίστηκαν πάντα ἢ καὶ τὸ ἀντίθετο. Πολλοὶ διακήρυξαν τὴν ἐκδοτική τους ἀσυνέπεια κυνικὰ κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ περιοδικοῦ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Σ. Καρύδης στὸ «Κόσκινο», ποὺ ἔγραφε: «Ἐκδίδεται σήμερον καὶ αὔριον ὄχι»· ἢ ὁ «Διάβολος ὁ χωλὸς» (1874): «Ἐκδίδεται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος κατὰ τὸ κέφι μας», καθὼς κι ὁ «Μαυρῆς» τῆς Σύρου (1868): «Ἐκδίδεται ὅποτε ἔχει διάθεσιν». Μὲ διαφορετικὸ νόημα προετοίμαζε τὸ κοινό του ὁ «Ἐμπαίκτης» τοῦ Π. Πηγαδιώτη (1873-74), ποὺ εἶχε στὴν προμετωπίδα τὸν ὑπότιτλο: «Εἶμαι διὰ τὴν φυλακήν», ἐνῶ τὸ «Σκρὶπ» (1893), λίγο ἀργότερα, γινόταν σαφέστερο: «Τὰ γραφεῖα καὶ αἱ φυλακαὶ τοῦ κράτους εἶναι πάντοτε ἀνοικτά».

Ἡ ρομαντικὴ σχολή, ποὺ ἀγκάλιασε ὅλη τὴν κοινωνική, πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ μέχρι τὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰώνα, βρῆκε σύμφωνους τοὺς

Ὁ διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας Ρενιέρης, μαζὶ μὲ τὸν τρικουπικὸ ὑπουργὸ τῶν οἰκονομικῶν Π. Καλλιγᾶ, προχωροῦν στὸν οἰκονομικὸ στραγγαλισμὸ τοῦ λαοῦ, μὲ τοὺς ἀπανωτοὺς φόρους ποὺ τὸν φόρτωσαν. Ὁ Καλλιγᾶς λέει στὸν Ρενιέρη:
«Ἀφοῦ φέραμε στὴ φοῦρκα τὸ Λαό, χρυσὲ Ρενιέρη,
ἂς τὸν πνίξουμε καὶ ἔτσι θὰ γεμίσει τὸ κεμέρι,
καὶ θὰ πάψει νὰ φοβίζει τῆς Τραπέζης μας τ' ἀσκέρι».

«Ἀριστοφάνης», Ἀπρίλης 1883

Στὴ γελοιογραφία ὁ τότε διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας, Μάρκος Ρενιέρης, σὰν γυρολόγος ψιλικατζῆς κυνικὰ ὁμολογεῖ: «Ἂς φωνάζει ὁ χαμάλης λαὸς ὅσο θέλει, ἐγὼ θὰ κυττάζω τὴ δουλειά μου, πῶς νὰ τὸν γδάρω καλλίτερα. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πρέπει νὰ ὠφεληθεῖ ἡ Τράπεζα ὅσο μπορεῖ καὶ ἂς χαλάσει ὁ κόσμος».

«Ἀρχίλοχος» Σεπτέμβρης 1876.

ἐκδότες τῶν σατιρικῶν περιοδικῶν μόνο κατὰ τὴ ζωή. Μποὲμ στὴν κυριολεξία τοῦ ὅρου, ἀπομυθοποίησαν μὲ τὸ ἔργο τους τὸ ὄνειρο καὶ ἡ συμβολή τους στὴν ἀνώμαλη προσγείωση, ἀναγνωρίστηκε λίγο μετὰ τὴν ἀντιρομαντικὴ διακήρυξη τοῦ Ἐμμ. Ροΐδη στὸν «Παρνασσό». Ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους ἐκδότες σατιρικῶν ἐντύπων τῆς προπολεμικῆς δημοσιογραφικῆς γενιᾶς, πέρασαν χωρὶς νεκρολογίες, περιφρονημένοι ἀπὸ τὴν ἐλὶτ τῆς δημοσιογραφίας, γιὰ νὰ μείνουν τὰ ὀνόματά τους στὰ ἔντυπα ποὺ διασώθηκαν ἀπὸ λίγους μανιώδεις συλλέκτες.

Τὸ ἀκατάβλητο πάθος γιὰ μιὰ σκανδαλοθηρικὴ ἐνημέρωση τοῦ λαοῦ πάνω στὰ «τεκταινόμενα» τῶν πολιτικῶν, ἔκανε τοὺς γραφικοὺς αὐτοὺς δημοσιογράφους νὰ ἀψηφοῦν καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τὶς οἰκονομικὲς συνέπειες τοῦ ἐγχειρήματός τους. Ὅταν ἀποτύχαιναν στὴ μιὰ προσπάθεια, ἔκαναν καὶ δεύτερη καὶ τρίτη, ἀλλάζοντας ἁπλῶς τὸν τίτλο ἢ τὸ σχῆμα τοῦ περιοδικοῦ τους ἢ ἀπαιτώντας τὴ συνδρομὴ τοῦ ἀναγνώστη τους σχεδὸν ἐκβιαστικά: Ὁ «Γάϊδαρος» σ' ὁλόκληρη τὴν τετράχρονη σταδιοδρομία του, διατηροῦσε κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο τὴν ἀπειλή: «Οἱ δυστροποῦντες συνδρομηταὶ σατιρίζονται», ἐνῶ ἄλλοι καθιέρωσαν «ἀποτελεσματικὰ» κίνητρα, ὅπως ὁ ἐκδότης τῆς «Ψαλίδως» γιὰ τὴ διάδοση τοῦ περιοδικοῦ του, μὲ τὸν ὑπότιτλο: «Ἐφημερὶς διὰ ταῖς χολαῖς – ὁ συντάκτης της θὰ δώσει σ' ὅσους θέλει κοπελλιαῖς». Φαίνεται ὅμως ὅτι ἔκανε θραύση τὸ «δέλεαρ», γι' αὐτὸ ὁ ἑπόμενος ὑπότιτλος ἔγινε... σαφέστερος: «Ἡ Ψαλίδω μουστερῆδες τακτικοὺς δὲν θέλει, γιατὶ δὲν ἀγαπάει τὴν πανδρειά, θὰ πουλιέται στοὺς δρόμους· ὅσοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἀγαποῦν τὴν βίζιτά της, ἂς στείλουν σὲ παράδες ἢ γραμματόσημα γιὰ 15 φύλλα πρὸς 10 λεπτὰ ἕκαστον».

Τὸ ἁπλοϊκὸ αὐτὸ prestige δὲν ἀπόδωσε πάντα λαμπρὰ ἀποτελέσματα στὴ χαμηλὴ ἀγορὰ τοῦ ἐντύπου τῆς δεκαετίας 1864-1874, πέτυχε ὅμως νὰ δημιουργήσει μιὰ οἰκεία σχέση ἀνάμεσα στὸν παραγωγὸ καὶ τὸν καταναλωτή. Σχέση ποὺ ἔφτασε νὰ προσφέρει στὸν Γ. Σουρῆ, ἐκδότη τοῦ «Ρωμιοῦ» (1883-1918), τὸν τίτλο τοῦ «ἐθνικοῦ ποιητῆ», καὶ στὸν Θέμο Ἄννινο, ἐκδότη τοῦ «Ἀσμοδαίου» (1875 - 1885), τὴν ἀναλογία μὲ ἕνα Ντωμιέ. Καὶ γιὰ τὶς δυὸ περιπτώσεις ὑπῆρξε μιὰ δικαίωση: Μπόρεσαν νὰ ἐκφράσουν, ὁ ἕνας σὰν ἐκδότης ποιητὴς κι ὁ ἄλλος σὰν ἐκδότης γελοιογράφος, τὴ μεσαία ἀστικὴ τάξη ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ διακινεῖται ἀνάμεσα στὸ κεφάλαιο καὶ τὸ προλεταριάτο τοῦ βιομηχανικοῦ μετασχηματισμοῦ. Προηγουμένως, ὅμως, ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν οἱ πολιτικές, κοινωνικὲς καὶ οἰκονομικὲς συνθῆκες καὶ νὰ βρεθεῖ γιὰ τὴν ἀστικὴ τάξη ὁ «ἄνθρωπος» ποὺ θὰ τὴν ἔβγαζε ἀπὸ τὴ μέγγενη τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τσιφλικάδων καὶ τῶν κοτζαμπάσηδων. Αὐτὸ τὸν «ἄνθρωπο» ἀναζητοῦσε κι ὁ «Διογένης» τοῦ Π. Πηγαδιώτη, κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο του, γιὰ νὰ μεταβληθεῖ σὲ λίγους μῆνες σὲ «Ἀριστοφάνη» (1874 - 83), ὅταν διαπίστωσε ὅτι ὁ «ἄνθρωπος» αὐτὸς ἦταν ὁ Χαρίλαος Τρικούπης.

'44

SOUVENIR FROM ATHENS

THE GREEK PEOPLE WISCHES YOU

Merry Christmas

and Happy New Year

EAM

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΝΕΕΣ, ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ

Ὑπερασπίστε τό ἱερό ἔδαφός μας σπιθαμή πρός σπιθαμή, σπίτι πρός σπίτι δρόμο πρός δρόμο. Συντρίψτε γιά πάντα τόν Ἑλληνικό Φασισμό.

Ὁ Ἀμερικανικός Λαός στό πλευρό τῆς Ἑλλάδας!

Μέ διαδηλώσεις, ψηφίσματα, συγκεντρώσεις ὁ Ἀμερικανικός λαός ἐκδηλώ[illegible] διαμαρτυρίες [illegible] τήν ἐπέμβαση τῶν Ἄγγλων στήν Ἑλ[illegible]

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Κλείνουμε, σήμερα, τὸ «ἀφιέρωμα στὸν Δεκέμβρη», μὲ τὴ δημοσίευση τοῦ δεύτερου μέρους τοῦ χρονικοῦ τῆς Μάχης τῆς Ἀθήνας, ὅπως βγαίνει ἀπὸ δημοσιεύματα τοῦ τύπου τῆς ἐποχῆς.

Στὸ προηγούμενο τεῦχος εἴχαμε δημοσιεύσει τὸ πρῶτο μέρος (Α΄ δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη). Προηγήθηκε ἡ δημοσίευση δύο ἄρθρων: τῶν Κ. Καραγιώργη (στὸν «Ριζοσπάστη») καὶ Ἀλεξ. Σβώλου (στὴ «Μάχη»), μιᾶς ἀναφορᾶς στὸ «σημαδιακὸ» γεγονὸς τοῦ ἀφοπλισμοῦ τοῦ 2ου Συντάγματος τοῦ ΕΛΑΣ (3 πρὸς 4 τοῦ Δεκέμβρη), καὶ μιᾶς συνοπτικῆς εἰκόνας ἀπὸ τὴ δύναμη τῶν δύο ἀντιπάλων πρὶν ἀπὸ τὴ σύγκρουση.

Τὸ «θέμα Δεκέμβρης», ὅμως, θὰ μᾶς ἀπασχολήσει καὶ σὲ ἑπόμενα τεύχη, μὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἄρθρα καὶ μελέτες Ἑλλήνων καὶ ξένων ἱστορικῶν καθὼς καὶ πρωταγωνιστῶν τῆς περιόδου ἐκείνης.

ΣΤΟ δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη, τὸ κέντρο τοῦ βάρους τῶν γεγονότων μετατοπίζεται ἀπ' τὸ στρατιωτικὸ στὸν πολιτικὸ τομέα. Οἱ μάχες βέβαια μέσα στὴν Ἀθήνα ἐξακολουθοῦνε, καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις μάλιστα ἐντείνονται, μὲ τὶς ἀγγλικὲς ἐνισχύσεις ὅμως σὲ στρατεύματα καὶ μέσα πολέμου, ποὺ καταφθάνουνε καθημερινά, ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων ἀνατρέπεται εἰς βάρος τοῦ ΕΛΑΣ.

Ἀρχίζει νὰ γίνεται συνείδηση στοὺς ἰθύνοντες τῆς ἀριστερᾶς ὅτι ἡ μάχη δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ κερδηθεῖ καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ μόνον ἡ λύση τῶν διαπραγματεύσεων, πού, ὅμως, πρέπει νὰ γίνουνε ἀπὸ θέση ἰσχύος.

Στὶς 17/12 τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ, σὲ ἔκτακτη συνεδρίασή του, παίρνει μιὰ βαρυσήμαντη ἀπόφαση ποὺ δημοσιεύεται στὸν «Ριζοσπάστη» (19/12). Στὴν ἀπόφαση αὐτή, ὅπου γίνεται καὶ μιὰ πλατιὰ ἀνασκόπηση τῶν γεγονότων πού ὁδηγήσανε στὴ Δεκεμβριανὴ σύγκρουση, ἡ Κ.Ε. καταλήγει:

«Τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κ.Κ.Ε. πιστὸ στὴν ὑπόθεση τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Δημοκρατίας, καταγγέλλει στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ σὰν προδοσία καὶ ἔγκλημα Ἐθνικὸ τὴν πολιτικὴ τῆς ἀντίδρασης ποὺ μὲ τὸν Παπανδρέου προκάλεσε ἔνοπλη ξενικὴ ἐπέμβαση καὶ ξεπουλάει τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Χώρας καὶ τὴν μετατρέπει σὲ ἀποικιακὸ προτεκτοράτο. Ἡ εὐθύνη γιὰ τὸ αἱματοκύλισμα βαραίνει ὁλοκληρωτικὰ τὴν ἀντιδραστικὴ δεξιά, πού, ὅπως πρὶν μὲ τοὺς Γερμανοὺς ἔτσι καὶ τώρα μὲ τοὺς Ἄγγλους, δὲν ἔχει ἄλλο ἰδανικὸ παρὰ νὰ πνίξει τὶς λαϊκὲς Δημοκρατικὲς δυνάμεις καὶ νὰ ἐπιβάλει φασιστικὴ διχτατορία.

Διαμαρτύρεται γιὰ τὴν ἐπέμβαση τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τοῦ Τσώρτσιλ, ποὺ μεταχειρίζεται τὴν μικρὴ σύμμαχο Ἑλλάδα σὰν καταχτημένη ἐπαρχία καὶ πνίγει στὸ αἷμα τὴ φιλία τοῦ μαρτυρικοῦ λαοῦ μας γιὰ νὰ ἐπιβάλει βίαια λαομίσητη διχτατορία.

Διαδηλώνει τὴ φιλία τοῦ λαοῦ μας στὴ φιλελεύθερη καὶ δημοκρατικὴ Ἀγγλία καὶ πιστεύει ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς θὰ μᾶς ἐνισχύσει γιὰ

τὴν κατοχύρωση τῶν φιλικῶν δεσμῶν καὶ τῆς Δημοκρατίας στὴ χώρα μας...

Διαδηλώνει τὴν ἀποφασιστικὴ θέληση τοῦ ἔθνους νὰ πολεμήσει, ὅπως πολέμησε καὶ μὲ τοὺς Ἰταλογερμανοβουλγάρους ἐπιδρομεῖς γιὰ τὴ λευτεριὰ καὶ τὴ δημοκρατία. Ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει στοὺς Ἕλληνες. Ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Δημοκρατία σὲ κίνδυνο.

Τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κ.Κ.Ε. ἀπόλυτα σύμφωνα μὲ τὶς διαλλακτικὲς προτάσεις τοῦ ΕΑΜ ποὺ ἀποτελοῦν ἐλάχιστες ἐγγυήσεις γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ λευτεριὰ τοῦ λαοῦ, καλεῖ ὅλο τὸ λαὸ νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ νὰ ἐπιβληθοῦν οἱ ὅροι τοῦ ΕΑΜ καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΕΛΑΣ...

Ἐμπρὸς Ἕλληνες πολίτες! Ὅλοι ἐπὶ ποδὸς πολέμου. Ἑνωμένοι νὰ περιφρουρήσουμε τὴ ζωή μας καὶ τὴν ἐσωτερικὴ εἰρήνη. Καὶ τὴν ἑνότητά μας. Νὰ ἀποφύγουμε τὴν ἀλληλοσφαγὴ ποὺ ὀργανώνουν.

Νὰ σταματήσει ἡ φονικὴ καὶ διαλυτικὴ τοῦ Ἔθνους μας ξενικὴ ἐπέμβαση. Νὰ συγκροτηθεῖ Ἑλληνικὴ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση πραγματικῆς ἐθνικῆς ἑνότητας, ποὺ θὰ λύσει ὅλα τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα....

Ἐμπρὸς ὅλοι! Γιὰ τὴ Λευτεριὰ καὶ τὴν Ἀνεξαρτησία! Γιὰ τὴ Δημοκρατία!

17 Δεκέμβρη 1944
ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.»

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΚΟΜΠΥ

Ἐν τῶ μεταξὺ ὁ Σκόμπυ ἔδωσε τὴν ἀπάντησή του στὶς προτάσεις τοῦ ΕΛΑΣ γιὰ προσωρινὴ κατάπαυση τοῦ πυρὸς στὴν Ἀθήνα, ποὺ μεταδόθηκε ἀπὸ τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τοῦ Λονδίνου καὶ δημοσιεύτηκε στὴν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» στὶς 18/12:

"Μὲ εὐχαρίστηση εἶδα, λέει ὁ Σκόμπυ στὴν ἀπάντησή του, ὅτι ἔγινε δεκτὸς ὁ πρῶτος ὅρος ποὺ καθορίζει ν' ἀποσυρθοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἔξω ἀπ' τὴν περιοχὴ τῆς Ἀττικῆς, σύμφωνα μὲ τὴ διακήρυξή μου τῆς 12 τρεχ. Ὁ δεύτερος ὅμως ὅρος τῆς διακηρύξεώς μου αὐτῆς, ποὺ καθορίζει ὅτι οἱ ὀπαδοὶ καὶ οἱ ὑποστηρικτὲς τοῦ ΕΛΑΣ θὰ παραδώσουν τὸν ὁπλισμό τους, ἀγνοεῖται. Ἐξακολουθῶ νὰ ἐπιμένω στὸν ὅρον αὐτόν.

Ὁ ἑλληνικὸς Ἱερὸς Λόχος ὀφείλω νὰ σᾶς γνωρίσω ὅτι δὲν βρίσκεται στὴν περιοχὴ τῆς Ἀθήνας. Οἱ ἄνδρες τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας τοῦ Ράλλη δὲν εἶναι καθόλου σωστὸ ὅτι εἶναι ὁπλισμένοι καὶ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὶς φυλακές, γιατὶ ὅλοι τους εἶναι περιορισμένοι, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες".

Γιὰ τὴν συμφωνία τῆς Γκαζέρτας, ὁ Σκόμπυ λέει ὅτι στάθηκε πιστὸς συντελεστής της.

Γιὰ τὴν Ὀρεινὴ Ταξιαρχία λέει ὅτι δὲν ἔχει ἀντίρρηση μετὰ τὴν ἀνακωχὴ νὰ γυρίσει στοὺς στρατῶνες ποὺ βρισκόταν πρὶν ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις. "Αν ἐκπληρωθοῦν οἱ δύο πρῶτοι ὅροι του, θὰ ἀναφερθεῖ ἀμέσως στὸ στρατηγὸ Ἀλεξάντερ πού, ὅπως πιστεύει, δὲν θὰ δυσκολευτεῖ νὰ πάρει ὅλα τὰ μέτρα ποὺ πρέπει γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅλων τῶν παρατάξεων.

Γιὰ τὴ Χωροφυλακή, ὁ Σκόμπυ ἀπαντάει ὅτι εἶναι σύμφωνος αὐτὴ νὰ ἐκκαθαρισθεῖ καὶ νὰ ἀναδιοργανωθεῖ.

Τέλος ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς μετέδωσε τὸ κείμενο τῆς συμφωνίας τῆς Γκαζέρτας. Ὁ Σκόμπυ διεβίβασε χθὲς στὴν Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ τὴν ἀπάντησή του στὶς προτάσεις τοῦ ΕΛΑΣ. Ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ μελετᾶ τὸ ἔγγραφο καὶ θὰ ἀπαντήσει. Λέγεται ὅτι ὑπάρχουν ἐλπίδες συνεννοήσεως. Ὁ Σκόμπυ δὲν ζητᾶ ἀφοπλισμὸ τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ ἀλλὰ τῶν ἐνόπλων ὀπαδῶν του.»

Στὸ ἴδιο ὅμως φύλλο τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύεται καὶ μιὰ μικρὴ εἴδηση μὲ μεγάλη σημασία γιὰ τὶς μελλοντικὲς πολιτικὲς ἐξελίξεις:

«Τὸ Λονδῖνο ἀνεκοίνωσε ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν δήλωσε πὼς τοῦ ἔγινε πρόταση καὶ ἀποδέχθηκε τὴν Ἀντιβασιλεία, μὲ τὸν ὅρο πὼς ὅλα τὰ κόμματα θὰ συμφωνήσουν γιὰ τὸ πρόσωπό του».

ΟΙ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

"Ας ρίξουμε, ὅμως, μιὰ ματιὰ στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις ποὺ διεξάγονται τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες στὴν Ἀθήνα καὶ ποὺ σημαδεύονται ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἐντυπωσιακὲς πρωτοβουλίες καὶ ἐπιτυχίες τοῦ ΕΛΑΣ στοὺς διάφορους τομεῖς. Δημοσιεύουμε ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» (18-20/12):

«– Ἡ περίσφιξη τοῦ κέντρου τῆς Ἀθήνας προχώρησε περισσότερο. Τὸ Δημαρχιακὸ μέγαρο κατελήφθη. Ἡ ἀντίσταση τοῦ ἐχθροῦ στὴν ἔπαυλη Θὼν ἐξουδετερώθηκε, μαζὶ μ' ἄλλες ἑστίες ἀντιστάσεως ποὺ ἦταν ὁλόγυρα. Τὸ κτίριο ἰσοπεδώθηκε. Ὅλοι ὅσοι ἦταν μέσα σκοτώθηκαν.

Μὲ ἀντεπίθεση τοῦ ΕΛΑΣ, ἀπωθήθηκαν ἀπὸ τοῦ Ψυρρῆ, ἀφοῦ ὑπέστησαν σοβαρὲς ζημιές.

– Ἡ λυσσώδης ἐπίθεση τῶν Ἄγγλων στοῦ Μακρυγιάννη, ἀποκρούστηκε μὲ μεγάλες ἀπώλειες. 66 εἶναι οἱ νεκροὶ καὶ τραυματίες τους.

– Οἱ Ἄγγλοι ἔριξαν ὅλμους στὴν ὁδὸ Καλλιδρομίου, στὰ Ἐξάρχεια καὶ στὰ Τουρκοβούνια. Ὑπάρχουν νεκροὶ καὶ τραυματίες ἀπὸ τὸν ἄμαχο πληθυσμό...».

«– Ὁ ΕΛΑΣ στὴν Ἀθήνα ἐπετέθη κατὰ τῶν φυλακῶν Ἀβέρωφ ποὺ τὶς εἶχαν ὀχυρώσει οἱ προδότες. Ἔπειτα ἀπὸ ὁλονύχτια ἐπίθεση, ὁ ΕΛΑΣ περιέσφιξε τὶς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης καὶ ἔφτασε μέσα στὰ προαύλια τῆς φυλακῆς. Πρὸς τὸ βράδυ, τὸ συγκρότημα τῶν κτιρίων τῶν φυλακῶν Ἀβέρωφ βρισκόταν κατὰ τὰ 3/5 στὰ χέρια τοῦ ΕΛΑΣ. Πιάστηκαν στοὺς θαλάμους τους 80 δοσίλογοι, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ὁ Μπάκος, ὁ Πειρουνάκης κι ὁ διαβόητος βασανιστὴς Μοίρας. Ἐπίσης κυριεύθηκαν 20 ἐλαφρὰ αὐτοκίνητα.

– Στὴν Κηφισιὰ ὁ ΕΛΑΣ τοῦ βουνοῦ ἐπετέθη κατὰ χιλίων Βρεττανῶν ποὺ εἶχαν ὀχυρωθεῖ στὸ προάστιο. Ἀχρηστεύθηκαν ὅλα τὰ βαρειὰ ὅπλα τῶν Βρεττανῶν καὶ κυριεύθηκαν τέσσαρα πυροβόλα καὶ δύο αὐτοκίνητα. Ἡ μάχη γιὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐξουδετέρωση τῆς βρεττανικῆς ἀντίστασης συνεχίζεται.

– Στοῦ Θών, μετὰ τὴν κατάληψη τῆς ἔπαυλης, οἱ Ἄγγλοι μὲ τάνκς καὶ αὐτοκίνητα ἔκαμαν ἐπίθεση. Μὲ πολλὲς ἀπώλειες ἀποσύρθηκαν. Στὴν Ν. Σμύρνη ἔκαμαν ἐπιδρομὴ μὲ τάνκς καὶ σκότωσαν πολλοὺς ἀμάχους...

– Στὸν Πειραιᾶ, σ' ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ κέντρου ἔγιναν καὶ χτὲς σκληρὲς μάχες. Ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε σφοδρὲς ἐπιθέσεις, χρησιμοποιώντας πολυβόλα, ὅλμους καὶ πυροβόλα ποὺ ἔβαλλαν ἀδιάκριτα μέσα στὴν πόλη. Ὁ ἠλεκτρικὸς σταθμὸς ἀνακατελήφθη ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ. Οἱ Ἄγγλοι ἔκαναν ἀντεπίθεση μὲ πολυβόλα, τάνκς καὶ μαύρους γιὰ νὰ τὸν ξαμαπάρουν, μὰ δὲν τὸ κατόρθωσαν. Τὰ ψυγεῖα Φὶξ στὸν Πειραιᾶ κατελήφθησαν ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ. Πιάστηκαν 22 Ἄγγλοι αἰχμάλωτοι.

– Ὁ ΕΛΑΣ εἶχε χθὲς (19/12) τὴ σημαντικώτερη νίκη του ἐναντίον τῶν τακτικῶν βρεττανικῶν δυνάμεων στὴν Κηφισιά, οἱ ὁποῖες δυνάμεις πλαισίωναν – σύμφωνα μὲ τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦ Σκόμπυ – τὸ Ἀρχηγεῖο τῆς βρεττανικῆς Ἀεροπορίας στὴν Ἑλλάδα. Ὁ ΕΛΑΣ ἐπετέθη ἀπὸ προχθὲς ἐναντίον τῶν χιλίων Βρεττανῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν αὐτὴν τὴ φρουρὰ καὶ μὲ κεραυνοβόλα ἐφόρμηση ἀνέτρεψε τὴν ἀντίσταση, συνέλαβε αἰχμαλώτους καὶ πῆρε λάφυρα. Ἡ μάχη συνεχίστηκε ὅλη τὴ μέρα προχθὲς καὶ ὁ Σκόμπυ, γιὰ νὰ ἐλαφρώσει τοὺς Βρεττανοὺς ποὺ περιῆλθαν σὲ πολὺ δύσκολη θέση, τοὺς ἐνίσχυσε μὲ ἀεροπορία.

Παρὰ τὶς ἐνισχύσεις αὐτές, οἱ Ἐλασίτες μὲ νέα ἐφόρμηση, τὰ ξημερώματα χτές, συνέτριψαν τὴν ἀντίσταση καὶ συνέλαβαν 600 αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὺς ἀξιωματικούς. Τὰ λάφυρα εἶναι πολλά. Ἀνάμεσά τους καὶ βαρὺς ὁπλισμός.

Πρὸς τὸ τέλος τῆς μάχης ἔφθασε στὴν Κηφισιὰ μηχανοκίνητη ἐχθρικὴ φάλαγγα, ἀλλὰ ἀναχαιτίσθηκε καὶ ὑποχρεώθηκε νὰ γυρίσει πίσω χωρὶς ἀποτέλεσμα. Μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Κηφισιᾶς ἔγινε ἄγριος πολυβολισμὸς ἀπὸ ἀεροπλάνα.

– Ἡ ἐπίθεση τοῦ ΕΛΑΣ κατὰ τῶν φυλακῶν Ἀβέρωφ κατέληξε χθὲς τὸ πρωῒ στὴν ὁλοκληρωτικὴ κατάληψη αὐτοῦ τοῦ συγκροτήματος. Συνελήφθησαν πολλοὶ κρατούμενοι ἐθνοπροδότες.

– Ἔπειτα ἀπὸ ἀντεπίθεση τοῦ ΕΛΑΣ ἀνεκατελήφθη ὁ λόφος τοῦ Ἀρδηττοῦ κι' ὁ λόφος τοῦ Μνημείου τοῦ Φιλοπάππου. Ὅλη τὴν ἡμέρα χθές, ἔγιναν σκληρὲς μάχες σὲ ὁρισμένα σημεῖα τῆς λεωφόρου Συγγροῦ καὶ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς. Ὁ ἀγὼν στὶς δυὸ αὐτὲς περιοχὲς ἦταν κυμαινόμενος.

– Στὸν Ἅγιο Παντελεήμονα, κοντὰ στὴν λεωφόρο Συγγροῦ, τμῆμα μας ξεκαθάρισε πολυκατοικία ὅπου ἦσαν ὀχυρωμένοι ἀραπάδες.

– Στὸ ὄρυγμα τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἔπεσε ἀγγλικὸ τάνκς. Οἱ Ἄγγλοι σὲ ἐκδίκηση ἐρείπωσαν μὲ πολυβολισμοὺς τὰ γύρω σπίτια καὶ ἔβαλαν φωτιὰ στὴ Λαχαναγορά.

– Τὸ νεώτερο ἀνακοινωθὲν τοῦ 6ου Συντάγματος τοῦ ΕΛΑΣ ἀναφέρει ὅτι στὰ Ψυγεῖα Φὶξ συνελήφθησαν 22 Ἄγγλοι αἰχμάλωτοι καὶ κυριεύθηκαν ὅπλα, αὐτόματα, χειροβομβίδες καὶ ἄλλο πολεμικὸ ὑλικό. Σ' ὅλες τὶς συνοικίες τοῦ Πειραιᾶ καὶ τῆς Κοκκινιᾶς ἔχουν ὀργανωθεῖ ὁμάδες θανάτου. Τὸ σύνθημά τους εἶναι «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος». Οἱ ὁμάδες αὐτὲς προξενοῦν βαρειὲς ἀπώλειες στὸν ἐχθρό».

Στὶς 20/12 ὁ «Ριζοσπάστης» γράφει:

«Σελίδες δόξας γράφουν τὰ τιμημένα ὅπλα τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ ΕΛΑΣ στὸν μεγάλο ἀγώνα γιὰ τὴ Λευτεριὰ καὶ τὴν Ἀνεξαρτησία. Στὴ σειρὰ τῶν κατορθωμάτων του πρόστεσε τὴ Νίκη τῆς Κηφισιᾶς. Ἡ μεγάλη μάχη ποὺ διεξάγονταν ἐναντίον τοῦ ἐκεῖ στρατηγείου τῆς Βρεττανικῆς Ἀεροπορίας τερματίστηκε χτὲς μὲ πλήρη παράδοση τῆς φρουρᾶς της».

Καὶ σ' ἄλλο σημεῖο

«Κατὰ τὴν καταδίωξη καὶ φυγὴ τῶν ἀραπάδων ἀπὸ τὸ Κρυονέρι ὁ ΕΛΑΣ πῆρε λάφυρα 3 κανόνια καὶ 4 αὐτοκίνητα. Στὴν Πάτρα οἱ

Ἄγγλοι ἀφόπλισαν τοὺς ἀστυνομικοὺς γιατὶ ἐκδηλώθηκαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Κρατοῦν ὅμως κοντά τους τοὺς ἄνδρες τῶν ταγμάτων ἀσφαλείας καὶ ἄλλους δοσιλόγους, γιὰ νὰ τοὺς ξαναντύσουν καὶ νὰ τοὺς ξαναοπλίσουν ἐναντίον τοῦ λαοῦ».

Ὅπως φαίνεται ἀπ' τὶς ἀλλεπάλληλες καὶ πολυμέτωπες αὐτὲς ἐπιχειρήσεις, ἡ μαχητικότητα καὶ τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ΕΛΑΣ – ἐφεδρικοῦ καὶ ταχτικοῦ – εἶναι ἀκόμα πολὺ ὑψηλά. Ἀξιωματικοί, στελέχη καὶ μαχητὲς πολεμᾶνε μὲ ἡρωϊκὸ πεῖσμα, καὶ παρὰ τὴ συντριπτικὴ ὑπεροπλία τοῦ ἐχθροῦ πετυχαίνουνε ἐντυπωσιακὲς νίκες.

Στὶς 21/12, ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ ἐκδίδει καὶ τὴν παρακάτω προκήρυξη, ποὺ δημοσιεύεται στὴν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» τὴν ἑπομένη:

«Ἡρωϊκὲ λαὲ τῆς Ἀθήνας, τοῦ Πειραιᾶ καὶ τῶν περιχώρων. Ἡρωΐδες γυναῖκες. Πρωτοπόρα νέα γενιά. Ἀξιωματικοί, καπεταναῖοι καὶ μαχητὲς τοῦ Λαογέννητου ΕΛΑΣ καὶ ΕΛΑΝ.

Εἴμαστε στὴ 18η μέρα ἀδιάκοπης καὶ σκληρῆς μάχης. Τὰ ὡς τώρα ἀποτελέσματα ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ψυχικὴ δύναμη τοῦ ἀγωνιζόμενου Ἔθνους καὶ ἡ ἀτράνταχτη ἠθικὴ βάση τοῦ ἀγώνα μας εἶναι ἀσύγκριτα ἰσχυρότερα καὶ ἀνώτερα ἀπ' ὅλα τὰ σύγχρονα πολεμικὰ μέσα τοῦ Λῆπερ καὶ τοῦ Σκόμπυ.

Εἶναι ἰσχυρότερα, γιατὶ ἀγωνιστήκαμε καὶ ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴ λευτεριά, τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὴν ἡσυχία τοῦ Τόπου μας. Γιὰ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν μας.

Εἶναι ἰσχυρότερα, γιατὶ ἀντιμετωπίζουν τὸν ἑλληνικὸ φασισμὸ καὶ κρυπτοφασισμό, γιατὶ οἱ δυνάμεις τοῦ Λῆπερ καὶ τοῦ Σκόμπυ ξέρουν καλὰ ὅτι εἶναι ἄδικο καὶ ἄνανδρο νὰ σκοτώνουν γυναικόπαιδα, νὰ πνίγουν στὸ αἷμα ἕναν σύμμαχο λαό.

Γι' αὐτὸ τρέμουν τὰ χέρια τους, γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ σταθοῦν καὶ ν' ἀντιπαραταχθοῦν στὰ τουφέκια μας, παρ' ὅλο ποὺ αὐτὰ εἶναι ἐλάχιστα καὶ πρωτόγονα.

Χιλιάδες ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλίτες κρατιοῦνται στὰ χέρια μας αἰχμάλωτοι. Δεκάδες ἀγγλικὰ ἅρματα ἀχρηστεύθηκαν. Ἀεροπλάνα καταρρίφθηκαν. Πλούσια λάφυρα κάθε εἴδους ἔπεσαν στὰ χέρια μας. Χιλιάδες χωροφύλακες καὶ καθάρματα, σφαγιαστὲς τοῦ Λαοῦ, αἰχμαλωτίσθηκαν.

Ὅλοι οἱ φιλελεύθεροι λαοὶ καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ ὁ Ἀγγλικός, εἶναι στὸ πλευρό μας. Ἡ μεγάλη Λαϊκὴ νίκη εἶναι πολὺ κοντά μας.

Κρατᾶτε γερὰ τὴν Ἀθήνα μας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Μετατρέψτε τους σὲ φρούρια ἀπόρθητα, μὲ χιλιάδες ὁδοφράγματα. Σκάψτε καὶ ὀχυρῶστε ὅλα τὰ δεσπόζοντα σημεῖα. Διεκδικῆστε τὸ ἱερὸ ἔδαφός μας σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμή, σπίτι πρὸς σπίτι, δρόμο πρὸς δρόμο. Ἀνακαταλάβετε κάθε θέση ποὺ τυχαίνει νὰ χάνεται χάρις στὴν ὑλικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἀντιπάλου. Κάψτε καὶ καταστρέψτε ὅπως μπορεῖτε τὶς ἀποθῆκες τοῦ ἀντιπάλου. Τὶς καύσιμες ὕλες τῶν τάνκς καὶ ἀεροπλάνων. Κόψτε τὸ νερὸ καὶ τὸν ἠπισιτισμό τους. Σπρῶχτε τὶς δυνάμεις τοῦ Σκόμπυ ὅλο καὶ πιὸ πολὺ πρὸς τὴ θάλασσα.

Ἐμπρός, ὅλοι στὰ ὁδοφράγματα. Γιὰ τὴν τελικὴ συντριβὴ τοῦ ἑλληνικοῦ φασισμοῦ. Γιὰ τὴ Λευτεριά. Γιὰ τὴν Ἀνεξαρτησία. Γιὰ τὴ Δημοκρατία.

Ἡ Κ.Ε.τοῦ ΕΛΑΣ
Στρατηγοὶ Κ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ, ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ, συν. Γ. ΣΙΑΝΤΟΣ».

Μὲ τὶς ἀπανωτὲς αὐτὲς καὶ συχνὰ ἐντυπωσιακὲς ἐπιτυχίες τοῦ ΕΛΑΣ δημιουργεῖται μεταξὺ τῶν μαχητῶν καὶ τῶν κατωτέρων καὶ μέσων κυρίως στελεχῶν αἰσιοδοξία γιὰ ἕναν αἴσιο τερματισμὸ τοῦ ἀγώνα, αἰσιοδοξία ποὺ τὴ στηρίξανε καὶ στὸ κύριο ἄρθρο ποὺ δημοσιεύει ὁ «Ριζοσπάστης» τῆς 22/12 καὶ ὑπογράφεται ἀπ' τὸν Βασίλη Μπαρτζιώτα (Φάνη), Γραμματέα τῆς ΚΟΑ. Ἔχει τίτλο: «Ἐποποιΐα εἴκοσι ἡμερῶν».

«Εἴκοσι μέρες παλεύει ἡ ἔνδοξη Ἀθήνα καὶ ὁ ἡρωϊκὸς Πειραιᾶς μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι ἐνάντια στὴν τυραννία τῆς ντόπιας ἀντίδρασης, τοῦ Σκόμπυ καὶ τοῦ Λῆπερ. Καὶ πάλι ἡ ἀδούλωτη Ἀθήνα ἄδραξε τὰ τιμημένα ὅπλα της καὶ ἀγωνίζεται μαζὶ μὲ τὸν Πειραιᾶ γιὰ ζωή, λευτεριά, τὴ δημοκρατία καὶ ἀνεξαρτησία τῆς χώρας.

Ἑκατοντάδες χιλιάδες λαοῦ μὲ πρωτοπορεία τὸν ἡρωϊκὸ ΕΛΑΣ τῆς πόλης καὶ τοὺς λεβέντες ἀντάρτες μας, ξεχύθηκαν στοὺς δρόμους, ἀναποδογύρισαν τὶς φασιστικὲς φωλιές, εἶχαν σημαντικὲς ἐπιτυχίες καὶ ἔγραψαν καινούργιες σελίδες δόξας καὶ ἡρωϊσμοῦ στὴν ἱστορία τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ. Πολεμᾶμε σκληρὰ ἐνάντια σὲ ἐχθρὸ ποὺ χτυπάει ἀλύπητα μὲ τάνκς, ἀεροπλάνα καὶ κανόνια τὸν ἄμαχο πληθυσμὸ καὶ καταστρέφει τὴν Ἀθήνα μας. Πολεμᾶμε γιὰ βωμοὺς καὶ ἑστίες ποὺ ἐρημώνει ὁ Σκόμπυ, γιὰ τὶς συνοικίες μας, γιὰ τὰ σπίτια μας, τὰ παιδιά μας, τὶς γυναῖκες καὶ ἀδελφές μας, τὴ γῆ μας ποὺ ποτίστηκε μὲ τόσο αἷμα, πολεμᾶμε γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ Ἀθήνα, τὴν ἀκρόπολη τῆς λευτεριᾶς. Κανένα ἐμπόδιο, καμμιὰ δυσκολία, καμμιὰ θυσία δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσει τὴν ὁρμὴ καὶ τὴ θέλησή μας νὰ νικήσουμε: Θὰ πολεμήσουμε στὸ κέντρο, στὶς συνοικίες, παντοῦ ὅπου μᾶς ἐπιτίθεται ὁ ἐχθρὸς μὲ τὴ δύναμη ποὺ ἔμαθαν νὰ πολεμοῦν οἱ Ἀθηναῖοι-Πειραιῶτες. Θὰ χτυπᾶμε τὸν ἐχθρὸ μὲ θανάσιμα χτυπήματα. Κάθε δρόμος, κάθε τετράγωνο, κάθε σπίτι, κάθε σπιθαμὴ ἐδάφους θὰ ὑποστηριχτεῖ μὲ τὸ πάθος γιὰ τὴ λευτεριὰ καὶ τὴ νίκη.

Ἡ Ἀθήνα καὶ ὁ Πειραιᾶς θὰ ξαναζήσουν τὶς ἔνδοξες μέρες τοῦ Μεσολογγιοῦ, θὰ ζωντανέψουν τὸ Ἀρκάδι, θὰ στηλώσει κάτω ἀπ' τὸν Ἱερὸ Βράχο τῆς Ἀκρόπολης τὸ καινούργιο Στάλινγκραντ τῆς νίκης. Μάθαμε νὰ εἴμαστε περήφανοι καὶ λεύτεροι ἄνθρωποι, νὰ ἀντιμετωπίζουμε ἀντρικὰ καθέναν Σκόμπυ ποὺ ἐπιβουλεύεται τὴ λευτεριὰ καὶ τὴν ἀνεξαρτησία μας. Ξέρουμε νὰ πολεμᾶμε τὶς ὀρδὲς τοῦ Σκόμπυ καὶ τοῦ Λῆπερ, τοὺς νάνους καὶ τοὺς ἀραπάδες, τὰ ρεμάλια τῆς ντόπιας ἀντίδρασης ποὺ ἔχουν γιὰ ἐπάγγελμα τὴν τιμὴ καὶ ἀνεξαρτησία τῆς Χώρας. Ξέρουμε νὰ πολεμᾶμε γιὰ τὴ λευτεριὰ τῆς Ἑλλάδας καὶ νὰ δίνουμε τὸ παράδειγμα σ' ὅλη τὴν προοδευτικὴ ἀνθρωπότητα. Μὲ πίστη στὶς ἀδάμαστες καὶ ἀκατανίκητες δυνάμεις τοῦ λαοῦ, μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ε.Α.Μ. καὶ τοῦ Κ.Κ.Ε. θὰ τραβήξουμε γιὰ τὴ νίκη. Θὰ νικήσουμε. Αὐτὴ εἶναι ἡ θέληση τοῦ μαχόμενου λαοῦ τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ. Μπορεῖ ὁ Σκόμπυ νὰ ἐρειπώσει τὴν Ἀθήνα. Μπορεῖ νὰ κάνει καινούργια ἐγκλήματα καὶ θηριωδίες.

Ἡ νίκη θά 'ναι δική μας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΑΡΤΖΙΩΤΑΣ (ΦΑΝΗΣ)
Γραμματέας τῆς Κομμουνιστικῆς Ὀργάνωσης Ἀθήνας»

Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ Α΄ Σ.Σ.

Ἡ πραγματικότητα ὅμως εἶναι διαφορετικὴ καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία τὸ ξέρει. Ἡ ἐκτίμηση τῆς κατάστασης ἀπ' τὸ Α΄ Σ.Σ., ὅπως ἀποκαλύφθηκε ἀργότερα, διαπιστώνει.

«Ἡ συνεχῶς αὐξανομένη δραστηριότητα τοῦ ἐχθροῦ ἡ ὁποία τὴν 18 Δεκεμβρίου παρουσιάσθη πιὸ ἰσχυρὰ ἐμβάλλει στὴ Διοίκηση τοῦ Α΄ Σ. Στρατοῦ σκέψεις γιὰ τὴν περαιτέρω ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως. Γι' αὐτὸ ὑποβάλλει στὴν Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ τὴ γνώμη της γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀγῶνα (Α.Π. 208/18.12.44 ὥρα 21). Ὁ ἀγὼν γιὰ τὶς δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ διαγράφεται σαφῶς πλέον ὡς ἀμυντικός. Ὡς τώρα ἀπεκόπη ἀπὸ κάθε σύνδεσμο μὲ τὰ ἄλλα τμήματα ὁλόκληρη ἡ 1η Ταξιαρχία, δηλαδὴ οἱ συνοικίες ποὺ βρίσκονται Ἀνατολικὰ τῆς Λ. Συγγροῦ καὶ Νότια τῆς Λ. Κηφισιᾶς. Κινδυνεύει νὰ ἀποκοπῆ καὶ ὁ Πειραιᾶς. Τὰ τμήματα τῆς ΙΙης Μεραρχίας στὸ Γουδί, τῆς VIIIης Ταξιαρχίας στὴν περιοχὴ Καλλιθέας – Χαροκόπου – Φιλοπάππου καὶ τοῦ 7ου Συγκροτήματος στοὺς Ἀμπελόκηπους – Γηροκομεῖο δέχονται συνεχῶς ἐπιθέσεις. Σχετικὴ πρωτοβουλία παραμένει στὰ τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ τῶν Βορείων συνοικιῶν, τῆς 2ης Ταξιαρχίας, ἀλλὰ μόνο γιὰ νυκτερινὲς ἐπιχειρήσεις. Διαφαίνεται κίνδυνος ὁ ἐχθρὸς ἐνεργῶν διὰ τῶν δύο πτερύγων του νὰ ἐπιτύχη περίσχεση ἀπὸ Α. καὶ Δ. καὶ πρὸς τὰ δύο πλευρὰ τῆς Ἀθήνας ὁπόταν θὰ ἔρθουν σὲ κίνδυνο ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἐν γένει.

Δὲν διαβλέπει βέβαια τὸ Α΄ Σ. Στρατοῦ ἄμεσο τὸν κίνδυνο αὐτὸν ἀλλὰ στὴν προοπτική του θεωρεῖ δυνατόν, διὰ τὰς προσεχεῖς ἡμέρας. Γι' αὐτὸ ἔχον ὑπ' ὄψιν του καὶ τὴν κεντρικὴ ἰδέα τῆς Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ ποὺ εἶχε ἀναπτυχθεῖ στὸν ἐπιτελάρχη τοῦ Σώματος ἀρχικῶς, σκέπτεται ὅτι ἐπιβάλλεται ἤδη νὰ δημιουργηθῆ διάδρομος ἀσφαλείας διὰ τὴν ἐν καιρῷ σύμπτυξη τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ ἔξω τῆς πόλης. Τοῦτο, ζητεῖ τὴν ἔγκριση ἀπὸ τὴν Κ.Ε. νὰ καταστήση γνωστὸν στοὺς διοικητὲς τῶν Μ. Μονάδων προφορικῶς σὲ συγκέντρω-

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ Κ.Ε.ΕΛΑΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΤΑ ΞΗΡΑΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Υπόμνημα Κ. Ε. ΕΛΑΣ τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1944

Τὸ ἀπρόοπτον αἱματοκύλισμα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου παριστάμεθα μάρτυρες ἐπὶ 13 ἤδη συνεχεῖς ἡμέρας, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀκάμπτου ἐπιμονῆς τῆς ἀντιδραστικῆς δεξιᾶς διὰ τὸν μονομερῆ ἀφοπλισμὸν τῶν Δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιβολῆς μετὰ ταῦτα Φασιστικῆς Δικτατορίας. Τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τῆς δεξιᾶς υἱοθέτησεν δυστυχῶς καὶ ὑπεστήριξεν ἀκόμη καὶ διὰ τῶν ὅπλων, ὁ Στρατηγὸς κ. Σκόμπη κατὰ παράβασιν τῶν ρητῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτας καὶ τῶν διακηρυγμένων σκοπῶν τοῦ Συμμαχικοῦ ἀγῶνος, ἀναμιγνυόμενος ὡμῶς εἰς τὰ ἐσωτερικὰ [illegible] τούτων ἐνεργειῶν ὑπῆρξε τὸ θλιβερὸν γεγονὸς σύμμαχοι λαοί, ἀγωνιζόμενοι κατὰ κοινοῦ ἐχθροῦ [illegible] ἔνοπλον ρῆξιν καὶ νὰ θρηνοῦνται θύματα κατὰ χιλιάδας

ΔΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ Ε. Α. Α. Σ.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν κατὰ Ξηρὰν ἐν Ἑλλάδι Δυνάμεων, Ἀντιστράτηγος Ρ. Μ. ΣΚΟΜΠΥ ἔλαβε σήμερον, 16ην Δεκεμβρίου, ὑπόμνημα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΕΛΑΣ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Δεκεμβρίου. Παρατηρεῖ μεθ' ἱκανοποιήσεως ὅτι διὰ τοῦ πρώτου Ἄρθρου τοῦ ὡς ἄνω Ὑπομνήματος γίνεται ἀποδεκτὸς ὁ πρῶτος ὅρος ὃν ἔθεσεν εἰς τὴν πρὸς τὸν κ. Πορφυρογέννην δήλωσίν του τῆς 12ης Δεκεμβρίου, ὅπως οἱ σχηματισθοῦν ἐνεργείᾳ τῆς ἐν λόγῳ Γενικῆς γραμμῆς τὴν καθοριζομένην εἰς τὸ ἀπὸ 3ης Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. μήνυμα τοῦ 3ου Βρεττανικοῦ Σώματος Στρατοῦ.

2) Ταυτοχρόνως νὰ ἀποσυρθοῦν ἐπίσης προσωρινῶς, ἡ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία καὶ ὁ Ἱερὸς Λόχος μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς εἰς περιοχήν καθορισθησομένην διὰ κοινῆς συμφωνίας.

3) Ἅπασα ἡ δύναμις τῆς Χωροφυλακῆς ἀφοπλιζομένη νὰ τεθῇ ἐκτὸς ὑπηρεσίας, τῶν ἀνδρῶν ἀποστελλομένων εἰς τὰς ἑστίας των. Οἱ ἄνδρες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν τέως Ταγμάτων Ράλλη ἀφοπλιζόμενοι νὰ ἐγκλεισθοῦν πραγματι[illegible] φυλακὴν μέχρι τῆς Δικαιοσύνης.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΤΑ ΞΗΡΑΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Δ) Ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἀνακοινώσωμεν ἐν καιρῷ τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος εὑρισκομένας Βρεττανικὰς Δυνάμεις νὰ περιορισθοῦν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποστο[illegible] Καζέρτας. Θὰ ἀνακοινωθῇ χωριστὰ τὸ τέλος κείμενον τῆς Συμφωνίας ταύτης ἐκ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἡ ἀκριβὴς τήρησις τῶν ὅρων της ἐκ μέρους τῶν Βρεττανικῶν ἐν Ἑλλάδι Δυνάμεων.

Σύμφωνα μὲ τὴν δήλωσίν του τῆς 12ης Δεκεμβρίου, ὁ Στρατηγὸς ΣΚΟΜΠΥ ἐπαναλαμβάνει ὅτι εἰς ἣν περίπτωσιν ἐκπληρωθοῦν ἱκανοποιητικῶς οἱ δύο πρῶτοι ὅροι του, θέλει ἀναφερθῆ ἀμέσως εἰς τὸν Στρατάρχην ΑΛΕΞΑΝΤΕΡ, Ἀνώτατον Σύμμαχον Διοικητὴν Μεσογείου, καὶ δὲν πι-

Ὁ Τσῶρτσιλ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς καὶ ὁ στρατηγὸς Σκόμπυ.

ση. Ἡ Κ.Ε. ὅμως τοῦ ΕΛΑΣ φρονεῖ ὅτι τοῦτο θὰ ἐλάττωνε τὴν μαχητικότητα τῶν διοικήσεων καὶ δὲν ἐπέτρεψε τὸν προσανατολισμό».

Ἀλλὰ καὶ ὁ διοικητὴς τῆς 13ης Μεραρχίας, στρατηγὸς Δ. Ματσούκας, μὲ ἀναφορά του πρὸς τὴν Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ ἐπισημαίνει τοὺς ἴδιους κινδύνους.

«Αἱ δυνάμεις μας θὰ ἐξαναγκασθοῦν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πρωτεύουσαν ἐφ' ὅσον συνεχίζεται ἡ ἄφιξις νέων ἐνισχύσεων τῶν Ἄγγλων. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ μὴ μεταβληθῆ ἡ σύμπτυξις εἰς φυγήν. Αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθῆ μόνον ἐφ' ὅσον δύο ἰσχυραὶ καὶ ἀνέπαφοι, χωρὶς ἀπωλείας μονάδες, καταλάβουν ἐγκαίρως ἡ μία τὴν διάβασιν τῆς Κάζας καὶ ἡ ἄλλη τὸ Κακοσάλεσι. Τότε, ὑπὸ τὴν κάλυψίν των, τὰ μαχόμενα ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν τμήματα θὰ συμπτυχθοῦν εἰς νέας θέσεις καὶ θὰ ἀνασυγκροτηθοῦν. Ἂν ἡ κατάληψις τῶν δύο στρατηγικῶν σημείων πραγματοποιηθῆ τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ ἂν χρησιμοποιηθοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τμήματα ποὺ ἔχουν ὑποστῆ φθορὰς καὶ καταστροφὰς ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ κρατήσουν τὰς θέσεις των καὶ πολὺ περισσότερον νὰ καλύψουν αὐτὰ ἄλλα ὑποχωροῦντα τμήματα».

Τὴ νύχτα τῆς 20/12 ἐκκενώνεται ἡ Καλλιθέα:

«Ἡ VIIIη Ταξιαρχία μὲ ἐπιτελεῖς της (καὶ ἀπὸ τὴ Διοίκηση τοῦ 2ου Συντάγματος) ζητεῖ ὕστερα ἀπὸ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τὴ Διοίκηση τοῦ Α΄. Σ. Σ. τὴν ἐκκένωση γιὰ τὴν νύχτα τῆς Καλλιθέας. Τὸ Σῶμα καίτοι φρονεῖ ὅτι δὲν ἐξαντλήθηκε ἀκόμη κάθε μέσο ἄμυνας στὴν περιοχὴ ἐκείνη γιὰ νὰ μὴν ἐπέλθει ἐκ τῆς μείωσης τοῦ ἠθικοῦ χαλάρωση στὸν ἀγῶνα ἐγκρίνει τὴν σύμπτυξη τῶν τμημάτων τῆς VIIIης Ταξιαρχίας ἀπὸ τὴν Καλλιθέα, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς 20/21, χωρὶς κανένα ἐπεισόδιο. Τὰ τμήματα συμπτύχθηκαν γιὰ νὰ ἀνασυγκροτηθοῦν στὸ Πυριτιδοποιεῖο – Ἀκαδ. Πλάτωνος.»

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΣΚΟΜΠΥ

Ἔχει προηγηθεῖ (18/12) ἡ ἀπάντηση τῆς Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ στὶς τελευταῖες ἀνακοινώσεις τοῦ Σκόμπυ, ποὺ δημοσιεύεται στὶς 23/12 στὸ «Ριζοσπάστη» καὶ στὴν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα».

Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ βεβαιοῖ τὴν λῆψιν τοῦ ἀπὸ 16 Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. ὑπ' ἀριθμ. 740.900 Ὑπομνήματος τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ἐν Ἑλλάδι Γ΄ Βρεττανικοῦ Σώματος Στρατοῦ. Ἐπὶ τῶν σημείων ἅτινα θίγει ὁ Στρατηγὸς κ. Σκόμπυ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ ἔχει νὰ παρατηρήση τὰ ἀκόλουθα:

1) Αἱ συμφωνίαι τῆς Γκαζέρτας δὲν νομίζομεν ὅτι δύνανται νὰ μεταβάλουν τὰ πράγματα καὶ νὰ δικαιολογήσουν ὁπωσδήποτε τὴν ἀναληφθεῖσαν αἱματηρὰν ἐπέμβασιν τῶν ἐν Ἑλλάδι Βρεττανικῶν Δυνάμεων κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ὑπενθυμίζομεν ὅτι, κατ' εἰσήγησιν τῶν ἐν Γκαζέρτα ἀντιπροσώπων τῆς Ἀριστερᾶς καὶ τοῦ ΕΛΑΣ, ἐγένετο δεκτὸν καὶ ἀφηρέθη ἐκ τοῦ Σχεδίου συμφωνίας τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὅπερ παρεῖχε τὸ δικαίωμα εἰς τὰς Βρεττανικὰς Δυνάμεις «νὰ ἀποκαταστήσουν τὸν Νόμον καὶ τὴν Τάξιν» ἐν Ἑλλάδι. Ἑπομένως τὰ λυπηρὰ γεγονότα ἅτινα ὡδήγησαν εἰς τὸ αἱματοκύλισμα τοῦ Λαοῦ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, οὐδὲν ἔρεισμα δύνανται νὰ εὕρωσιν οὔτε εἰς τὸ Σύμφωνον Γκαζέρτας, οὔτε εἰς τοὺς διακηρυγμένους σκοποὺς τοῦ ἀγῶνος τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, οὔτε εἰς τὸν ἠθικὸν Νόμον.

2) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὁμαλότητος καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ παραπομπὴ εἰς τὸν Στρατάρχην Ἀλεξάντερ ἀντιτίθεται πρὸς τὰς συμφωνίας τῆς Γκαζέρτας,καθ' ὅτι ἀποτελεῖ ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἐλευθερίαι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ διὰ τὰς ὁποίας ἔχυσε καὶ χύνει τόσον αἷμα, δὲν εἶναι δεκτὸν νὰ προσφέρωνται ἔξωθεν διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τρίτων. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς εἶναι κυρίαρχος ἐν τῇ Χώρα του καὶ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρξῃ Κυβέρνησις πραγματικῶς ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου Κράτους ἥτις, ἐκτελοῦσα τὴν ἔκδηλον θέλησιν τοῦ Λαοῦ νὰ καταστήσῃ σεβαστὰς πρὸς ὅλους τὰς Δημοκρατικάς του ἐλευθερίας, νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ ταχύτερον τὸν κρατικὸν μηχανισμὸν ἀπὸ ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ συνέπραξαν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐπιβάλῃ τὰς νομίμους κυρώσεις κατὰ τῶν ἀποδειχθέντων ἀναξίων τῆς Πατρίδος, νὰ συγκροτήσῃ τακτικὸν Ἐθνικὸν Στρατόν, ἀποστρατευομένων ὅλων τῶν ἐθελοντικῶν δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένων τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας καὶ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, καὶ νὰ ὁδηγήσῃ τὸ ταχύτερον τὴν Χώραν εἰς ἐλευθέρας ἐκλογὰς ἵνα ἀποφανθῇ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ποῖον πολίτευμα καὶ ποίαν Κυβέρνησιν θέλει. Ταῦτα πάντα πρέπει νὰ εἶναι ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

3) Ἡ συγκέντρωσις τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας εἰς τοὺς στρατῶνας της δὲν πληροῖ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐζητήθη ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῆς ἐξ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς πληροῦται μόνον ἐὰν ἡ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία καὶ τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα ἅτινα μετεφέρθησαν ἐσχάτως ἐκ Μέσης Ἀνατολῆς ἢ ἀλλαχόθεν ἀποσυρθοῦν πραγματικῶς μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν π.χ. εἰς Σῦρον ἢ ἄλλας Κυκλάδας Νήσους. Ἐπίσης ἡ χωροφυλακὴ πρέπει νὰ ἀφοπλισθεῖ οἱ δὲ ἄνδρες καὶ οἱ ἀξιωματικοί της νὰ σταλοῦν εἰς τὰς ἑστίας των μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ ὅλου Σώματος.

4) Νὰ μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ ἐξακολουθήσωμεν φρονοῦντες ὅτι ὁ ἀφοπλισμὸς ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν τῶν τέως ταγμάτων Ράλλη καὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐξομοιωθέντων τῆς Εἰδικῆς Ἀσφαλείας κλπ. καὶ ὁ ἀληθὴς περιορισμὸς ὅλων αὐτῶν εἶναι ζήτημα ἔχον ἀνάγκην πληρεστέρας ἐξακριβώσεως καὶ πραγματοποιήσεως.

5) Οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ ὑποστηρικταὶ τοῦ ΕΛΑΣ ἐπερχομένης γενικῆς συμφωνίας, εἶναι αὐτονόητον ὅτι θὰ κατέπαυον τὴν ἀντίστασίν των ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἄλλων τμημάτων μας ἐξ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς. Δεχόμεθα τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν ὡς ἄνω ὑποστηρικτῶν τοῦ ΕΛΑΣ, ὅπως εἶναι ἐπίσης αὐτονόητον ὅτι θὰ γίνει ταυτοχρόνως μὲ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως. Διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τοῦτον προτείνομεν ὡς μόνον πραγματοποιήσιμον τρόπον νὰ ἐνεργηθῇ παρὰ τῆς σχηματισθησομένης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κοινῆς ἐμπιστοσύνης.

Εἶναι ἄλλωστε καὶ ζήτημα ἀρχῆς ὅτι ἡ παράδοσις τῶν ὅπλων Ἑλλήνων πολιτῶν δύναται νὰ γίνῃ μόνον πρὸς Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Τῇ 18.12.44
Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΛΑΣ»

Γιὰ τὸν προσεκτικὸ ἀναγνώστη, εἶναι φανερὸ ὅτι μὲ τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ ὁ ΕΛΑΣ ἀποδέχεται ὅλους τοὺς ὅρους τοῦ Σκόμπυ καὶ κυρίως τὸν ἀφοπλισμὸ τοῦ ΕΛΑΣ Ἀθήνας, πρᾶγμα ποὺ ὑπογραμμίζει καὶ τὸ κύριο ἄρθρο τῆς «Ἐλεύθερης Ἑλλάδας» (23/12):

«Ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ ἔστειλε στὸ στρατηγὸ Σκόμπυ τὸ δεύτερο ὑπόμνημά της. Καὶ ἡ νέα ἀπάντησή της εἶναι ἑλληνικώτατη καὶ συμμαχικώτατη. Ὁ ΕΛΑΣ, μόλο ποὺ εἶναι νικητὴς κάνει καὶ μιὰ νέα θυσία, μιὰ νέα ὑποχώρηση, γιατὶ πάνω ἀπ' ὅλα βάζει τὸ συμφέρο τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνα, τὸν θρίαμβο τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν. Δηλώνει καθαρὰ ὅτι δέχεται καὶ τὸν δεύτερο ὅρο, τὸν ἀφοπλισμὸ τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ ΕΛΑΣ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνα. Ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ αἵματος ποὺ ἔχυσαν Βρεττανοὶ καὶ Ἕλληνες στὸν πόλεμο ἐναντίον τοῦ φασισμοῦ. Ἐν ὀνόματι τῶν μεγάλων ἰδεωδῶν τῆς πάλης τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν, ἡ *αἱματοχυσία πρέπει νὰ σταματήσει*. Πρέπει νὰ ἐπανέλθει ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμαλότητα στὸν τόπο. Νὰ κατοχυρωθεῖ ἡ Δημοκρατία. Νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Χώρας. Καμμιὰ δικαιολογία δὲν ὑπάρχει πιὰ νὰ βομβαρδίζει, νὰ πολυβολεῖ καὶ νὰ κάνει στάχτη τὴν Ἀθήνα ὁ κ. Σκόμπυ. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, οἱ Λαοὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, τῆς Γαλλίας – ὅλη ἡ φιλελεύθερη ἀνθρωπότητα – περιμένουν νὰ *χειροκροτήσουν μιὰ νέα ἠθικὴ νίκη τῶν Συμμάχων*. Ὁ ΕΛΑΣ ἔκαμε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν. Ἂς κάνει καὶ ὁ κ. Σκόμπυ τὸ Βρεττανικὸ καὶ συμμαχικὸ καθῆκον του.

Σύνθημά μας: τὰ πάντα γιὰ τὴ συντριβὴ τοῦ φασισμοῦ. Ὅλοι κι' ὅλα γιὰ νὰ ἐκμηδενίσουμε τὶς στρατιὲς τῶν φὸν Ροῦνστεντ. Γιὰ τὴ συντριβὴ τῆς Χιτλερικῆς Γερμανίας».

Ο ΤΣΩΡΤΣΙΛ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Κι ἐνῶ ἡ Ἀριστερὰ περιμένει τὴν ἀπάντηση τοῦ Σκόμπυ στὸ ὑπόμνημά της φτάνει ἀπρόοπτα, ἀνήμερα Χριστούγεννα, στὴν

Ἀθήνα ὁ Τσώρτσιλ συνοδευόμενος κι ἀπ' τὸν ὑπουργό του τῶν Ἐξωτερικῶν Ἥντεν.

Ὕστερα ἀπὸ σύσκεψη μὲ τὸν στρατάρχη Ἀλεξάντερ, τοὺς κ.κ. Μὰκ Μίλαν καὶ Λῆπερ, κάλεσαν τὸν Παπανδρέου, καὶ ἀποφασίσθηκε νὰ γίνει σύσκεψη ὅλων τῶν κομμάτων τὴν ἑπομένη γιὰ τὴν ταχύτερη κατάπαυση τῶν ἐχθροπραξιῶν. Σχετικὴ πρόσκληση στάλθηκε στὴν Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς δέχτηκε νὰ προεδρεύσει στὴ σύσκεψη, ἡ ὁποία ἄρχισε στὶς 26/12 καὶ κράτησε τρεῖς ἡμέρες, χωρὶς νὰ καταλήξει σὲ κανένα θετικὸ ἀποτέλεσμα. Εἶναι γνωστά, καὶ ὁ τρόπος ποὺ ἔγινε ἡ σύσκεψη αὐτή, καὶ ὅσα ἐλέχθησαν ἀπὸ κείνους ποὺ πῆρανε μέρος, γι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ ἐπεκταθοῦμε. Θὰ σταχυολογήσουμε ἀπ' τὸν τύπο τῆς ἐποχῆς μόνο μερικὲς χαρακτηριστικὲς λεπτομέρειες ποὺ εἶναι καὶ ἐνδιαφέρουσες καί, σχετικά, ἄγνωστες.

Η ΣΥΣΚΕΨΗ

Γιὰ τὴν ἀντιπροσωπεία τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὴ μετάβασή της στὸ κτίριο τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ὅπου γίνηκε ἡ σύσκεψη, γράφει ἡ «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» στὶς 27/12:

«Ἡ σύσκεψη τοῦ πολιτικοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ποὺ κλήθηκε μὲ πρωτοβουλία τῶν κ.κ. Τσῶρτσιλ καὶ Ἥντεν, ἔγινε χθὲς στὶς 5 μ.μ. στὴν Ἀγγλικὴ Πρεσβεία. Ἀπὸ τὴν νύχτα εἶχε διαβιβασθεῖ μέσω τοῦ Σκόμπυ πρόσκληση πρὸς τὴν Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ νὰ στείλει ἀντιπροσώπους. Ἀπὸ μέρους τοῦ ΕΛΑΣ πῆραν μέρος στὴ σύσκεψη οἱ συναγωνιστὲς Γ. Σιάντος, Γραμματέας τῆς Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε., καὶ ὁ στρατηγὸς Μάντακας, μέλη τῆς Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ, καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ ΕΑΜ ὁ Γραμματέας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΕΑΜ συναγ. Παρτσαλίδης.

Οἱ τρεῖς συναγωνιστὲς μὲ αὐτοκίνητο τοῦ ΕΛΑΣ ἔφθασαν ὡς τὰ Ἐξάρχεια, ὅπου, προηγουμένου τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκεῖ τμήματος τοῦ ΕΛΑΣ, ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν πρώτων ἀγγλικῶν γραμμῶν. Ὁ ἐλασίτης ἀνθυπολοχαγός, κατὰ τὴ συμφωνία, κρατοῦσε ἄσπρο μαντήλι, ἀντίστοιχα δὲ ἄσπρο μαντήλι κρατοῦσε καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Ἄγγλος. Ὅταν ἔφθασαν μέσα στὶς ἀγγλικὲς γραμμές, ἐπεβιβάσθησαν ἀγγλικοῦ αὐτοκινήτου, ποὺ τοὺς μετέφερε στὴν Ἀγγλικὴ Πρεσβεία.

Στὸ μεταξύ, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ, θὰ εἶχε διακοπεῖ κάθε πολυβολισμὸς στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ὁ Σκόμπυ, παραβιάζοντας γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ τὴ συμφωνία αὐτή, πολυβολοῦσε τὶς συνοικίες, ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἔβαλαν τὰ τηλεβόλα τοῦ ΕΛΑΣ στὸν Πειραιᾶ, ἐναντίον τοῦ πολεμικοῦ «Αἴας» καὶ τῆς Σχολῆς Δοκίμων. Οἱ δρόμοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πέρασαν οἱ ἀντιπρόσωποί μας, δὲν ἐβάλλοντο. Ὁ συναγ. Σιάντος φοροῦσε στρατιωτικὰ μὲ τὸ σῆμα ΕΑΜ-ΕΛΑΣ καὶ ὁ στρατηγὸς Μάντακας φοροῦσε στολὴ ἐκστρατείας».

Ἡ σύσκεψη ἐπαναλήφθηκε τὴν ἑπομένη μέρα (27/12) μὲ εὐρύτερη συμμετοχὴ πολιτικῶν προσωπικοτήτων. Γράφει ἡ «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» σχετικὰ στὶς 28/12:

«Χθὲς τὸ μεσημέρι ἐπαναλήφθηκε ἡ σύσκεψη γιὰ τὸν τερματισμὸ τῆς σύγκρουσης καὶ τὴ λύση τῆς πολιτικῆς κρίσης. Πῆραν μέρος, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, οἱ κ.κ. Καφαντάρης, Σοφούλης, Σοφιανόπουλος, Πλαστήρας, Μάξιμος, Μυλωνᾶς, Δραγούμης, Κ. Τσαλδάρης, Ἀλεξανδρῆς, Στεφανόπουλος, Πέτρος Ράλλης, Σπ. Θεοτόκης, Κανελλόπουλος, Γονατᾶς καὶ Παπανδρέου. Ἀπὸ τὸ ΕΑΜ πῆραν μέρος οἱ συναγ. Σιάντος καὶ Παρτσαλίδης. Εἶχαν ὁρισθεῖ ἐπίσης οἱ συναγ. Γεωργαλᾶς καὶ Γαβριηλίδης, καθὼς καὶ ὁ συναγ. Σβῶλος, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ μετάσχουν, γιατὶ καὶ οἱ προσκλήσεις δόθηκαν ἀργὰ καὶ οἱ Ἄγγλοι δὲν ἀνελάμβαναν τὴν εὐθύνη νὰ τοὺς ἐξασφαλίσουν τὴ μετάβαση, λόγω τῶν διεξαγομένων ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐπιχειρήσεων.

Ὅταν πῆγαν οἱ συναγ. Σιάντος καὶ Παρτσαλίδης, ἀντὶ γιὰ σύσκεψη βρῆκαν παρακοινοβούλιο. Ὅταν ξανάρχισε ἡ σύσκεψη, ἀπάντησε ὁ κ. Καφαντάρης σὲ ἐπίθεση ποὺ τοῦ εἶχε γίνει γιὰ ὅσα εἶπε προχθές.

ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ: Δὲν εἶμαι συνήγορος τῆς ἀριστερᾶς. Τὰ ὅσα εἶπα γιὰ τὴν Ὀρεινὴ Ταξιαρχία, δὲν τὰ εἶπα γιὰ νὰ ὑποστηρίξω τὴν ἀριστερὰ ἀλλὰ γιὰ νὰ καταδείξω, ὅτι ἦταν λάθος νὰ ὁδηγήσει ὁ κ. Παπανδρέου στὴ σύρραξη, χάρη τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας. Ἂν ὁ κ. Παπανδρέου ἐνόμιζε ὅτι ἔπρεπε νὰ ὁδηγηθοῦμε σὲ σύρραξη, θὰ ὄφειλε νὰ διαλέξει ἄλλες ἀφορμὲς καὶ ὄχι τὸ ζήτημα τῆς διατήρησης τῶν 2000 πραιτωριανῶν, ὅταν μάλιστα εἶχε δεχτεῖ τὴ διάλυσή τους καὶ κατόπιν ὑπαναχώρησε. Ὁ κ. Παπανδρέου ἦλθε στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ δὲν ἔκρινε ἀναγκαῖο νὰ καλέσει μιὰ σύσκεψη τῶν κομμάτων καὶ νὰ ἐξηγήσει τί ἔγινε στὴν Αἴγυπτο. Μὲ ἐντολὴ τίνος ἦλθε Πρωθυπουργός, αὐτὸ δὲν μᾶς τὸ ἐξήγησε. Αὐτὸς δὲν εἶναι δημοκρατικὸς τρόπος διακυβέρνησης. Σήμερα μᾶς φέρνει τὴν παραίτησή του. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει τί θὰ κάνει. Τὸ ζήτημα δὲν λύνεται μὲ τὴν παραίτηση Παπανδρέου, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀντιβασιλεία.

ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

– ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ: Ἡ Ἀριστερὰ δήλωσε χθὲς ὅτι στὴν νέα Κυβέρνηση θὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα. Μπορεῖ ἡ Ἀριστερὰ νὰ μᾶς πεῖ, τί ἐννοεῖ νέα Κυβέρνηση καὶ μὲ ποιοὺς ὅρους θὰ καταθέσει τὰ ὅπλα;

– ΣΙΑΝΤΟΣ: Ἐμεῖς γιὰ τὰ ὅπλα, δὲν ἔχουμε νὰ σᾶς ποῦμε τίποτε, προτοῦ λυθοῦν τὰ βασικὰ ζητήματα. Τὰ ὅπλα εἶναι δική μας καὶ τῶν Ἄγγλων ὑπόθεση. Τὸ ζήτημα εἶναι: Ὁ πολιτικὸς κόσμος».

Στὴ συνέχεια τῆς σύσκεψης, καὶ μετὰ ἀπὸ ψηφοφορία, ἀποφασίστηκε νὰ ὁριστεῖ ἀντιβασιλέας – ὁ Παπανδρέου ψήφισε κατὰ – καὶ ὁ Σιάντος ἐξέθεσε τότε τοὺς ὅρους μὲ τοὺς ὁποίους ἡ ἀριστερὰ δέχεται νὰ παραδώσει τὰ ὅπλα. Γράφει ὁ «Ριζοσπάστης» (28/12):

«ΣΙΑΝΤΟΣ: Ἡ κυβέρνηση ποὺ θὰ σχηματισθεῖ, πρέπει νὰ εἶναι κυβέρνηση πραγματικῆς ἐθνικῆς ἑνότητας. Τὸ πρόγραμμά της πρέπει νὰ εἶναι: 1) Τιμωρία τῶν δοσιλόγων. Ἀπαίτηση τοῦ λαοῦ εἶναι νὰ δώσει λόγο ὅποιος βαρύνεται γιὰ προδοτικὲς πράξεις. 2) Ἐκκαθάριση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ὅπως εἶναι σήμερα συγκροτημένος ὁ κρατικὸς μηχανισμός, μὲ ὑπεύθυνους λειτουργοὺς στυλοβάτες τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ δοσιλόγους, δὲν μπορεῖ νὰ γίνει διοίκηση κράτους ἐλεύθερου καὶ δημοκρατικοῦ. 3) Διάλυση τῆς Χωροφυλακῆς. Μὲ τὸ Σῶμα αὐτὸ ὁ Μανιαδάκης καὶ οἱ κατακτητὲς ὀργίασαν σὲ βάρος τοῦ λαοῦ. Ὅσα στοιχεῖα τῆς Χωροφυλακῆς εἶναι ὑγιᾶ, νὰ παραμείνουν ἀφοῦ κριθοῦν ἀπὸ συμβούλιο.

Ἡ Ἀστυνομία Πόλεων, ἀφοῦ περάσουν ἀπὸ Συμβούλια τὰ στελέχη της, νὰ παραμείνει γιὰ τὴν τάξη στὴν Ἀθήνα. Στὴν ὕπαιθρο, θὰ ἀναλάβει ἡ Ἐθνοφυλακή. 4) Δημιουργία Ἐθνικοῦ στρατοῦ, μὲ τὴν ἀποστράτευση ὅλων τῶν ἐθελοντικῶν σχηματισμῶν. Νὰ κληθοῦν 2 ἕως 3 ἡλικίες. Τὰ στελέχη τοῦ Στρατοῦ νὰ περάσουν ἀπὸ Συμβούλια. Ἔτσι θὰ φθάσουμε στὸν τερματισμὸ τῆς κρίσης.

Ὡς πρὸς τὴ σύνθεση τῆς Κυβέρνησης, ζητοῦμε: Πρωθυπουργός, πρόσωπο κοινῆς ἐμπιστοσύνης. Ποσοστὸ συμμετοχῆς μας 40-50%.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ

ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΛΑΣ

1) Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ Λαό.
2) Πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Νεολαία.
3) Πρὸς τὶς Ἑλληνίδες.
4) Πρὸς τοὺς Ἀξιωματικούς, Καπετανέους καὶ Μαχητὲς τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῆς Ἐθνικῆς Πολιτοφυλακῆς.

Ὁ καινούργιος χρόνος βρίσκει τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ βουτηγμένες στὸ αἷμα καὶ στὴ φωτιά.

Ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ὁ μαρτυρικὸς καὶ ἀδάμαστος, δὲ πρόφθασε νὰ χαρῆ τὴ λευτεριὰ ποὺ κατέκτησε μὲ δουλώσουν τὸ λαό, στράφηκαν στοὺς ξένους, ἐκείνους μὲ τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς συμπολέμησε. Συκοφάντησαν στὰ μάτια τους παληοὺς συμπολεμιστές τους τοὺς παραπλάνησαν τοὺς ἔμπλεξαν στὰ ἔμπειρα

Τὰ ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης καὶ τὰ ὑφυπουργεῖα Στρατιωτικῶν καὶ Ἐξωτερικῶν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐξηγεῖ μὲ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα, γιατί πρέπει νὰ δοθοῦν στὴν Ἀριστερὰ τὰ πιὸ πάνω ὑπουργεῖα.

Τελικὰ ὁ σ. Σιάντος πρότεινε νὰ γίνουν τὸ δημοψήφισμα τὴν πρώτη Κυριακὴ τοῦ Φεβρουαρίου καὶ οἱ ἐκλογὲς τὸν Ἀπρίλη».

Στὶς προτάσεις αὐτὲς ὁ Δαμασκηνὸς δὲν ἀπάντησε κι ἔτσι ἡ σύσκεψη δὲν ἐπανελήφθη.

Μετὰ τὴ Βάρκιζα κατηγορήθηκε ἡ Ἀριστερὰ ὅτι οἱ ὅροι ποὺ ὑπέβαλε στὴ σύσκεψη ἦτανε ὑπερβολικοὶ κι ὅτι ἦτανε λάθος ἡ ἀπαίτηση γιὰ τόσο μεγάλη συμμετοχὴ στὴν Κυβέρνηση. Εἴπαμε στὴν α΄ η τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ, ὅτι δὲν θὰ ἐμπλακοῦμε στὸ παιγνίδι της «λαθολογίας», ἀλλὰ ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθοῦν δυὸ πράγματα:

1. Οἱ ὅροι τοῦ Σιάντου ἦτανε μιὰ πρώτη διαπραγματευτικὴ βάση καὶ ἡ ἀριστερὰ ἀσφαλῶς θὰ ὑποχωροῦσε ἂν γίνονταν οἱ ὅροι αὐτοὶ κατ᾽ ἀρχὴν δεκτοί.

2. Ὅπως βγαίνει ἀπὸ τὰ ντοκουμέντα ποὺ ἤρθανε τώρα στὸ φῶς, οἱ Ἄγγλοι ἦταν ἀπ᾽ τὰ πρὶν ἀποφασισμένοι νὰ ἀπορρίψουν ὁποιονδήποτε ὅρο τοῦ ΕΑΜ, καὶ μόνος σκοπός τους ἦταν ἡ συντριβὴ τῆς ἀριστερᾶς.

Ἐξ ἄλλου, ὅπως θὰ δοῦμε ἀμέσως παρακάτω, ἡ Μάχη τῆς Ἀθήνας ἔχει κιόλας χαθεῖ γιὰ τὸν ΕΛΑΣ, καὶ οἱ συνοικίες, ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, πέφτουν στὰ χέρια τῶν Ἄγγλων.

Στὶς 29/12 γράφει ὁ «Ριζοσπάστης»:

«Ἀπὸ ἑφτὰ μέρες κάναν συγκεντρωτικὴ ἐπίθεση στοῦ Ψυρρῆ. Ἡ ἄγρια ἄμυνα τῶν μαχητῶν τῆς συνοικίας, τοὺς ὑποχρέωσε νὰ ρίχνουν στὴ μάχη νέες δυνάμεις. Καὶ ἀπὸ προχθὲς ἡ ἐπίθεσή τους γινόταν μὲ 1000 ἄνδρες. Τριάντα τάνκς κτυποῦσαν ἀδιάκοπα τὴ συνοικία ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές. Φοβερή, ἄνιση μάχη συνεχίζονταν ὅλη νύκτα. Σήμερα πρωῒ οἱ κυκλωμένοι ἀπὸ τὰ τάνκς μαχητές μας εἶχαν ἐξαντλήσει καὶ τὴν τελευταία σφαίρα. Ὁ λαὸς ὑπερασπίστηκε τὴ συνοικία του στὸ πλευρὸ τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ ἐχθρὸς δὲν συγκινήθηκε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀντιπάλου του. Ἐκδικήθηκε βάρβαρα τοὺς ἥρωες ποὺ ἔπεσαν στὰ χέρια του. Οἱ Ἄγγλοι ἐκτέλεσαν ἐπὶ τόπου μιὰ ὁμάδα ἐλασίτες μὲ λογχισμούς...

Οἱ Ἄγγλοι διέκοψαν χθὲς τὶς ἐπιχειρήσεις τους στὸν Πειραιᾶ, ὕστερα ἀπὸ τὴ φθορὰ ποὺ εἶχαν στὸν πολυήμερο σκληρὸ ἀγώνα ποὺ ἔδωσαν τὰ τμήματά μας. Μονάχα οἱ χίτες προσπάθησαν νὰ ἐπιτεθοῦν στὸ Νέο Φάληρο, ἀλλὰ τράπηκαν σὲ ἄτακτη φυγὴ μὲ τὰ πρῶτα πυρὰ τοῦ ΕΛΑΣ.

Οἱ τρομοκρατικὲς ἐπιθέσεις μὲ πολυβολισμοὺς καὶ βομβαρδισμοὺς προκάλεσαν καὶ χθὲς πολλὰ θύματα. Μονάχα στοῦ Γκύζη σκοτώθηκαν καὶ τραυματίσθηκαν 40».

Ἡ «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» γράφει τὶς ἑπόμενες μέρες:

«Τὴ νύχτα τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν Παρασκευὴ ἔγιναν πολὺ σκληρὲς μάχες σὲ ὅλη τὴν Ἀθήνα. Ἰδιαίτερα σκληρὴ ἦταν ἡ μάχη στὸ Μεταξουργεῖο, ὅπου οἱ Ἄγγλοι ἐπετέθηκαν μὲ πολλὰ τάνκς καὶ μεγάλο ἀριθμὸ πεζῶν. Τὰ ἀγγλικὰ τάνκς χτύπησαν ἀδιάκριτα τὰ σπίτια, τὰ δὲ μικρότερα τὰ κατεδάφισαν. Ὕστερα ἀπὸ μεγάλη προσπάθεια, ἕνα τάνκς κατάφερε νὰ φθάσει στὴν πλατεῖα ἀλλὰ κατεστράφη. Ἄλλα δύο ἀκόμα ὑπέστησαν σοβαρὲς βλάβες. Ὁ ΕΛΑΣ ἐνήργησε ἀντεπίθεση καὶ ἀπώθησε τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ ὅλη τὴ συνοικία.

Κοντὰ στὸ τέρμα Ἱπποκράτους ἔγινε σκληρὴ μάχη τὴ νύχτα, ὅπου οἱ Ἄγγλοι ἐγκατέστησαν 2 τάνκς καὶ χτυποῦσαν τὴ συνοικία τοῦ Γκύζη. Ὅλη τὴ νύχτα τὸ πυροβολικὸ τοῦ ΕΛΑΣ ἔβαλε ἐναντίον ἐχθρικῶν στόχων, ἐνῶ τὸ ἀγγλικὸ πυροβολικὸ καὶ οἱ ὅλμοι χτυποῦσαν ἀδιάκριτα διάφορες λαϊκὲς συνοικίες. Ὑπάρχουν πολλὰ θύματα στὸν ἄμαχο πληθυσμό.

Σφοδρὸς ἦταν ὁ ἀγώνας πάνω ἀπὸ τὰ Ἐξάρχεια, στὴν ὁδὸ Ναυαρίνου. Στὰ Κάτω Πατήσια 9 ἀεροπλάνα ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα βομβάρδισαν καὶ πολυβόλησαν ὁλόκληρη τὴ συνοικία. Κατόπιν τὸ πυροβολικὸ τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ τῆς Ἀκρόπολης ἔβαλε ὁμοβροντίες κατὰ τῆς ἴδιας περιοχῆς. Ὑπάρχουν πολλὰ θύματα σὲ νεκροὺς καὶ τραυματίες...

Στοῦ Ψυρρῆ, ὅπως τηλεγραφεῖ Ἄγγλος ἀνταποκριτής, ὁ ΕΛΑΣ κατέχει ἕνα οἰκοδομικὸ τετράγωνο, στὴν κεντρικὴ πλατεῖα. Γιὰ πρώτη φορὰ χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ ἕνα θωρακισμένο αὐτοκίνητο».

(30/12)

«Ἀπὸ προχθὲς οἱ δυνάμεις του ΕΛΑΣ διεξάγουν στὴν Ἀθήνα τόν πιὸ λυσσώδη ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Ἰδιαίτερα σκληρὲς εἶναι οἱ μάχες ποὺ διεξάγονται στὶς ἀνατολικὲς συνοικίες γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς ἡρωϊκῆς Καισαριανῆς καὶ τῶν ἄλλων συνοικιῶν τοῦ τομέα αὐτοῦ τῆς Ἀθήνας. Οἱ ἐλασίτες ἀμύνονται καὶ ἀντεπιτίθενται μὲ ἄφθαστο ἡρωϊσμό. Ὁ ἐχθρὸς ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Καισαριανῆς μὲ

Ἀρχίζει ἡ πτωματολογία. Ἕνας νεαρὸς ἐπιστήμονας σὲ μιὰ «ἐλπιδοφόρα» καριέρα. Ὁ ἰατροδικαστὴς Καψάσκης ξεναγεῖ ἀλλοδαποὺς καλοθελητὲς σὲ «πηγάδα».

ὅλα τὰ μέσα: δεκάδες τάνκς μὲ συνδυασμένη δράση ἀεροπλάνων, πυροβολικοῦ καὶ ἑκατοντάδων ὅλμων, ποὺ χτυποῦσαν χθὲς ὅλη τὴν ἡμέρα τὴν Καισαριανή. Ἡ μάχη συνεχίζεται. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε πολλὲς ἀπώλειες. Τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦ Σκόμπυ ἀναφέρει σχετικὰ ὅτι οἱ δυνάμεις του «ξεκαθάρισαν μέρος τῆς περιοχῆς Κυνοσάργους». Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας ὁ ΕΛΑΣ εἶχε ἐπιθετικὲς ἐπιτυχίες. Στὰ Ἐξάρχεια κατέλαβε τὴν Κλινικὴ Σμπαρούνη καὶ ἐξόντωσε, σὲ ἄλλη ἐπίθεση, ἀγγλικὴ περίπολο. Σὲ ὁρμητικὴ ἐπίθεση κατὰ τῶν ὀχυρωμένων στὴν «Ἀλάμπρα» Ἄγγλων, ἀνετίναξε τὸ οἴκημα αὐτό...

Μὲ τὰ ἀεροπλάνα καὶ τὰ πυροβόλα του ὁ ἐχθρὸς βομβάρδισε χθὲς τὴ συνοικία Κολωνοῦ».

(31/12)

«Ἡ γιγαντιαία ἐξόρμηση τοῦ ἐχθροῦ γιὰ τὶς ἀνατολικὲς συνοικίες τῆς Ἀθήνας εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἐκκένωση προχθὲς τὸ βράδυ τῆς ἡρωϊκῆς Καισαριανῆς. Τὸ Κάστρο τῆς λευτεριᾶς ἐπὶ εἴκοσι ἑπτὰ ὁλόκληρες μέρες ἀμύνθηκε ἐναντίον τῶν ἀγγλικῶν ἐπιθέσεων. Πατήθηκε ἀπὸ τοὺς νέους ἐπιδρομεῖς, ἀφοῦ ἔγινε κάτι περισσότερο ἀπὸ Μεσολόγγι, σύμβολο στοὺς ἀγῶνες, ἕνας σωρὸς ἀπὸ ἐρείπια καὶ στάκτες. Μπροστὰ στὸ ἄφθαστο ἔπος, ποὺ ἔγραψαν οἱ λαϊκοὶ ὑπερασπιστές της καὶ τὰ τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ, ἡ ὑπόλοιπη ἀδούλωτη Ἀθήνα προστάζει: Πολίτες στὰ ὀδοφράγματα! Ἀπὸ δῶ οἱ βάρβαροι δὲν πρέπει νὰ περάσουν!

Οἱ τελευταῖες μάχες γιὰ τὸ ἀνατολικὸ συγκρότημα τῆς Ἀθήνας ἄρχισαν τὴν Τετάρτη τὸ πρωῒ. Στὶς 3 τὸ πρωῒ τῆς Παρασκευῆς ἄρχισε γενικὴ ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ. Ἐνενῆντα βαρειὰ ἅρματα μάχης, βαρειὰ πυροβόλα, ἑκατοντάδες ὅλμοι καὶ συνδυασμένη δράση τῆς ἀεροπορίας, ποὺ βομβάρδιζε καὶ πολυβολοῦσε, δημιούργησαν φρικτὴ κόλαση πυρός. Στὶς 3 τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, τὸ Σύνταγμα τοῦ ΕΛΑΣ Καισαριανῆς ἐνεργεῖ ἀντεπίθεση, ἀνακαταλαμβάνει τὴν περιοχὴ ἀπὸ Φορμίωνος μέχρι Σκοπευτήριο. Ἡ μάχη διακόπηκε στὶς 6 μ.μ. Ὁ Βύρωνας, ἡ Γούβα, τὸ Κατσιπόδι, ὁ Κοπανᾶς, καὶ ἡ Ν. Ἑλβετία-Ὑμηττός, βομβαρδίζονταν δυὸ ὁλόκληρα εἰκοσιτετράωρα. Ὁμάδες θανάτου ὑπερασπίζονταν τὸν Βύρωνα καὶ ἐν μέρει τὴν Καισαριανὴ καὶ χθὲς τὸ βράδυ, οἱ δὲ Ἄγγλοι δὲν τολμοῦσαν νὰ μποῦν μέσα. Τὰ περισσότερα σπίτια τοῦ Μὲτς τὰ γκρέμισαν οἱ Ἄγγλοι. Οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἀπαγκιστρώθηκαν ἀνέπαφες σὲ νέες θέσεις συναποκομίζοντας καὶ ὅλο τὸ πολεμικὸ ὑλικό...

Τοπικὴ προώθηση ἔγινε στὴν πλατεῖα Κάνιγγος. Ὁ ἐχθρὸς κανονιοβόλησε καὶ πολυβόλησε τὸ Περιστέρι.

Στὶς 30 τοῦ μηνὸς στὸν Πειραιᾶ ὁ ἐχθρὸς ἔκανε ἀπὸ τὸ πρωῒ στὶς 8 ἐπίθεση σ᾽ ὅλο τὸ μέτωπο, ἀφοῦ τὴν παρασκεύασε μὲ τὰ πυρὰ ὁμάδων ὅλμων καὶ πυροβολικοῦ. Ἀπὸ τὸν ὅρμο τοῦ Ἅη-Γιώργη καὶ τὴν Εὐγένια ξαπολύθηκε μεγάλη ἐπίθεση μὲ 25 τάνκς καὶ πεζικό. Ἡ περιοχὴ Ταμπούρια καὶ Εὐγένια ἦταν κόλαση πυρός. Οἱ ἐλασίτες ἀμύνθηκαν μὲ ἀποφασιστικότητα καὶ ἡρωϊσμό.»

(1-1-45)

Η ΟΜΗΡΕΙΑ

Στὶς 30/12 μιὰ ἀνακοίνωση τοῦ Σκόμπυ ἀναφέρει:

«Ἁρμοδίως ἀνακοινοῦται ὅτι ἡ μέχρι σήμερον εὑρισκόμενοι εἰς χεῖρας τῶν Βρεττανῶν αἰχμάλωτοι τοῦ ΕΛΑΣ ἀνέρχονται εἰς 7.500» («ΕΛΛΑΣ» 30/12).

Μὲ τὸ λιγόλογο αὐτὸ κείμενο γίνεται γνωστὴ μιὰ ἀπ᾽ τὶς πιὸ δυσάρεστες συνέπειες τῆς Μάχης τῆς Ἀθήνας, ἡ ὁμηρεία.

Σ᾽ ἀπάντηση τοῦ Σκόμπυ, ἡ ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ ἐκδίδει τὴν παρακάτω ἀνακοίνωση («Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» 31/12):

«Μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ λαοῦ ἄρχισεν ἀπὸ τὰ ὑπεύθυνα καὶ ἀνεύθυνα ὄργανά της διωγμὸς ἄνευ προηγουμένου. Συλλήψεις ἀμάχων πολιτῶν, γυναικοπαίδων, γερόντων καὶ ἀσθενῶν ἔγιναν κατὰ χιλιάδες. Παραβιάσεις οἰκογενειακῶν ἀσύλων, ἀπαγωγές, λεηλασίες καὶ ὁμαδικὲς ἐκτοπίσεις μπῆκαν σὲ ἐνέργεια. Τὰ ἀστυνομικὰ μπουντρούμια καὶ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως τοῦ κ. Παπανδρέου ὑπερβαίνουν σὲ φρίκη τοὺς χιτλερικοὺς τόπους κολάσεως. Ἡ πεῖνα, ἡ γύμνια, ἡ ἀρρώστεια καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ τῶν κρατουμένων εἶναι τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ κ. Παπανδρέου καὶ οἱ ὑποστηρικταί του προσπαθοῦν νὰ καταβάλουν τὸν ἀδάμαστο λαὸ τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιᾶ. Ἀκόμη καὶ φόνοι ὁμαδικοὶ καὶ ἀτομικοὶ ἀποτολμήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς «ἐλευθερίας», τῆς «νομιμ[illegible]τος» τῆς «τάξης» καὶ τῆς «ἡσυχίας». Οὔτε ὁ ἄμαχος πληθυσμός, οὔτε οἱ αἰχμάλωτοι στρατιῶτες καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ ΕΛΑΣ οὔτε οἱ τραυματίες καὶ οἱ ἄρρωστοι βρῆκαν ἔλεος καὶ σεβασμὸ ἀπὸ τοὺς ντόπιους καὶ ξένους μαθητὲς τοῦ Χίμλερ καὶ τοῦ Σίμαναν. Μπροστὰ σὲ τέτοια κατάσταση, οἱ δυνάμεις λαϊκῆς ἀντίστασης βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη νὰ πάρουν, ἄθελά τους, τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα ἀμύνης καὶ αὐτοπροστασίας.

Ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ συναισθάνεται ἐν τούτοις ὅτι ἡ κατάστασις αὐτή, διὰ τὴν ὁποίαν ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην φέρει ὁ κ. Παπανδρέου καὶ οἱ ὑποστηρικταί του, ταλαιπωρεῖ τὸν λαὸ ὅλων τῶν μερίδων. Γι' αὐτὸ καὶ προτείνει νὰ σταματήσουν τὰ μέτρα αὐτά. Ἂν ἡ ἀντίδρασις παύσει τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς συλλήψεις, εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ σταματήσουμε καὶ μεῖς κάθε νέα σύλληψη. Εἴμαστε μάλιστα ἕτοιμοι νὰ διατάξουμε τὴν ἀπόλυση ὅλων τῶν μὴ βαρυνομένων μὲ ἔκνομες πράξεις κρατουμένων πολιτῶν, ἂν ἐφαρμόσει τὸ ἴδιο –τίμια ὅμως καὶ πραγματικὰ– καὶ ἡ ἀντίδραση. Ἤδη, δίνοντας πρῶτοι τὸ παράδειγμα, διατάξαμε τὴν ἀπόλυση ὅλων τῶν κρατουμένων γυναικῶν ποὺ δὲν βαρύνονται ἀτομικὰ μὲ ἔκνομες πράξεις καὶ πήραμε τὰ μέτρα περιθάλψεως καὶ ἀνακουφίσεως τῶν γερόντων καὶ ἀσθενῶν.

Ἂν ὅμως ὅλα αὐτὰ ποὺ προτείνουμε καὶ κάνουμε δὲν εὕρουν ἀπήχηση, τότε προειδοποιοῦμε τὴν ἀντίδραση ὅτι, παρ' ὅλη τὴν ἀπέχθειά μας, εἴμαστε ἀναγκασμένοι, προστατεύοντας τὸ λαό, νὰ ἐφαρμόσουμε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα τὰ ἴδια ἀκριβῶς μέτρα ποὺ ἐφαρμόζει αὐτὴ κατὰ τῶν πολιτῶν ποὺ ἔχει συλλάβει. Ἰδιαίτερα προειδοποιοῦμε ὅτι οἱ φόνοι καὶ οἱ ἐξαφανίσεις ὀπαδῶν μας κρατουμένων, εἴτε ἀπὸ ὑπεύθυνα εἴτε ἀπὸ ἀνεύθυνα ὄργανα τῆς ἀντιδράσεως, δὲν πρόκειται νὰ γίνουν ἀνεκτὰ καὶ νὰ μείνουν ἀναπάντητα ἀπὸ μέρους μας. Τὴν εὐθύνη ἑπομένως γιὰ τὴν ἐξακολούθηση καὶ τὴν ἐπιδείνωση τῆς καταστάσεως αὐτῆς θὰ τὴν φέρουν ἀκεραίαν οἱ ἀντίπαλοί μας.

Ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ
Στρατηγὸς Ε. ΜΑΝΤΑΚΑΣ
Στρατ. Μ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ
Γ. ΣΙΑΝΤΟΣ»

Παρόμοια ἀνακοίνωση ἐκδίδει καὶ τὸ Α΄ Σ. Σ. (Ριζ. 3/1).

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Ἤδη ὅμως ἡ Μάχη τῆς Ἀθήνας τελειώνει. Κι ἐνῶ στὶς 3/1/45 ὁ Πλαστήρας σχηματίζει τὴν πρώτη του κυβέρνηση, ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 969 ἀπόρρητη διαταγὴ πρὸς τὸ Α΄ Σ.Σ. ὁρίζει ἀρχικὰ τὴ νύχτα τῆς 5ης πρὸς τὴν 6η Ἰανουαρίου γιὰ τὴν ἐκκένωση τῆς Ἀθήνας. Μπροστὰ ὅμως στὴν ἐπιδεινούμενη, ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα πιά, κατάσταση, μὲ νέα διαταγὴ (ἀρ. ΑΠ 982), ἐντέλλεται ἡ ἐκκένωση νὰ πραγματοποιηθεῖ τὴ νύχτα τῆς 4 πρὸς 5 Ἰανουαρίου, ὅπως καὶ πραγματικὰ ἔγινε.

Γιὰ τὴν τελευταία αὐτὴ φάση τῆς Μάχης τῆς Ἀθήνας δανειζόμαστε τὴ σχετικὴ περικοπὴ ἀπ' τὸ Ἡμερολόγιο τοῦ Α΄ Σ. Σ. ὅπως τὸ δημοσίευσε ὁ Φ. Γρηγοριάδης στὴν Ἱστορία του:

«5 Ἰανουαρίου

Ἡ ἐπιχείρηση τῆς σύμπτυξης τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα παρὰ τὴν δυσχέρειά της ἐπέτυχε χωρὶς νὰ γίνη ἀντιληπτὴ στὸν ἐχθρό. Στὶς 3 τὸ πρωῒ τῆς 5 τοῦ Γενάρη τὰ τμήματα ἄρχισαν τὴν σύμπτυξή τους ἀφοῦ ἄφησαν στὴν πρώτη γραμμή, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ καὶ τὶς ὁδηγίες τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ἐλαφρὰ ἐκλεκτὰ τμήματα γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴ φυσιογραφία τῆς συνέχισης τῆς μάχης ποὺ θὰ κάλυπτε τὴ σύμπτυξη. Οἱ διοικήσεις τῶν Μονάδων παρακολούθησαν τὴν ἀπαγκίστρωση τῶν τμημάτων τους ἀπὸ κοντά. Τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ Σώματος, ὅταν βεβαιώθηκε πὼς ἡ σύμπτυξη ἀπὸ τὴν πόλη ἐπέτυχε πλήρως, ἐγκατέλειψε τὸ Σταθμὸ Διοίκησής του στὴ Ν. Φιλαδέλφεια τὴν 4 ὥρα καὶ 15΄ τῆς 5.1.45.

Παρὰ τὴ συγκέντρωση τμημάτων καὶ μεταγωγικῶν ὅπως καὶ πολλῶν κατοίκων τῆς Ἀθήνας ποὺ ἀκολούθησαν τὸν ΕΛΑΣ, κατορθώθηκε τὸ πρωῒ τῆς 5ης τοῦ Γενάρη νὰ κατέχουν τὴ γραμμὴ Μετόχι Ἁγ. Γιώργη - Βαρυμπόπη - Λιόπεσι - Τατόι, μὲ προφυλακὲς τὶς γραμμές: Παναγία –ὕψ. 290– Ἀδομές. Τὸ 54 Σύνταγμα ἐκάλυψε τὴν λήψη τῆς διάταξης ὕστερα ἀπὸ ἀγώνα ἀμύνης μέχρις ἐσχάτων στὴ γραμμὴ Ν. παρυφὴ Μενιδίου - Κουκουβάουνες. Τὸ πυροβολικὸ τάκτηκε γιὰ νὰ ὑπερασπίζη τὴ γραμμὴ ἀμύνης στὴ Δ. κορυφὴ Μενιδίου. Ὁ Πειραιᾶς ποὺ εἶχε ἀποκοπῆ ἀπὸ κάθε σύνδεσμο καὶ μὲ τὸ Σ. Στρατοῦ καὶ μὲ τὴν ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ ἀναγκάστηκε ὕστερα ἀπὸ ἰσχυρὴ ἐχθρικὴ πίεση νὰ πάρη τὴν ἀπόφαση τῆς σύμπτυξης πρὸς Μάνδρα.

Ἡ ΙΙη Μεραρχία συνεπτύχθη στὴ γραμμὴ τῆς Κηφισιᾶς.

Ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀντελήφθη τὴν σύμπτυξη τοῦ ΕΛΑΣ. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς [illegible]μείναντες κατοίκους τῆς πόλης ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἔφυγε τὴν νύχτα, δὲν τόλμησε νὰ μπῆ στὶς συνοικίες. Λίγα τάνκς ἀναγνώρισης προχώρησαν διστακτικὰ πρὸς τὸ Μενίδι τὶς ἀπογευματινὲς ὧρες ἀλλὰ γύρισαν πίσω.

Τὰ στρατεύματα τῆς Ἀθήνας καὶ οἱ Μονάδες τῆς ὑπαίθρου ποὺ ἔλαβαν ἐνεργὸ μέρος στὴν Ἄμυνα τῆς Ἀθήνας ἐπὶ 34 ἡμέρες συνεχῶς, χωρὶς καμμιὰ ξεκούραση ἢ διακοπή, σὲ ἐπαφὴ μὲ ἐχθρὸ ποὺ διέθετε ὅλα τὰ συγχρονισμένα μέσα, ἀνέλαβαν τὴν νέαν γραμμὴ ποὺ διατάχθηκαν μὲ ἀπαράμιλλη πειθαρχία καὶ παραδειγματικὴ ψυχραιμία. Βέβαιοι ὅτι ἐκτέλεσαν τὸ καθῆκον τους στὸ Λαὸ γιὰ τὶς ἐλευθερίες τοῦ ὁποίου ὥρθωσαν καὶ στὸν νέο κατακτητή, τὸν Ἐγγλέζο, ὕστερα ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ στὴν Ἀλβανία, καὶ τὸ Γερμανὸ στὴ Μακεδονία καὶ στὴν κατοχή, τὸ ἀνάστημά τους, παρὰ τὴν κόπωσή τους, ἦταν ἕτοιμοι νὰ συνεχίσουν κάθε ἀγώνα μὲ ὅποιες δήποτε θυσίες γιὰ τὴ λευτεριά.

Ἡ Διοίκηση τοῦ Α΄ Σ. Στρατοῦ ἐν γνώσει τῆς καρτερίας τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ΕΛΑΣ ἀλλὰ καὶ γνώστης τῆς ὑπερβολικῆς κοπώσεώς τους, ἐπρότεινε στὴν Κ.Ε. νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπ' ἄλλα τμήματα τῆς ὑπαίθρου καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν γιὰ ἀνάπαυση, ἀνασυγκρότηση καὶ περίθαλψη.

Πρὶν κλείσουμε ὅμως τὸ χρονικὸ ἐτοῦτο, καὶ πάντα ἀπ' τὸν τύπο τῆς ἐποχῆς, ἀντιγράφουμε τὴν παρακάτω βαρυσήμαντη καὶ ἀποκαλυπτικὴ εἴδηση, ὅπως ἀκριβῶς δημοσιεύτηκε τότε.

Ἂς σημειωθεῖ ὅτι ὁ διορισμὸς τοῦ πρεσβευτῆ εἶχε ἀνακοινωθεῖ στὴν οὐσιαστικὰ ἀνύπαρκτη κυβέρνηση – στὶς 30/12 κιόλας. (Βλ. Γ. Παπανδρέου, «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος», 3η ἔκδοση, Ἀθήνα 1948, σελ. 300):

ΔΙΟΡΙΣΤΗΚΕ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ Σκόμπυ μετέδωσε ὅτι, ὅπως ἀνακοινώθηκε, ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση διόρισε πρεσβευτὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης στὴν Ἀθήνα τὸν Μιχαὴλ Σέργκιεφ.

ΕΡΧΕΤΑΙ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΙΣ

ΛΟΝΔΙΝΟ 3.— Ἀνακοινώθηκε ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση διόρισε τὸν Μιχαὴλ Σέργκιεφ πρεσβευτὴ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Σέργκιεφ ὑπηρετοῦσε στὴ Σοβιετικὴ Πρεσβεία τῆς Ἀθήνας πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο.

ΔΙΩΡΙΣΘΗ Ο ΝΕΟΣ ΡΩΣΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Πληροφορούμεθ[illegible]
ταγματάρχου κ. [illegible]
τὴν ἑλληνικὴν κυβ[illegible]
τοῦ τηλεγράφημα[illegible]
τῶν ἐξωτερικῶν [illegible]
[illegible]ος, ἀνακοιν[illegible]
[illegible]ροτείνει τὸ[illegible]
[illegible]έγιεφ ὡς πρε[illegible]
[illegible]ς ἐν Ἀθήνα[illegible]
[illegible]κ. Μιχαὴλ Σε[illegible]
[illegible]διπλωματικοῦ[illegible]
[illegible]διατέλεσε κ[illegible]
[illegible]ἐπιτετραμμέν[illegible]
[illegible]λλάδι.

συγκατάθεσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήδιὰ τὸν διορισμὸν τοῦ κ. Σεργκέγιεφ ὡς πληροφορούμεθα βεβαία.

Ο ΝΕΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παρέσχε τὴν συγκατάθεσίν της διὰ τὸν διορισμὸν ὡς πρεσβευτοῦ ἐν Ἀθήναις, τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως τοῦ κ. Μιχαὴλ Σεργκέγιεφ.

Ὁ κ. Σεργκέγιεφ εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς διπλωματικοὺς κύκλους τῶν Ἀθηνῶν, δεδομένου ὅτι διετέλεσεν ἐπιτετραμμένος τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ ἔτη 1938 – 1940.

Ο Κ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΕΡΓΚΕΓΕΦ
Νέος Ρῶσσος Πρέσβυς εἰς Ἀθήνας

Μετ' εὐχαριστήσεως ἀλλὰ καὶ [illegible]θὰ πληροφορηθεῖ [illegible]τοινὴ γνώμη τὴν [illegible]ἣν ἡ Ἑλληνικὴ [illegible]ἰς σχετικὴν αἴτη[illegible]τικῆς Κυβερνήσεως [illegible]καταθεσίν της διὰ [illegible]εἰς Ἀθήνας Ρώσ[illegible]Πληροφορούμεθα [illegible]ὗτος διωρίσθη ὑπὸ [illegible]εώς του καὶ ἀνα[illegible]αὐτὰς ν' ἀφιχθεῖ [illegible]. Μιχ. Σεργκέγεφ.

ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

όπως και άν αντιμετωπίζετε τήν μόδα:

στρατιωτικά ή πολιτικά...

(στό Athénée προσφέρονται λύσεις ποιότητος)

1. Στρατιωτικό Τζάκετ βαμβακερό Ἑλληνικό δρχ. 885
2. Πανταλόνι πολυέστερ καί μαλλί Ἰταλίας δρχ. 695
3. Μοντγκόμερυ μάλλινο Ἀγγλίας ἀπό 2.795 - 3.495 δρχ.
4. Πανταλόνι κοτλέ βαμβακερό Ἀμερικῆς δρχ. 665
5. Ναυτικός Ἐπενδύτης μάλλινο Ἑλληνικό δρχ. 1.625
6. Πανταλόνι Μπλοῦ τζήν βαμβακερό Ἀμερικῆς δρχ. 295

ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ - ΣΤΑΔΙΟΥ 35

Athénée

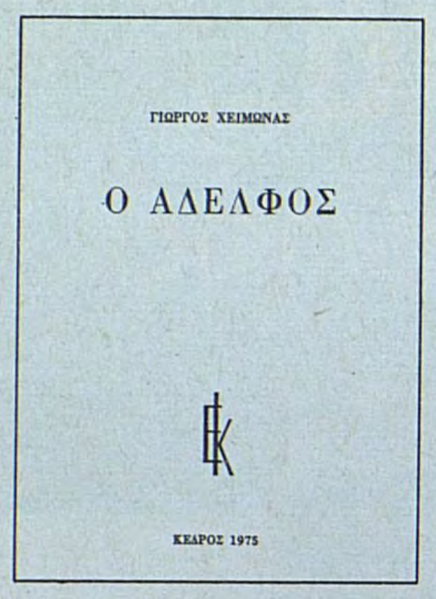
...είναι θέμα γούστου!

IKON ADVERTISING

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ – ΔΩΡΑ

Τὸ «ΑΝΤΙ» παρουσιάζει μιὰ ἐπιλογὴ ἀπὸ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

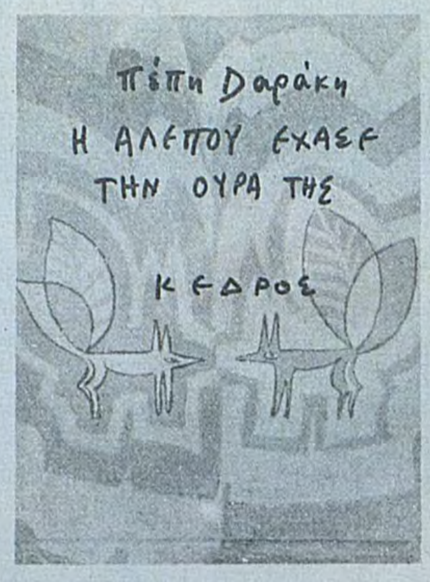
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ τοῦ Γιώργου Χειμῶνα
Ἐκδόσεις Κέδρος. Δρχ.: 50

Τὸ νέο θεατρικὸ ἔργο τῆς Μαργαρίτας Λυμπεράκη. Δρχ. 80, ἐκδόσεις Κέδρος.

Στ. Λέμ: ΣΟΛΑΡΙΣ
Μυθιστόρημα ἐπιστημονικῆς φαντασίας. Δρχ. 170
Ἐκδ. «Καστανιώτη»

Μυθιστόρημα τῆς Πέπης Δαράκη
Ἐκδόσεις Κέδρος

Ἀφηγήματα ἀγωνιστῶν.
Παρουσίαση-Ἐπιμέλεια
ΕΛΛΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.
Τόμοι 3 – ἐκδόσεις Κέδρος –
Σελίδες: Α: 216, Β: 200, Γ: 120.
Δρχ.: Α: 140, Β: 140, Γ: 90

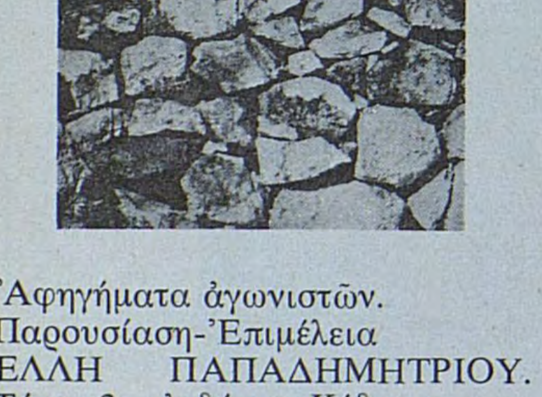

«ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΩΔΕΣ»: μιὰ νέα στιγμὴ στὴν ποίηση τοῦ Μιχ. Κατσαροῦ. Δρχ. 70
Ἐκδ. «ΑΝΤΙ»

Ἡ συλλογὴ τῶν «ΑΠΑΝΤΩΝ» τοῦ μεγάλου διηγηματογράφου μας Α. Καρκαβίτσα σὲ 4 δερματόδετους τόμους. Δρχ. 1.500
Ἐκδ. «Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος»

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΜΟΣ. Συλλογὴ τῶν καλλίτερων σκίτσων τῆς φετινῆς ἔκθεσης γελοιογραφίας
Ἐκδ. «Καστανιώτης»

Τὰ «18 ΑΝΤΙ-ΚΕΙΜΕΝΑ τοῦ Μπόστ: δικτατορικὰ καὶ μετέπειτα ... Δρχ. 70
Ἐκδ. «ΑΝΤΙ»

Σπαρταριστὰ τὰ «ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ» τοῦ Κώστα Μητρόπουλου. Δρχ. 100
Ἐκδ. GUTENBERG

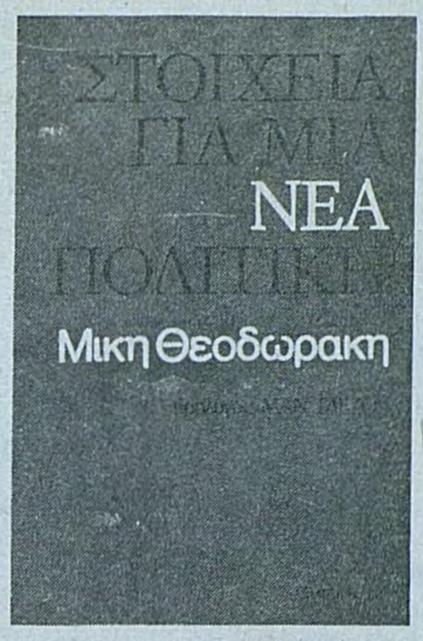
Τοῦ Ἀλέξη Κυριτσόπουλου

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ – ΔΩΡΑ

βιβλία πού μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἰδέες γιὰ δῶρα:

Ἔργο ζωῆς, ἔργο ντοκουμέντο, μοναδικὸ κι ἀναντικατάστατο στὴν παγκόσμια βιβλιογραφία . Ἔκδοση τῆς ΚΙΝΟ Διανομὴ Θ. Καστανιώτη.

ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ: «Στοιχεῖα γιὰ μιὰ νέα πολιτική».
Τὸ καινούργιο βιβλίο τοῦ Μίκη Θεοδωράκη πού ἀναφέρεται στὶς ἀπόψεις τοῦ συνθέτη.

Δρχ. 150 Ἐκδ. GUTENBERG.

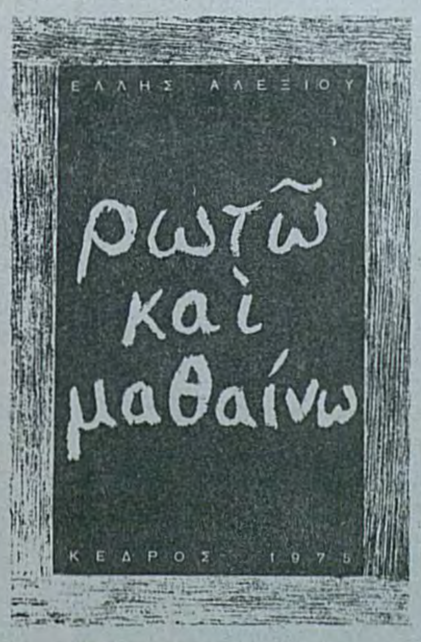

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ:
Ἀπὸ τὰ βασικὰ βιβλία τοῦ πρωτοπόρου τῆς ψυχιατρικῆς Ρ. Λαὶγκ
Δρχ. 150 Ἐκδ. «Καστανιώτη»

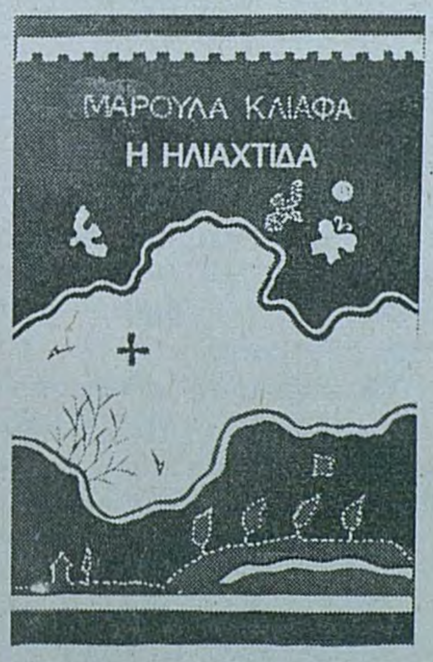

Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ:
Ἀπὸ τὴ βαθιὰ ἀναλυτικὴ σκέψη τοῦ Βίλχεμ Ράϊχ
Δρχ. 150 Ἐκδ. «Καστανιώτη»

ΠΑΙΔΙΚΑ

«ΡΩΤΩ ΚΑΙ ΜΑΘΑΙΝΩ» τῆς Ἕλλης Ἀλεξίου.
Ἁπλές, ἐκλαϊκευμένες γνώσεις.
Δρχ. 200 Ἐκδ. «Κέδρος»

Η ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ τῆς Μαρούλας Κλιάφα.
Παραμύθια γιὰ μικρὰ παιδιὰ μὲ πλούσια εἰκονογράφηση τοῦ Γ. Καλατζῆ.
Δρχ. 120 Ἐκδ. «Κέδρος»

Τὸ θρυλικὸ ἔργο τοῦ Θερβάντες ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ σὲ γλαφυρὴ διασκευὴ τοῦ Κ. Βάρναλη. Ἐξώφυλλο Νίνας Σταματίου
Δρχ. 100 Ἐκδ. «Κέδρος»

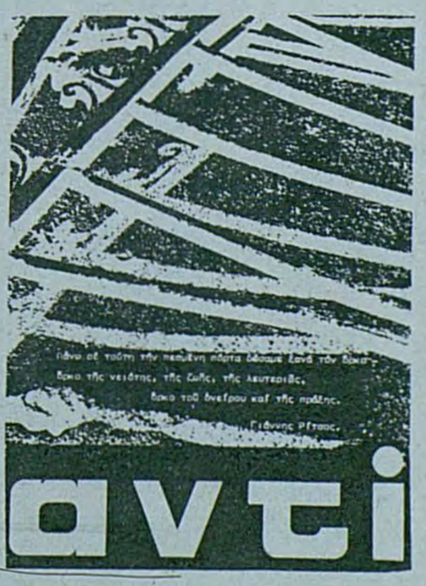
Ο ΘΕΙΟΣ ΠΛΑΤΩΝ: Παιδικὸ μυθιστόρημα τῆς Ἄλκης Ζέη.
Εἰκονογράφηση Μαρίνας Ρόκκι.
Δρχ. 90 Ἐκδ. «Κέδρος»

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

...ΤΩΝ ΑΦΑΝΩΝ: Ἕνα συγκλονιστικὸ ντοκουμέντο ἀπὸ κείμενα καὶ ἀναθήματα στὸ Α΄ ἐτήσιο μνημόσυνο γιὰ τὰ θύματα τοῦ Πολυτεχνείου.
Δρχ. 250 Ἐκδ. «ΑΝΤΙ»

«ΑΝΤΙ» Α΄ τόμος
Τὰ τεύχη τῆς Β΄ περιόδου (1-9 τοῦ 1974)
Σελίδες 460 Δρχ. 200

«ΑΝΤΙ» Β΄ τόμος
Τὰ τεύχη τῆς Β΄ περιόδου (10-22 Α΄ ἑξάμηνο 1975)
Σελίδες 740 Δρχ. 300

επισημαινουμε

ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ ΜΙΚΡΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ

Μέσα στὸ γενικὸ πανηγυριώτικο κλίμα τῶν ἡμερῶν, οἱ ἐκδότες καὶ βιβλιοπῶλες, σὲ μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴν πλατύτερη διάδοση τοῦ βιβλίου, ἄνοιξαν τὴν ἔκθεσή τους στὸ Ζάππειο. Τὸ ἑλληνικὸ βιβλίο, ταλαιπωρημένο καὶ ἀβοήθητο, δίνει τὴ μάχη γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του. Ὅσα κι ἂν καταμαρτυρήσει κανεὶς στὶς συνθῆκες τοῦ κυκλώματος «ἔκδοση-διάθεση βιβλίου», δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ παρασταθεῖ μὲ θέρμη στὴν προσπάθεια, ποὺ ἕνας ὁλόκληρος κόσμος-μελίσσι, ἔχει ἐπιδοθεῖ τόσα χρόνια τώρα. Καὶ ἡ προσπάθεια αὐτὴ ὅλο καὶ θὰ λοξοδρομεῖ καὶ θὰ δυσκολεύεται, ὅσο τὸ ἑλληνικὸ Δημόσιο δὲν ἀποφασίζει νὰ ὑπηρετήσει οὐσιαστικὰ τὸ Βιβλίο. Εἰδικὰ ὅμως στὴ χώρα μας, ποὺ τὸ γλωσσικὸ φράγμα περιορίζει τὶς δυνατότητες κυκλοφορίας, ἐνῶ ἀπ' τὴν ἄλλη τὸ γενικὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο ἐπιβάλλει τὴ μεγάλη διάδοση τοῦ βιβλίου, τὸ κράτος ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ ἀποφασιστικὸς χορηγὸς στὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια. Ἀντὶ γι' αὐτό, μὲ ἰδιόρρυθμα συστήματα, «βοηθᾶ» ὅπως αὐτὸ θέλει, ὅταν θέλει καί... ὅποιο βιβλίο θέλει. Στοὺς ἐκδότες καὶ βιβλιοπῶλες παραμένει τὸ χρέος, προασπίζοντας τὰ συμφέροντα καὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, νὰ δώσουν ὡς τὸ τέλος τὴ μάχη τοῦ καλοῦ βιβλίου. Τὸ βιβλίο δὲν εἶναι ὑπόθεση μόνο δική τους.

Ἔγινε στὸ τέλος τοῦ Νοεμβρη βραδιὰ αφιερωμένη στὸ ἀντιστασιακὸ μυθιστόρημα τοῦ συγγραφέα δημοσιολόγου καὶ συνεργάτη μας Ἀπόστολου Σπήλιου «Στοῦ δρόμου τὴ στροφή».

Ἡ ἐκδήλωση ἔγινε στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ Γιάννη Κουνάδη «Καταφύγι» (ἐκδότη τοῦ βιβλίου) στὴν ὁδὸ Σόλωνος 116, στὶς 8 τὸ βράδυ.

Ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ἀπέδωσε καλλιτεχνικὰ ἡ μεγάλη μας ἠθοποιὸς Μελίνα Μερκούρη-Ντασσέν.

Στὴ βραδιὰ ἦταν πλῆθος ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων, δημοσιογράφοι καὶ φίλοι τοῦ συγγραφέα. Γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Σπήλιου μίλησε ὁ συνεργάτης τῆς «Αὐγῆς» Θωμᾶς Δρίτσος, πολιτικὸς πρόσφυγας στὴ Βουδαπέστη ἐπὶ 30 χρόνια.

Ἡ ἔκθεση Ν. Καραγιάννη

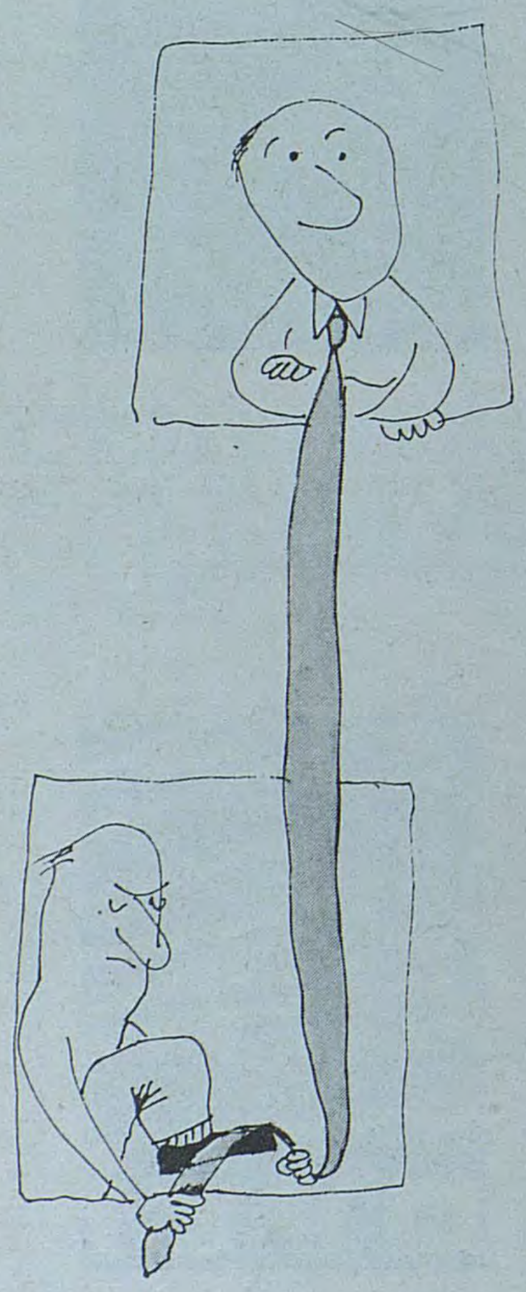
Ὁ ζωγράφος Νίκος Καραγιάννης ἐγκαινιάζει στὴ γκαλερὶ Ἄλφα (Κυδαθηναίων 31) τὴν πέμπτη του ἀτομικὴ ἔκθεση στὶς 8 Ἰανουαρίου.

Ὁ Καραγιάννης πιστεύει ὅτι ὁ καλλιτέχνης ὑπακούει σ' ἕνα σύνολο κανόνων ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὴν παρατήρηση καὶ τὴ γνώση τῶν ἐπιδράσεων τῆς μορφῆς καὶ ὁδηγεῖται κατ' ἀνάγκη σὲ μιὰ μέθοδο ποὺ λίγο διαφέρει ἀπὸ τὴ δουλειὰ τοῦ ἐρευνητῆ. Εἶναι ἕνας τεχνοκράτης ποὺ ἔφτασε νὰ πραγματοποιήσει ἔργο καθαρὰ ἰδεαλιστικό, ὅπου εἶναι ἔκδηλο τὸ ὑπερβατικὸ στοιχεῖο. Ἴσως ὁ Καραγιάννης ν' ἀποτελεῖ μιὰ ἐπαλήθευση τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι ἡ φόρμα «δὲν εἶναι ἰδέα μὰ ὑποβάλλει ἰδέες».

Ἀδιάφορα πρὸς τὶς πεποιθήσεις του καὶ πρὸς τὴν ἐξελικτική του μεθοδολογία, τὸ ὅλο ἔργο τοῦ Νίκου Καραγιάννη καταλήγει νὰ ἐκφράζει μιὰ προσήλωση στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ φύση.

ΣΧΟΛΙΟ

Τοῦ Ἀλέξη Κυριτσόπουλου

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

● *Στὸ τεῦχος 30 (18-10-75) τοῦ ΑΝΤΙ εἶχε δημοσιευτεῖ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀντρέα Λεντάκη μὲ τίτλο «Χουντικὰ Σωματεῖα ΙΙ» ποὺ ἀναφερόταν στὴ φιλοχουντικὴ Ε.Κ.Ν.Ε. Ὁ δικηγόρος κ. ΒΑΣ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, πολιτευτὴς τοῦ ΠΑΣΟΚ, δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὸν συνώνυμό του μέλος τῆς Ε.Κ.Ν.Ε.*

● *Ἡ συνέντευξη τοῦ περασμένου τεύχους (ἀρ. 34) μὲ τὸν χαιρετισμὸ τοῦ Βολόντια Τεϊτελμόϊμ, γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Χιλῆς, εἶχε δοθεῖ στὴν κ. ΔΑΝΑΗ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.*

Βιβλία γιὰ παιδιὰ

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν γιορτῶν θὰ θέλαμε νὰ παρουσιάσουμε μερικὰ βιβλία γιὰ παιδιὰ καὶ γιὰ ἔφηβους, ὅλα γραμμένα ἀπὸ Ἕλληνες συγγραφεῖς.

Ἀξιοσημείωτο εἶναι πὼς κορυφαῖοι μας ποιητὲς ἀσχοληθήκανε μὲ τὸ παιδὶ καὶ γράψανε γι' αὐτό.

Κ. Βάρναλης, «Δὸν Κιχώτης», Διασκευή, Ἐκδ. Κέδρος.

Γ. Σεφέρης, «Ποιήματα καὶ ζωγραφιὲς γιὰ μικρὰ παιδιά», Ἐκδ. Ἑρμῆς.

Β. Ρώτας, «Ἡ Αὐγούλα», Ἐκδ. Κέδρος.

Ν. Βρεττάκου, «Ἀνθολογία ποίησης γιὰ νέους καὶ παιδιά», Ἐκδ. Πέργαμος.

Ἔλλη Ἀλεξίου, «Ρωτῶ καὶ μαθαίνω», Ἐκδ. Κέδρος.

Π. Τσιμικάλη, «Ψηλὰ στὴ στάνη τῆς Γαρυφαλλιᾶς».

Β. Σολωμοῦ – Ξανθάκη, «Οἱ περιπέτειες τοῦ Μικροῦ Λιᾶ», Ἐκδ. Κασταλία.

Π. Δαράκη, «Ἡ ἀλεποῦ ἔχασε τὴν οὐρά της», Ἐκδ. Κέδρος.

Θ. Περράκη, «Οἱ σκανδαλιὲς τῆς Σουβλίτσας».

17 Λαϊκὰ Παραμύθια, Ἐκδοσις τῶν Φίλων.

Π. Καλλιότσου, «Τὰ ξύλινα σπαθιά», Ἐκδ. Κέδρος.

Μ. Κυνηγοῦ – Φλάμπουρα, «Τραγουδάω καὶ γυμνάζομαι», Ἐκδ. Ἑρμῆς.

Σφαέλλου – Βενιζέλου, «Τὰ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς γάτου», Ἐκδ. Δωρικός.

Π. Μαξίμου, «Ἱστορίες γύρω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη».

Τ. Γκρίτση – Μιλλιέξ, «Σὲ πρῶτο πρόσωπο», Γιὰ παιδιὰ καὶ ἐφήβους, Ἐκδ. Κέδρος.

Ἄλκη Ζέη, «Ὁ μεγάλος περίπατος τοῦ Πέτρου», γιὰ ἐφήβους, καὶ «Ὁ θεῖος Πλάτων», γιὰ παιδιά. Ἐκδ. Κέδρος.

Ζ. Σαρρῆ, «Κόκκινη κλωστὴ δεμένη» καὶ «Ὅταν ὁ ἥλιος», γιὰ ἐφήβους, Ἐκδ. Κέδρος.

Ρ. Μπούμη-Παππᾶ, «Ποιήματα γιὰ παιδιά», Ἐκδ. Δωρικός.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Τὸ φετινὸ Ἡμερολόγιο τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας εἶναι ἕνα συγκινητικὸ ντοκουμέντο: 16 σχέδια παιδιῶν τῆς Κύπρου δίνουν σὲ μιὰ ἐναλλαγὴ τὴ γεμάτη χαρὰ καὶ ζωὴ εἰκόνα τῆς εἰρήνης καὶ τὴν πικρὴ γεύση τοῦ πολέμου.

Τὸ ἡμερολόγιο ἀποτελεῖται ἀπὸ 13 ἔγχρωμες ὁλοσέλιδες παραστάσεις καὶ ἀπὸ τρεῖς μικρότερες. Οἱ παραστάσεις ἀνήκουν στὴν πλειοψηφία τους σὲ μαθητὲς Δημοτικῶν σχολείων τῆς Κύπρου.

Ὁ ζωγράφος Σπύρος Βασιλείου ποὺ ἀπὸ χρόνια ἔχει ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ παιδικὸ σχέδιο καὶ ἔχει γνωρίσει ἀπὸ κοντὰ τὴν Κύπρο καὶ τὴ ζωγραφική της, προλογίζει τὸ ἡμερολόγιο.

Τὸ ἡμερολόγιο 1976 εἶναι μιὰ προσφορὰ τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας, στὴν προσπάθεια νὰ γνωσθεῖ τὸ δράμα τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ. Γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔκδοση στὰ ἑλληνικὰ τυπώθηκαν καὶ ἀρκετὲς χιλιάδες ἡμερολόγια στὰ ἀγγλικά.

•θέατρο•

«ΑΜΛΕΤ» στὸ θέατρο Ριάλτο

Τῆς Ἄννυς Θ. Κολτσιδοπούλου

Μιὰ σαιξπηρικὴ παράσταση τρισήμισι ὡρῶν, προϋποθέτει μόχθο πολύπλευρο, μακριὰ προετοιμασία κι ἀκόμα πιὸ μακρόχρονο βασάνισμα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ σκηνοθέτη της. Ὁ «Ἄμλετ» τοῦ Κανέλλου Ἀποστόλου, στὸ θέατρο «Ριάλτο», κρατάει τρισήμισι ὧρες κι εἶναι σίγουρα ἀποτέλεσμα πολύπλευρου μόχθου. Εἶναι, ἀκόμα, μιὰ παράσταση-πρόκληση στὸ ἐμπορικὸ κατεστημένο μὲ τὴ διάρκεια καὶ τὴ δομή της. Ἡ λεβεντιὰ τοῦ Κανέλλου Ἀποστόλου, νὰ ἐπιμένει στὴν παρουσίαση ποιότητας, ἔρευνας, ἀπλήρωτου προσωπικοῦ μόχθου μὲ σίγουρο παθητικό, σὲ μιὰ γενικότερη ταμιακὴ κρίση, εἶναι κι αὐτὴ ἕνα ἀπὸ τὰ φαινόμενα τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου.

Κι εἶναι διπλὰ κρίμα ποὺ αὐτὸς ὁ μόχθος προσφορὰ δὲν εὐτύχησε φέτος, ὅπως μὲ τὸ «Μεμοράντουμ», τὸν «Πλοῦτο» ἢ καὶ τὴ «Θάλασσα» τοῦ Μπόντ. Ὁ «Ἄμλετ» τοῦ Κ. Ἀποστόλου δὲν ἔδωσε καινούργια ἄποψη ἑρμηνείας τοῦ ἔργου. Περιορίστηκε μόνο σὲ μιὰ καινούργια ὄψη, ἀντικαθιστώντας τὰ ἐλισαβετιανὰ μὲ σύγχρονα κοστούμια, κινώντας τοὺς πρώτους ρόλους μὲ κάποια ἄνεση 20οῦ αἰώνα, σφηνώνοντας ὅπου ὑπάρχουν σχέσεις φιλικές, ὁμοφυλοφιλικὲς ὑποψίες καὶ ὑπαινιγμοὺς (Ἄμλετ - Ὀράτιος, Ἄμλετ - Ρόζενγκραντς, Γκύλντενστερν) καθὼς καὶ μιὰ αἱμομικτικὴ γεύση Τριστάνδου καὶ Ἰζόλδης στὶς ἀδελφικὲς σχέσεις Λαέρτη - Ὀφίλιας.

Ὅμως, μιὰ τόσο περιφερειακὴ ἀντιμετώπιση ἑνὸς τόσο πολυβασανισμένου ἔργου δὲν δικαιολογεῖ τὸ κοπιαστικὸ σκηνοθετικὸ ξανακοίταγμά του. Μὲ τὸ ν' ἀντικαταστήσουμε τὸ βασιλικὸ στέμμα καὶ μανδύα μὲ κοστούμι «σαφάρι» καὶ τὸν ἱστορικὸ σκοπὸ τῶν ἀνακτόρων τῆς Ἐλσινόρης μὲ φαντάρο τοῦ 2ου παγκοσμίου πολέμου, δίχως νὰ πολεμήσουμε στὴ ρίζα του τὸν στόμφο, δὲν φέρνουμε τὸν Σαίξπηρ πιὸ κοντά μας. Οὔτε τὸ θέατρο ποὺ παρουσιάζουμε προβάλλει μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι μεγαλύτερη ἡ σύγχυση νὰ βλέπεις ἕναν συμπολίτη σου ἐπὶ σκηνῆς καὶ ν' ἀκοῦς τὸν κλασικὸ λόγο νὰ βγαίνει βαρύς, στομφώδης καὶ μακρινός. Δὲν εἶναι ἔλξη ἀλλὰ περισσότερο διάσπαση, νομίζω.

Ἡ μακριὰ σκηνὴ τοῦ φαντάσματος, ποὺ δίνεται τόσο εἰκονικὰ ἐνῶ πρόκειται γιὰ ἕνα ἀπόλυτα «ἐσωτερικὸ στοιχεῖο» τοῦ ἔργου, προκαλεῖ ἀμηχανία στὸ κοινὸ γιὰ τὸ σκηνοθετικὸ συνειρμὸ καὶ δυσκολία στοὺς ἠθοποιοὺς γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή του.

Καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν περισσότερο ἐξωτερικὴ ἐπανατοποθέτηση τοῦ ἔργου, ποὺ οὔτε σὰν «ἱστορικὸ χρονικό, οὔτε σὰν ἀστυνομικὸ ἔργο ἢ φιλοσοφικὸ δράμα» ἢ πολιτικὴ ἀλληγορία καταλήγει, ξαφνιάζει ὁ ἴδιος ὁ Ἄμλετ. Μοιάζει σὰν νὰ ξεκόβεται ἀπ' ὅλη τὴν παράσταση καὶ νὰ τραβάει δικό του δρόμο. Εἶναι κάτι ἀνάμεσα σὲ ὀργισμένο νέο τοῦ Τζὼν Ὄσμπορν καὶ σὲ στοχαστικὸ αὐτόπτη μάρτυρα τῆς βίας καὶ τῆς ἀναξιότητας τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι εἴρων, εὔστροφος, διαυγὴς κι ἑτοιμόλογος, μ' ἕνα μυαλὸ γεμάτο ἀγωνία καὶ πυρετὸ πάνω στὴν ἐπώδυνη μετάβαση ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία στὴ σιγουριά. Δὲν εἶναι, οὔτε κάνει τὸν τρελό. Δὲν εἶναι ἀκόμη ὁ ἄμοιρος νέος μὲ τὸ βιβλίο στὸ χέρι, δὲν ζητάει τὸν οἶκτο καὶ τὴ συμπόνια τοῦ κοινοῦ μὲ τὸ μαῦρο του πουλόβερ, τὴ σκοτεινή του ὄψη καὶ τὸ θλιμμένο του βημάτισμα ἀνάμεσα σὲ προδότες καὶ φονιάδες. Κάθε διαδρομή του στὴ σκηνή, κάθε σιωπή του, εἶναι κέρδισμα χρόνου γιὰ τὴν τελικὴ προετοιμασία. Δὲν εἶναι κτηνώδης καὶ ἀδίστακτος ἐκδικητής, οὔτε ὑπερευαίσθητος καὶ μοιραῖος. Εἶναι ἕνας ἄνθρωπος-ἀγωνιστής, ἀποφασισμένος νὰ τελειώνει μὲ τὴ σαπίλα ποὺ τὸν περιβάλλει. Εἶναι βαθιὰ ἐρωτευμένος καὶ ρομαντικός, μὰ εἶναι καὶ δυνατός, μαζὶ καὶ γνώστης φιλοσοφημένος τῆς μοίρας τοῦ ἔρωτα κάτω ἀπ' τὸν ἀστερισμὸ τοῦ καιροῦ του.

Ἕνας τέτοιος Ἄμλετ, μὲ τέτοια βαθιὰ γνώση τῶν πραγμάτων, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπ' τὸν Φορτεμπρὰς γιὰ νὰ τοῦ τελειώσει καὶ νὰ τοῦ σφραγίσει τὸ ἔργο. Πεθαίνοντας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ὀράτιου, εἶναι σὰ νὰ λέει ὁ ἴδιος τὰ λόγια τοῦ νέου βασιλιᾶ τῆς Δανίας: «Μαζεῦτε ἀπὸ δῶ αὐτὰ τὰ πτώματα, ὁ Ἄμλετ ἦταν καλὸ παιδί, ὅμως πέθανε. Τώρα θὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ βασιλιάς σας...». Πολὺ σωστὰ ὁ Κ. Ἀποστόλου βρῆκε περιττὴ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Φορτεμπράς.

Ὁ Ἄμλετ τοῦ Κώστα Καστανᾶ δικαιώνει ὁλόκληρη τὴν παράσταση κι ἀποδεικνύει μέσα ἀπ' τὸ πάθος, τὴν ἠρεμία καὶ τοὺς αὐτοκριτικούς του μονόλογους, τὴν ὀρθότητα τῶν λόγων τοῦ Γιὰν Κότ: «Ὁ Ἄμλετ εἶναι σὰν σφουγγάρι. Ἂν δὲν παιχτεῖ στυλιζαρισμένα ἢ σὰν ἀντίκα, ἀποροφάει ἀμέσως τὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μας...» Κι ὁ Ἄμλετ τοῦ Καστανᾶ ἦταν σάρκινος, κοντινὸς καὶ ἄμεσος. Ἦταν καινούργιος.

•τηλεόραση•

«Βασίλισσα Ἀμαλίτσα»

τοῦ Γιάννη Κακουλίδη

Θοῦ Κύριε φυλακὴν τῷ στόματί μου
Δαυῒδ (ΡΜΑ΄ στ. 3)

Ἀλέξανδρος Δουμᾶς ἐγέννησε «Τρεῖς σωματοφύλακες», Τρεῖς σωματοφύλακες ἐγέννησαν «Μετὰ εἴκοσι ἔτη» καὶ μετὰ πά-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
κυκλοφόρησαν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 39 – ΤΗΛ. 324.6633

ει!... ἔγινε μόδα. Ἱστορικὰ Παραμυθοδράματα. Ἕναν αἰώνα τώρα, ἡ μόδα αὐτὴ ἀντὶ νὰ φθίνει θεριεύει. Ἡ ἱστορία τροφοδότησε πολλοὺς παραμυθάδες ποὺ μὲ τὴ σειρά τους τροφοδότησαν τὴν τέχνη τῆς ἐποχῆς τους. Ἀπὸ τὸν «Μπὲν Χοὺρ» μέχρι τὸ «Ἐν τούτῳ νίκα» τοῦ Φώσκολου.

Φαίνεται ὅτι αὐτὸ ποὺ πάντα ἔλειπε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι ἡ... συμμετοχὴ στὴ μεγαλοπρέπεια. Ἡ συμμετοχὴ στὸ «ὄνειρο» ποὺ ὁ «καπιταλισμὸς» τῆς κάθε ἐποχῆς ἔντεχνα καλλιέργησε στὸν ἀστικὸ ψυχισμό. Τὸ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ποὺ λέμε. Καὶ ναὶ μὲν στὰ χρόνια ποὺ οἱ ὑάκινθοι, οἱ θανατόφιλοι ἔρωτες καὶ ἡ φυματίωση ἀποτελοῦσαν ἰδανικὸ τρόπο ζωῆς, ἡ «κυρία μὲ τὰς καμελίας» μποροῦσε ὄχι μόνο νὰ ἐκφράζει τὴ φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ ν' ἀπεικονίζει τὸ κλίμα καὶ τὸ χρῶμα τοῦ χρόνου. Ὅμως, τώρα; Στὸν αἰώνα τοῦ Πινοσὲτ καὶ τῶν multinationals; Ἡ ἱστορία εἶναι γνώμονας γιὰ τὴν πορεία τῶν ἀνθρώπων στὸ χρόνο. Καὶ ἡ γνῶση της εἶναι ὄχι μόνο ἀναγκαία ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβλημένη. Ἂς θυμηθοῦμε τί λέει ὁ Γκράμσι: «... τὸ παρὸν εἶναι μιὰ κριτικὴ τοῦ παρελθόντος, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα "ξεπέρασμά του"... Πρέπει νὰ συνδεόμαστε περισσότερο μὲ τὸ παρὸν ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχουμε συμβάλει νὰ δημιουργηθεῖ, ἔχοντας συνείδηση τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς συνέχειάς του». Πρέπει νὰ διδαχθοῦμε ἱστορία.

Ὁ Κορδάτος, ὁ Κόκκινος, ὁ Παπαρρηγόπουλος, ὁ νεώτερος Ψυρούκης κ.ἄ. μποροῦν καὶ πρέπει νὰ γίνουν δάσκαλοι. Ὅμως ὁ κ. Ροῦσσος; Προσεκτικὸς δημοσιογράφος καὶ ἀξιοπρεπὴς θεατρογράφος ἀρέσκεται καὶ στὴν ἱστορία. Οἱ μύθοι του συνήθως ἀναφέρονται σὲ κάποια ἱστορικὰ ἢ παραϊστορικὰ γεγονότα. Ὅμως ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία δὲν εἶναι «ἡ νεαρὰ αὐτοκράτειρα Σίσσυ» γιὰ νὰ μπορεῖ κανεὶς –ἀκόμη καὶ ὁ κ. Ροῦσσος– νὰ ἀναφέρεται σ' αὐτὴν μὲ τόσες λεπτομέρειες διαλόγων ποὺ οὔτε μαγνητόφωνο δὲν μπορεῖ νὰ καταγράψει...

Ὁ κ. Ροῦσσος μὲ λεπτομέρειες –ἀκόμη καὶ κρεβατοκάμαρας– διαλόγων, συνέγραψε τὸ ἑλληνικὸ σήριαλ «Βασίλισσα Ἀμαλία», ποὺ ἀπετέλεσε πρὶν δυὸ χρόνια μεγάλη θεατρικὴ ἐπιτυχία τῆς κ. Ἀλίκης Βουγιουκλάκη. Ἱστορικὰ λάθη, τὸ ἱστορικὸ περίγραμμα τοῦ σήριαλ, δὲν κάνει ὁ κ. Ροῦσσος. Ὅμως εἶναι ὕποπτος, καὶ ἐν πολλοῖς καταντᾶ καπηλεία γεγονότων καὶ θεμάτων ποὺ «καῖνε», ὁ διάλογος. Στόμφος, φλυαρία καὶ βερμπαλισμός, ὅ,τι τὸν διακρίνει. Καὶ κυρίως ἀνεξέλεγκτος. (Ἄντε νὰ μάθεις τὶς κατὰ μόνας συζητήσεις τοῦ Ὄθωνα μὲ τὴν Ἀμαλία ἢ τῆς Ἀμαλίας μὲ τὸν Ἄγγλο Πρεσβευτή). Ἄρα ἔχουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε ἕνα παραμυθόδραμα καὶ σὰν τέτοιο πρέπει νὰ τὸ ἐλέγξουμε. Ὅμως τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀγαναχτήσουμε γιὰ τὸν τρόπο ποὺ παρουσιάζονται οἱ ἅγιοι τῆς παλιγγενεσίας. Ἀνθρωπάκια... φελλοὶ ποὺ λένε. Ὑπερφίαλοι, ἀδέξιοι, θορυβοποιοί, φιγουρατζῆδες, ἄνθρωποι τῶν πρώτων ἐντυπώσεων.

Ἡ εὐθύνη βαρύνει ἐξ ἴσου τὸν συγγραφέα, τὸν σκηνοθέτη κ. Κώστα Καραγιάννη καὶ τοὺς ἠθοποιούς. Ὁ κ. Καραγιάννης μπορεῖ νὰ σκηνοθετεῖ ὑπέροχα ταινίες σὰν «Τὸ πιὸ λαμπρὸ μπουζούκι», ὅμως ἔργα – ἔστω καὶ τηλεοπτικὰ – ποὺ πάνω ἀπ' ὅλα χρειάζονται γνώση καὶ μελέτη τῶν χαρακτήρων τῶν ἡρώων ποὺ θὰ ἀναλύσει ὁ σκηνοθέτης καὶ θὰ παρουσιάσει, δὲν φαίνεται νὰ τὰ καταφέρνει. Ἐπιτρέπει στὴν κ. Ἀλίκη Βουγιουκλάκη νὰ συμπεριφέρεται σὰν δεκαεφτάχρονη ἐνζενύ. Τὴν ἀφήνει ν' ἀνεμίζει τὰ μαλλιά της – μὲ τὶς παντὸς εἴδους κομμώσεις – τὴν ἀφήνει ἀκόμα, ἐπὶ 31 ἐπεισόδια, νὰ τρεμουλιάζει διαρκῶς τὰ ὑγρὰ χείλη της πού, ὅταν σταματήσουν νὰ τρέμουν, προφέρουν ἕνα δ ρκῶς ἐπαναλαμβανόμενο «ὄχι». Τὴν ἀφήνει νὰ κάνει τὰ χαριτωμένα ναζάκια της (λίγα νευράκια, λίγες ὑστερικὲς κραυγοῦλες) καὶ τῆς ἀπαγορεύει – μόνο – νὰ τραγουδήσει. (Ἀλήθεια, φαντάζεστε τὴν Ἀμαλία νὰ τραγουδᾶ τὸ «νιάου βρὲ γατούλα» στὸν Καλλέργη;) Ὁ κ. Παπαμιχαὴλ στὸ ρόλο τοῦ Καλλέργη, συμπεριφέρεται ἀνάλογα (μόνο λίγο πιὸ συγκρατημένα), ἐνῶ ὁ κ. Πολίτης, Ὄθων, ἁπλῶς πασχίζει, στυλώνοντας τὰ ὡραῖα του μάτια στὸ χάος καὶ βαθαίνοντας τὴ γλυκιὰ φωνή του. Δὲν καταλάβαμε γιατί ἀφοῦ ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι – Βαυαροί, Ἄγγλοι κι ὅποιοι ἄλλοι – μιλᾶνε ἑλληνικὰ (καὶ καλὰ κάνουν. Σκεφθῆτε νά 'ταν καὶ πολύγλωσσο τὸ σήριαλ) ἡ Πλουσκὼφ (κ. Τζόλυ Γαρμπῆ) μιλᾶ ἑλληνικὰ μὲ σπασμένη προφορά. Ἂν μιλοῦσε Βαυαρέζικα, σπασμένα θὰ τὰ μίλαγε; Ἔπειτα εἶναι βάρβαρο καὶ γιὰ τὴν ἴδια νὰ πρέπει νὰ προφέρει συνεχῶς αὐτὸ τὸ ἀπερίγραπτο... Ἀμαλίνχεν. (Ὑποπτευόμαστε ὅτι σημαίνει Ἀμαλίτσα). Ἀκόμη συμμετέχουν οἱ κ.κ. Σπ. Καλογήρου, Ν. Παπακωνσταντίνου, Δ. Ζακυνθινός, Δ. Νικολαΐδου, Γ. Ξανθογιώργης, Τρ. Καρατζᾶς, Β. Πάλλης, Ἀνέστης Βλάχος, Ἀστυνάκης καὶ Λέρτας. Καλὴ ἡ μουσικὴ ἐπιμέλεια τῆς κ. Σοφίας Μιχαλίτση.

Ὄχι πολὺ καιρὸ πρίν, ἡ κ. Βουγιουκλάκη δήλωνε ὅτι ΠΟΤΕ δὲν θὰ ἐμφανιζότανε στὴν τηλεόραση, καὶ ἀνέλυσε μάλιστα τοὺς λόγους ποὺ ὑπαγόρεψαν τὴν ἀπόφασή της αὐτὴ καὶ εἴχαμε συμφωνήσει μαζί της. Χαρήκαμε ὅταν μάθαμε ὅτι ἀναίρεσε τὴν ἀπόφασή της, γιατὶ πιστέψαμε ὅτι δὲν συνέτρεχαν πιὰ οἱ λόγοι ποὺ τὴν ὑπαγόρεψαν καὶ ἀκόμα γιατὶ πιστεύουμε ὅτι καλλιτέχνες ποὺ τόσο πολὺ μιλᾶνε στὶς καρδιὲς τοῦ κόσμου δὲν πρέπει νὰ μένουν μακριά του. Πῶς νὰ τὸ κάνουμε, ἡ κ. Βουγιουκλάκη καὶ καλὴ ἠθοποιὸς εἶναι –ὅταν θέλει– καὶ ἱκανὴ νὰ συναρπάζει τὸ κοινό της. Μᾶς διέψευσε, ὅπως μᾶς διέψευσε καὶ ὁ κ. Παπαμιχαήλ, ποὺ τόσο τὸν θαυμάσαμε σὰν Ἱππόλυτο κάποτε στὴ Θάσο. Εἶναι πόνος ψυχῆς νὰ βλέπεις καλλιτέχνες μὲ δυνατότητες νά... αὐτοκτονοῦν.

Ἡ «βασίλισσα Ἀμαλία» τοῦ κ. Ρούσσου εἶναι μιὰ ἐπικίνδυνη ἐκπομπή. Θυμίζει τὸ λαϊκό... «ἀπ' ἔξω κούκλα κι ἀπὸ μέσα πανούκλα». Γιατὶ διαθέτει τέτοια καὶ τόσα στοιχεῖα ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐγγυηθοῦν μιὰ ποιότητα, ποὺ ξεγελᾶ τὸν τηλεθεατὴ καὶ τὸν καρφώνει στὴν τηλεόραση, φορτίζοντάς τον ἡμιμάθεια. Ἡ ἀνιψιά μου, μαθήτρια τῆς πρώτης Δημοτικοῦ, ἀρνεῖται ν' ἀκούσει ἱστορία. Θέλει νὰ τὴ μάθει ἀπὸ τὴν τηλεόραση. «Μὰ γιατί, ρωτᾶ, ἀφοῦ τὰ λέει ὡραῖα ἡ Ἀλίκη;»

Βέβαια, δὲν ἀντιμετωπίζουμε τὸ ἀνοσιούργημα τοῦ «Ἄγνωστου Πόλεμου», ἀλλὰ πῶς νὰ γίνει; Ἡ Ἀμαλία εἶναι κι αὐτὴ ἱστορικὸ ἀφήγημα.

Τὸ ΕΙΡΤ ἔχει μιὰ ὑπέροχη ἐκπομπὴ ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἱστορία μας. Τὸ «ἱστορικὸ ἀρχεῖο» ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴ CINETIC καὶ τοὺς ἀνθρώπους της. (Σὲ ἄλλο σημείωμά μας θὰ ἀναφερθοῦμε στὴν ἐκπομπὴ αὐτή). Ποὺ σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ δημιουργήσουν. Γιατί δὲν ἀφήνουν σ' αὐτοὺς τὸν χειρισμὸ τόσο λεπτῶν θεμάτων ὅπως εἶναι ἡ τηλεοπτικὴ ἐπιμόρφωσή μας ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχαγωγία μας; Δὲν ζητᾶμε κατάργηση τῶν ψυχαγωγικῶν προγραμμάτων. Κάθε ἄλλο. Διαχωρισμὸ τῶν προβάτων ἀπὸ τὰ ἐρίφια ζητᾶμε. Γιὰ νὰ πάψουμε νὰ κάνουμε τοὺς τσοπανάρεους. Ἔστω!

κυκλοφορεῖ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: Σ.Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

•εικαστικά•

Σχόλια καὶ κρίσεις

τοῦ Γ. Πετρῆ

Ἡ προτομὴ τοῦ Σεφέρη

Στὴν πλατεία τῆς Νέας Σμύρνης, μέ πρωτοβουλία κάποιου ἐπιτόπιου πνευματικοῦ συλλόγου, στήθηκε μιὰ προτομὴ τοῦ ποιητῆ Γ. Σεφέρη. Μιὰ διαμαρτυρία ποὺ ὑπογράφουν μερικοὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ἀνάμεσά τους καὶ ἡ γυναίκα τοῦ ποιητῆ, μιλᾶ ἀνοιχτὰ γιὰ τὴν ἀποστροφὴ ποὺ τοὺς προξένησε ἡ προτομή, ποὺ τὴν ἔφτιασε ὁ «γλύπτης» Νικόλας, καὶ τὴν τοποθετοῦν ἀνάμεσα στὶς ἀνάξιες κακοτεχνίες. Ὅπως γίνεται καὶ σ' ἄλλους τομεῖς τῆς κοινωνικης δραστηριότητας, ἐξακολουθοῦν ἡ ἀνευθυνότητα κι ἡ πνευματικὴ ὀκνηρία νὰ προξενοῦν τόσο κακό, μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση σὲ περιοχὲς ποὺ τὶς θεωροῦμε πὼς ἀνήκουν στὴν πνευματικὴ ζωή! Ναί, μὰ δὲν εἶναι πιὰ δυνατὸ νὰ μείνουμε μόνο σὲ φραστικὲς διαμαρτυρίες. Εἶναι ἀνάγκη νὰ πληροφορηθοῦμε καὶ νὰ πληροφορήσουμε τὸ κοινὸ γιὰ μερικὰ χειροπιαστὰ πράματα, ποὺ δὲν θεωροῦμε τὰ γενόμενα, σὰν ἀποτελέσματα νεκρῶν αἰτιῶν. Πρέπει νὰ μάθουμε:

ποιὸς ἀνάθεσε σ' αὐτὸν τὸ «γλύπτη» νὰ φιλοτεχνήσει τὴν προτομή; αὐτὸς ποὺ ἐνέργησε εἶχε τὶς δυνατότητες νὰ κρίνει γι' αὐτὴ τὴν ἐκλογή; Μὲ ποιὸ κριτήριο διάλεξε αὐτὸν τὸ «γλύπτη»; Ποιὸς τὴν παράλαβε; Ποιὸς τὴν ἔκρινε καλὴ γιὰ νὰ στηθεῖ σ' ἕνα δημόσιο χῶρο; Φυσικὰ ἀπευθυνόμαστε στὸ εἰδικὸ τμῆμα τῶν φοιτητικῶν ὀργανώσεων γιὰ νὰ ἐνεργήσει, μὰ πρέπει νὰ συμβάλει κι ἕνα ἔντυπο, ποὺ ἔχει κάποια ἁρμοδιότητα. Δὲν διαθέτει ὡς τούτη τὴν ὥρα ἡ κοινωνική μας ὀργάνωση κανένα εἰδικότερο ὄργανο ἐλέγχου. Κι ἡ ἔρευνα πρέπει νὰ γίνει καλόπιστα κι ἀποτελεσματικά. Αὐτοὶ ποὺ ἔτσι ἢ ἀλλιῶς ἔστησαν τὸ ἐξάμβλωμα, δὲν πείστηκαν ἀπ' τὴν κατακραυγὴ ποὺ ξεσήκωσε, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν καταστρέψουν; Ὅλ' αὐτὰ φορτώνονται πάλι στὴν κοινωνική, τὴν ἰδεολογικὴ πρωτοπορία τοῦ ἔθνους, ἀφοῦ οἱ μεγαλύτεροι ξέχασαν τὸ καθῆκον τους: στοὺς φοιτητές. Νὰ μᾶς δώσουν πάλι ἔμπρακτα ἕνα μάθημα κοινωνικῆς εὐθύνης. Καλὴ ἡ διαμαρτυρία, μὰ δὲν εἶναι πιὰ δυνατό, ἂν θέλουμε νὰ εἴμαστε «δημοκρατία», νὰ σταματοῦμε στὸ ἐπίπεδο μιᾶς ἀκαδημαϊκῆς διαπίστωσης.

Μιὰ διάλεξη

Τὸ θεατρικὸ τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἶχε τὴν πρωτοβουλία νὰ ὀργανώσει μιὰ διάλεξη μὲ θέμα, κάπως ἀόριστα, τὴ «λαϊκὴ τέχνη», μὲ ὁμιλητὴ ἕνα γνωστὸ καλλιτέχνη, τὸ Δανιήλ, στὶς 8-12, στὴν αἴθουσα τοῦ κινηματογράφου Ἶρις. Ὁ ὁμιλητὴς θέλησε νὰ ἐντοπίσει τὸ ἔργο τοῦ Θεόφιλου, σὰν εἰδικότερη ἐκδήλωση τῆς τέχνης ποὺ τὸν ἀπασχόλησε. Δὲν ἔχουμε σκοπὸ νὰ ἐπεκταθοῦμε στὸ κύριο θέμα τῆς διάλεξης, δηλ. τὶς ἀπόψεις τοῦ ὁμιλητῆ: Ἀρκούμαστε νὰ ἐπισημάνουμε μερικὲς ἀπ' τὶς κεντρικὲς ἰδέες του: τοποθέτησε τὴ «λαϊκὴ» τέχνη σὰν τέχνη τῶν ἀγροτῶν, σ' ἀντίθεση μὲ τὴν «ἐπίσημη» τέχνη ποὺ ἀσκεῖται στὰ ἀστικὰ κέντρα. Πρότεινε γι' αὐτό, νὰ ὀνομάσουμε τὶς δύο αὐτὲς διαφορετικὲς ἐκδηλώσεις τῆς τέχνης: ἀγροτικὴ καὶ ἀστική. Καθόρισε πὼς ἡ τέχνη, εἰδικότερα ἡ ζωγραφική, γιατὶ αὐτὴ μόνο τὸν ἀπασχόλησε, εἶναι ἐκδήλωση ταξικὴ καὶ χαρακτήρισε σὰν ἰδεαλιστικὴ τὴν ἄποψη ποὺ θεωρεῖ μιὰ τέχνη ἐθνική, ποὺ μετατοπίζει δηλ. τὴν τέτοια κοινωνικὴ τοποθέτηση τῆς ζωγραφικῆς. Ἀναφερόμενος στὸ Θεόφιλο ἐπιχείρησε μιὰ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς ζωῆς του, βασισμένη σ' ἕνα δικό του βιογραφικὸ σημείωμα, κι ἀνάλυσε τὶς εἰδικὲς καλλιτεχνικὲς συνθῆκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν Εὐρώπη – μὲ ἐπικρατέστερο ἔργο τῆς ἐποχῆς, τὸ ἔργο τοῦ Ματὶς – ὅταν ὁ Μυτιληνιὸς τεχνοκρίτης Τεριὰντ ἀνακάλυψε τὸ ἔργο τοῦ λαϊκοῦ συμπατριώτη του. Ὁ ὁμιλητὴς ἑρμήνευσε τὶς συνθῆκες τῆς στάσης αὐτῆς τοῦ γνωστοῦ τεχνοκρίτη, ποὺ κρατοῦσε στὰ χέρια του τὶς τύχες τῆς μοντέρνας τέχνης. Μὲ μιὰ προβολὴ ἀπὸ χρωματιστὲς διαφάνειες μὲ ἔργα τοῦ Θεόφιλου καὶ μερικῶν νεοκλασικῶν ἑλλήνων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς τοῦ Μονάχου, θέλησε νὰ ἀντιπαραβάλει τὶς διαφορετικὲς αὐτὲς ἐκδηλώσεις τῆς νεοελληνικῆς τέχνης. Ἀκολούθησε συζήτηση, δηλ. μερικοὶ ἀπ' τοὺς ἀκροατὲς ζήτησαν ἐξηγήσεις ἀπ' τὸν ὁμιλητὴ ἢ ἀμφισβήτησαν μερικὲς ἀπόψεις του.

Ὑπάρχουν ἀσφαλῶς πολλὰ τ' ἀντιλεγόμενα στοιχεῖα στὶς ἀπόψεις τοῦ ὁμιλητῆ, στὸν τρόπο παρουσίασης τοῦ ἔργου τοῦ Θεόφιλου, στὴν ἑρμηνεία τῶν συνθηκῶν τῆς «ἀνακάλυψής» του, ἀκόμα καὶ στὴν κοινωνιολογικὴ τοποθέτηση γενικὰ τῆς ζωγραφικῆς του, εἰδικότερα τῆς «λαϊκῆς τέχνης». Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἐκδήλωση δὲν ἦταν καθόλου ἄστοχη. Θὰ μποροῦσε ὡστόσο νὰ εἶναι πολὺ χρησιμότερη ἂν ἦταν καλύτερα ὀργανωμένη. Οἱ φοιτητές, ποὺ ἀποτελοῦν κατὰ γενικὴ ὁμολογία τὴν πρωτοπορία στὸ λαϊκὸ ἀγώνα καὶ στὸν τόπο μας, ἔχουν πετύχει ὅταν ὀργάνωσαν πολλὰ κι ἀπείρως δυσκολώτερα ἐγχειρήματα. Πρέπει λοιπὸν νὰ προσέξουν καὶ στὴ λεπτομερειακὴ ὀργάνωση τῶν μικροτέρων ἐκδηλώσεων, γιὰ νὰ γίνει ἡ δράση τους κι αὐτοῦ τόσο ἀποτελεσματική, ὅσο στάθηκε στὶς μεγαλύτερες. Ἡ κύρια πρόθεση ποὺ ἔχει τοῦτο τὸ σημείωμα εἶναι νὰ τοὺς πείσει πὼς μποροῦν νὰ τὸ κάνουν. Νά μερικὲς ἀδύνατες πλευρές: Κι ὁ ὁμιλητὴς ἀκούστηκε ἄσχημα, γιατὶ τὸ μικρόφωνο δὲν ἦταν ἐγκατεστημένο ὅπως ἔπρεπε, κι ἡ πρώτη παρουσίαση τῶν εἰκόνων δὲν ἦταν ἐπίκαιρη, οὔτε δεμένη μὲ τὴ διάλεξη, κι ἡ δεύτερη παρουσίαση δὲ στάθηκε πιὸ εὔστοχη. Οὔτε ἡ σειρὰ εἶχε κανένα νόημα οὔτε κι ἡ κοπέλα ποὺ πῆγε νὰ τὴ σχολιάσει ἦταν προετοιμασμένη γι' αὐτό. Οἱ ἐρωτήσεις ποὺ ὑποβλήθηκαν, ὑποπτευόμαστε, πὼς ἦταν ἐνδιαφέρουσες, μὰ δὲν ἀκούστηκαν ἀπ' τὸ κοινό. Κι ὁ ὁμιλητὴς ἀπ' τὴν ἄλλη δὲν ἦταν καθόλου προετοιμασμένος ν' ἀπαντήσει ἱκανοποιητικά, ὅσο καταλάβαμε.

Εἴμαστε πάντα στὴ διάθεση τῶν φοιτητῶν γιὰ νὰ βοηθήσουμε σὲ κάθε τους προσπάθεια. Μὰ πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλο, πρὶν γυρέψουν ἀπόψεις, ἂς μᾶς γυρέψουν νὰ συμβάλουμε σὲ μιὰν ἀρτιότερη τεχνικὰ ὀργάνωση τῆς ἐκδήλωσης, νὰ τοὺς ὑποβάλουμε μερικὲς ἐμπειρικές μας ἰδέες, κι ὕστερα εἴμαστε σίγουροι πὼς θὰ τὶς ξεπεράσουν μόνοι τους. Γιὰ τὴν ὥρα ἐπιμένουμε νὰ συνειδητοποιήσουν τὸ πρόβλημα.

Εἰκαστικὸ χρονικὸ

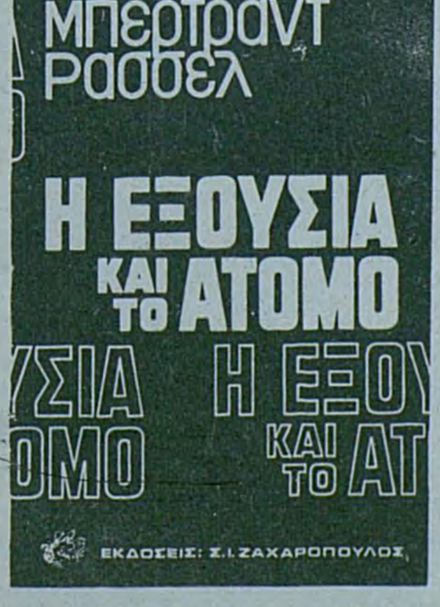
Ὁμαδικὴ Ἔκθεση – ASTOR, Δεκέμβρης 1975

Εὔστοχη καὶ ἐπίκαιρη ἡ ὀργάνωση τῆς πλατιᾶς ὁμαδικῆς ἔκθεσης, ὅπως τὴν εἴδαμε στὴν αἴθουσα ASTOR τὸν τελευταῖο καιρό. Οἱ καλλιτέχνες ποὺ ἐκθέσανε ἦταν πολλοὶ κι ἀνόμοιοι, καὶ τὰ ἔργα τους δὲν φαίνεται νὰ διαλέχτηκαν μὲ κανένα ἄλλο κριτήριο, ἔξω ἀπὸ ἕνα ἐλάχιστο· ἔστω, ὅριο ποιότητας. Ἡ ἔκθεση τούτη δὲν ἀπευθύνεται στοὺς συλλέκτες, οὔτε κὰν σ' αὐτὸ τὸ ἰδιόρρυθμο κοινό, ποὺ τὸ ἀποτελοῦν οἱ πελάτες τῶν συγκεκριμένων ζωγράφων ποὺ ἐκθέτουν. Ἀπευθύνεται σὲ κάποιο πληροφορημένο ἀγοραστικὸ κοινό, ποὺ οἱ δυνατότητές του θὰ μπορούσανε νὰ θεωρηθοῦν πὼς βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὸν μέσο ὅρο καὶ τοῦ προτείνει, γιὰ τὸ σπίτι ἢ γιὰ δῶρο, ἕνα ἀληθινὰ πρωτότυπο ἔργο τέχνης, σὲ μιὰ τιμὴ ποὺ δὲν εἶναι ἀπρόσιτη. Μ' ἄλλα λόγια, δίνει μιὰ ἀπείρως νομιμότερη διέξοδο, ἀπὸ κείνη ποὺ βρίσκει κανεὶς στ' ἀνώνυμα ἔργα,

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Σ. Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο. Ε.

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7, τηλ. 605501, ΑΘΗΝΑ
ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ 141, τηλ. 4116530, ΠΕΙΡΑΙΑΣ

καμωμένα μὲ τὴ βιομηχανικὴ μέθοδο τῆς ἁλυσίδας, ποὺ παγιδεύουν συνήθως τὰ περιορισμένα περιθώρια ποὺ προβλέπει ἕνας μικροαστικὸς προϋπολογισμός, καταρτισμένος μὲ πρόβλεψη καὶ γιὰ ἀγορὲς καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων.

Φυσικά, ἐκθέσεις σὰν καὶ τούτη δὲν ἀποτελοῦν κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ νὰ ἀποτιμήσει κανεὶς τὰ ἔργα τῶν ζωγράφων ποὺ συμμετέχουν, πού, στὴν περίπτωση ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, εἶναι, σχεδὸν ὅλοι τους, πολὺ γνωστοί. Ὡστόσο διαπιστώνει κανεὶς μὲ εὐχαρίστηση πὼς ἡ μέση στάθμη τῶν ἔργων βρίσκεται ἀρκετὰ πάνω ἀπὸ τὸ μέτριο, καὶ εὐτυχῶς. Οἱ καλλιτέχνες ποὺ ἐκθέτουν, κατάλαβαν πὼς πρέπει νὰ θέσουν στὴ διάθεση τῶν εἰδικῶν τούτων ἀγοραστῶν, ποὺ διαθέτουν περιρρισμένα μέσα, ἕνα ἔργο ποιότητας. Ἄλλωστε αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ μοναδικὸ μέσο γιὰ νὰ ἐνθαρρυνθεῖ τὸ κοινὸ νὰ πλησιάσει ἀληθινὰ ἔργα τέχνης. Νομίζω πὼς ἡ ἔκθεση τοῦ ASTOR, ἰδωμένη μέσα ἀπ' τὸ διπλὸ πρίσμα τιμῆς καὶ ποιότητας, εἶναι σωστὰ τοποθετημένη. Ἂς ἐπιμείνουμε λοιπόν, ἔστω καὶ μὲ καθαρὰ ἐμπορικὰ μέσα.

Δανιήλ.

Αἴθουσα Δεσμὸς
423 Δεκ. '75.

Ὁ ζωγράφος Δανιήλ, σὲ μιὰ καινούργια φάση μιᾶς παγιωμένης προσπάθειάς του, γιὰ τὴ σύλληψη μιᾶς ἀνανεωμένης θέασης τοῦ κόσμου, «ἐπιστρέφει στὸν τοῖχο» κατὰ τὴ δική του διατύπωση, ποὺ εἶναι καὶ τίτλος στὴ φάση τούτη τῆς προσπάθειας αὐτῆς. Ἐπιστρέφει στὸν τοῖχο θὰ πεῖ πὼς ἐπιχειρεῖ κάτι ποὺ ὑπῆρχε σὲ κάποια προγενέστερη ἐποχὴ καὶ ποὺ ἔχει πιὰ ἐγκαταλειφτεῖ, ὥστε νὰ χρειαστεῖ ἡ ἐπάνοδος σ' αὐτήν. Ἔτσι ἀπ' τὴ λογικὴ καὶ μόνο τῆς διατύπωσής του αὐτῆς, ποὺ ἐπιδρᾶ καίρια στὴ συνείδηση τοῦ θεατῆ, στὴ διαδικασία σύλληψης τῆς σημασίας τοῦ ἔργου του, ὁ ἴδιος ὁ ζωγράφος ἀποδίδει κάποιαν κυριολεκτικὰ συνειδητοποιημένη μνημειακὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ δουλειὰ τούτη, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα λογικὸ μοντέλο τοῦ κόσμου του. Χωρὶς νὰ δεῖς τὸ ἔργο, γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ συλλάβεις σὲ ποιὸ ἀκριβῶς ἐπίπεδο λειτουργεῖ ἡ τέτοια ἢ ἀλλιώτικη σχέση τίτλου καὶ ἀντικειμένου, θὰ τὄπαιρνες σὰν κομπασμό. Μὰ ὅταν ἐξετάζεις τὸ ἔργο, διαπιστώνεις καθαρὰ πὼς δὲν πρόκειται γιὰ κάτι τέτοιο. Τὸ πείραμα σημειώνει μιὰν κυριολεκτικὴ ἀναφορά. Ἡ ζωγραφική του ὅραση ἀποζητᾶ τὸν τοῖχο σὰν μεταφορὰ μιᾶς ματιέρας μέσα στὸ ἔργο καὶ σὰν νόμιμο χῶρο στήριξης τοῦ ἀντικειμένου του.

Οἱ πλαστικὲς κατακτήσεις του, ὁδηγοῦνται στὸ ἔσχατο ὅριο λιτότητας, μὰ ὄχι σὲ βάρος τῆς ἐπάρκειας τῶν μέσων στὴν προβολὴ τοῦ πλαστικοῦ αἰτήματος, ποὺ θέτει τούτη ἡ δουλειά, πρὸς τὴ διπλὴ κατεύθυνση ποὺ διατυπώσαμε παρακάτω. Ὁ τοῖχος λειτουργεῖ ἀποτελεσματικά, στηρίζοντας ἕνα ἔργο, ποὺ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ζωγραφικό, ἴσως μόνο καὶ κυρίως ἐπειδὴ διατηρεῖ τὴν ἰδιότητα τῆς ἐπίπεδης ἐπιφάνειας, πιὸ καίριά ὅμως, ἀπ' τὴν ἀνακάλυψη κι ἔνταξη μέσα στὸ ἔργο τῆς ἴδιας τῆς ματιέρας του, σὰν συστατικὸ στοιχεῖο τοῦ ἔργου. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου ὑπάρχει ἀντικειμενικὰ πάντα παρούσα στὸ μνημειακὸ ἔργο, δηλ. στὴν τοιχογραφία καὶ εἰδικότερα στὸ φρέσκο. Ὁ Δανιὴλ ἐπικαλεῖται τὴν ἐπανεμφάνισή του μέσα στὸ ἴδιο τὸ ἔργο, ὄχι πλαστά, δηλ. μὰ κάποια φιλολογικὴ ὀφθαλμαπάτη, μ' ἄλλα λόγια δὲν μιμεῖται τὸν τοῖχο. Τρυπᾶ τὶς λινάτσες, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ ὑλικὸ πού πάνω του ὀργανώνεται τὸ ἔργο, κι ὁ ἴδιος ὁ φυσικὸς τοῖχος, ἀτόφιος ἢ παλλόμενος, παρουσιάζεται εἴτε μέρα ἀπὸ ἕνα καθαρὸ κενὸ τῆς λινάτσας, δηλ. τοῦ ἔργου, εἴτε ἀνάμεσα ἀπ' τὸ στιμόνι μόνο τῆς ὕφανσης τῆς λινάτσας, ποὺ τῆς ἔχει ἀφαιρεθεῖ τὸ ὑφάδι, κι οἱ κλωστὲς ποὺ ἀπομένουν, πλαστικοποιοῦν στὸ εἰδικὸ νόημα τοῦ ἔργου τὸ κομμάτι τοῦ τοίχου ποὺ μένει ἀπὸ κάτω. Σὲ μερικὲς περιπτώσεις ὡστόσο, ὁ τοῖχος ἀνακαλεῖται στὴν ὅραση, ποὺ προτείνει ὁ καλλιτέχνης, μὲ τὴ ζωγραφική του ἀπομίμηση, μ' ἕνα ἁπλὸ πηχτὸ ἄσπρο χρῶμα, ποὺ ἡ οἰκείωση τοῦ θεατῆ μὲ τὸ πρωτότυπο ὅσο κι ἁπλὸ αὐτὸ ἐγχείρημα, τῆς χρήσης τοῦ ἴδιου τοῦ τοίχου, σὰν ὀργανικὸ στοιχεῖο τοῦ ἔργου, δὲ βλέπει σ' αὐτὸ καμιὰ παρεκτροπή. Ἔχοντας δημιουργήσει ὀπτικὲς ἐξαρτήσεις ἀπ' τὰ διπλανὰ ἔργα, δέχεται καὶ τὸ ζωγραφισμένο αὐτὸ τοῖχο σὰν αὐθεντικὴ παρουσία. Ἀπὸ κάποια κεκτημένη διάθεση, θἄπρεπε νὰ ἀναφερθοῦμε στὰ «πλαστικὰ στοιχεῖα» τοῦ ἔργου, θὰ ἔπρεπε δηλ. ν' ἀναφέρουμε τὸ βαθμιαῖο σβήσιμο ἑνὸς ἄσπρου περιθώριου, ποὺ λειτουργεῖ σὰν τονικὸ ξέφτισμα πάνω στὴν ἐπιφάνεια, ἕνα κόκκινο σὲ τούτη εἴτε στὴν ἄλλη παρουσία του, ὅριο, πλαίσιο ἢ κάτι τέτοιο, ἕνα σκληρὸ μαῦρο, ποὺ διεκδικεῖ μιὰ βιαιότερη ἐπιβολὴ μέσα στὴ λοιπὴ ἐπεξεργασία ἑνὸς ὑλικοῦ κοινοῦ, τῆς λινάτσας, ποὺ ἡ εὐτελὴς καθημερινότητά του βοηθᾶ ἀκόμα περισσότερο στὸ νὰ μεταγραφεῖ ἀποτελεσματικότερα σὲ πλαστικὴ ὀντότητα. Λειτουργεῖ ἔτσι κάποιος δεσμὸς ἐξοικείωσης μὲ τὸ ἀντικείμενο ποὺ ὁ καλλιτέχνης προτείνει στὴν ὅρασή μας σὰν ἐπιστροφὴ τοῦ ἀσώτου, ποὺ ὁ τρόπος της δηλώνεται μὲ μιὰν εὐρηματικὴ ἀμεσότητα. Μὰ τὸ ἐπιστρέφον στοιχεῖο εἶναι ἀντικείμενο μιᾶς καινούργιας ὅρασης. Δὲν ὑπάρχουν ἐπιστροφὲς πουθενά, μόνο καινούργιες φάσεις εἶναι δυνατές. Ἡ λινάτσα κι ὁ τοῖχος γίνηκαν ἰσοδύναμα συστατικά, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνεις ἡ ὕλη τοῦ καλλιτέχνη περιέχει τὴ ματιέρα τοῦ τοίχου. Δὲν εἶναι ἐπανεύρεση, εἶναι καινούργιος πειραματισμός. Τὸ ἀντικείμενο περιέχει τὸν τοῖχο, ἀντίστροφη σχέση φαίνεται πὼς δὲν εἶναι δυνατή, παρὰ μόνο μὲ συνειδητὲς ἐπαναλήψεις.

Μάρκελλος.

Ἔκθεση ζωγραφικῆς στὸ Βρεττανικὸ Συμβούλιο, 26.11 – 19.12.75.

Στὸ Βρεττανικὸ Συμβούλιο, ποὺ ἀναβίωσε σὰν χῶρος ἐκθέσεων, ὁ ζωγράφος Μάρκελλος ἐκθέτει μιὰν εὐρύτατη σειρὰ ἀπὸ πίνακες, ὅπου ὁ θεματικὸς περιορισμός τους σ' ἕνα καὶ μόνο θέμα, δὲν τοῦ ἐπιβάλλει καμιὰ μονομέρεια, οὔτε ἐπαναλήψεις στὶς μορφικές του λύσεις. Ὁ ζωγράφος παρουσιάζεται σὰν εὐαίσθητος, μὰ κι ἐνήμερος στὴν εἰδικότητα τοῦ θέματος θεατής, ποὺ δὲν βλέπει χωρὶς νὰ συμμετέχει συναισθηματικά, στὴν ἀπεικόνιση μιᾶς χαρακτηριστικῆς ἀνθρώπινης δημιουργίας, στὴ ναυπήγηση πλοίων. Τὰ ἀντικείμενα ποὺ συνθέτουν θεματικὰ τοὺς πίνακές του εἶναι ἀπὸ κεῖ περιορισμένα: καράβια, κάθε λογῆς πλεούμενα, γερανοί, δεξαμενές, προκυμαῖες, θάλασσες κι οὐρανοί. Μὰ οἱ γωνίες θέασης αὐτοῦ τοῦ ὑλικοῦ εἶναι στὴν πραγματικότητα ἀπεριόριστες: ἀλλοῦ κυριαρχεῖ ἕνας θαυμασμὸς μπροστὰ στὴν αἴσθηση μιᾶς δυσανάλογης σχέσης δυναμικοῦ, ἀνάμεσα στὴν ἀνθρώπινη ὕπαρξη καὶ τὰ δημιουργήματα τῆς γνώσης του, ἀλλοῦ μιὰ ὀνειροπόληση μπροστὰ στὸ ἄπιαστο, γρήγορα ἐναλλασσόμενο φυσικὸ φόντο, τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ θάλασσα.

Ἀλλοῦ πάλι κυριαρχεῖ ἡ διάθεση γιὰ τὴν καταγραφὴ μιᾶς σειρᾶς ἀπὸ ἁπλουστευμένες στὸ ἐλάχιστο φόρμες, ποὺ ἐπενδύουν μορφικὰ μιὰ γνώση αὐτοῦ τοῦ κόσμου κι ἄλλα τέτοια πολλά. Μὰ σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις, τέτοιες εἴτε παρόμοιες, ὁ ζωγράφος κατακυρώνεται σὰν ἕνας εὐαίσθητος κολορίστας, ποὺ μπορεῖ καὶ μπάζει νόμιμα παντοῦ αὐτὸ τὸ κυριότατο συστατικὸ τῆς δουλειᾶς του, τὸ χρῶμα, ἀκόμα καὶ σὲ περιπτώσεις ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ τὸ συναρτήσει κανείς, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπ' τὸ παιχνίδι, μὲ τὰ πεζὰ ἀντικείμενα ποὺ βρίσκει μπροστά του. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ χρωματικὴ μεταλλαγὴ εἶναι ποὺ μεταμορφώνει τοὺς ἀδέξιους κάποτε κι ἀνενεργοὺς ὄγκους τῆς μοντέρνας τεχνικῆς στὸ εἶδος αὐτό. Ἔτσι ὁ κόσμος τοῦτος ἀνασυντίθεται μ' ἕνα ἄλλο νόημα, πάνω στὶς ἐπιφάνειες τοῦ πίνακα, κι αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν κυριότερη ἀπόπειρά του, γιὰ νὰ κινηθεῖ ὅλος τοῦτος ὁ κόσμος, ποὺ μπορεῖ ἀντικειμενικὰ νὰ εἶναι γιγάντιος μὰ ποὺ ἡ μεταγραφή του σὲ κάποιο οἰκεῖο κλίμα, τὸν κρατᾶ κάτω ἀπὸ τὸν ὀπτικὸ ἔλεγχο τοῦ ζωγράφου καὶ τοῦ θεατῆ. Ξανανακαλύπτεις ἔτσι, μ' ὁδηγὸ τὴ ζωγραφικὴ ὅραση τοῦ καλλιτέχνη, ἕναν κόσμο ποὺ ἡ μορφολογική του διατύπωση πιστοποιεῖ μιὰν ἁπλή, ἔντιμη, κι ὡς κάποιο σημεῖο καὶ συνετὴ στάση μπροστὰ στὸν κόσμο. Ἡ δουλειὰ τούτη κερδίζει σέ στερεότητα, μὲ τὸ νὰ μένει πολὺ κοντὰ στὸ ἀντικείμενο. Δὲν προτείνει τολμηρὲς λύσεις, οὔτε προκαλεῖ δέος, ἢ μεταφυσικὲς ἀνησυχίες. Ἡ ἁδρότητα τῆς ζωγραφικῆς του εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἁδρότητα τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, ποὺ δὲν ἐπιζητεῖ νὰ προκαλέσει τίποτα τὸ ἀναπάντεχο. Σὲ μερικὲς μικρές, σφιχτὲς κι ἀπρόοπτες συνθέσεις του, ἀρθρωμένες μ' ἐλάχιστα ἐφόδια, μιᾶς ἀληθινῆς ὡστόσο ἀντιπαράθεσης ὑλικοῦ, ἡ ζωγραφικὴ τούτη γνωρίζει τὴν καταξίωσή της. Μερικὲς ἄλλες στιγμές του, μιὰ κάπως ἰσόμερη ἔνταση πάνω σ' ὁλόκληρη τὴν ἐπιφάνεια τοῦ πίνακα, συνεπαίρνει μὲ τὴν ἴδια φορά, ὅλα τὰ συστατικά του, κι ἔτσι χάνει, θἄλεγες, ὁ ζωγράφος τὴν εὐκαιρία νὰ δείξει μὲ τὸ δάχτυλο μιὰ κεντρικὴ σύλληψη. Αὐτὲς τὶς στιγμές του, μπορεῖ κανεὶς νὰ τὶς θεωρήσει ἀπ' τὶς πιὸ ἀμφισβητήσιμες. Ὅσο γιγάντιος κι ἐπιβλητικὸς ἀπὸ μοναχός του καὶ νἄναι τοῦτος ὁ κόσμος τόσο ἀπαιτεῖ ἐντονότερα μιὰ προσωπικὴ μορφολογικὴ τακτική, ποὺ νὰ καθορίζει σαφέστερα τὴ στάση τοῦ ὑποκειμένου. Τὸ ἔργο τοῦτο, ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι ἀνθρωπόμορφο παρὰ ὡς τὸ σημεῖο ποὺ φτάνει νὰ σημειώσει τὴ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τοῦ μηχανικοῦ στοιχείου, σὰν αὐτόνομης ὀντότητας. Ὅσο εἶναι παρούσα ἡ προσωπικὴ ἐκτίμηση τοῦ ζωγράφου, τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο ἀποκτᾶ πρόσωπο.

Γ. Πετρῆς

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗ ΚΙΝΑ
το μισο τ' ουρανου
Κλωντὺ Μπρογιὲλ
μὲ πρόλογο τῆς Χὰν Σουΐν

κυκλοφορεῖ
ΤΟ
ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Τὰ «Πολιτικὰ Τραγούδια» τοῦ Θάνου Μικρούτσικου)

Τοῦ Χάρη Ξανθουδάκη

Σὲ δυὸ κείμενα μὲ γενικὸ θέμα τὸν πολιτικὸ ρόλο τοῦ καλλιτέχνη καὶ τῆς τέχνης, ποὺ δημοσιεύθηκαν σὲ δυὸ παλιότερα τεύχη τοῦ «ΑΝΤΙ», ἐπιχειρήθηκε μιὰ κριτικὴ στὶς τρέχουσες ἀντιλήψεις τῆς Ἀριστερᾶς γιὰ τὸν τομέα αὐτὸ τοῦ ἐποικοδομήματος – κυρίως μέσα ἀπὸ τὴ σύγκριση τῶν λογικῶν συνεπειῶν αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς ταχτικῆς τῶν κομμάτων τῆς Ἀριστερᾶς ἀπέναντι στὴν τέχνη καὶ στοὺς καλλιτέχνες ἀφ' ἑτέρου. Ἡ παραπάνω μέθοδος κριτικῆς – ἀνάλυση ἐννοιῶν καὶ ἰσχυρισμῶν, κατάδειξη ἀντιφάσεων, διατύπωση ἐρωτημάτων – δὲν ἄφηνε περιθώρια γιὰ τὴν ἔκθεση προσωπικῶν ἀπόψεων (ποὺ ἐν πάση περιπτώσει, στηρίζονται σὲ προβληματισμὸ μὲ διαφορετικὴ ἀφετηρία).

Ἡ κυκλοφορία τοῦ δίσκου μὲ τὰ Πολιτικὰ Τραγούδια τοῦ Θάνου Μικρούτσικου, τὰ περισσότερα γνωστὰ στὸν ὑποφαινόμενο ἀπὸ παλιότερη ζωντανὴ συναυλία, εἶναι ἡ εὐκαιρία γιὰ ἕνα κριτικὸ διάλογο μὲ τὴν οὐσία καὶ τὸ ἰδεολογικό τους περιεχόμενο, καὶ ἡ ἀφορμὴ γιὰ τὴν πρόταση μερικῶν θέσεων, ποὺ δικαιολογοῦν, ἐλπίζω, τὸν προσωπικὸ –συχνὰ– τόνο τοῦ σημερινοῦ σημειώματος. Καὶ δύο ἀκόμη προκαταρκτικὲς διευκρινίσεις: τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν συλλογισμῶν ἀφορᾶ στὰ τραγούδια σὲ ποίηση Μπήρμαν· ἐπίσης, ἂν οἱ παρακάτω σκέψεις ἀναφέρονται καὶ μποροῦν νὰ ἰσχύουν σ' ὁλόκληρο τὸ χῶρο τῆς τέχνης, στηρίζονται στὶς παραστάσεις καὶ τὶς ἐμπειρίες ἑνὸς μουσικοῦ, πέρα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ μουσικὴ φύση τοῦ ἐρεθίσματος: τῶν «Πολιτικῶν Τραγουδιῶν».

Ἂς δεχτοῦμε σὰν ἀφετηρία μιὰν ὑποκειμενικὴ αἴσθηση: τὰ τραγούδια τοῦ Θ. Μ. λειτουργοῦν πρωταρχικὰ σὰν πρόκληση στὸ αἰσθητήριο τοῦ ἀκροατῆ, σὰν καταλύτης ποὺ προκαλεῖ τὴν ἔκλυση ἔντονων καὶ ἔντονα ἀντιφατικῶν ἐσωτερικῶν ἀντιδράσεων, ἐνῶ παράλληλα παγιδεύουν τὴν κρίση σὲ μιὰν ἀμήχανη ἀναμονή. Ἀντικειμενικὰ ἡ αἴσθηση αὐτὴ τεκμηριώνεται ἀπὸ τὶς διαμετρικὰ καὶ ἀποκλειστικὰ (*exclusive*) ἀντίθετες κρίσεις, μὲ τὶς ὁποῖες ἔγινε δεκτὸς ὁ δίσκος τοῦ Θ.Μ. ἀπὸ τὸ κοινὸ καὶ τοὺς «εἰδικούς».

Ὑποθέτουμε ὅτι αἰτία τῆς ἰδιόμορφης αὐτῆς ἀμεσότητας εἶναι ἐν μέρει οἱ στίχοι τῶν τραγουδιῶν, ἐν μέρει ἡ μουσική τους καὶ κυρίως ἡ συνάντηση τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων. Ὁ τελευταῖος παράγοντας συνοψίζει τὴν εὐθύνη καθὼς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν βαθμὸ συμμετοχῆς τοῦ συνθέτη στὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ ἔργου του: ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ *πρόθεση* ὁ συνθέτης ἐπιλέγει τοὺς στίχους γιὰ τὰ τραγούδια του καὶ δημιουργεῖ μιὰ μουσική, τέτοια ὥστε, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ περιεχόμενο τῶν στίχων, νὰ μεταδώσει τὰ μηνύματα ποὺ θέλει ὁ συνθέτης, χρησιμοποιώντας σὰν μέσο ἐπικοινωνίας τὴ γλώσσα τοῦ τραγουδιοῦ. Ὡστόσο ὁ δέκτης ἀκροατὴς εἶναι ἀκόμη μακριά· ἡ πρόθεση τοῦ δημιουργοῦ δὲν ἔχει πραγματοποιηθεῖ, γιατὶ ἡ διαδικασία τῆς μονόδρομης αὐτῆς ἐπικοινωνίας δὲν ἔχει ὁλοκληρωθεῖ. Γιὰ νὰ γίνει αὐτό, γιὰ νὰ φτάσει τὸ μήνυμα στὸ στόχο του, πρέπει ὁ δημιουργὸς νὰ ὑπολογίσει τὸ μέσο τῆς μεταβίβασης, πράγμα ποὺ συνδέεται πολὺ στενὰ μὲ τὴν ἐπιλογὴ (στὴν περίπτωση τῆς «τέχνης τῶν ἤχων») τοῦ *μουσικοῦ εἴδους* καὶ τοῦ *μουσικοῦ ὕφους* ποὺ θὰ γίνει φορέας τῶν μηνυμάτων.

Κάθε τέχνη εἶναι πολιτικὴ τέχνη, ὅταν ὁ δημιουργὸς συνειδητοποιεῖ τὴν πολιτικὴ λειτουργία κάθε τέχνης. Ἡ παραδοχὴ τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ καὶ τῶν παραπάνω κρίσεων δὲν ἔχει οὔτε τὴ δυνατότητα οὔτε τὴν πρόθεση νὰ ἀξιολογήσει κάποιο *συγκεκριμένο μουσικὸ (καλλιτεχνικὸ) ὕφος*. Ἡ συνειδητὴ ἐπιλογὴ τοῦ μουσικοῦ εἴδους καὶ τοῦ μουσικοῦ ὕφους ἔχει ὅρια, γιατὶ γίνεται ἀπὸ μιὰν ἀντικειμενικὰ προκαθορισμένη τοποθέτηση. Ἡ ἴδια ἡ ἐπιλογὴ τῆς μουσικῆς ἢ ἄλλης τέχνης σὰν μέσου μεταβίβασης συγκεκριμένων μηνυμάτων προϋποθέτει τὸ κοινωνικὸ status τοῦ ὑποκειμένου. Ὁ συνθέτης ἔχει κοινωνικὰ καθορισμένη λειτουργία: ἔγινε συνθέτης καὶ ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖ μιὰ τεχνική, προτοῦ σκεφτεῖ νὰ τὴ χρησιμοποιήσει πολιτικά, προτοῦ συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι κάτοχος ἑνὸς ὅπλου ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ χρησιμοποιήσει θετικὰ στὴν ταξικὴ πάλη. Συνεπῶς ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴ συνειδητὴ πολιτικὴ χρησιμοποίηση τοῦ *ὁποιουδήποτε* εἴδους καὶ ὕφους μουσικῆς προϋποθέτει ταξικὴ συνείδηση καὶ ἡ πραγματοποίησή της ἀπαιτεῖ πολιτικὴ πείρα.

Συνοψίζοντας, πιστεύω πὼς ὁ μουσικὸς ἐπιλέγει τὸ ὕφος του ἀνάλογα μὲ τὸν στόχο του ἀλλὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητές του, τὶς γνώσεις του, τὴν κουλτούρα του· πιστεύω ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐπιλογὴ αὐτὴ πρέπει νὰ γίνεται σὲ κάθε περίπτωση συνειδητά. Ἔτσι, δὲν ἀξιολογεῖται κανένα συγκεκριμένο μουσικὸ ὕφος: κρίνεται ὅμως ὁ καλλιτέχνης ποὺ ἀρνεῖται νὰ παραδεχθεῖ πὼς ἡ καλλιτεχνική του δράση ἔχει συγκεκριμένο πολιτικὸ βάρος.

Μὲ τὰ «Πολιτικὰ Τραγούδια» ὁ Θ.Μ. ξεχωρίζει τὰ μηνύματα ποὺ θέλει νὰ μεταδώσει, κάνοντας μιὰν ἐπιλογὴ στίχων τοῦ Μπήρμαν, καὶ τὰ κοινοποιεῖ χρησιμοποιώντας μ' ἕναν ἀποτελεσματικὸ τρόπο τὸ ἴδιο τὸ ἀστικὸ ἐποικοδόμημα: μεταχειρίζεται τὴν παραδοσιακὴ μορφὴ τραγουδιοῦ, αὐτὴ ποὺ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ προβάλλεται ἀπὸ τὰ «μέσα ἐνημέρωσης», καὶ προωθεῖ τὰ τραγούδια του ἀκολουθώντας τὴ συνηθισμένη διαδικασία: φροντίζει νὰ γυριστοῦν σὲ δίσκο καὶ τὰ προτείνει νὰ μεταδοθοῦν ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Ἐκμεταλλεύεται δηλαδὴ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ (τὸ καθιερωμένο ὕφος τραγουδιῶν) καὶ τὰ ἀστικὰ μέσα ἐπικοινωνίας (δίσκοι, ραδιόφωνο), ἐφ' ὅσον αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν, ἐνῶ ταυτόχρονα ὑπονομεύει καὶ τὰ δυό.

Σὲ περιπτώσεις ὅπως ἡ παραπάνω, ἡ ἀστικὴ τάξη ἀντιδρᾶ μὲ δύο τρόπους: εἴτε ἀπομονώνοντας τὸ «παράσιτο», εἴτε ἀφομοιώνον-

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

Κεντρικὴ διάθεση: Βιβλιοπωλεῖο «Κέδρος» Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 3248346

τάς το. Ἡ τελευταία περιπτωση εἶναι ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη, ὡστόσο ἀντιμετωπίζεται μὲ ἐφαρμογὴ κατάλληλης στρατηγικῆς, ποὺ στοχεύει στὴν ἀναβολὴ τῆς ἀφομοίωσης καὶ στὸν περιορισμὸ τῶν ἐπιπτώσεών της. Ἡ στρατηγικὴ αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ξεκινάει μὲ τὴ διαπίστωση ὅτι ἡ ἀντίδραση δὲν λειτουργεῖ μονολιθικά, καὶ ὅτι ἡ «ἀστικὴ τάξη» δὲν εἶναι «ἕνας ἄνθρωπος» μὲ ἐνιαία βούληση· ἡ κοινὴ τακτική της ἀπαιτεῖ χρόνο καὶ προϋποθέτει ζυμώσεις, δοκιμὲς καὶ λάθη (ἀκόμη καὶ ὅταν γιὰ λογαριασμό της δροῦν εἰδικὲς ὑπηρεσίες: καὶ μόνη ἡ ὕπαρξή τους καταδηλώνει τὴ φθορά της καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς ἐξουσίας). Στὴν περίπτωση τοῦ Θ.Μ. ἔχουμε μιὰ τάση ἀφομοίωσης (τὴν κυκλοφορία τῶν τραγουδιῶν σὲ δίσκο), ποὺ ἐπέτρεψε τὴν πλατιὰ κοινοποίηση αὐτῶν τῶν τραγουδιῶν, καὶ μιὰ τάση ἀπομόνωσης καὶ καταστολῆς (τὴν ἀπαγόρευση μετάδοσής τους ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο), ποὺ ξεσκέπασε γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ τὴν ἀστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν «ἐλευθερία ἔκφρασης» ἀλλὰ καὶ φανέρωσε τὰ ὅρια τοῦ ρεφορμισμοῦ.

Ξεκινώντας ἀπὸ τοὺς παραπάνω συλλογισμοὺς πιστεύω πὼς τὸ δίλημμα «περισσότερη πολιτικὴ ἢ περισσότερη αἰσθητικὴ ποιότητα», ποὺ διατρέχει τὰ σχετικὰ κείμενα τῆς παραδοσιακῆς ἀριστερᾶς (ἰδιαίτερα τῆς ρεφορμιστικῆς) εἶναι ψευτοδίλημμα, καὶ πὼς ἡ συνηθισμένη «φιλολογικὴ» ἀπάντηση (ἰδανικὴ ἰσορροπία, «διαλεκτικὴ» σχέση τῶν δύο στοιχείων) δὲν ἔχει περιεχόμενο. Ἡ μόνη κριτικὴ ποὺ ἔχει νόημα σήμερα εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ (μὲ ἀντικείμενο τὸ περιεχόμενο τῶν μηνυμάτων, *ὅταν ὑπάρχουν)* καὶ ἡ πολιτικὴ (μὲ ἀντικείμενο τὴν ἐπιτυχία ἢ μὴ τῆς μεταβίβασης τῶν μηνυμάτων, τὴν ἀποτελεσματικότητα ἢ μὴ ἑνὸς ἔργου τέχνης σὲ σχέση μὲ τὴ γλώσσα ποὺ μεταχειρίζεται).

Ἡ παραδοσιακὴ ἀστικὴ κριτική, ἐκείνη ποὺ ἐξετάζει τὸ τεχνικὸ μέρος ἑνὸς καλλιτεχνήματος χρησιμοποιώντας *ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο* αἰσθητικὰ κριτήρια, εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαρκής, καὶ συνεπῶς ἀποπροσανατολιστική, ἀντιδραστική. Οἱ παραδοσιακὲς «αἰσθητικὲς κατηγορίες» εἶχαν στὸ παρελθὸν καθορισμένη κοινωνικὴ ὑπόσταση· ὅταν οἱ συγκεκριμένες αὐτὲς λειτουργικότητες ἄρχισαν νὰ ἀτονοῦν, μεταφέρθηκαν στὸ πεδίο τῶν ἐννοιῶν καὶ στήριξαν τὴν παραδοσιακὴ «Αἰσθητική». Ἡ μόνη θεμιτὴ χρησιμοποίησή τους σήμερα εἶναι ἡ περίπτωση ὅπου ἐφαρμόζονται στὴν ἀνάλυση (κι ὄχι πιὰ ἀξιολόγηση) τῶν κλασικῶν ἔργων τέχνης, ἀλλὰ καὶ τότε θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρεται τὸ ἀντίστοιχο ἱστορικὸ κοινωνικὸ πλαίσιο, ὥστε νὰ περιγράφεται ἡ κοινωνικὴ λειτουργία τῶν κατηγοριῶν.

Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προβλέψει τὸ βαθμὸ καὶ τὴ διάρκεια τοῦ ἀποτελέσματος ποὺ θὰ ἔχουν τὰ «Πολιτικὰ Τραγούδια» τοῦ Θάνου Μικρούτσικου. Ἀναφερόμενος στὴν ἑρμηνεία τῆς Μαρίας Δημητριάδη, ὁ συνθέτης μίλησε γιὰ «μάθημα ἑρμηνείας». Πιστεύω ὅτι τὰ ἴδια τὰ τραγούδια εἶναι μάθημα «πολιτικῆς τέχνης» καὶ σημάδι ἀγωνιστικῆς ἐγρήγορσης.

•βιβλίο•

βιβλιοπαρουσίαση Ἄντεια Φραντζῆ

ΑΡΘΟΥΡ ΚΑΙΣΛΕΡ
Οἱ ὑπνοβάτες
Πυθαγόρας-Κοπέρνικος-Κέπλερ-Γαλιλαῖος-Νεύτωνας
Ἐκδόσεις: Ι. Χατζηνικολῆ, Ἀθήνα 1975
Μετάφραση: Ι. Χατζηνικολῆ

Ἡ ἱστορία τῆς Κοσμολογίας· βιογραφίες τοῦ Κοπέρνικου, τοῦ Κέπλερ, τοῦ Γαλιλαίου· μιὰ ἐπισκόπηση τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Μᾶς ξαναζωντανεύει τὰ πρῶτα βήματα ποὺ ἔκανε ὁ ἄνθρωπος, πρὸς τὰ νέα φυσικὰ σχήματα γνώσης. Πυρήνας τοῦ βιβλίου τὸ σχίσμα ποὺ ὁδηγεῖ στὰ κλειστὰ συστήματα, στὴν ἀδιαλλαξία:

«Ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὸν μυστικισμό, ἡ ἐπιστήμη μπόρεσε νὰ σαλπάρει γιὰ τὴν ἀναζήτηση νέων τόπων, πέρα ἀπὸ κάθε ὄνειρο. Μέσα σὲ δυὸ αἰῶνες μεταμόρφωσε τὸ διανοητικὸ διάγραμμα τοῦ HOMO SAPIENS καὶ τὴν ὄψη τοῦ πλανήτη του. Ἀλλὰ τὸ τίμημα ποὺ πλήρωσε ἦταν ἀνάλογο: ἔφερε τὸ εἶδος στὸ χεῖλος τῆς φυσικῆς αὐτοκαταστροφῆς καὶ σ' ἕνα ἐξ ἴσου πρωτοφανὲς ψυχικὸ ἀδιέξοδο. Ταξιδεύοντας χωρὶς ἔρμα ἡ πραγματικότητα διαλύθηκε λίγο-λίγο μέσα στὰ χέρια τοῦ φυσικοῦ. Ὡς κι αὐτὴ ἡ ὕλη ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τὸ σύμπαν τοῦ ὑλιστῆ».

Δ. Α. ΦΑΤΟΥΡΟΣ
Ἀλλαγὴ καὶ πραγματικότητα στὸ Πανεπιστήμιο
Ἐκδόσεις: ΟΛΚΟΣ, Ἀθήνα 1975

Ὁ Δ. Α. Φατοῦρος, ἔχοντας ζήσει ἀπὸ μέσα τὶς βαθιὲς ἀλλαγὲς στὸ σπουδαστικὸ χῶρο, μᾶς δίνει μιὰ πολυσήμαντη μελέτη σχετικὴ μὲ τὰ θεμελιωδέστερα προβλήματα ὀργάνωσης καὶ λειτουργίας τῶν Α.Ε.Ι. καὶ ἀνιχνεύει «συνθῆκες ποὺ ὑπάρχουν καὶ μελλοντικὲς δυνατότητες ἢ ἐξελίξεις».

Τὸ βιβλίο περιλαμβάνει κείμενά του γιὰ τὴν Ἀνώτατη Παιδεία ποὺ εἶχαν δημοσιευτεῖ στὰ χρόνια τῆς δικτατορίας, ἄλλα ποὺ εἶχε ἀπαγορευτεῖ ἢ ἐμποδιστεῖ ἡ δημοσίευσή τους, καθὼς καὶ μεταδικτατορικὲς μελέτες του δημοσιευμένες καὶ ἀδημοσίευτες.

Προσπαθεῖ νὰ μελετήσει ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιμετωπίσει τὰ κύρια διαρθρωτικὰ θέματα ἀλλὰ καὶ τὰ ἄμεσα, καθημερινὰ προβλήματα, καὶ τὸ κατορθώνει καθὼς «συζητάει»:
– Παιδεία καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση.
– Ἐπιστημονικὴ γνώση καὶ ἐξετάσεις.
– Πανεπιστήμιο καὶ πόλη.
– Τὸ πανεπιστήμιο: πεδίο ἀσκήσεως δημοκρατίας.
– Ἀντιαυταρχικὸ ἐργαστήριο: περιορισμὸς καὶ προϋποθέσεις.

Ὅλες οἱ μελέτες ἔχουν σὰν κύριο στόχο τους τὴν ἀλλαγὴ στὴν Ἀνώτατη ἐκπαίδευση, σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς Παιδείας γενικότερα καὶ συνυφασμένη μὲ τοὺς κοινωνικοὺς καὶ πολιτικοὺς μετασχηματισμούς.

ΜΑΡΚΟΣ ΖΑΡΙΚΟΣ
Ὁ καμπουρομακρυχέρης
Ἐκδόσεις: Κέδρος, Ἀθήνα 1975

Ὁ μαστρο-Μάρκος Ζαρίκος εἶναι ἄνθρωπος σημερινός. Οἱ φιγοῦρες του δείχνουν τὸν προβληματισμὸ τῆς ἐποχῆς μας δεμένο μὲ τὴν παράδοση· ἀποκτοῦν, ἔτσι, μιὰ πρωτότυπη καὶ προσωπικὴ διάσταση, συνδέουν τὴ λαϊκὴ δημιουργία μὲ τὴν ἐπώνυμη τοῦ καιροῦ μας. Συμπληρωμένες οἱ φιγοῦρες μὲ δικούς του στίχους, ἀποσαφηνίζουν τὶς προθέσεις τοῦ δημιουργοῦ καὶ παίρνουν πνοὴ ἀγωνιστική.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἀντίσταση - Δημοκρατία
Μελέτες - ἄρθρα
Ἐκδόσεις: Κέδρος, Ἀθήνα 1975

Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας μᾶς λέει στὴν εἰσαγωγή του: «Τὰ κείμενα ἔχουν τὸ κοινὸ ὅτι ὁ λόγος γίνεται γιὰ πρόσωπα καὶ ζητήματα τῆς κουλτούρας μας, εἰδικὰ τῆς λογοτεχνίας μας, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἔκτακτη κατάσταση τοῦ 1967-1974. Τὸ ἐφήμερο καὶ τὸ βιαστικὸ εἶναι ἀποτυπωμένο στὰ περισσότερα, ἀλλὰ ἴσως οἱ σκέψεις μας σ' αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς ἐκδηλώσεις μας, ὅπου πλεονάζει τὸ αὐθόρμητο καὶ τὸ συγκινησιακό, νὰ βρίσκονται σὲ μιὰ γνησιότερη κατάσταση καὶ ζεστότερα νὰ προσφέρονται στοὺς ἄλλους». Αὐτὰ σχετικὰ μὲ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου, μὲ γενικὸ τίτλο: Ἀντίσταση - Δημοκρατία, ποὺ περιέχει ἐννέα ἄρθρα τοῦ συγγραφέα, καθὼς ἐπίσης καὶ σχετικὰ μὰ τὰ τρία ἀπὸ τὰ τέσσερα ἄρθρα τοῦ δεύτερου μέρους, μὲ τίτλο: Τέσσερα κείμενα γιὰ τὸν Γιάννη Ρίτσο.

Ἔξω ἀπὸ τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς ἑφταετίας, γράφτηκε τὸ τέταρτο κείμενο γιὰ τὸν Γιάννη Ρίτσο: Ὁ Ρίτσος σήμερα, καθὼς καὶ τὸ τρίτο μέρος τοῦ βιβλίου: Ἀναφορὰ σὲ μιὰν ἄλλη πείρα, ποὺ εἶναι μελέτη γιὰ τὴ ρώσικη λογοτεχνία.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ
Ποίηση
Ἐκδόσεις: Κέδρος, Ἀθήνα 1975
Δ΄ Τόμος

Ὁ Δ΄ τόμος εἶναι συνέχεια τῆς προσπάθειας συγκέντρωσης σὲ τόμους τοῦ ἔργου τοῦ Γιάννη Ρίτσου ποὺ γιὰ διάφορους λόγους παρέμεινε ὡς τὶς μέρες μας ἀνέκδοτο. Περιλαμβάνει ποιητικὲς συλλογὲς καὶ μεγάλα ποιήματα ποὺ καλύπτουν μιὰ τριακονταετία τῆς ποιητικῆς δημιουργίας τοῦ Γιάννη Ρίτσου, δίχως καὶ νὰ τὴν ἐξαντλοῦν.

Στὸν τόμο περιέχονται:

Στίχοι ἀπὸ σκισμένα ποιήματα (1938-1952). Θερινὸ φροντιστήριο (1953-1960). Μικρὸ ἀφιέρωμα (1960-1965). Νύξεις (1970). Ὁ ὁδηγὸς τοῦ ἀσανσὲρ (1958). Ὁ φαροφύλακας (1958). Ἡ ὥρα τῶν ποιμένων (1962-1971). Δελφοὶ (1961-1962). Κάτοψη (1971). Τὸ χορικὸ τῶν σφουγγαράδων (1960). Τειρεσίας (1964-1971). Ὁ ἀφανισμὸς τῆς Μῆλος (1969).

ΚΛΩΝΤΥ ΜΠΡΟΓΙΕΛ
Ἡ γυναίκα στὴν Κίνα
τὸ μισὸ τ' οὐρανοῦ
Ἐκδόσεις: Κύτταρο, Ἀθήνα 1975
Μετ.: Ἑλένη Παπαρρόδου

Τὸ βιβλίο αὐτό, ἀποτέλεσμα τῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειας ὁμάδας δώδεκα Γαλλίδων ποὺ ταξίδεψαν στὴν Κίνα τὸ 1971, ξεκινᾶ ἀπ' τὸ γεγονὸς ὅτι μιὰ γυναίκα ζεῖ ἔχοντας μιὰ ὁρισμένη σχέση μὲ τὴν κοινωνικὴ ἐργασία, μὲ τὴν οἰκιακὴ ἐργασία, μὲ τὰ παιδιά, μὲ τὴν οἰκογένεια καὶ μὲ τὴ σεξουαλικότητα καὶ χωρίζεται σὲ πέντε ἀντίστοιχα κεφάλαια, ὅπου στὸ καθένα περιγράφει τὶς συγκεκριμένες ἐμπειρίες της ἀπὸ τὴν κινέζικη κοινωνία, τοὺς τρόπους ἀντιμετώπισης καὶ τὶς λύσεις ποὺ προτείνουν ἐκεῖ.

Ἡ Κλωντὺ Μπρογιέλ, μία ἀπὸ τὶς γυναῖκες τῆς ὁμάδας, ἂν καὶ ἐκθέτει μόνο τὶς θετικὲς ἐμπειρίες σχετικὰ μὲ τὴ γυναίκα στὴν Κίνα, μᾶς βοηθᾶ ἀρκετὰ στὸ νὰ καταλάβουμε τὶς διαλεκτικὲς ἐσωτερικὲς σχέσεις ἀνάμεσα στὴ γυναίκα καὶ στὴν ἐπανάσταση.

ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ
Ὁ ὕστερος καπιταλισμὸς
Ὁ ἰμπεριαλισμὸς στὴν τελική του φάση
Ἐκδόσεις: GUTENBERG, Ἀθήνα 1975
Μετ.-Ἐπιμ.: Κ. Χατζηαργύρη
Σειρά: Ἡ ἐποχή μας, Τομ. Α΄

Ὁ Μαντέλ, γνωστὸς στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ καὶ ἀπὸ πολλὲς ἄλλες ἐκδόσεις ἔργων του, ἀναλύει ἀπὸ καθαρὰ οἰκονομικὴ σκοπιὰ τὴν πορεία τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπὸ τὴν πρώτη μεταπολεμικὴ περίοδο εὐημερίας ὡς τήν, μετὰ τὸ 1960, κρίση. Μελετᾶται ἰδιαίτερα τὸ μόνιμο πιὰ φαινόμενο τοῦ πλη-

θωρισμοῦ, ποὺ ὑπάρχει πλέον τόσο σὲ περιόδους ἀκμῆς ὅσο καὶ σὲ περιόδους κρίσης.

Τὸ ἔργο θὰ ὁλοκληρωθεῖ σὲ τέσσερις τόμους. Ὁ πρῶτος τόμος περιέχει τὰ ἀκόλουθα τέσσερα κεφάλαια:
1. Νόμοι κίνησης καὶ ἱστορία τοῦ κεφαλαίου.
2. Ἡ δομὴ τῆς παγκόσμιας καπιταλιστικῆς οἰκονομίας.
3. Οἱ τρεῖς κύριες πηγὲς ὑπερκέρδους στὴν ἐξελιχτικὴ πορεία τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ.
4. Τὰ «μακρὰ κύματα» στὴν ἱστορία τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ε. ΜΑΝΤΕΛ
Ἐργατικὸς ἔλεγχος
Ἐργατικὰ συμβούλια
Αὐτοδιαχείριση
Ἐκδόσεις: Θ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1975
Μετ.: Κώστας Νικολόπουλος
Σειρά: Ἐργατικοὶ ἀγῶνες – Ἐργατικὰ προβλήματα

Ἐκλεκτικὴ ἀνθολογία ἀπὸ τὸν Ἐρνὲστ Μαντέλ, ὅπου συγκεντρώνει συγχρόνως καὶ τὶς θεωρητικὲς ἀναλύσεις ἀλλὰ καὶ τὶς ἀναφορὲς ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ δράση τῶν ἐργατῶν.

Περιέχει μία ἐκτενὴ εἰσαγωγὴ τοῦ συγγραφέα καὶ χωρίζεται σὲ δύο βασικὰ μέρη. Ι. Πηγές: 1. Κὰρλ Μὰρξ καὶ Φρ. Ἔνγκελς, 2. Μιὰ πρακτικὴ ἐμπειρία ἐργατικοῦ ἐλέγχου στὴ διάρκεια τῆς Παρισινῆς Κομμούνας, 3. Κὰρλ Κάουτσκι: Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση, 4. Τὸ σοβιὲτ τῆς Πετρούπολης τοῦ 1905, 5. Ντανιὲλ ντὲ Λεόν: Βιομηχανικὸς συνδικαλισμός. ΙΙ. Ἡ Σοβιετικὴ ἐμπειρία στὴ διάρκεια τῆς Ρώσικης ἐπανάστασης τοῦ 1917 καὶ μετά: 6. Β. Ι. Λένιν, 7. Σοβιὲτ καὶ ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1917, 8. Οἱ προγραμματικὲς θέσεις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πάνω στὸν ἐργατικὸ ἔλεγχο καὶ τὰ ἐργατικὰ συμβούλια, 9. Οἱ μπολσεβίκοι θεωρητικοὶ τῆς διαχείρισης τῆς κοινωνικοποιημένης οἰκονομίας (1918-1921).

ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΙΝ ΣΟΥΧΥ
Κολλεκτιβισμὸς καὶ αὐτοδιαχείριση στὴν Ἱσπανία 1936-1939
Ἐκδόσεις: Ἐπίκουρος, Ἀθήνα 1975
Μετ.: Γιῶργος Βαμβαλῆς

Ὁ Ἀουγκουστὶν Σούχυ, ἐκδότης φιλελεύθερων - κομμουνιστικῶν περιοδικῶν στὴ Γερμανία τὴν ἐποχὴ τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης, ἔδρασε στὸ πλευρὸ τῶν Ἱσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Αὐτό, ὁπωσδήποτε, κάνει τὸ κείμενό του ἕνα σπάνιο ντοκουμέντο γιὰ μιὰ σημαντικὴ πλευρὰ τοῦ ἱσπανικοῦ ἐμφύλιου. Κυρίως ὅμως τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀποκτᾶ ἕνα ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, γιατὶ ἀποπειρᾶται νὰ τεκμηριώσει τὴν ἔμπρακτη ἐφαρμογὴ τῆς αὐτοδιαχείρισης, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ δοκιμάστηκε στὴν Ἱσπανία.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑΪΧ
Ἡ εἰσβολὴ τῆς σεξουαλικῆς ἠθικῆς
Ἐκδόσεις: Θ. Καστανιώτης, Ἀθήνα 1975
Μετ.: Κώστας Νικολόπουλος

Ὁ συγγραφέας ἐρευνᾶ τὸ πρόβλημα τῶν σεξουαλικῶν διαταραχῶν καὶ νευρώσεων καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἑρμηνεύσει ἱστορικά. Στηρίζεται στὶς ἐθνολογικὲς ἔρευνες τοῦ Μόργκαν, τοῦ Ἔνγκελς καὶ κυρίως τοῦ Μαλινόφσκι.

Τὸ βιβλίο περιέχει δύο μέρη καὶ μία προσθήκη.

Α΄. Ἡ καταγωγὴ τῆς σεξουαλικῆς καταπίεσης.

Β΄. Τὸ πρόβλημα τῆς σεξουαλικῆς οἰκονομίας.

Προσθήκη: Ὁ Ροχάιμ καὶ ἡ «Ψυχανάλυσή του» γιὰ τοὺς πρωτόγονους πολιτισμούς.

ΑΝΕΣΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
Τὰ ποιήματα (1956-1970)
Θεσσαλονίκη 1974

Πολλὰ λέγονται γιὰ τὴν ποιητικὴ «γραφή», ἄλλοτε κοινοτυπίες κι ἄλλοτε σοβαροφανῆ πορίσματα «εἰδικῶν»· σπάνια ὁρισμένα οὐσιαστικὰ πράγματα.

Πέρα ὅμως ἀπὸ κάθε συζήτηση καὶ προβληματική, ἕνα σημεῖο μένει γενικὰ παραδεκτό. Ἡ ποιητικὴ «γραφὴ» μιλάει «καθεαυτή», δὲ ζητάει ἐπεξηγήσεις ὅταν μπορεῖ νὰ μιλήσει «ἁπλά».

Στὸν Ἀνέστη Εὐαγγέλου βρίσκουμε μιὰν ἀπερίφραστα ἀνόθευτη γραφή, χωρὶς πρόθεση νὰ ὑποβάλει ἀποσιωπώντας, ἀλλὰ κατακτώντας μὲ τὴν ἀμεσότητα τοῦ λόγου του τὴν ψυχή μας. Γυμνὸς ὡς τὸ κόκκαλο, μᾶς πονάει σὰν μπήγει τὴ μαχαιριὰ καὶ ἐνδοσκοπεῖ μὲ μιὰ συμμετοχὴ τοῦ κορμιοῦ ποὺ πάσχει. Δὲν ὑπάρχουν προσχήματα· ἀπόλυτη ἡ ἀναζήτηση καὶ ἐναγώνια, ἀπόλυτη κι ἡ «καταστροφή», προδιαγεγραμμένη θαρρεῖς ἀπ' τὴν προηγούμενη μεθόδευση. Πίκρα ἀλλὰ ὄχι νοσηρὰ ἀπαισιόδοξη ἀντιμετώπιση. Διαπιστώσεις ζωῆς ποὺ ἐνεργοῦν καταλυτικὰ στὰ παραπέρα κι ἕνα ὄνειρο παιδικὸ ποὺ μένει κουκίδα ἀκατάλυτη μέσα μας νὰ μᾶς παιδεύει καὶ ποὺ τίποτα δὲν τὴν ἐξοντώνει. Ἀλλοτριωμένη ἡ ζωή μας, μὰ ὄχι ξεπουλημένη ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους. Ποίηση ποὺ σοῦ ματώνει τὶς αἰσθήσεις, χωρὶς ὅμως νὰ σὲ παγώνει.

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ κάνουν χιοῦμορ μὲ τὸν ἑαυτό τους, ποὺ ἡ ἀποστασιοποίησή τους γίνεται ἔντεχνη φόρμα, καὶ τὸ νιώθει κανεὶς αὐτὸ πολὺ συχνὰ στοὺς νέους ποιητές μας, ὅμως ὁ γνήσιος ποιητής, κι ἕνας τέτοιος ἀναμφισβήτητα εἶναι ὁ Ἀνέστης Εὐαγγέλου, δὲν μπορεῖ νὰ γελάσει μὲ τὸν ἑαυτό του, γιατὶ τότε θὰ πρέπει νὰ πάψει νὰ πιστεύει στὸν ἄνθρωπο, κι ὁ ποιητής μας πιστεύει στὴν ἀνθρώπινη οὐσία καὶ γι' αὐτὸ κιόλας πάσχει βιώνοντας τὴν ἐμπειρία του, ποὺ δὲν εἶναι μόνο δική του ἀλλὰ καὶ δική μας.

Ἀπ' αὐτὸ πηγάζει κι ἡ ἀνάγκη νὰ βρεθεῖ ἡ αἰτία, ἡ ἀνάγκη νὰ γίνουν συνειδητὰ τὰ προβλήματα, ἡ ἐπιθυμία νὰ βρεθοῦν οἱ «ἔνοχοι».

«Ἡ σήραγγα: Ὅταν μπῆκα στὴ σήραγγα (χωρὶς νὰ θέλω μ' ἔσπρωξαν καὶ μπῆκα/ ἢ ἡ τύχη τό 'φερε ἢ μήπως/ κι ἐγὼ βοήθησα σ' αὐτὸ δίχως νὰ τὸ καταλαβαίνω;) /ὑπολόγιζα μιὰ πιθανὴ ἔξοδο ὁπωσδήποτε·/ ἦταν ἡ ἀρχή, ὅσο νὰ πεῖς, τὸ ἔξαφνο τοῦ πράγματος,/ ἡ φυσικὴ ἀντίδραση ἢ ὅ,τι ἄλλο./Ποῦ εἶναι τώρα ἡ ἔξοδος κι ἡ πιθανότητα τῆς ἐξόδου/ ὅταν ἡ κάθε μέρα σὲ πείθει λογικὰ γιὰ τὸ ἀντίθετο·/ἐγὼ δὲν ξέρω, βαδίζω τόσα χρόνια,/ ἀνοίγω δρόμο κάθε στιγμὴ μὲς στὸ σκοτάδι, ἐκτελῶ τὴ θητεία μου καὶ δὲν ἐλπίζω·/κατὰ διαστήματα μόνο κοιτάζω πρὸς τὰ ἐπάνω,/ ἕνα φεγγίτη ψάχνω νά 'βρω μέσα στ' ὄνειρο,/ ἕνα φεγγίτη, τὸ τρυφερό σου πρόσωπο νὰ μοῦ φέγγει,/ νὰ μοῦ φέγγει τὸ τυλιγμένο στὸ παιδικὸ τὸ σύννεφο/ ἀπ' τὸν χειμώνα ἐκεῖνο τὸν χαμένο μέσα στὰ βάθη τοῦ χρόνου».

ΔΙΑΝΟΜΗ: Θ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

καμουραν μπεκιρ χαρπουτλου

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΕ ΑΔΙΕΞΟΔΟ

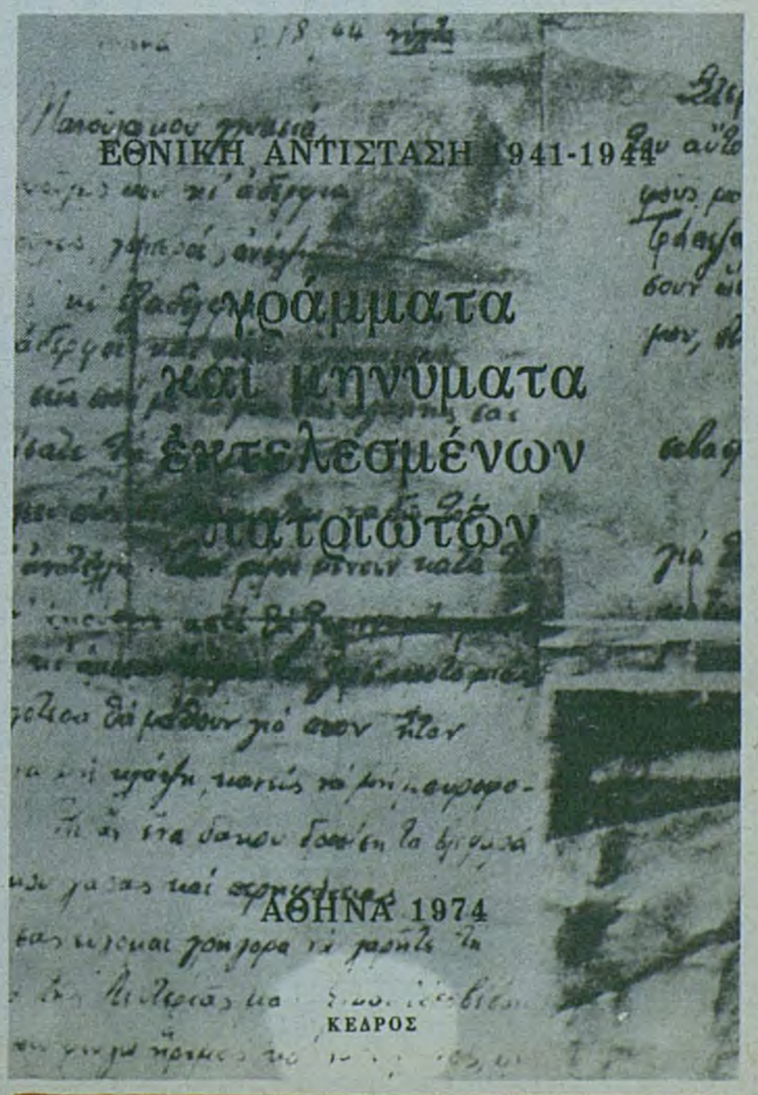

μια μαρξιστικη αναλυση της τουρκιας απο την οθωμανικη αυτοκρατορια ως τις μερες μας

ΟΡΟΣΗΜΟ

Κεντρικὴ διάθεση: Θ. Καστανιώτης
Πανεπιστημίου 39, τηλ. 3246633

ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

ΘΟΔΩΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ὁ Θίασος
Σενάριο
Ἐκδόσεις: Θεμέλιο, Ἀθήνα 1975
Ἐπιμέλεια - σημειώσεις: Φῶτος Λαμπρινός

Στὸ βιβλίο αὐτό, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σενάριο τοῦ Θ. Ἀγγελόπουλου, βρίσκουμε ἕνα κείμενο τῆς Ἀντουανέττας Ἀγγελίδη: Σημειώσεις πάνω στὴ δομὴ τῆς ταινίας, χωρισμὸς τοῦ ἔργου σὲ ἑνότητες καθὼς καὶ δύο πίνακες.

Ὑπογραμμίζουμε ὅτι τὸ σενάριο ἀξίζει νὰ διαβαστεῖ ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς μελετητὲς τοῦ ἔργου τοῦ Ἀγγελόπουλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ εὐρὺ ἀναγνωστικὸ κοινό. Ὁ λόγος τοῦ Ἀγγελόπουλου εἶναι ἁπλός, σαφὴς καὶ ἀποτελεσματικός, τόσο ὅσο καὶ ἡ κινηματογραφικὴ «γραφή» του. Τὰ ἐπίπεδα τοῦ ἔργου καὶ οἱ ἑνότητές του λειτουργοῦν στὸ κείμενο ἀνάλογα μὲ τὸ ἔργο ἀλλὰ καὶ αὐτόνομα.

ΣΕΡΓΚΕΪ ΑΪΖΕΝΣΤΑΪΝ
Θωρηκτὸ Ποτέμκιν
ΚΙΝΟ, Ἐκδόσεις τοῦ κινηματογράφου, Ἀθήνα 1975
Μετ. καὶ ἐπιμέλεια: Γιῶργος Μπαζίνας

Τὸ ἔργο τοῦ Ἀιζενστάιν σὲ μορφὴ σενάριου, μοναδικὴ καταγραφὴ τοῦ ὁλοκληρωμένου ἔργου, ὅπως πρωτοδημοσιεύτηκε στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση τὸ 1926, μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα, μὲ τὴν τυπογραφικὴ μονιμότητα, νὰ σκύψουμε ξανὰ στὸ ἔργο αὐτό, ποὺ εἶναι σταθμὸς στὴν ἐξέλιξη τοῦ κινηματογράφου ἀλλὰ καὶ σπάνιο δεῖγμα ἀγωνιστικῆς τέχνης.

ΡΟΝΑΛΝΤ ΛΑΙΝΓΚ
Ἡ πολιτικὴ τῆς οἰκογένειας
Ἐκδόσεις: Θ. Καστανιώτης, Ἀθήνα 1975
Μετ.: Ἰουλία Ραλλίδη
Σειρά: Ψυχανάλυση καὶ κοινωνία – 2

Ὁ συγγραφέας ἐξετάζει τὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις μέσα στὴν οἰκογένεια καὶ προτείνει μιὰ ἑρμηνεία τῶν μηχανισμῶν μέσα στοὺς ὁποίους ἐκφράζεται ἡ λειτουργία τοῦ οἰκογενειακοῦ συνόλου. Ἡ «οἰκογένεια» εἶναι ἕνας πυρήνας μὲ πολὺ συγκεκριμένη δομή, ἀπόρροια μιᾶς κοινωνικῆς δομῆς, ποὺ καθορίζεται ἀπὸ ἕνα πολιτικὸ περιεχόμενο. Γίνεται λοιπὸν ἡ οἰκογένεια ὁ φορέας τῶν «κοινωνικῶν ἀξιῶν» καὶ τοῦ πολιτικοῦ τους περιεχομένου.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ θέτει περισσότερο ἐρωτήματα, παρὰ προτείνει λύσεις πρακτικές, εἶναι περισσότερο ἡ ἀμφισβήτηση τῆς κατεστημένης μας ἠθικῆς καὶ τῆς «ἀποκάλυψης» στὴν κοσμοαντίληψή μας, καὶ θέτει σὲ κίνηση τὸ μηχανισμὸ τῆς διερεύνησης. Ἔτσι δημιουργεῖ τὴ δυνατότητα γιὰ ἕνα διάλογο στὸ χῶρο, ποὺ προϋποθέτει τὴ γνώση τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν ποὺ καθορίζουν τὸ ἄτομο.

ΕΝΤΣΕΝΣΜΠΕΡΓΚΕΡ
ΓΚΟΡΤΣ - ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ
Περιβάλλον καὶ ποιότητα τῆς ζωῆς (Δοκίμια)
Ἐκδόσεις: Ἐπίκουρος, Ἀθήνα 1975
Μετ.: Γιῶργος Βαμβαλῆς

Στὸ βιβλίο αὐτὸ περιλαμβάνονται τρεῖς πολὺ ἀξιόλογες οἰκονομικὲς μελέτες. Ἡ πρώτη, τοῦ Γερμανοῦ ποιητῆ, μυθιστοριογράφου, μεταφραστῆ καὶ πολιτικοκοινωνικοῦ κριτικοῦ Χὰνς Μάγκους Ἐντσενσμπέργκερ: Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκολογίας, μᾶς προσφέρει μιὰ πολύπλευρη κριτικὴ ἐποπτεία τοῦ ὅλου θέματος, γιὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσει τελικὰ στὴν ἐπιβεβαίωση τοῦ Μὰρξ ὅτι: «Ἡ ἀνθρώπινη οὐσία τῆς φύσης ἀρχίζει μόνο μὲ τὸν κοινωνικὸ ἄνθρωπο· γιατὶ τότε μόνο ἡ φύση λειτουργεῖ σὰν σύνδεσμός του μὲ τὸν ἄνθρωπο, σὰν ὕπαρξή του γιὰ τὸν ἄλλο καὶ τοῦ ἄλλου γι᾽ αὐτόν... Ἔτσι ἡ κοινωνία εἶναι ἡ ὁλοκληρωμένη ἑνότητα ἀνθρώπου καὶ φύσης, ἡ ἀληθινὴ ἀνάσταση τῆς φύσης, ὁ πραγματοποιημένος νατουραλισμὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ πραγματοποιημένος ἐξανθρωπισμὸς τῆς φύσης».

Ἡ δεύτερη μελέτη εἶναι τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀντρὲ Γκόρτς, ποὺ ζεῖ στὴ Γαλλία καὶ εἶναι συνεκδότης τοῦ περιοδικοῦ Les temps modernes: Ἡ ἀναπαραγωγὴ τῆς ἐργατικῆς δύναμης: Τὸ καταναλωτικὸ μοντέλο.

Τὸ βιβλίο κλείνει μὲ τὸ δοκίμιο τοῦ Μιχαῆλο Μάρκοβιτς, τοῦ γνωστοῦ Γιουγκοσλαύου φιλόσοφου ποὺ ἀνήκει στὴν ὁμάδα τῶν Γιουγκοσλαύων νεομαρξιστῶν ποὺ συγκεντρώνονται γύρω ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸ περιοδικὸ Praxis: Δυνατότητες γιὰ τὸν ριζικὸ ἐξανθρωπισμὸ τοῦ βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

– ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΥΡΑΤ
Μπέρτολτ Μπρὲχτ
Ὁ καλὸς ἄνθρωπος τοῦ Ἄουγκσμπουργκ
Ἐκδόσεις: Πλειάς, Ἀθήνα 1974

– ΡΟΥΛΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ
Γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς δικαιοσύνης
Δοκίμιο
Ἐκδόσεις: Διογένης, Ἀθήνα 1975

– JOYCE MANSOUR
Ἐρωτικὰ
Ἔκδοση τῆς Συντεχνίας, Ἀθήνα 1975

– ΠΕΤΡΟΣ ΑΝΤΑΙΟΣ
Ἡ πολιτεία στὸ φῶς τῶν λύκων
Ἀντίσταση, ζωή μας
Πρὶν τὴν εὐθεία τοῦ τέρματος
Ἐκδόσεις: Μνήμη, Ἀθήνα 1975

– ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ
Ἱέρεια τῆς Μετάληψης
Ἐκδόσεις: Δωδώνη, Ἀθήνα 1975
Ὀργάνωση ὕλης καὶ ἐκδ. ἐπιμ.: Γ. Ἀναγνωστόπουλος

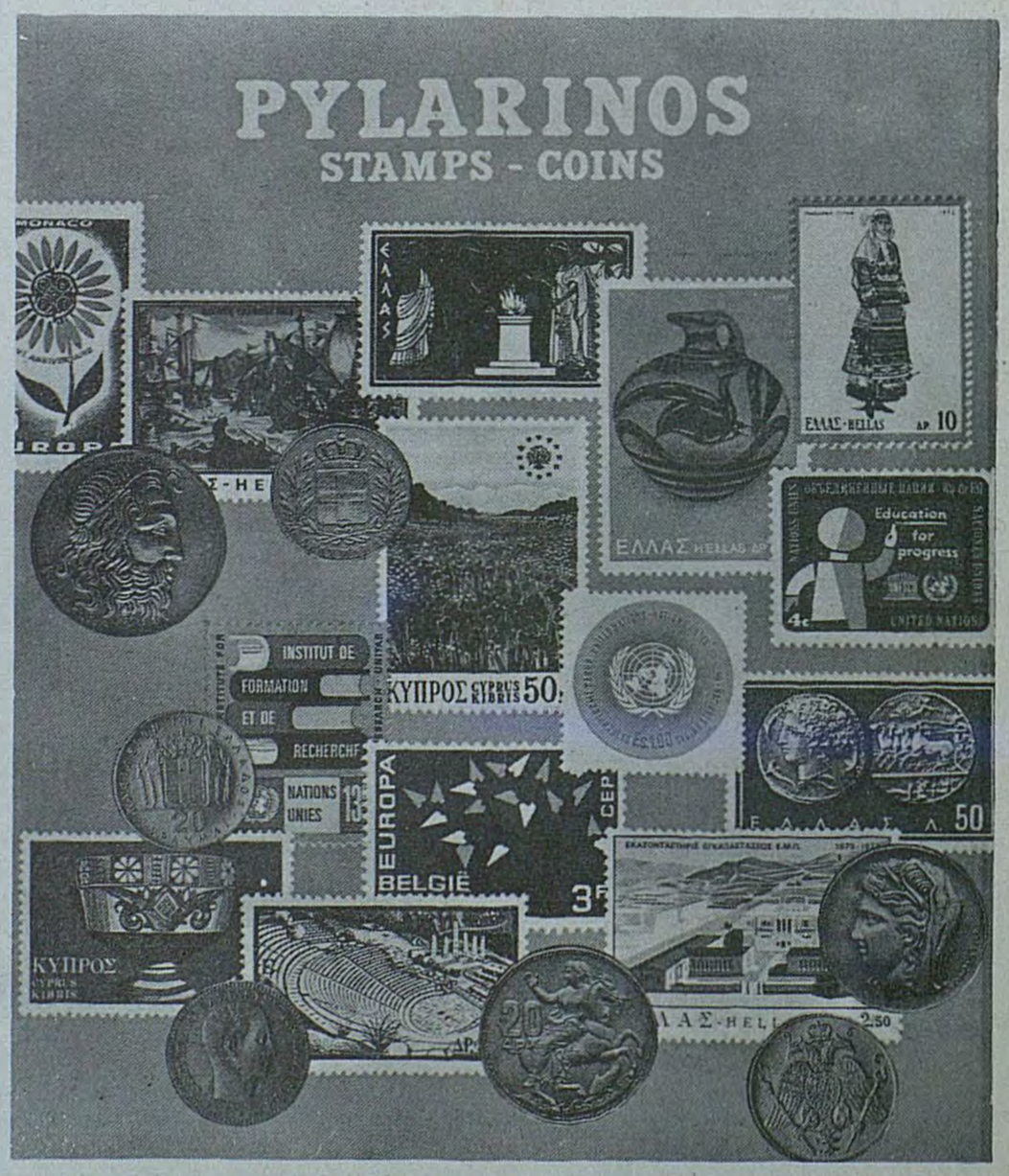
ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

3η ΕΚΔΟΣΗ

ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9
Τηλ. 32 10 384
32 10 577

ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ

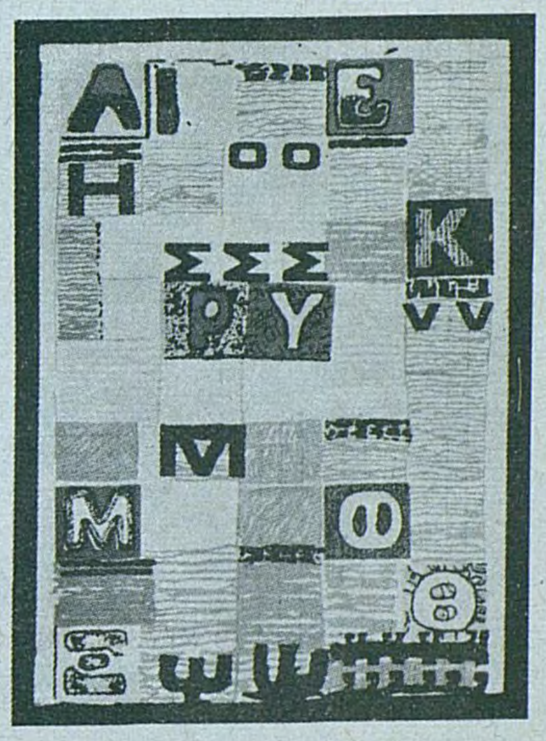
ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ 20

παιχνίδια
και αλλα
αντικείμενα
του
ΓΙΑΝΝΗ ΓΑΪΤΗ

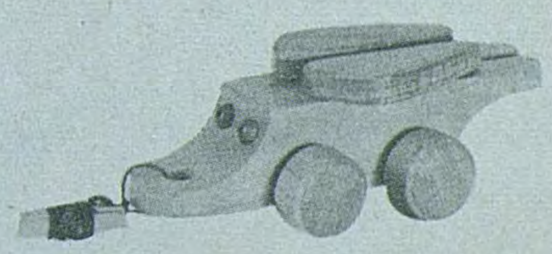

πριν
ν'αγορασετε
παιχνιδια
ή αλλα
αντικειμενα
για δωρα
ελατε στο
ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ
δημοκριτου 20

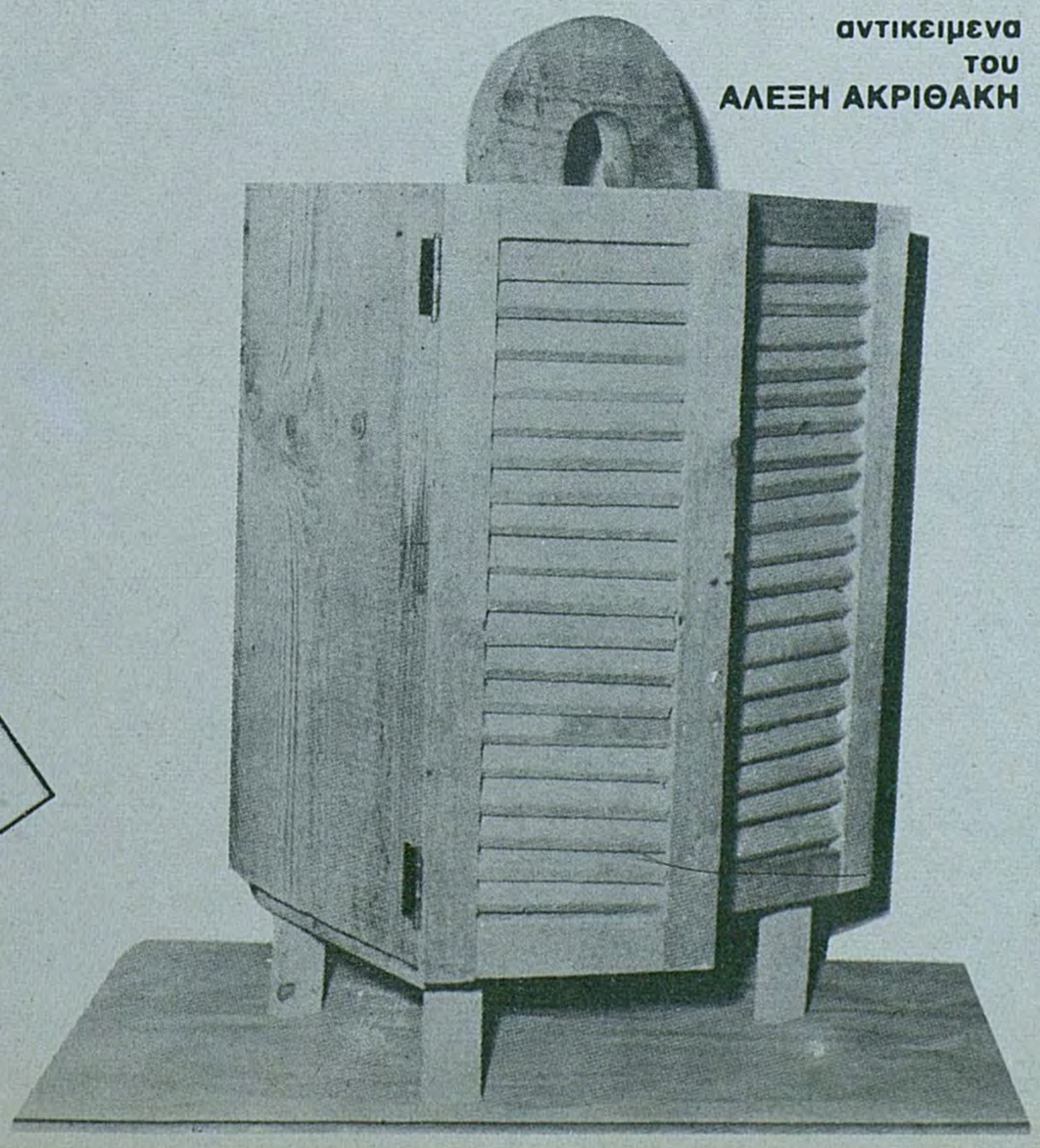
τα παζελ του
ΟΙΟΙC
πανω σε σχεδια
ΑΛΕΞΗ ΑΚΡΙΘΑΚΗ
ΓΙΑΝΝΗ ΓΑΪΤΗ
ΘΟΔΩΡΟΥ
ΝΙΚΗΣ ΚΑΝΑΓΚΙΝΗ
ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΡΑ
ΜΙΧΑΛΗ ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗ
ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΡΑΛΗ
ΚΩΣΤΑ ΤΣΟΚΛΗ

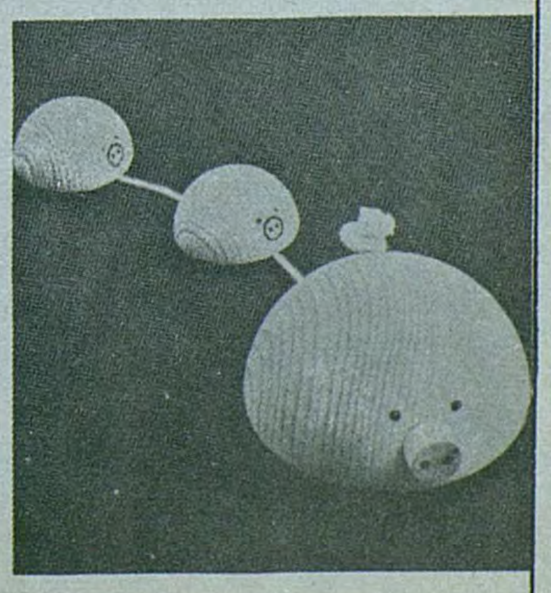
τα ξυλοπαιχνιδα
του αρχιτεκτονα
ΒΑΣΙΛΗ ΣΤΑΜΟΥΛΗ

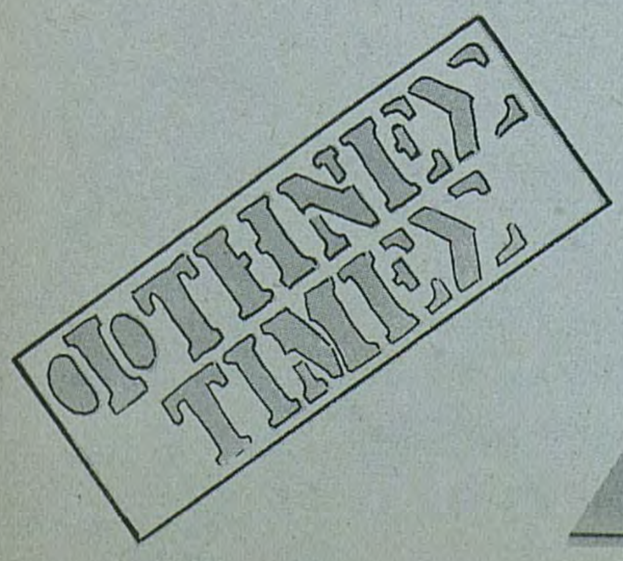

αντικειμενα
του
ΑΛΕΞΗ ΑΚΡΙΘΑΚΗ

τα εκπαιδευτικα
παιχνιδια
της διασημης
Φινλανδεζας
σχεδιαστριας
AARIKKA

Gutenberg
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Βιβλιοπωλεῖο: Σόλωνος 103
τηλ. 624606, 600127, 626684

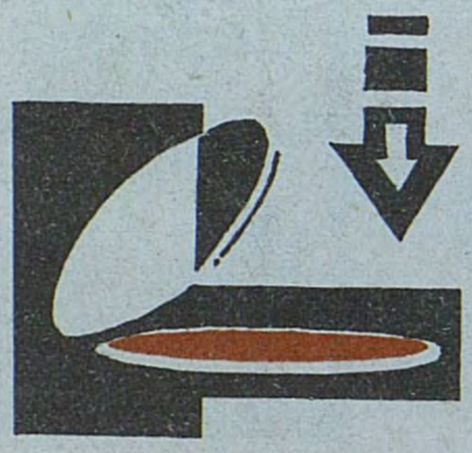
Γραφικὲς Τέχνες: Διδότου 55-57
τηλ. 618736, 629402

ΠΩΛ ΣΟΥΗΖΥ

Η ΘΕΩΡΙΑ
ΤΗΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μετάφραση:
ΝΙΚΗΦ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

Εἰσαγωγὴ - Ἐπιμέλεια:
Κ. ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ

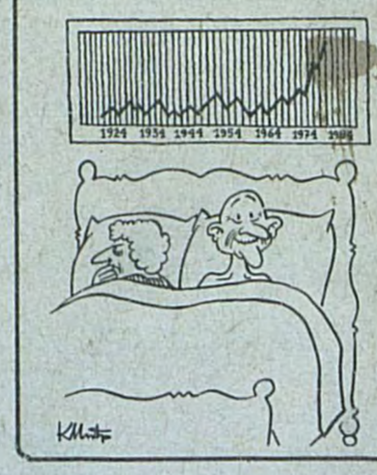

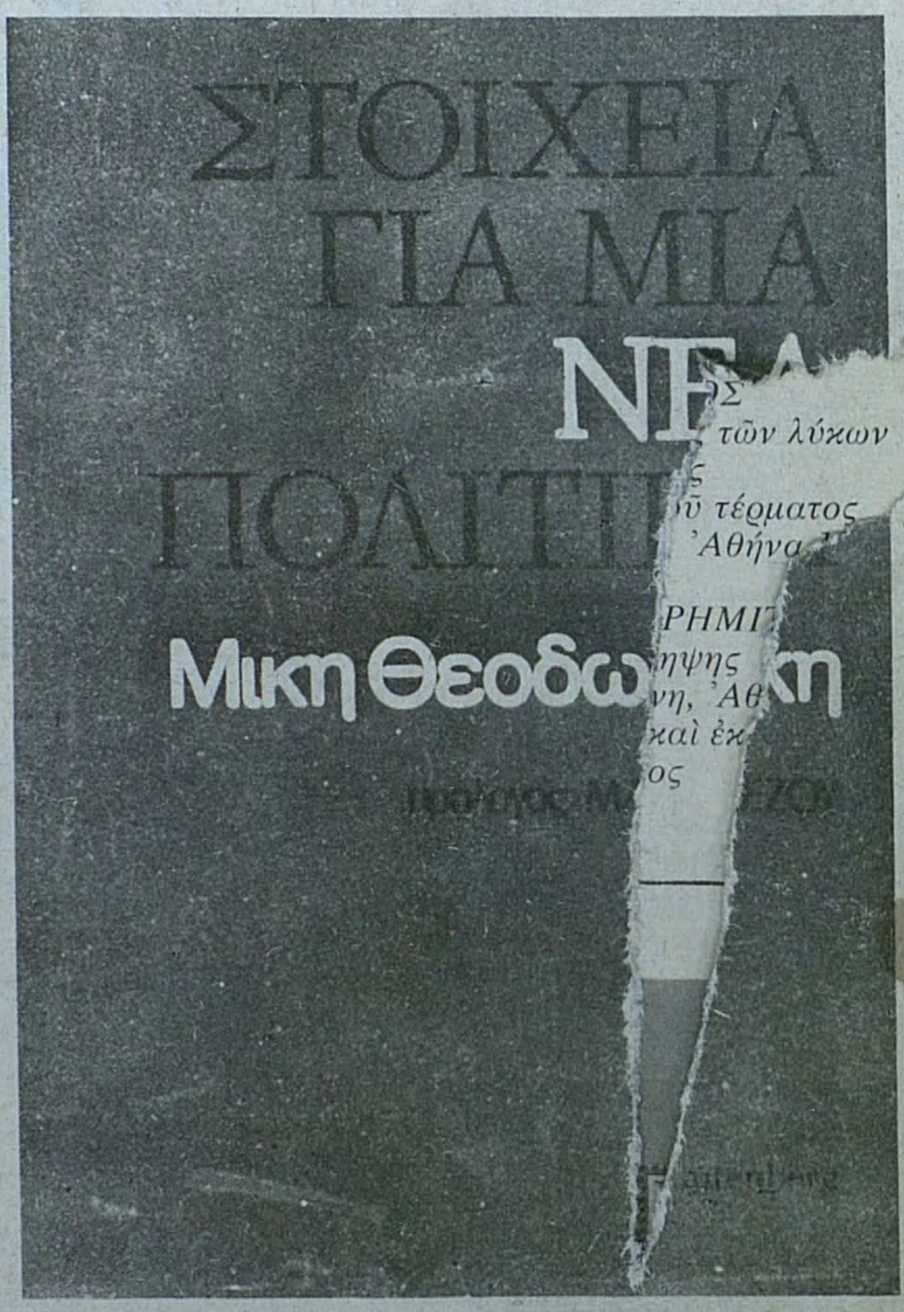
η εποχη μας • GUTENBERG

Κώστα Μητρόπουλου
τὰ Σεξουαλικά!

Μιὰ συλλογὴ
ἀπὸ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ἐκίτσα

Gutenberg

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Δ.Γ. ΤΣΑΟΥΣΗ:
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
Α΄ Ὁ πληθυσμὸς
Β΄ Μορφὲς συλλογικῆς ζωῆς

ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ
Ο ΥΣΤΕΡΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

ΦΩΝΤΑ ΛΑΔΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΚΩΣΤΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΩΣΤΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ
Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΟΛΚ

ΝΙΚΟΥ ΜΑΡΟΥΛΑΚΗ
ΓΥΡΙΣΤΕ ΣΕΛΙΔΑ ΠΑΡΑΚΑΛΩ